Class SB99

Book J4

Huitfeldt-Kaas Collection

Dansk Havebog.

En grundig Veiledning

i

Frugt-, Blomster- og Kjøkkenhave-Dyrkningen
samt Driveriet.

af

F. E. Chr. Jensen.

Kunst- og Handelsgartner.

Med et halvhundrede i Teksten indtrykte Afbildninger.

Fjerde gjennemsette og forøgede Oplag.

Kjøbenhavn.

P. G. Philipsens Forlag.

1864.

SB 99

J4

Handwritten title in a stylized script, likely in a non-Latin alphabet.

Handwritten text, possibly a subtitle or author information.

Handwritten text, possibly a date or location.

117774

'08.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Mühle.

19 28/11/13
Deres Høivelbaarenhed

K n u d B i l l e L u d v i g A n t h o n

Brebe af

B r o c k e n h u s S h a k ,

Kammerherre og Stamhuusbesidder til
Giesegaard, Gram og Nyebøll,

Havevæsenets varme Ven og ædelmodige Beskytter,

tilegnes fjerde Dflag af

Dansk Havebog

med dyb Høiagtelse og Erbødighed

af

Forfatteren.

CHINESE UNIVERSITY OF HONG KONG

LIBRARY 815353 47512 30076

THE UNIVERSITY OF HONG KONG

LIBRARY 815353 47512 30076

LIBRARY 815353 47512 30076

LIBRARY 815353 47512 30076

Forord til fjerde Oplag.

Ved den betydelige Udvidelse, som foretoges ved Havebogens tredie Oplag, og hvorved den bragtes til at omfatte alle Gartneriets Afdelinger med Undtagelse af Landskabsgartneriet, har jeg troet, og er bleven bestyrket deri ved at høre flere Sagkyndiges Mening, at Bogens Omfang maatte være begrændset.

Jeg har derfor ved Revisionen af det fjerde Oplag fornemmelig henvendt min Opmærksomhed paa at rette de endnu tilstedeværende Mangler og at tilføie det Nye navnlig i Blomsterfaget, ligesom jeg leilighedsviis har anført de Culturresultater, som jeg selv har seet paa mine Reiser i Tydskland, Belgien og England i Aarene 1859 og 1862.

Idet jeg saaledes haaber, at det ærede Publicum vil modtage dette fjerde Oplag af Danst Havebog med samme Velvillie som mine tidligere Arbejder, tillader jeg mig paa det Bedste at anbefale Bogen.

Karhuus i Mai 1864.

J. J. Chr. Jensen.

Indhold.

Side

Indledning	1
Første Afdeling: Theoretiske og praktiske Forarbejder.	
Første Capitel: Plantens Livsbivirkning og Luftens, Lysets og Varmens Indflydelse paa samme	5
Andet Capitel: Jordoverfladen med Hensyn til Havedyrkningen (Opmaalning, Jordarter, Planering, Vandafledning, Beliggenhed, Læ, Vandforsyning, Segn, Anlæg &c.	34
Anden Afdeling: Kjøkkenhaven.	
Første Capitel: Almindelige Arbejder, (Inddeling, Graving, Saaening, Plantning, Lugning, Kjøkkenvæksternes Opbevaring om Vinteren, Frøavl, Sædliste	67
Andet Capitel: graadige Kjøkkenvækster:	
1ste Gruppe: Kaaifamilien	83
2den — Røgfamilien	89
3die — de græskaragtige Planter	93
4de — Salater	95
5te — Spinater	99
6te — Krydderurter	101
Tredie Capitel: Mindre graadige Kjøkkenvækster:	
1ste Gruppe: Toaarige Rodvækster	104
2den — Fleeraarige Rodvækster	107
3die — Knolkeagtige Rodvækster	108
Fjerde Capitel: Noisomme Kjøkkenvækster: Bælgfrugter	113
Femte Capitel: Fleeraarige Kjøkkenvækster	116
Tredie Afdeling: Frugthaven.	
Første Capitel: Træskolen, (Inddeling, Saaening, Omplantning, Forædling, Kronedannelse)	129
Andet Capitel: Beskæring, (Høstammer, Dværgtræer, Espaliertræer, Frugtbuise, Plantning)	150
Tredie Capitel: Kjernefrugt:	
Æbler	161
Pærer	189
Dvæder	221
Nispler	222
Fjerde Capitel: Steensfrugt:	
Pærskener	222
Abrikosjer	227
Kirsebær	228
Blommer	231
Korneelkirsebær	235
Mandel	235
Femte Capitel: Bærfrugt:	
Vinstokken	236
Stikkelsbærbusken	241
Ribsbuiken	242
Sølbærbusken	242
Hindbærbusken	243

	Side
Morbærtræet	243
Figentræet	244
Sjette Capitel: Rødsfrugt:	
Valnødden	244
Hæsfelnødden	245
Den ægte Kastianie	245
Fjerde Afdeling: Driveriet.	
Første Capitel: Anlæg og Pasning.	246
Andet Capitel: Frugtdriveriet:	
Ferstentræet	255
Viinstoffen	265
Ananasfen	271
Abrikotræet	279
Kirsebærtræet	279
Blommetræet	280
Figentræet	281
Dværgpisanen	281
Orangen	282
Melonen	285
Jordbærret	291
Hindbærret	293
Tredie Capitel: Grønseldriveriet:	
Agurker	294
Blomkaal	297
Bønner	298
Grter	299
Salat	299
Gulerødder	300
Maanedskrabbiser	300
Asparges	301
Strandkaal	302
Champignonen	302
Femte Afdeling: Blomsterhaven.	
Første Capitel: Anlæg og Vedligeholdelse	306
Andet Capitel: Potteplanter:	
Almindelige Arbejder	321
Florblomster	327
Perennerende Løg- eller knolleagtige Potteplanter	357
Varme og halvvarme Potteplanter	367
Stedsgrønne Potteplanter	373
Lyndbladede Capplanter	381
Løvsældende Potteplanter	392
Getaarige Potteplanter	395
Tredie Capitel: Frilandsblomster:	
Frilandsbuske og Jurttræer	399
Rankevæxter	407
Stauder	409
Sommervæxter	425
Florblomster	434
Sjette Afdeling: Kort Oversigt over de vigtigste maaned-	
lige Arbejder i Kjøkken-, Frugt-, Driveris og Blomster-	
haven	441

Indledning.

Saa snart Mennesket opnaaede en saadan Culturgrad, at faste Boliger og Agerdyrkning fortrængte det tidligere omflakkende Hyrdeliv, har han sikkert uvilkaarligt bestjæftiget sig med Frugt- og Rjøffengartnerierne i den ufuldkomne Form, som er eiendommelig for alle saadanne Forsøg.

Der fandtes tilfældigviis et Sted i Omegnen adskillige Bærter, hvis Rødder, Blade eller Frugter allerede i deres uforædlede Tilstand fandt de raae Naturmenneskers Bisalb; men Afstanden fra Hjemmet var for stor, det kunde befrægtes, at Dyrene vilde nedtræde eller fordærve Bærterne og afride Frugten, og, for at forebygge dette, henplantede man de fundne Planteskatte i Hyttens umiddelbare Nærhed, hvor et simpelt Hegn kunde sikke dem mod ydre Vold.

Man opdagede snart, at denne Henplantning til et friere og dog beskyttet Vøgested, der tillige indeholdt en Deel dyriske Gjødningsstoffer, indvirkede gavnligt paa de indplantede Bærter, at Produkterne bleve større, mere saftige og velsmagende end tidligere, medens de vøgede vildt, halvvalte af Ukrud og Skovtræer og — Begyndelsen til Havedyrkingen var gjort med den Opdagelse: at forøget Næring, uhindret Paavirkning af Sol og Luft, behørig Banding og Oplokring af Jordoverfladen bethydeligt forøgede de dyrkede Bærters Godhed og Mængde. I Tidens Løb kastedes

Kjernerne af de nydte Frugter i Boligens umiddelbare Omgivelser, og medens en Deel hentørrede uden at spire, og andre vel vogede frem, men frembragte Frugter, der kun afveg lidet fra Moderplantens i Størrelse og Godhed, fremkom der stundom nogle, der meget fordeelagtigt udmærkede sig i saa Henseende.

Allerede forlængst havde man bemærket, at naar Blæsten i de tætte Skove gned to korsstaaende Grene saalænge mod hinanden, at Barken paa begge blev afsneden, vilde disse Grene, naar de atter for længere Tid kom i Rolighed og vare fhyggede for den brændende Sol, sammenvøxe saaledes, at den ene kunde bortskjæres fra sin Stamme, medens Toppen vedblev at vøge paa den fremmede Green; og denne Opdagelse, det første Vink til Forædling, anvendtes nu, for at formere Træet med de gode Frugter derved, at man forenede Grene deraf med Stammen af samme Art, hvis Frugter havde mindre Værdi.

Da Handel og Skibsfart senere forenede Folkelagene, erholdt de af Naturen mindre Begavede Frø og Planter fra de rigere Egne; og eftersom Rigdom og Luxus tiltog hos de mægtige Nationer, samlede disse alle nærliggende Landes Havefrø og Frugttræer og forbedrede dem ved en fortsat omhyggelig Pleie.

Saaledes samlede Romerne deres Rjøffenværter og Frugttræer fra Persien, Lilleasien, Grækenland og Egypten og fordeelte dem atter til deres vidtløftige europæiske Provindser; og at Havevæsenet af dette mægtige Folk dreves med Omhu og Flid bevidnes af flere samtidige Skribenter. Ved Romerrigets Undergang fandt Havevæsenet, ligesom andre, til et civiliseret Liv hørende Kunster og Videnskaber, et Tilflugtssted i Klostrene, og da Geistlighedens Magt senere

ved Pavedømmets Oprettelse bethdeligt udvidedes, fremtraadte ogsaa Havedyrkningen lidt efter lidt af sit Skjul og beskyttedes af Fyrster og rige Privatmænd. De italienske og franske Klosterhaver vedbleve i lang Tid at levere de fortrinligste Frugttræer, s. Ex. den berømte Træstole ved Kartheuser-Klosteret i Paris. I Italien, Spanien, Frankrig, og senere i England og Tydskland, lagde man sig med Iver efter Havedyrkningen, saasnart en almindelig Landefred atter tillod fredelige Syssler at trives, og mange velstændige Fyrster fremmede Havedyrkning og Frugttræplantning i deres Stater ved Lovhud, Opmuntringer og ved Anlægget af store offentlige Planteskoler. Saadanne findes for Tiden i Baiern, Würtemberg, Sachsen, Preussen, Hannover, Frankrig o. fl. St.

Naturvidenskabernes bethdelige Udvikling i det sidste Aarhundrede aabnede en vid Mark for nye Opdagelser og Forbedringer i Gartneriet. Det var ikke Gartnerne nok at kunne levere de bekjendte Frugter og Havevæxter i fuldkommen Tilstand til deres naturlige Modningstid; ved Opfindelsen af Mistbænte og Driverier opnaaedes at levere dem flere Maanedes tidligere, ja endog midt om Vinteren. Paa denne Maade blev det ogsaa muligt at dyrke de varme Landes Frugtsorter i de kolde nordlige Egne og at bringe dem til Fuldkommenhed. Men sin største Triumph har dog det videnskabelige Gartneri feiret ved den kunstige Frembringelse af nye og fortrinligere Arter af Rjokkenvæxter og Frugter, en Kunst, der grunder sig paa vort nyere Bekjendtskab med Planternes Natur og Livsvirksomhed, og som i det Følgende nærmere vil blive forklaret. Talrige og majsomme-
lige Forsøg ere anstillede i denne og andre Retninger af engelske, franske og tydske Havedyrkere og Naturforskere, og de have som oftest haft de meest glimrende Resultater. Paa

de følgende Blade ville vi søge at fremstille Rjøffen- og Frugttrægartneriet saaledes som det nu, beriget med talrige Opdagelser og Forbedringer, drives i andre Lande, uden dog at glemme, at vi ikke befinde os i England eller Frankrig, men i det lille Danmark, hvor det stedsse maa blive Gartnerens og Haveelskerens første Pligt ved den mindst mulige Bekostning at opnaae de skønneste og glædeligste Resultater.

Første Afdeling.

Theoretiske og praktiske Forarbejder.

Første Capitel.

Planternes Livsvirksomhed, og Luftsens, Lysets og Varmens Indflydelse
paa samme.

§ 1. Da Havedyrkningen og de til samme hørende Forretninger alle staae i mere eller mindre nær Berørelse med Planternes Fremkomst af Frøet, Udvikling, Ernæring, Blomstring og Frugtmodning, ville vi her i Korthed samle de vigtigste, hertil hørende Facta, der ved talrige Forsøg af berømte Lærde ere hævede over al Tvivl, og saaledes søge at fremstille et Billede af Plantens Livsvirksomhed, saameget mere, som Enhver, der behandler et raat Naturprodukt, nøie bør kjende sammes Kræfter og Egenskaber, for at kunne anvende dem paa rette Maade.

§ 2. Planter og Dyr ere organiske Væsner. De fordre Næring, Varme, Luft og Lys; de ere sammensatte af talrige, paa de forskjelligste Maader forenede Drevler eller Fibrer, der deels ere bestemte til at optage flydende eller luftagtige Næringsstoffer, deels til at give den hele Bygning Fasthed og Styrke. Medens Dyret imidlertid ved Fødslen erholder sin bestemte Form og ved Udvidelse forstørrer Legemsdelene, vedbliver Planten indtil sin Død at forøge sin Størrelse ved Til sætning af nye Dele saavel over som under Jorden.

Saa vel Planten som Dyret har Kjønnsdele, men medens Dyret erholder sine ved Fodslen og beholder dem for hele Livet, medens det har Hannen og Hunnen i forskjellige Individider, erholder Planten først sine Kjønnsdele i en vis Alder, danner hvert Aar nye, og Hannen og Hunnen ere i de allerfleste Tilfælde samlede i den samme Blomst eller paa det samme Individ.

Baade Planten og Dyret drage deres Næring af organiske Stoffer, der ved en vis Gjæring ere bragte til en flydende Tilstand; denne Gjæring foregaaer hos Dyrene i Mæven, hvorfra de nærende Stoffer opsamles af Mælkeaarene og føres til Lungen, for ved Luftsens Paavirkning at omdannes til Blod. Hos Planterne foregaaer Gjæringen i Jorden, og Næringen opsamles i Sugerødderne; den føres derpaa igjennem de yderste Trælag (Splinten) til Bladene, forarbejdes der under Luftsens og især Sollysens kemiske Indvirkning ved Indsugning og Uddunstning, og tilendebringer igjennem Basten og Marvstraalerne sit Kredsløb igjennem hele Planten i sin forædlede Form. Medens Dyrene saaledes ikke kunne leve uden Luft, og deres Sundhed staaer i et directt Forhold til den gode eller slette Luft, som de nødes til at indaande, saaledes kan Planten ikke leve uden vis Quantitet Sollys, hvis Styrke staaer i Forhold til det Bøgested, som Naturen har anvist den. Planter og Dyr fordrer en vis Varmegrad for at kunne leve, men denne afhænger ligeledes af deres geographiske Fordeling; de fordrer begge en periodisk Hvile, Dyrene kun for kort Tid men daglig, Planterne baade en kort daglig og længere aarlig Hvile, for atter at forny de udtømte Kræfter. Planter og Dyr kunne begge opvise Exempler paa lang og kort Livsvarighed; Skimmelarter og Infusionsdyr fremkomme og døe paa saa Timer; Dranger og Egetræer, Skildpadder og Slanger kunne blive flere hundrede Aar; ligeledes angribes saavel Planter som Dyr af Sygdomme og beskadiges af Enhytplanter og Roddyr. Det Ovenstaaende vil være nok, for at eftervise Righeden imellem Planter- og Dyrriget, og da

vi her kun beskæftige os med hiint, ville vi i de følgende §§ betragte følgende Hovedmomenter i Plantelivet: **Spiringen, Rodværten, Stammeværten, Bladvirksomheden, Blomstringen og Frøets Modning, samt Lysets, Luftens og Varmens Indvirkning paa Planteorganismen.**

§ 3. **Spiringen.** Frøet indeholder Spiren til en ny Plante af samme Art som Moderplanten; men medens det f. Ex. er vist, at Kjærnen af et Gravensteenæble vil frembringe et Æbletræ, er det ingenlunde afgjort, at dette Træes Frugter ville have de særegne Egenskaber, der udmærke Gravensteenæblet. Det er saaledes kun Arten, ikke Varieteten, som Frøet gengiver med Sikkerhed. Denne sidste forplantes ved Bladknopperne, som ikke alene under gunstige Omstændigheder ere i Stand til at fremvoxe som selvstændige Planter, men som ogsaa trolig gengive Individet med alle dets Eiendommeligheder, medens det dog ikke kan nægtes, at Grundstammen i flere Tilfælde kan udøve en vis Indflydelse. Frøet er i Almindelighed indesluttet i et kjødagtigt, beenagtigt eller læderagtigt Frøgemme; dette rummer ofte flere Frøkorn, og det enkelte Frø er da atter forsynet med en egen Skal, som, idet den hindrer Luftens Indtrængen, bevarer Frøet for Beskadigelse.

Den spæde Spire, der indeholder den egentlige værdende Plante, omgives af lutter nærende Stoffer, der fornemmelig bestaae af Stivelse og Klæbstof; disse Stoffer indeholde en betydelig større Mængde Kulstof end nogen anden levende Plantedeel, og saalænge denne Kulstofmængde er uformindsket i Frøet, kan dette vel ikke beskadiges, men heller ikke fremspire til en selvstændig Plante. Naar Frøet ved en passende Varmegrad nedlægges i den løse, smuldrende Jordoverflade saa dybt, at det er dækket for Lysets, men ikke for Luftens Indvirkning, og Jorden vedbliver at beholde sin jevne Fugtighed, vil det spire, i det Fugtigheden gennemtrænger og blødgjør alle Delene, den vægte Livskraft bevirker Indsugning af Luftens St og danner med det i Frøet tilstedeværende Kulstof, Kulsyre, og denne Lustart udaandes

derpaa saalænge gennem Frødækkets Overflade, indtil det rigtige Forhold er tilveiebragt.

Da denne Udaanding ikke foregaaer i Solhøjet, er det nødvendigt at bedække Frøet med Jord; da Luftens Indvirkning er nødvendig for at tilveiebringe den fornødne Ilt og Ammoniak, bør Frøet ikke bedækkes med et tykkere Jordlag end 1 à 2 Gange sin egen Tykkelse; fordi Frøet i for stærk Fugtighed, eller manglende den behørigte Varme ikke tilstrækkeligt kan udvikle sin Livskraft, og derfor raadner, bør Jorden have en passende Fugtighed og Varme, og endelig, da de spæde Rødder strax bør finde Næringsstof i deres umiddelbare Nærhed, saasnart de trænge gennem Frøet og skulle begynde at ernære den unge Plante, bør Frøet nedlægges i god frugtbar Jord, thi *Spiringen* kan ogsaa foregaae i mange andre Stoffer saasom Sand, Svovl, Bomuld &c.

Saasnart Dannelsen og Udaandingen af Kulshyre er begyndt, udvider Rimen sig i tvende modsatte Retninger, først Rødspiren nedad, for at søge Næring, og senere Toppen opad, for at udfolde de første, saakaldte Frøblade.

Medens Udvidelsen af Værten for Frøbladenes Udvikling fandt Sted ved Hjælp af et sukkerholdigt Sliimstof, som Livskraften kemisk frembragte af Frøets Bestanddele, modtage nu Bladene den af Rødspiren indsugede raa Saft, udsunste det oversflødige Vand, og opløse og indsuge under Solhøjets Indvirkning den tilstedeværende Kulshyre, idet de udaande Ilt og beholde Kulstoffet. Hidtil have Plantedelene kun bestaaet af Celleræv, eller korte, aflange, kantede Rar, der ligne Cellerne i en Vikube; men saasnart Bladene og de i sammes Vinkler piebliffeligt dannede Bladknopper begynde deres Virksomhed, fremkommer den vigtigste Bestanddeel af Planten, Vastrørene, overordentlig fine, lange og seige Tredler, der ere hule som et Haar, findes i alle Plantedele undtagen Marven og give det hele System Fasthed og Styrke.

§ 4. **Rodvært.** Roden eller den underjordiske Deel af Planten adskiller sig fra den overjordiske eller Stammen

ved Mangelen paa Marv, Blade, Knopper og Spaltaabninger (d. e. Uddunstnings- og Udaandingsorganer), den giver Planten et fast Støttepunkt og opsamler ved Sugerrødderne de i Nærheden tilstedeværende flydende og luftagtige Næringsstoffer. Sugerrødderne og især de hyderste Epider, hvor fornemmelig Indsugningen finder Sted, bestaae af et løst Cellevæv, hvilende paa en stump Kegle af Bastrør, som føre de indsugede Stoffer igjennem hele Rødhjstemet til Bladene; Indsugningen finder forøvrigt ogsaa Sted paa hele Overfladen af de yngre Rødder, men i en mindre Grad. Ligesaalidt som Dyrets Mælkeaarer kunne udsøge de gavnligestoffer af Maven, kunne Sugerrødderne gjøre det i Jorden, men begge maae indsuge, hvad der kommer i Berørelse med dem i flydende eller luftformig Skikkelse, enten det saa er nærende eller dræbende. De samme Stoffer, som virke dræbende paa Dyrene, dræbe ogsaa Planterne, saasom Arsenikopløsning, Opium o. s. v. Sugerrøddernes Virksomhed staaer i Forhold til Bladenes Uddunstning, og da denne om Foraaret og Sommeren er stærkere end om Efteraaret, naar Værten er tilendebragt og Spaltaabningerne tildeels ere forstoppede, vil Indsugningen selvfølgelig være stærkest paa denne Aarstid; da nu et Træ ikke kan omplantes, uden i større eller mindre Grad at beskadige Sugerrødderne, hvorved den fornødne Næring for en Deel berøves det, indtil nye Rødder kunne dannes, bliver det en Selsfølge, at den uheldigste Aarstid til Omplantning er den, hvori Sugerrødder og Blade ere i størst Virksomhed, hvorimod den heldigste vil være den, da begge befinde sig i hvilende Tilstand; da nu Træerne om Efteraaret have tabt deres Blade, og Sugerrødderne efter den vedvarende Anstrengelse under Væxtperioden ere sløvede og kun svagt virkende, samt da Luften paa denne Aarstid i Almindelighed er fugtig, og selvfølgelig Uddunstningen igjennem Barken ubetydelig, ville Maanederne November—Februar i Almindelighed være de fordeelagtigste til Omplantninger i Friland.

Rødderne forlange ikke alene en vis, til Lusttempera-

turen svarende Varme, men den atmosfæriske Luft maa heller ikke aldeles udelukkes fra dem; da begge disse Mangler finde Sted, hvor Træet voxer i en seig, kold Leerjord, blive saadanne Træer næsten altid slyge og opnaae ikke nogen høj Alder; det Samme bliver Tilfældet hos mange Planter, naar Rodhalsen, eller det Sted, hvor Rod og Stamme dele sig, ved Omplantningen bringes dybere, end den før har været, og saaledes unddrages Luftens Indvirkning. Sugrødderne tilføre ikke alene Planten dens Næring, men man mener ogsaa, at de udkaste de unyttige eller uopløselige Stoffer, som Planten ikke kan tilegne sig.

Paa denne Forudsætning byggede man tidligere Væren om Sædskiftet, idet man antog, at Grunden til at en Planteart ikke i flere Aar efter hinanden vilde trives paa samme Sted maatte være den ansamlede Mængde af udkastede og for den Planteart ubrugelige Stoffer, medens andre Plantearter, som til deres Væxt brugte disse Stoffer, frodigt vilde voxer der. Efterat Agerdykningschemien nu har oplyst os om Tingens sande Sammenhæng, vide vi, at dette ingenlunde er Tilfældet, men at det kun er Mangelen eller Tilstedeværelsen af de for enhver Planteart nødvendige Jordfaste, der betinge enhver Plantes slette eller frodige Fremvæxt. Rødderne fremkomme ogsaa paa Stammen og især under Bladknopperne, hvorpaa Formering ved Stiklinger og Afslæggere grunder sig; de ere ofte selv i Stand til at frembringe Bladpine og kunne i saa Fald bruges til Formering ligesom Grenene, men paa denne Egenskab kan der kun med Sikkerhed gjøres Regning hos enkelte Plantearter.

§ 5. **Stammevæxt.** Den overjordiske Deel af Planten, som bærer Blade, Blomster og Frugter, kaldes Stammen; den kaldes eenaarig, naar Planten tilendebringer sin hele Livsvirksomhed paa eet Aar, fleeraarig, naar Stammen vel hvert Aar gaaer ud til Roden, men denne atter det følgende Foraar frembringer en ny, og træagtig, naar Stammen vedbliver og bestandig tiltager i Størrelse.

Samtidig med Bladuddiklingen danner der sig en Knop

i den Vinkel, som Bladet danner med Stammen. Denne Knop, som efterhaanden mere og mere udvikles ved Næring fra Bladet, har den Erne at kunne frembringe en ny Green, eller, hvis det er den øverste Bladknop paa Stammen, da at kunne forlænge denne; paa samme Tid sender den en Mængde Bastrør nedad, der forøge Træets Tykkelse og Røddernes Antal; men de forøgede Rødder tilføre atter mere Saft, som, efterat være ombannet i Bladene paa den nye Green, danner nye Knopper, Skud og Bastrør, og saaledes fortsættes Værten ubemærket i et bestandigt uafbrudt Kredsløb. Medens Cellevævet dannes med Grenen, voxer ubetydeligt i Længden men kun i Bredden, i sig selv kun er blødt og mangler Styrke og Bøielighed, stige de utallige, overordentlig fine Bastrør ned i Massen og meddele Stammen disse manglende Egenskaber. Da saaledes Bastrørene lodret sænke sig igjennem alle Plantedelene, og Cellevævet ligeledes vandret er tilstede overalt, har man kaldt disse tvende, væsentlig forskjellige Former det lodrette og det vandrette System eller Rending og Islæt.

Stammen bestaaer af Marv, Træ og Bark; Marven dannes af Cellevæv og forsvinder med Alderen; i unge Planter har man meent, at den indeholdt Luft. Fra Marven gaae talrige, af sammentrykte Celler dannede Canaler ud igjennem Træet til Barken, igjennem hvilken den forarbejdede Saft fordeles overalt i det gamle og unge Træ. Den raa Saft føres fra Rødderne igjennem de yngre Trælags Bastrør, indtil den naaer Bladene, hvor den under Lysets og Luftens Indvirkning undergaaer adskillige kemiske Forandringer. Barken bestaaer af Basten, som dannes af Cellevæv, og Bastrør, der lede Plantesaften nedad til Stamme og Rødder, og Ydre bark, som bestaaer af Cellevæv, er hos de yngre Grene grøn og forsynet med Spaltaabninger, og senere ligesom Bladene falder af, naar ny Bark har dannet sig under den ældre.

Naar et Stykke af Barken borttages ind til det unge Træ (Splinten), lægges Saaret atter ved Granulation fra

Splintens og Barkkanternes Cellevæv, hvilket snart gjen-nemræves af Bastrør fra Saarets øverste Snitflader. Jo hurtigere og stærkere Safttilløbet finder Sted, jo stærkere voxer Træet, men frembringer som en Følge af den ufuld-stændige Saftomdannelse kun de grovere Dele, Træ og Blade; de finere, Blomst og Frugt, ere betingede af visse særegne Afsondringsstoffer, der i Forveien maae være op-samlende i Grenene, og som kun kunne tilveiebringes ved et langsommere Saftløb.

Da nu den opstigende Saft maa bidrage til at læge et saadant Barksaar, og den nedstigende Saft tildeels standses, naar en Barkring borttages rundt om Grenen, vil denne Operation som oftest have den Virkning at gjøre Træet frugtbart, forudsat at Saaret ikke er altfor bredt og ordentlig bliver forbundet; ogsaa ved at kappe de største Rødder paa et stærktvoxende, ufrugtbart Træ, samt ved at bøje Grenene og holde dem i længere Tid i denne tvungne Stilling, der hindrer det raske Saftløb, opnaaes det samme Diemed. Saften er ikke udelukkende indskrænket til Opstigning igjennem Splinten og Nedstigning igjennem Basten. Naar den rigtige Veie er spærret ved Indsnit i Træet, kan Saften vige til Siden og gaae op deels i det ældre Træ, deels i Splintens sidestaaende Bastrør, ligeledes kan Nedstigningen skee igjennem Splinten, naar Basten er borttagen; ja, man kan endog vende det heelt om og lade Roden blive Top og Toppen Rod; dog lykkes saadanne Forsøg kun med Træer, som have en meget stærk Livskraft, og som let slaae Rødder paa Stammen. Bladknopperne fremkomme ikke overalt paa Stammen og Grenene, men staae adspredte over hele Planten med længere eller kortere Mellemled; da de ere selvstændige Organismer og ligesom Frøet sende Rødder nedad og Stamme opad, saa ere de og i Stand til, under gunstige Omstændigheder at voxer, hvad enten de løsnes fra Moderstammen og nedlægges i Jorden, for der at slaae Rødder, eller indsættes imellem Bark og Træ paa en anden nærbeslægtet Planteart. Paa denne Bladknoppernes Evne

til at slaae Rødder og danne et selvstændigt, fra Moderplanten særskilt Individ, grunder sig al Planterformering. Om Foraaret og Høsten affondres en Mængde thk, slimet Saft imellem Bark og Træ; af denne saakaldte Plantesaft antager man, at Cellerævet dannes, og da Sammenvækningen altid skeer lettere mellem nyt end imellem gammelt Celleræv, blive disse tvende Saftdannelsesperioder fortrinsviis anvendte til Forædling.

Vi have her kun omtalt de udadvoksende Stammer (Exogenae), da der i denne Bog kun vil blive Tale om saadanne; de indadvoksende (Endogenae), saasom Palmer, Bregner, ere greenløse, have alle Bladene samlede paa Toppen af Stammen, mangle Marv og Bark, og Træet bestaaer af talrige Knipper Celleræv og Vastrør, hvoraf de yngste ligge i Midten.

§ 6. **Bladvirksomhed.** Et Blad er en Udvidelse af Ydrebarfens Celleræv, som er gjennemdraget med et dobbelt Aarenæt af Vastrør, hvoraf det øverste kommer fra Træet og fører den raa Saft op i Bladet, og det nederste fra Basten og leder den forarbejdede Saft nedad til dens forskjellige Bestemmelsessteder. Bladet er bedækket med en Overhud, som hos Planter, der vore paa fugtige, skyggesfulde Steder, er tynd og blød, hvorimod den hos Planter, der vore paa tørre, for Sol og Luft udsatte Steder, er haard og thk. Paa denne Overhud findes en stor Mængde smaa Åbninger, hvorigjennem Uddunstningen og Aandedrættet finder Sted (Spaltaabninger, Porer); disse ere talrige eller meget store hos de fugtige, beskyggede Egnes Planter, og færre eller meget smaa hos Planterne fra tørre, solrige Egne. Medens Plantens Livskraft uden ydre Hjælp kan opløse Vandet i sine Bestanddele, optage Brinten i sit Celleræv og med Isten danne Kulshyre, kan den derimod ikke atter opløse denne Lustart uden et mægtigt virkende, ydre Hjælpemiddel, og det er Sollyset. Ved sammes Hjælp opløses Kulshyren, Isten udaandes, og Kulstoffet bliver tilbage, forenet med Plantesaften; der udvikles Oxælstof, Lustens

Rulshyre indaandes, og en vedvarende usynlig Uddunstning finder Sted, som ingenlunde er ubetydelig, men endog efter anstillede Forsøg paa varme Sommerdage kan beløbe sig til 60 Lod i 12 Timer fra en Plante, hvis Overflade er 5,616 □ Tommer. Udeluften fra Solshyet finder der ikke alene ingen Rulshyre=Oplosning Sted, men denne Luftert dannes endog saa atter, idet Bladene, som i Solshyet udaandede Isten, i Mørket udaander den raa, fra Rødderne tilførte Rulshyre, Uddunstningen standser ligeledes, og det for Luftfugtigheden udsatte Blad indsjuger denne og hviler. Naar denne Hvile er naturlig eller med andre Ord kun varer Natten over, kan den kun virke gavnligt paa Bladet, men naar Solshyet udelukkes for længere Tid, standser selvsølgelig den hele Livsvirksomhed lidt efter lidt, Skuddene og Bladene blive lange, svage, farveløse, vandede og mangle deres eiendommelige Afsondringsstoffer, og efter kortere eller længere Tids Forløb maa hele Planten gaae til Grunde.

Uagtet det nu saaledes i Almindelighed er vist, at Bladets og hele Plantens Sundhed staaer i et directe Forhold til den Grad af Sollys, som det udsættes for, maa det paa den anden Side ikke forglemmes, at Naturen har anvist mange Planter mørke og skyggesfulde Bøgesteder, og at saadanne Planter sine og zarte Blade snart ved en altsfor voldsom Uddunstning vilde fordærves ved at være udsatte for det klare Sollys. Da de forskjellige Afsondringsstoffer, der give Planterne deres nærende, medicinske, giftige, farvende og vellugtende Egenskaber, for største Delen, under Medvirkning af enhver Arts særegne Livskraft, skylde den uforstyrrede Bladvirksomhed deres Tilværelse, idet Planter, der ere fremvorne paa skyggesfulde Steder, næsten ganske mangle disse Egenskaber, saa følger deraf, at Bladene, for at tilveiebringe en sund Plante, og af denne gode og værdifulde Produkter, hvad enten saa disse bestaae af Træ, Rødder eller Frugter, bør udsættes for den størst mulige Indvirkning af Solshyet, forsaavidt de efter deres Natur ere i Stand til at taale samme. Da alle Blade have en

tydelig eller skjult Bladknop i deres Vinkler, og Skjæl, Hefetraade, ja endog alle Blomsterdelene ere omdannede Blade, kunne disse Dele stundom frembringe Grene og saaledes i et sjældent Tilfælde bruges til Formering. — Da en Greens Væxt er betinget af Bladknoppernes Antal, og disse atter af Bladene, kan man paa den sikreste og meest hensigtsmæssige Maade standse en altfor stærkt voksende Green ved at berøve den alle eller en Deel af dens Blade, saasnart de fremkomme; da den saaledes behandlede Green ikke kan modne sine Knopper og sit Træ, og selvfølgelig ikke voge kraftigt det paafølgende Aar, vil man paa denne Maade bedst kunne modarbejde en altfor stor Uppighed paa et eller andet Sted i Træet. Hvor Bladene aldeles mangle, er Planten forshynet med en tyk, sastrig Ydrebarf, som i saa Fald udfører alle Bladenes Forretninger. Efter en vis Tids Forløb blive Bladene uskikkede til at udføre deres Functioner; Forbindelsen med Bark, Vast og Træ afbrydes, idet Canalerne tilstoppes med affatte Stoffer. Kulshre-Opløsningen standser, og Udaandingen af raa Kulshre træder i Stedet derfor; Farven bliver gul, og omsider falder Bladet af. Løvtræerne tabe vel de fleste af deres Blade ved Vinterens Nærmelse, ligesom de Stedsgrønne tabe de fleste af deres, efterat de nye Blade ere fremkomne, men hos begge falder der bestandigt hele Aaret igjennem enkelte Blade af, som have tilendebragt deres Livsvirksomhed.

§ 7. Blomstring og Frugtmodning. Blomsten fremkommer ligesom Greenen af en Knop, der har dannet sig i Bladaxlen, og naar vi kunne ansee sammes Dele for omdannede Blade, opstillede over hinanden i afvejlende Række med korte Mellemrum, kunne vi ogsaa have Ret til at kalde hele Blomsten en forkortet, i sin videre Udvikling standset Green, hvis endelige Formaal er Frembringelsen af Frøet. At dette virkelig forholder sig saaledes, see vi ofte nok Beviis paa i dobbelte og monstroise Blomster, samt i de stundom forekommende, saakaldte gjennemstyvende Blomster. I de første forandre Kjønsdelene sig til Blomsterblade eller

faae et vanskabt Udseende; i de sidste fremkommer en eller flere af de i Blomstens Bladvinkler hvilende Dine og danner enten en ny Blomst over den gamle eller en heel Green med naturlige Blade. Blomsten bestaaer af Blomsterdækket, der skal beskytte den anden og væsentlige Deel, Kjønndelene; hiint dannes af een eller to Kredse forvandlede Blade, hvoraf den ydre er grøn og af grovere Bygning, medens den indre er farvet og af finere Textur; uagtet deres forandrede Skikkelse bibeholde de dog alle Bladets Egenskaber og Forretninger med den Indskrænkning, at de kun virke for dem selv og fornemmelig for Kjønndelene.

Disse bestaae atter af tvende Kredse ombannede Blade, den ydre, Størnaalene, bestaaer af lange Naale, der svare til Bladstilkens, paa hvis Spids sidder et langagtigt, sammenlagt Legeme, Størknappen, der svarer til Bladsladen. Dette Legeme, som aabner sig, naar Befrugtningen skeer, er fyldt med et fiint, kornet Støv, hvis Hinder sprænges i Vand, men kun udvider sig i Gummiopløsning, og som bragt i Forbindelse med Arrets klæbrige Overflade paa en eiendommelig Maade iværksætter Befrugtningen. Den anden og sidste Række bestaaer af en eller flere, enkelte eller sammenbygne Blade, der ere sammenrullede saaledes, at Bladkanterne hænge sammen, og Begyndelsen til Frøet viser sig der som smaa, klare Punkter, fastheftede ved Bladets Midt-ribbe. Frugtbladet, ogsaa kaldet Frøggjemmet, ender i et langagtigt Legeme, Størveien, hvis yderste Spids, Arret, er uden Overhud, porøs og bedækket med en klæbrig Vædske. Naar Sædstøvet falder derpaa, udvide Hinderne sig og forlænge dem igjennem Størveien, indtil de naae de smaa, i Frøggjemmet allerede dannede Riim eller vordende Frøforn, som, efterat være befrugtede, begynde at væge; Frøggjemmet udvider sig nu ligeledes, fra de nærliggende Blade tilføres det i Forveien opsamlede Næringsstof, Frugtbladets grønne Overflade virker opløsende og uddunstende, og naar Vækten er tilendebragt, den fornødne Mængde Kulstof er opsamlet i Frøet, og sammes Overflade har modtaget den haarde Skæl eller Hud, der skal sikke det for Bestadigelse (see § 2), indtørre Frøggjem-

met, og Blomsten har opfyldt sin Bestemmelse; da det er hævet over enhver Tvivl, at Befrugtning med Sædstøvet maa finde Sted, førend de smaa Riim i Frugtbladet ville udvikle sig til virkelige Frøforn, og det ligeledes er beviist, at nærbeslægtede Planter kunne befrugtes med hinandens Sædstøv, og de derved fremkomne Planter da faae nogle af Faderens og nogle af Moderens Egenskaber, bliver det muligt, næsten efter Behag at frembringe nye Varieteter; at dette virkelig forholder sig saaledes, derom vidner den talrige Mængde, paa denne Maade vundne Afarter af Blomster, Rjøkkenvæxter og Frugtforter.

Medens de eenaarige Væxter i den samme Sommer frembringe Blomster og Frø, og de fleeraarige Planter som oftest i det andet Aar opfylde deres Bestemmelse, varer det derimod hos mange træagtige Planter ofte meget længe, inden Blomsterknopperne fremkomme.

Der bør nemlig være en vis Mængde forarbejdet Næringsaft tilstede i Grenene, førend Forvandlingen fra Bladknopper til Blomsterknopper kan finde Sted, og da de unge Træer i en god Jordbund og paa et fordeelagtigt Bøgested ogsaa maae være i en sund og kraftig Væxt, der har et stærkt Saftløb og Trædannelse til Følge, kan den finere, luttrede Saft, der er en Betingelse for Blomsterknoppernes Fremkomst, ikke dannes.

Naar vi nu vide, at en righoldig, fugtig Jordbund, rigelig Bladvæxt, stærke, vidtudbredte Rødder og Saftens uhindrede Opstigning i Træet gennem lige, lodrette Grene altsammen befordrer en hyppig og frodig Væxt, der yttres sig i stærke, tykke Skud, store, grove Blade og Mangel paa Blomster, saa bliver det klart, at det Modsatte, nemlig en middelmaadig, noget tør Jordbund, gjentagen Omplantning eller Afstikning af de grovere Bælerødder, deelviis Borttagning af Blade fra de meest hyppige Grene, Borttagning af Barkringe paa flere Steder af Stammen eller Grenene og disses Fastheften i en horizontal eller nedbøiet Stilling, altsammen maa være gode Midler til at standse det altfor stærke

Saftløb, og saaledes, idet det fornødne Afsondringsstof faaer Tid til at danne sig, maa hidsøre Træets Frugtbarhed.

Ved at borttage overflødige Grene ledes den for disse bestemte Saft til andre Dele af Træet, og ved at undertrykke overflødige Blomster og Frugter spares den disse tilkommende Næring for de tilbageblevne Frugter, som blive saa meget større og fuldkomnere.

Da Bladvirksomheden ikke alene under de nævnte gunstige Omstændigheder har dannet Blomsterknopperne, men ogsaa jiden, ved at nedsende sin forarbejdede Saft, skal ernære den voksende Frugt, følger det af sig selv, at Bladene bør være i sund og kraftig Tilstand og ikke staae for langt fra Frugten; da vi nu desuden vide, at Bladene sende deres Saft nedad, maa der altid være Blade over enhver Frugt, som man venter, skal opnaae Modenhed. Naar Frugtbladet ikke staaer i nogen Forbindelse med de øvrige Blomsterdele, som efter at have opfyldt deres Bestemmelse falde af, kaldes Frugten oversædlig, saasom Steenfrugt; naar derimod alle Blomsterdelenes Bastrør vore sammen med Frugtbladets, kaldes den undersædlig, f. Ex. Kjernefrugt. Det er indlysende, at den sidste Glasfæs Frugter, der staae i Forbindelse med Stammen ved et langt større Antal Bastrør end den førstes, ogsaa langt mindre ere underkastede de skadelige Virkninger af Storme, Tørke og Kulde end hine, og at følgerlig Culturen af Træer med oversædlig Frugt, især naar de ved kunstig Drivning skulle bringes til at frembringe deres Frugter paa en usædvanlig Aarstid, udkræver langt større Nøiagtighed end Dyrkningen af undersædige Frugter. Efter som Frugten nærmier sig sin Modenhed, antager Livskraftens Udtringer en anden Form; thi ligesom Frugten tidligere ligesom Bladene forarbejdede den modtagne Saft til Dannelsen af Træets Bestanddele og nærmeste Omgivelser, saaledes omdanner den nu ved Sollysens, Luftens og Varmens Hjælp den bittre eller sure Masse til en sød, velsmagende og duftende Frugt; da dette skeer ved Almens Udbrivning, som fuldstændigst foregaaer under stærk Indvirkning af Sollyset, bliver det tyde-

ligt, hvorfor Frugter, der modnes i den varmeste og klareste Sommertid, og saadanne, der modnes i sydlige Lande under en klar Himmel og en høi Temperatur, ere sødere og mere velsmagende end Frugterne fra de koldere Egne, som modnes om Efteraaret. Da Modningen ikke kan finde Sted, førend de fra Stammen modtagne vandagtige Stoffer ere opløste og bortdunstede, og dette ikke skeer saa hurtigt hos saftige Frugter, kan man hindre eller fremskynde Frugtmodningen ved at give Træet mere eller mindre Vand. Uagtet Naturen ved at forsyne Trøet med en stor Mængde Kulstof, og ved paa mange Maader at indeslutte det i Skal, Rød, tyk, læderagtig Hud o. s. v. har sørget for dets Bevaring, er der dog mange Trøsorter, som kun meget kort beholde deres Livskraft; naar Spiren er omgivet af et olieagtigt Stof, der lettest opløser sit Kulstof, taber Livskraften sig hurtigt, hvorimod Trø, hvori Stivelsstoffet har Overhaand, kan holde sig længst. Da det gamle Trø, forudsat at Spiren ikke er ødelagt af Fugtighed og Skimmel, ofte kun mangler den tilstrækkelige Mængde Alt for at stille sig ved sit overflødige Kulstof, har man ofte med Held forsøgt at udbløde Trøet en vis Tid i Vand, der er blandet med visse Syrer (Skedevand, Saltsyre); ligeledes har man anvendt Chlor-Opløsning, ja endog lagt Trøet 5 Minutter i kogende Vand og frembragt kraftige Planter af samme.

Det er ikke altid de største Trøforn man skal vælge til Udsæd, heller ikke dem, der ere avlede det foregaaende Aar. Ønsker man den størst mulige Kraft og Yppighed, da er dette vistnok rigtigt; men isald Dinstændighederne gjøre en mere tempereret Vært ønskelig, bør man vælge de mindre Trøforn eller saadanne, som ere nogle Aar gamle.

Saaledes bruger man ikke de Melonfrøer, som ere avlede Aaret iforveien, men man vælger 3—5-aarige Kjer-ner, som have tabt en Deel af deres yppige Livskraft, og som derfor frembringe Planter, der bedre passe for det indskrænkede Rum, som de maae nøies med i vore Mistbænke.

§ 8. Vi have allerede i det Foregaaende omtalt Udsæts

Uundværlighed for Planteværten. Det bliver derfor et af Havedyrkerens vigtigste Formaal at tilveiebringe saameget Lys som muligt for de dyrkede Planter; dette opnaaes i Glashuse ved at give Glastaget den fordeelagtigste Retning mod Solstraalerne paa den Aarstid, da det meste Lys ønskes, samt ved at bringe Planterne saa nær til Glasfset som muligt. I Friland bortfjerner man alle skyggesfulde Gjenstande, sørger for en aaben Veliggenhed mod Syd eller Sydøst, borttager overflødige Grene, som hindre Lysets Indtrængen i Træets Krone, opreiser Mure, der ere hvidt anstrøgne, og som tilbagekaste Solstraalerne. Da Mangel paa Lys gjør Plantedelene blege og vandede, unddrager man stundom saadanne Plantedele, som i deres sunde Tilstand ere bittre og skarpe, Lysets Indvirkning; saaledes **bleges** Selleri, Asparges o. s. v.

§ 9. **Luftens** Indvirkning er ikke mindre vigtig for Planterne end Lysets, deels paa Grund af den store Afregling, der finder Sted i dens Fugtighedstilstand, deels som et uudtømmeligt Forraadskammer for Kulsyre og Ammoniak, tvende for Planternes Væxt uundværlige Lustarter.

Naar Luftvarmen svarer til Planternes og Jordoverfladens Varme, f. Ex. om Vinteren, finder der kun liden Uddunstning Sted, da denne er betinget i en høiere Temperatur hos det uddunstende Legeme; ligeledes om Sommeren, naar Varmen er høi, men Luften er stille og opfyldt med Fugtighed, kan Uddunstningen kun foregaae i ringe Grad. Ex derimod Luften tør, kold og i stærk Bevægelse, foregaaer Uddunstningen stærkt fra alle Plantedele; finder nu dette Sted om Foraaret ved en kold og tør Østenvind, uddunste ikke alene de unge Blade og Blomster i en altfor høi Grad, men Saftkarrene i Stammen forstoppes ved Kulden, saa at den bortdunstede Saft ikke hurtigt nok kan erstattes, og Blomster og Blade fordærves; dette skeer ogsaa ofte i vort Klima ved stærke Nordveststorme midt om Sommeren.

Da nu de omplantede Værter lide mere end andre ved et Overmaal af Uddunstning, idet deres Sugrødder tildeels

ere forstyrrede, og Tilførsel af Saft fra Jorden saaledes næsten er standset, indtil nye Sugerødder kunne dannes, bliver det indlysende, at den Aarstid bør vælges til Omplantning, da ikke alene Planten befinder sig i Hviletilstand, og følgelig uddunster mindst, men ogsaa da Luftfugtigheden er stærkest, og kolde, tørre Vinde mindst hyppige. Denne Aarstid er, som allerede berørt, Efteraaret fra Løvfaldet til Frosten hindrer Plantningen. Skal Omplantningen foretages til andre Aarstider, maa man sørge for, at Uddunstningen faa meget som muligt holdes tilbage, indtil de nye Sugerødder ere komne i Virksomhed; dette skeer ved at beskytte dem for Sol og Vind ved Maatter, Riis, Glasflokker, omvendte Urtepotter o. s. v. Andre skjærmende Gjenstande anvendes ogsaa i Haven eller sammes Omgivelser, for at hindre de skadelige Virkninger af Foraarsvindene paa Træer og Havevæxter, ligesom man af samme Grund planter de kjælnere Træer ved Mure eller Plankeværker, hvor de tidligt blomstrende beskyttes for Luftudtørring og Nattefrost ved opstillede Riis, Uldnæt eller tynde Bastmaatter. Forøvrigt maa Vindens Indvirkning paa Havevæxterne ingenlunde aldeles udelukkes, da det ikke alene ved Forsøg er beviist, at Luftbevægelsen er nødvendig for Trævæxter, idet fastbundne Grene ikke have kunnet tiltage nær saa stærkt i Tykkelse, som de Grene, der bevæges frem og tilbage af Vinden, men det desuden er en gammel Erfaring, at de fleste Kjøkkenvæxter fordre et frit og luftigt Vørested, og kun levere flette Produkter paa et indesluttet Sted. Som Grundregel for Luftfugtighedens Nødvendighed for de ikke omplantede Planter kan antages Følgende: 1) Planterne fordre den største Luftfugtighed i Begyndelsen af deres Væxtperiode, og den mindste, naar denne er endt; 2) jo længere Plantens Hjem ligger fra Sollinien, desto mindre Fugtighed fordrer den; 3) eenaarige og urteagtige Planter fordre mere Luftfugtighed end Træer; og 4) jo mere Saft Planten indeholder i sin Hviletilstand, desto mindre Luftfugtighed behøver den. Da den uafbrudte Udstrømning af Kulshyre i Luften ved Forbrændingen, Frhyn=

dingen, Gjæringen og Dyrenes Andedragt nødvendigvis maatte fordærve Luften indtil en for Dyrenes Livsvirksomhed skadelig Grad, er det en saare viis Indretning af Forshyet, at Plantevæksten ligesaa regelmæssig forbruger den overflødig Kulshyre efterhaanden som den udstømmer i Luften. Ligeledes findes der Ammoniak i Luften, skjøndt i ringe Mængde, og da denne Lustart ligeledes er meget nødvendig for Plantevæksten, bliver det indlysende, hvor uundværlig Luften er for Planterne, og hvor vigtigt det er at forskaffe samme den meest uhindrede Afgang til Blade og Rødder. Ogsaa paa Jordarternes Hensmuldring og Forvandling til opløselige Salte udøver Luftens Kulshyre en meget stor og uafbrudt Indflydelse, ligesom den ogsaa affætter sin Ammoniak og sin Vanddamp i den porøse Jordoverflade, naar denne ved rigtig Behandling er gjort skikket til at modtage den.

§ 10. **Barmen.** Som et af de mægtigste Agentier for Planternes Livsvirksomhed maae vi ansee Barmen. Det er Barmen, der bringer Frøet til at spire, og som siden saa mægtigt fremsthynder Plantevæksten, alle de naturlige Afsondringer, Frugtens Dannelse og Modning. Naar Barmen ganske har forladt et Vегeme, fryser det, og dette Særshyn yttres altid sin dræbende Virkning paa alle bløde, vandede Plantedele og paa saadanne Vægter, i hvis Hjem en sliг Kulde er ukjendt. Frosten virker forsthyrende paa Plantevæksten ved at udvide Saftkarrene og sprænge dem, ved at uddrive Luften af Cellerne, ved at opløse den grønne Farve, og ødelægge Livskraften. Barmen forlader Vегemerne paa tvende Maader, ved Udstraaling og Vedning; men Vetheden, hvormed dette skeer, er forstjellig i de forstjellige Vегemer. Barmestraalingen skeer lettest fra Græs, Straa, Træ og andre Plantestoffer, som derimod langsommere lade Barmen gaae igjennem deres Masse, eller lede den; hvorimod Metaller, Mineralier og alle blanke, polerede Overflader ikke saa let udstraale Varme, men lettere meddele den til andre Vегemer ved Berøring; de sidste ere alsaа gode **Barmeledere**, men **lette Barmestraalere**, og det første Slags omvendt.

Varmestraalingen foregaaer lettest i klart, stille Veir; den mindste Skjærm, enten en tynd Sky eller en imellem Himlen og Jorden anbragt Maatte standser vel ikke Udstraalingen, men Varmen kastes tilbage til Jordoverfladen. Naar Udstraalingen fortsættes saalænge, at det nederste Luftlag bliver stærkt afkjølet, fortættes de deri værende Dunster og afsætte sig paa de koldeste Gjenstande som Dug; da nu Planterne ere de bedste Varmestraalere, men de fletteste Varmeledere, følgerlig udstraale mere Varme i Luften, end de atter modtage ved Berøring med Jorden, maae de naturligviis blive de koldeste Gjenstande.

Duggen virker forfriskende paa Planterne og hindrer ligeledes en altfor stærk Afkjøling. Ved meget klar Luft kan den dog ikke forhindre, at Udstraalingen ofte bliver for stærk, og at der i Stedet for Dug danner sig Rimefrost, som indvirker høist skadeligt paa de spæde Plantedele.

Den i Bevægelse værende Luft fører lettere den udstraalede Varme tilbage til Planterne, hvilket ikke kan skee i dybe Dale eller i Haver, der ere gjennemkrydsede af høie og tætte Hækker. De lavere Planter lide ogsaa mere end de høiere, da den kolde Luft glider ned fra disses Blade og leirer sig paa Jordoverfladen.

Halvegetationen lider følgerlig mere af Varmendustraalingen end Vegetationen paa Sletter eller Høider, idet de omgivende Sider ikke alene hindre Tilførselen af varm Luft fra Siderne, men den der ved Udstraaling dannede kolde Luft glider, som den tungeste, ned til det laveste Sted. Man seer derfor ofte Planter forfryse paa saadanne Steder, medens Planter af samme Art, voksende paa Sletten eller Skraaning, aldeles ingen Skade have taget. Den fugtige Jordbund og Luft i Dalen, som deels tilfører en Mængde raa Saft, deels vanskeliggjør Uddunstningen, bidrager ogsaa meget hertil. Ved Solstraalernes Indvirkning paa Jordoverfladen opvarmes denne, og da Jorden er en slet Varmestraaler, beholder den mere Varme, end den udstraaler; naar Jorden er porøs og aaben, trænger Varmen længere og i større

Mængde ned i samme, end naar den er haard og seig. Naar Solstraalerne træffe paa hvide Mure eller Bræddewægge, fastes de tilbage og opvarme Luften i Omegnen, og naar Jordoverfladen er fugtig, og smaa Vandbeholdninger, Parke, Bække, smaa Søer findes hist og her, drage disse Luftens Varme til sig, for at iværksætte Jorddampningen.

Naar man altsaa vil forsøge den naturlige Varme i vore Haver, hvilket bliver en Nødvendighed, naar de mange fra varmere Egne indførte Havevæxter skulle opnaae deres Fuldkommenhed, da maa der sørges: 1) for tilbørlig Væ for kolde og udtørrende Vinde, som, idet de bevirke Jorddampning, tillige borttage Varmen; 2) for Dækninger eller beskyttende Skjærme for enkelte Planter eller Bede, hvilke dog ikke maae anbringes tæt til Planten, da Varmen i saa Fald alligevel bortledes ved Berørelsen, men bør staae nogle Tommer fra Planterne; 3) for en vel tilberedt Jordoverflade, hvis Bestanddele ere modtagelige for Varmen, og som ved jevnlig Behakning vedvarende holdes porøs; 4) for Vandafløb saavel fra Overfladen som fra Grunden (Drainning); 5) for Fjernelsen af Søer og Vandsamlinger, hvis Jorddampning berører Luften sin Varme; 6) for hvidtede Mure eller Bræddewægge, som paa forskjellige Steder kunne gjennemkrydse Haven fra Ost til Vest, og som tilbagekaste den fra Solen modtagne Varme; Murene bør enten være hule eller byggede af porøs Muursteen, hvorved de længere holde paa Solvarmen, og endelig 7) for at vælge en Beliggenhed paa en Slette eller mod Syd-Sydpst heldende Skraaning, hvorved de skadelige Virkninger af den natlige Varmedustraaling formindstes. De Planter fra varmere Jordstrøg, for hvilke man ikke ved disse Midler kan opnaae den fornødne Varme i Triland, maae dyrkes i Varmhuse eller Mistbænke, og da Culturen i de sidste skal afhandles i denne Bog, ville vi noget nærmere omtale Varmens Virkninger, forsaavidt man kan regulere den efter Behag og afpasse den efter Væxternes Tarr. Dyrker man en Plante i en for høi Varmegrad, der er ledsaget af en betydelig Luft-

fugtighed, vil Planten vel voxe raft, men dog desuagtet ikke anfætte Blomster; de naturlige Afsondringer fke heller ikke faaledes som de burde, idet den hurtige Udvidelse af alle Delene ikke lader Livskraften Tid til at opløse og forarbejde den modtagne Næring. Stiger denne Varme endnu høiere eller vedligeholdes uafbrudt eens Nat og Dag, blive alle Delene lange, tynde, gule og saa svage, at den mindste Temperaturforandring virker dræbende. Hos Planter med Han- og Hunblomster paa samme Plante, faasom Agurker, frembringer en for høi Temperatur og Luftfugtighed, som dog ikke drives saa vidt, at den skader Værten, lutter Hunblomster, hvorimod en lavere Temperatur end den naturlige frembringer lutter Hanblomster. Høi Varme og tør Luft foranlediger en stærkere Uddunstning, end Rødderne kunne erstatte, og Følgen deraf er, at Bladene hentørre eller forbrænde. Uagtet nu begge Yderlighederne ere lige skadelige, kan en Tilnærmelse dog stundom være anvendelig, idet man ved en høiere Temperatur, ledsaget af fugtig Luft, kan bringe Plantedelene til en raft, frodig Væxt og ved en lignende Varme med tør Luft befordre de naturlige Afsondringer og følgerig Anfættelse af Blomster og Frugtens Modning. Ved en for lav Temperatur standse de sædvanlige Afsondringer og Oplosninger af Mangel paa den oplivende Kraft; Plantedelene blive gule og vandede, der er ingen Tegn til Blomster eller, ifald de ere dannede, vilde de atter falde af. Alle Planter behøve en høiere Jordtemperatur end den Lufttemperatur, som de nydes med, og da dette ogsaa overalt finder Sted paa deres naturlige Vørested, bør det saavel i Friland som under Glas saameget som muligt efterlignes ved Kunst.

I det første Tilfælde kan man kun søge at opnaae dette ved en heldig Beliggenhed og en omhyggelig præpareret Jordbund; men i Mistbænke, hvor man kan regulere Varmen efter Behag, kan det forønskede Resultat lettere opnaaes. Naar Jordvarmen, i Stedet for at være høiere, saa at Rødderne kunne meddele deres Varme til Planten og saa-

ledes modarbejde Nattefulden, bliver lavere, medens Toppen fremdrives i en høi Temperatur, bliver det en Selvfølge, at Roden ikke kan levere de fornødne Safter til Bladene, og at Værten maa standse, naar de i Stamme og Grene opsamlende Næringsstoffer ere fortræde. Det er derfor nødvendigt at opsætte Drivningen af Viinbakter, hvori Roden staaer udenfor Bakken, til Marts, da Jorden allerede er saa opvarmet, at Rødderne kunne begynde deres Virksomhed.

§ 11. **Planternes Sygdomme.** Som organiske Væsenere ere Planterne ligesaavel som Dyrene underkastede Sygdomme og sygelige Misdannelser, der deels hidrøre fra ydre Beskadigelser, slet Jordbund, ugunstigt Værested og klimatiske Mangler; deels fra Snylteplanter og Insekter. De vigtigste Sygdomme, der angribe Hæveplanterne, ere Kræft, Gummiflod, Meeldug, Honningdug, Blegfot, Blodsthyrtning &c. **Kræft** angriber især Frugttræer og fornemmelig Æbletræet, hvorefter adskillige Varieteter mere end andre ere udsatte for denne Sygdom. Kræften viser sig paa Grenene som et sortbrunt, med en slyngelig, raadden Vædske opfyldt Saar, der udbreder sig til alle Sider og ødelægger Grenen, naar hele Omkredsen er angreben, hvilken Skjæbne ogsaa tidlig eller sildig venter hele Træet, naar kraftig Hjælp ikke anvendes. Vaad og kold Jordbund, uheldig Beliggenhed og Klima ere Aarsagerne til Kræft; de engang angrebne Frugttræer kunne neppe reddes, naar det ikke er muligt at skaffe en tør og varm Jordbund i Stedet for den kolde og fugtige. Dette kan imidlertid kun tildeels iværksættes, enten ved at udtørre Jorden og drage Rødderne mod Overfladen, ved at gjøde samme stærkt med gammel Gjøning, eller ved at omplante de yngre Træer paa en gunstigere Plads. Naar Aarsagerne saaledes ere fjernede, borttages de angrebne Grene paa det friske Træ, og Saaret belægges med en Træsølve, bestaaende af lige Dele reen, frisk Røggjøning og seigt Leer, blandet med nogle Røhaar og thv Terpentin. Denne Masse arbeides sammen, til den

bliver et seigt Plaster, og den kan anvendes til alle saadanne Beskadigelser, hvor et Træplaster behøves. Kræft forebygges bedst ved paa en uheldig Jordbund at hæve Rødderne til det øvre Jordlag, og dette skeer ved at belægge det flade 6—7 Fod brede Plantehul med Brosteen, derpaa komme god Jord, 1 Fod høiere end Jordfladen, som maa omgives med en Kant og belægges med gammel Gjødning, for at drage Rødderne mod Overfladen og bevare Fugtigheden. Desuden anvender man ingen Gjødning i saadanne vaade, kolde Localiteter uden paa den ovenfor berørte Maade, medmindre Jordbunden skulde være meget mager; ogsaa ved at opkaste hele Qvarteret i brede, høie Rygge og paa dem plante Træerne, sikrer man sig for Kræft; dette er især en god Methode i en stærk, seig Leerbund.

Gummiflod angriber især Steenfrugterne, og ihvorvel den for det Meste foranlediges ved Stød, Brud eller voldsomme Bøininger, der sønderrive Karrene, urigtig Beskjæring &c., kan den ogsaa fremkomme uden nogen synlig Grund. Paa de unge Grene af Ferskentræet fremkommer ogsaa Gummiflod som en Følge af vaad Jordbund og Klima. De af Gummiflod angrebne Træer kunne leve mange Aar og bære rigeligt, men de ødelægges ogsaa ofte deraf; man fjender intet Middel mod denne Sygdom.

Meeldug. De urteagtige Planter, især de med blaa-grønne Blade, saasom: Urter, Turnips, angribes ofte af Meeldug, der fremkommer efter lang Tørke, ledsaget af kold taaget Luft, og som, da Rødderne ikke kunne tilføre den fornødne Vædske, foranlediger Indsugning af Bladene og Sæftbevægelse i omvendt Retning; ligeledes fremkaldes denne Sygdom ved raat, kold og fugtigt Veir, idet de opsamlede raae Safter ikke paa Grund af Kulden kunne forarbejdes, samt ved enhver ydre eller indre Standsning i Aandedrættet og Uddunstningen. Denne sygelige Tilstand hidfører Dannelsen af en Mængde smaa Svampe af Slægten Erysiphe, disse tilstoppe alle Porerne og overtrække hele Bladet med en tyk, hvidagtig Skimmel, som virker høist

skadeligt og ødelæggende paa Planteværten. Ogfaa i mager Jord, eller en saadan, der enten er bleven suur paa Grund af utilstrækkelig Blandafledning, eller indeholder en Mængde uopløselig Kulstof, lide Planterne af denne Sygdom. Næst efter at raade Bod paa de Mangler, der have foranlediget Sygdommen, kan man redde de angrebne Planter ved Afvaskning med Vand, hvori er opløst Svovlblomme, eller ved at strøe samme paa Bladene.

I de senere Aar have nogle Arter af Skimmelslægten *Didium* anrettet store Ødelæggelser paa Viinstokken i de sydlige og mellemste Dele af Frankrig, og nødt Viindyrkerne til at forsøge mange Slags Midler for at standse dette ødelæggende Onde. Det virksomste hidtil bekjendte Middel har viist sig at være Svovlblomme, som ved Hjælp af en dertil indrettet Puster i tør Tilstand pustes ud over Plantedelene, som iforveien ere befugtede ved en Sprøitning. Ogfaa hos os har denne slemme Gæst i de senere Aar indfundet sig, og har paa mange Steder heri Zylland angrebet Roser, Agurker, Meloner og Græskar i den Grad, at Dyrkningen af disse Værter aldeles er mislykket.

Vi have heri Haven anvendt Svovlblomme, udpustet paa den ovenfor beskrevne Maade som Middel mod dette Onde, og naar dette Middel anvendes i Tide, vil man ogsaa kunne opnaae et heldigt Resultat.

Sonningdug bestaaer af en guulagtig, sød og klæbrig Udsøndring paa Bladoverfladen, som fremkommer i varmt Veir derved, at Plantefasten bliver for tyk til at kunne vende tilbage igjennem Basten, hvorved den søde Deel af samme affonddrer sig paa Overfladen. Uagtet denne Sygdom svækker Planterne, dræber den dem dog ikke, og en stærk Regn affskyller atter Bladene og gjengiver dem deres Respirationsevne. Blive imidlertid Espaliertræerne angrebne deraf, bør man strax rense Bladene ved en stærk Sprøitning.

Blegfot kommer af Svækkelse i Ernæringsorganerne, af for lidet Vds og Luft, Rodforraadnelse, foranlediget ved for megen Jordsugtighed; den vedvarende Indslydelse af tør

Rust eller kolde, skarpe Vinde, som hindre Saftløbet, kan ogsaa hidføre denne Sygdom, som htrer sig ved et blegguult, sygeligt Udseende og svagelige Skud; man helbreder den ved at raade Bod paa de angivne Mangler. Hos adskillige Træsarter, der forøvrigt er sunde og frodige, findes en partiel Blegspot, idet Bladene ere kantede eller stribede med Hvidt eller Guult; dette Særshyn fremkommer ofte paa en enkelt Green, uden at man er i Stand til at eftervise Grunden, men gribes med Glæde af Gartneren, da saadanne brogede Træer tjene til Prydselse i Lusthaven. I Juni=Hefstet af »Revue horticole 1848« angives som probat Middel mod denne Sygdom at overstryge eller oversprøite de angrebne Planter eller Plantedele med en fortyndet Opløsning af grøn Vitriol. Nogle Forsøg anstillede her i Haven synes at bekræfte denne Angivelse.

Blodstjrtning htrer sig om Foraaret derved, at et Træ i sin bedste Væxt pludselig udghyder en Mængde Saft igjennem Blade og Knopper og derpaa hentørre. Denne Sygdom iagttages ofte paa Kjernefrugttræernes Greenspidser, naar de staae i en vaad og kold Jordbund, og Forsommeren er kold; man maa, for at forebygge dette Tilfælde, være betænkt paa Vandafløb og Lø for at formindske Klimaets skadelige Indflydelse. **Rodforraadnelse** (sorte Been) viser sig hyppigt blandt de paa Mistbænk saaede, unge Raalplanter o. fl., og bestaaer i, at Roden allerede ved Dannelsen af det andet Bladpar raadner og Planten falder om. Denne Sygdom kommer af for tæt Saaening, for megen indsluttet Rust og en altfor fed, fugtig Jordart; naar man derfor saar tyndt eller endnu bedre omprøfles de unge Planter i 2 Tommers Afstand, naar de skifte Blade, giver tilstrækkelig Rust, og blander det øverste Jordlag med Sand, vil denne Sygdom ikke vise sig.

Blindsyge viser sig stundom hos nogle urteagtige Væxter derved, at de udvide sig paa en unaturlig Maade, blive besatte med ikke udviklede Knopper, og indeholde Rust i Stedet for Vædske. Sygdommen fremkommer derved, at

Saften paa Grund af en for denne Planteart altfor fed og varmt Jordart stiger for hurtigt, saa at den ikke kan faae Tid til ordentlig at uddanne Knopperne. Mod Stød, Brud, Spaltninger eller partiel Forfrysning, hvad enten disse Saar ere foranledigede ved Uforsigtighed, Storme eller Lynild, anvender man, efterat Saaret er skaarret reent og glat, et Plaster af Podevox (1 Deel guult Vox, $\frac{1}{2}$ Deel hvidt Beg og $1\frac{1}{2}$ Deel tyk Terpentin) eller den allerede omtalte Træsålve af Leer, Røgsjødning, Røhaar og Terpentin; de tvende sidste Gjenstande kunne ogsaa, isald Forbruget er stort, undlades. Træsålven har det Fortrin for Podevoxtet, at den holder Saaret længere fugtigt og indsuger den i Luften værende Vædske. Endvidere lide Træerne af adskillige Mos- og Lavarter, der bedække Stamme og Grene og saaledes hindre den frie Uddunstning; man affraber dem med et sløvt Instrument, naar de ved Efteraarsfugtigheden ere løsnede, eller overstrækker Stamme og Grene med Kalkvand, hvorved ikke alene Mossen, men ogsaa de under samme muligt tilstedeværende Insektæg ødelægges. Da Mossen nu fremkommer paa Træer, som staae i fugtig eller mager Jord, men aldrig paa frodigt voksende Træer, vil man ved at fremskynde en rasere Væxt kunne hindre disse Snylteplanter fra at indfinde sig.

§ 12. **Skadelige Dyr.** De store firføbede Dyr, som her tillands paa forskjellig Maade skade Havevæxterne ere: Harer, Raadyr og Kaniner, som deels skydes, fanges i Snarer eller ved paalidelige Hegn holdes ude af Haven. For at hindre Harer og Dyr fra at afsnave Barken paa Træer, der ikke kunne beskyttes ved Hegn, binder man om Efteraaret Torne omkring Stammen eller bestrækker denne med en tynd Belling af Leer og Kridt, Røgsjødning, Dreblood, Møddingvand og Dregalde. Af de mindre firføbede Dyr ere især Muldvarpen, Rotten og Markmusen skadelige for Planterne; den første fanges deels ved at stifte den op med en Spade, naar den skyder sine Muldvarpestub, hvilket sædvanligviis skeer ved Solens Dgang, deels ved at anbringe

Fælber i dens Gange, saasom et Kar med en smal Aabning fyldt med Vand, hvori Dyret drukner, naar det vil drikke, en huul Bær- eller Træ-Cylinder med Klapper paa begge Ender, der aabne sig indad og lukkes med en Fjeder, naar Muldvarpen er kommen ind ic. Fra Steder, hvor man ikke godt kan komme til at fange dem, fordrives de ved Nedstikningen af friske Hyldepinde, som Jdrebarken er tagen af, flakte Hvidløg ic. Forøvrigt gjør Muldvarpen ogsaa megen Rytte, idet den ødelægger en stor Deel langt mere skadelige Insekter og Larver, saasom den ødelæggende Oldenborrelarve, og i Jordbærquartererne, hvor denne især er farlig, bør Muldvarpen af denne Grund aldrig efterstræbes. Muus og Røtter fanges paa lignende Maade, og da de ofte anrette store Ødelæggelser ved at afsnave Planterødderne og beskadige Rodhalsen paa unge Planter, maa man vogte sig for at lade dem faae for megen Overhaand; kan man bringe Bæster og Bindsviin til at opslaae deres Bolig i Haven, vil dette være meget gavnligt, da disse Dyr ikke alene ere svorne Fjender af Muldvarper og Muus, men ogsaa selv ere aldeles uskadelige. Man forgiver ogsaa Røtter og Muus med Arsenik, og ved smaa Rugler, bestaaende af 1 Deel Hvedemeel, 1 Deel Brødkrummer, $\frac{1}{2}$ Deel Sirup og $\frac{1}{16}$ Deel raspede Kragespine (*Nux vomica*). Jordkrebsen, som gennemroder Jorden paa samme Maade som Muldvarpen, men ikke opkaster nogen Jord, lever af Planterødder og er derfor meget skadelig; man op søger Reberne i Juni og dræber Yngelen; den kan ogsaa forjages ved at hælde Vand, der er blandet med Steenfulstjære, i Hullerne. Snegle aføde ofte en stor Mængde Plantedele, og maae derfor afsamles, saasnart man mærker deres Nærværelse. Bindsviin, Vænder og adskillige andre Fugle øde dem, hvisaarsag disse ikke ganske bør forjages fra Haven. Insekterne ere ogsaa meget farlige Fjender for de dyrkede Væxter, og naar ikke en stor Mængde ødelægdes af Fuglene, af andre Insekter, især Schneumonfluerne, som lægge deres Æg i andre større Insekters Larver og saaledes ødelægge dem, og af kolde og

skarpe Binde i Mai, vilde Planter og Træer lide uendeligt af dem. De Insekter, som angribe Træerne, ødelægger man bedst ved, som ovenfor er berørt, at fjerne Mossen, ved at overstryge Stamme og Grene med Kalkvand, ved at holde Kronen aaben, at Luften frit kan stryge derigjennem, og ved oftere i Foraartiden at gennemsee Træerne og borttage Ormereberne, førend disse have udbredt sig over Træet. Ødelæggelsen af *Geometra grossularia* paa Stikkelsbærbusken skeer bedst ved at borttage alle visne Blade og brænde dem, samt ved om Foraaret, naar Ormene allerede have begyndt deres Ødelæggelsesværk, at sprøite Busken stærkt og bestrøe den med Aske og frisk Kalk; man kan ogsaa udbrede et Klæde under Busken, afryste Ormene og dræbe dem. I James Barnes's „Breve over Gartneriet“ anføres som et probat Middel mod Stikkelsbærvormen: at tage lige Dele frisk Sod fra en Skorsteen og frisk Bøgeaske, blande begge Dele godt sammen og dermed bestrøe de angrebne Buske, medens de ere fugtige efter en Regn eller en Overbruusning; det indskræpes imidlertid utrykkeligt, at Soden og Asken enten maa være aldeles frisk fra Ildstedet og Skorstenen, eller idetmindste have været opbevaret paa et aldeles tørt Sted. Naar Soden og Asken senere ved Regnen bringes ned til Planterødderne, virke de desuden som et meget kraftigt Gjødningsmiddel paa Grund af de deri værende Alkalier og Ammoniaksalte. Drentviisten æder ogsaa de unge Blade og Blomster af mange urteagtige Planter og angriber Viindruer, Ferskenner og andre fine Frugter; man kan fange dem under omvendte Urtepotter eller Kræmmerhuse eller forgive dem med fiint skrabet Gulerod, der er blandet med fiint stødt Kragesie (*Nux vomica*), som hensesættes i Nærheden af de angrebne Planter. Myrer, som ogsaa stundom angribe Frugterne, fordrives ved et stærkt Askfog af Valnødderblade, og Røderne ødelægges ved om Asken, naar Myrerne ere i Rolighed, at hælde ulædset Kalk og Vand derved. Bladlus ødelægges ved Sprøitning med Askfog af Tobaksblade, og Skjoldlusene, som sædvanligviis kun angribe Ferskentræerne, især

naar de drives, afvaskes med grøn Sæbe, hvilket maa stee meget omhyggeligt og udstrække sig til Spalieret, for at ødelægge Ynglen. Adskillige Edderkoppearter gjøre stor Skade i Mistbænkene og overdrage den nederste Deel af Bladene med et tæt, rødt Spind. Man maa vogte sig for ved en altfor stor Varme at svække Planterne, da en saadan Svækkelse synes at være Grunden til dette Insekts Fremkomst, saasom naar Solen om Morgenens opheder Luften altfor stærkt i Melonbænken, inden der gives Luft &c. Har Spinden ikke taget Overhaand, kan man ved at vande i stærk Sol og lufte Vinduerne, frembringe en Damp, som stundom kan dræbe Insekterne, men som ogsaa svækker Planten.

§ 13. For at finde Rede i den store Mængde bekjendte Planter, har man inddeelt hele Planteriget i Glasjer, Ordener, Slægter, Arter og Afarter. Man har flere saadanne Inddelinger, hvoraf vi ville fremhæve tvende: det saakaldte kunstige eller Linneiske System, der er inddeelt i 24 Glasjer og grunder sig paa Støvnaalenes Antal, Længde, Stilling og Sammenvøring; saaledes 4de Glasje med 4 lige lange Støvnaale; 14de Glasje med 2 lange og 2 korte og 16de Glasje med sammenvorne Støvnaale &c., og det naturlige System, der inddeler alle Planter i 3 Hoved-Glasjer; Aco-tyledoner (Acrogenae) blomstløse Planter, som for det Meste bestaae af Celleræv, og som kun vore ved Tilfætning til Spidserne, Mosser, Svampe; Monocotyledoner (Endogenae) blomstrende Planter med eet Frøblad og indadvøgende Stammer (see § 4), Palmer, Græsser; og Dicotyledoner (Exogenae) blomstrende Planter med udadvøgende Stammer og 2 Frøblade, f. Ex. vore Frugttræer. Disse Hovedafdelinger deles atter i Glasjer, Ordener, Familier og Underfamilier, hvori alle Planterne sammenstilles efter deres vigtigste fælles ydre eller indre Egenskaber. Saadanne Familier ere f. Ex. Stjærmplanterne (Gulerod, Kommen, Persille), Græssene, de Korsblomstrende (Raal, Sennop), Bælg-

frugterne ic. Ved de her beskrevne Planter tilføies deres botaniske Navn, deres Classe, Orden og Familie, samt det Land, hvor de findes i vild Tilstand.

Andet Capitel.

Jordoverfladen med Hensyn til Havedyrkningen.

§ 1. Der er sagt og skrevet mange smukke Ting om at vælge den bedste Jordbund og Beliggenhed for en Have, medens disse mange omstændelige Regler vistnok sjældent kunne komme i Betragtning, idet Haven som oftest maa rette sig efter Huset's Beliggenhed, og dette sjældent, i det Mindste hos os, retter sig efter hiin. Desuden er det ikke vanskeligt at indsee, at en Have hverken bør anlægges paa Toppen af en steil Hvi, i et Morads eller paa en Jordbund, som bestaaer af Flyvesand; det er derfor ikke Valget af Beliggenhed og Jordbund, vi omstændeligt ville udvikle, men hvorledes selv de uheldigste Localforhold kunne omdannes og forbedres, ifald Nødvendigheden byder, at de skulle anvendes til Have. Det Første, man foretager sig, naar Terrainet er bestemt, er at opmaale samme og at bringe det paa Papiret med alle de derpaa værende Gjenstande.

Vi ville her ikke beskrive Fremgangsmaaden ved store Jordfladers Opmaaling, hvortil anvendes Maalebord og Diopter, da saadanne Opmaalinger i Almindelighed overdrages Landmaaleren, men kun give Anviisning til Opmaalingen af mindre Jordstykker (1—10 Tdr. Land), som let lader sig udføre af Gartneren eller Eieren. Er Pladsen firkantet og Siderne retvinklede, da er Opmaalingen snart til Ende, da man i dette Tilfælde kun behøver at maale den længste og korteste Side og efter en Vinkel affætte Figuren paa Papiret efter den antagne Maalestok, der vælges større eller mindre, eftersom Papiret og Pladsen udkræver det.

Er derimod Pladsen af en uregelmæssig Figur, som Fig. 1,

Fig. 1.

sættes først
Stofte i alle
Hjørnerne :
a, b, c, d, e,
f, g. Den
første Linie
a-b maales
og affættes
efter den for-

mindste Maalestof paa Papiret, dernæst Linien b—c; men, for at faae den rigtige Vinkel, kan denne Lines Længde kun antydes ved en Cirkelbue med Passeren, indtil man har maalt en Hjælpelinie fra a—e; naar denne Længde atter tages i Passeren, og der beskrives en Cirkelbue dermed fra a, vil det Punkt, hvor disse tvende Linier krydse hinanden, angive Endepunktet fra Linien b—c. Man vedbliver saaledes at opmaale de følgende Linier og at affætte dem i de rette Vinkler ved Hjælp af Hjælpelinier; ved den krumme Linie g—a affættes en lige Hjælpelinie, hvorfra der ved hver 5te, 10de eller 20de Alen maales retvinklede Linier til Buen for at bestemme samme. Begrænses Pladsen paa dette Sted af en Sø eller Sligt, som ikke tillader Anbringelsen af en Hjælpelinie udenfor, maa man affikke den indenfor Buen. Træer eller andre derværende Gjenstande affættes ligeledes ved at maale til dem fra et vist Punkt paa en af Sidelinierne eller fra de dragne Hjælpelinier. Med et meget simpelt Landmaalerinstrument, Vinkelskiven, som, udført med Nøagtighed af godt haardt Træ, kun kan koste nogle Mark, kan man langt lettere opmaale saadanne mangelkantede Figurer, og det yder især en stor og væsentlig Hjælp, naar man efter sin Tegning skal affætte Gange 10. paa Pladsen. Instrumentet bestaaer af en 5 Fod lang Stok med en Jernspids; paa den øverste Ende er skruet en rund 3—4 Tommer tyk Skive, der er 5—6 Tommer i Gjennemsnit. Foroven er der anbragt 2 fine 3—4 Tommer dybe Indsnit,

som krydse hinanden i rette Vinkler. Skulde vi nu opmaale et Stykke Jord med dette Instrument (see Fig. 2), affstikker

Fig. 2.

man, efterat Hjørnerne ere betegnede med Stokke, en Retningslinie fra a til g; efter at have maalt Afstanden fra a til b, søger man paa Retningslinien det Sted, hvor en Sigtelinie b danner en Retvinkel

paa Retningslinien; dette skeer ved at opstille Vinkelskiven saaledes, at det ene Indsnit falder sammen med Retningslinien, og vedblive at flytte Instrumentet, indtil vi igjennem det andet Indsnit kunne faae Die paa Stokken b. Naar vi nu under Opmaalingen omtrentlig affætte Figuren paa et Stykke Papir og fra a maale til b og antegne Afstanden, ligesom ogsaa Afstanden imellem a og det Punkt paa Retningslinien, hvor vi kunne sigte til b, saa ville disse tvende Maal angive Vinklen til Linien a og b efter den Grundfætning, at 2 bekjendte Vinier af en Triangel bestemme den 3die. Naar man nu vedbliver saaledes med alle Vinierne, slipper man for at maale alle de i forrige Figur angivne Hjælpelinier, og Figuren bliver langt nøiagtigere fremstillet. Naar man har angivet alle sine Maal paa den løseligt hængte Figur, udfører man Grundtegningen efter den valgte Maalestof hjemme og glemmer ikke at tilføie Jordstykkeets Retning mod Himmelvej, samt hvorledes de nærmeste Omgivelser ere beskafne. De midt i Grundstykkeket værende Gjenstande, Træer (n), Bustads (m) og Vandhuller (l) blive udmaalte og angivne paa samme Maade, og man kan nu, efterat Jorden paa forskjellige Steder er undersøgt, i Mag overveie den bedste Anlægs- og Forbedringsmaade, og

ved Tegning anfsueliggjøre famme. Kvadratinbholdet findes let ved at afdele Figuren i Tiirfanter eller Triangler, multiplicere de Sidstes Grundflade med den halve Høide, og de Førstes Længde med Bredden. Naar der paa Jordstykket fsulde forekomme steile Høider, kunne faadanne Vinier ikke opmaales med Nøiagtighed, uden at nivellere dem, og dette bliver faa meget mere nødvendigt, naar Vandledning er fsulle anlægges eller Planeringer foretages, hvorved Jorden fsal afgraves fra det ene Sted og føres hen paa det andet; det bliver ogsaa kun derved muligt at beregne Omkostningerne ved en faadan Udjevning.

Nivelleerinstrumentet bestaaer af en Riffert, der kan fsrues fast paa en trebenet Fod, og fom ved andre Skruer kan bringes i en aldeles vandret Stilling, hvorfor et Vaterpas, bestaaende af et i begge Ender lukket Glasrør, der fra Midten er afdeelt i Grader og paa en lille Luftblære nær fsldt med farvet Spiritus, er fastgjort ovenpaa Rifferten. Da den lille Luftblære først indtager Midten af Glasrøret, naar famme staaer aldeles lige, angiver det meget nøiagtigt den horizontale Stilling. I Rifferten selv er anbragt to, hinanden i rette Vinkler krydsende Traade, for at angive det bestemte Midtpunkt af Gjenstanden, fom man figter til; vi ville nu antage, at en Skraaning, fom Fig. 3, fsal ni=

velleres, fordi man vil have samme planeret til to Terrasser og en jevn Skraaning (see de punkterede Linier). Først afsætter man en fuldkommen lige Linie, hvor Stokkene staae i lige lang Afstand fra hverandre f. Ex. 10 Alen, længere eller kortere efter Skraaningens Længde. Man opstiller Instrumentet vandret i a, maaler sammes Hvide til Midten af Rifferten, og noterer samme paa et Stykke Papir, dernæst opstilles en dertil indrettet Maalestof i Stationen C, og der sigtes derhen fra Stationen a for at iagttage Hviden. Naar Maalestoffet nemlig er afdeelt i Tommer og halve Tommer fra neden opad, og hveranden er sort og hveranden hvid, samt Tallene skrevne meget store og tydelige, sort paa de hvide og hvidt paa de sorte Quadrater, vil man let, naar Afstanden ikke er altfor stor, kunne see Tallene og optegne det Tal, som Korstraaden viser paa. Derpaa flyttes Instrumentet til b og Stokken til c og saa fremdeles.

Naar man efter disse Optegnelser skal fremstille Linien, fradrages først Instrumentets Hvide, og Overstuddet angiver Grundens Stigen eller Falden, hvorefter den attraade Skraaning let lader sig bestemme, ligesom Omkostningerne ogsaa let derefter lade sig beregne. Hvad disse angaaer, da afhænge de vel for en Deel af den paa Egnen sædvanlige Dageløn, samt om et tilstrækkeligt Antal gode Arbeidere kan employeres, hvorfor vi ogsaa her blot kunne give nogle Vink om, hvormed en god, stærk Arbejder daglig kan udrette.

Naar Arbeidstiden, med Indbegreb af Frokost og Middagshvile, er 10 Timer, kan en saadan Arbejder udgrave 216 Cubikfod Jord fra en Dybde indtil 6 Fod eller bortføre det 200 Fod, naar Jorden er let og Sandet løst; er den fast og leret, kan han udgrave 144 Cubikfod, og er den jumpet kun 72 Cubikfod; han kan omgrave 1,440 $\square$ Fod til et Spademaal's Dybde og kulegrave 720 $\square$ Fod til en Dybde af 2 Fod; endvidere kan en Mand bære 100 Pd. og trille 150 Pd. paa en Trillebør. Man regner endvidere et Væs Jord til 36 Cubikfod, et Væs Gruns til 28 Cubikfod og et Væs Steen til 24 Cubikfod, samt at et Par stærke

Arbeidsheste kan trække 18—20 Centner paa Sandjord og 30—35 Centner paa en fast Landevei.

§ 2. **Jordarter.** De vigtigste Jordarter med Hensyn til Havedyrkningen ere Sand, Leer, Kalk og Muldjord; af disse ere de tre første uorganiske Jordarter, der hidrøre fra forvittrede Steenarter; den sidste skulder derimod de organiske Vegerer sin Tilværelse. Ingen af dem forefindes i reen eller ublandet Tilstand i Jordoverfladen, ligesom de ogsaa alle i en saadan Tilstand ville være lige ubrugelige for Planterne.

Sandjorden udmærker sig ved sin Usammenhængen og sin store Modtagelighed for Vand, Varme og Luft; da disse sidste formaae at trænge dybt ned i Sandjorden, og Vandet aldrig bliver staaende paa Overfladen, følger heller ikke ved sin Fordampning berører Jorden sin Varme, er denne Jordart den varmeste, og naar den har en behørig Blanding af Leer, Kalk og Muld, samt i en 2—3 Fods Dybde hviler paa et Leer- eller Mergel-Underlag, er den en fortrinlig Jordart for en Kjøkken- og Frugthave; har derimod den stærkt sandede Jord et sandet eller stenet Underlag, og ligger den oven i Kjøbet høit, da kan en saadan Jord kun med store Bekostninger gøres skikket til en Have og bør derfor forkastes. Naar Sandjorden hviler paa et ovenomtalt Underlag og ikke ved en tilfældig Beliggenhed, saasom paa en steil mod Nord eller Vest hældende Skraaning, bliver uskikket til en Have, kan Forbedringen enten skee ved at kulegrave saa dybt, at en Deel af Underlaget kommer op og bliver blandet med den øvre Jord, eller dersom Terrænet ikke er stort og en lav Beliggenhed desuden gjør en Forhøielse ønskelig, kan man, i Fald en stor Leer eller bedre Leermergel er at faae i Nærheden, paaføre et efter Jordens Beskaffenhed større eller mindre Lag deraf, som, efter at være spredt om Efteraaret og vel gennemfrosset om Vinteren, ved Foraarsgravning bliver godt blandet med den øvre Jord. Da imidlertid selv den bedst passende Blanding af Sand, Leer og Kalk endnu steds mangler Kulstof og Am-

moniaf, uagtet de saaledes, som disse Jordarter i Almindelighed forekomme i Jordsforpen, heller ikke ere aldeles blottede for dem, behøver en saadan Jord ogsaa Gjødning, som fornemmelig indeholder disse Stoffer, og Sandjorden vil da efter Regelen være bedst tjent med Koggjødning, som ikke alene indeholder den største Næring, men ogsaa formedelst sin langsomme Opløsning vedbliver at virke i længere Tid.

Imidlertid maa der dog bemærkes, at den friske Koggjødning i tørre Sommer ofte foraarsager stor Skade paa Sandjorden, idet den fede, compacte Gjødningssmasse, i Stedet for at opsose sig, tørrer sammen til en haard Kage, der hindrer Rødderne i at udbrede sig i Jorden og saaledes berøver dem baade Næring og Vædske. Det synes saaledes hensigtsmæssigere at anvende en mere opløst Gjødning, saasom afbrugt Mistbænklegjødning, og ikke at paaføre mere ad Gangen end Planterne kunne forbruge den løbende Sommer, da Luften og Vandet, som saa let gennemtrænger den løse Sandjord, hurtigt opløser den tilbageblevne Gjødning, bortfører det egentlig nærende Princip, Kulshyre og Ammoniaf, og kun lader det mindre opløselige Stof, Muld, Humus, blive tilbage. Hvor den saa fordeelagtigt omtalte Fuglegjødning eller Guano kan erholdes, vil den vistnok ifølge Ovenstaaende egne sig fortrinligt for en meget sandet Rjøkkenhave, ligesom ogsaa flydende Gjødning i en saadan Jord vil være af væsentlig Nytte.

De Gjødningsarter, som hurtigt opløse sig og udvikle stærk Varme (Heste-, Hjel-, Faare- og Locumsgjødning), maae selvfølgelig ikke anvendes paa Sandjorden, da den forøgede Varme endmere vil udtørre Jorden og i altfor høj Grad irritere Sugerødderne, som derved i daglig Tale siges at blive forbrændte. Kan man derimod forsyne en saadan Jord med rigeligt Vand, vil man efter Anvendelsen af varme Gjødningsarter erholde en meget tidlig Høst, saasom: tidlige Grøntfager, Radiser o. s. v. En god, frugtbar Sandjord bestaaer af ca. 70—76 pCt. Sand, 15—20 pCt. Leer og 3—5 pCt. Muld og Kalk.

Leerjorden er det Modsatte af Sandjorden. Den er klæbrig, tung og sammenholdende, naar den er mættet med Vand; haard og revnet, naar den omfider tørres; baade i tør og vaad Tilstand er den tung, næsten uigjennemtrængelig for Planterødderne og kun lidet modtagelig for Solens og Luftens Indvirkninger; den holder længe paa Fugtigheden og lader samme staae paa Overfladen, og den derpaa følgende Fordampning berører den endnu mere af dens ringe Varme. Man kalder derfor Leerjorden en kold og svær Jordart, og disse Egenskaber blive endnu mere fremtrædende, isald Underlaget bestaaer af den samme eller maa skee af en endnu fastere Leerart, hvorfor den ogsaa i reen Tilstand er den ufrugtbareste Jordart. Bestaaer Underlaget af Sand eller stærkt sandblandet Mergel, som ikke ligger dybere end 2—3 Fod, kan man ved en dyb Kulegravning tilveiebringe den fornødne Vigevægt; men isald dette ikke er Tilfældet, og vigtige Grunde tale for, at Pladsen skal afbenyttes som Have, maa man ved Tilførsel af Sandmergel, grovt Gruus, Feieskarn, Skov-, Mose- eller sandet Jord, samt ved Gjødning med varme, hurtigt opløselige Gjødningsarter, forraadnet Tang o. s. v. søge at løsne og skjørne den og gjøre den modtagelig for Luftens Indvirkning. Dette skeer især ved ofte at kulegrave en saadan Jord og lade den ligge Vinteren over, opkastet i høie og skarpe Rygge, for desbedre at kunne gjennefrhse; ved Vintergravning, hvorved Jorden af samme Grund bliver lagt i saa store Klumper som muligt, og ved gjentagen Oplokring og Stuslagning, naar den om Sommeren er tør. Leerjorden er noie forenet med en stor Mængde Kiseljord og alkaliske Salte; ved Luftens Kulshyre opløses de tvende sidste Bestanddele, og danne i Forening med Vand en geleeagtig Velling (kulsuur Kali og Kiseljordhydrat), som i denne Form kan indsuges af Planterødderne og danne vigtige Jordbestanddele af Plantenæringen. Overladt alene til Luftens Indvirkning, som desuden kun svagt kan trænge ind i Lerets seige Masse, foregaaer denne Opløsning saa

langsoimt, at der paa denne Maade vilde hengaae Martu-
finder, inden Veret saaledes som det findes paa vore Marker
blev berøvet sin Kiseljord og sine Alkalier, eller med andre
Ord sine nærende Dele. Ved Kunst er man imidlertid
istand til at fremskynde denne Opløsning, saasom: ved hyppig
Bearbejdning og Gjennemfrøsning, ved at bestrøe Jor-
den med Meelstak, eller god Kalkmergel (som helst maa
være brændt) og saaledes lade det ligge Efteraaret og Vin-
teren over, ved at give den seige, uigjennemtrængelige Leer
en svag Brænding, hvorved den nøie Sammenhæng imellem
Delene løsnes og Luften lettere faaer Afgang til at virke
paa de enkelte Dele, ved Blanding med grovt Grus, og
endelig ved at paaføre flere Alkalier og Syrer i Form af
Gjødning.

Den rene Leerjord findes meget sjældent i Planteasfen,
medens Alkalierne og Kiseljorden derimod udgjøre væsentlige
Bestanddele af samme; Leerjordens Frugtbarhed beroer alt-
saa fornemmelig paa a) dens Rigdom af kisel sure Alkalier,
b) dens Evne til i høi Grad at kunne indsuge og fastholde
Luftens Vanddamp, Kulshyre og Ammoniak, og c) dens
indre Sammenhæng, som sætter den istand til at afgive et
godt Holdepunkt for Planterødderne, naar den i et rigtigt
Forhold er blandet med andre Jordarter. Med Hensyn til
de ovenomtalte Jordblandinger bemærkes, at disse bedst fore-
tages tidligt om Efteraaret eller Efter sommeren, medens
Jorden er tør, forsaavidt som man ved Rølegravning vil
blande de forskjellige Stoffer i en nogenlunde bethdelig
Dybde; bliver denne Blanding ikke godt udført, saaledes at
Delene godt pulveriseres og blandes mellem hverandre, ville
de atter efter kortere eller længere Tids Forløb ved Hjælp
af Regnen stille sig fra hverandre, saaledes at de lettere
Jordarter blive paa Overfladen og de tungere synke til
Bunds, hvisaarsag det bliver nødvendigt engang imellem at
rølegrave en saadan ved Blanding forbedret Jord. Naar let
Jord forbedres ved Tilførsel af sværere Jordarter, er det
naturligviis en Selsølg, at denne bliver liggende adspredt

paa Jordoverfladen for at skjønnes af Frosten. 30—40 pCt. Sand, 60—65 pCt. Leer og 5 pCt. Muld udgjøre en god, frugtbar Leerjord.

Kalkjorden forekommer i Almindelighed som fulsuur Kalk, blandet med en større eller mindre Deel Sand og Leer, hvoraaf den faaer Navn af Kalk-, Leer- eller Sandmergel, eftersom den ene eller anden af disse Bestanddele er fremherskende; den findes desuden i ringe Mængde i enhver frugtbar Jordblanding og i den dyriske Gjødning. Kalkjorden udmærker sig ved sin Modtagelighed for Vandet, som den ogsaa hurtig giver slip paa igjen, og ved sin Evne til at opløse de organiske og uorganiske Stoffer, der findes i Jordoverfladen; da den desuden altid findes forbunden med Kulshyre eller drager samme til sig fra Luften, og denne Lustart af det Foregaaende vides at være en vigtig Plante-næring, virker den allerede derved saare gavnlig paa Plantevæksten, saameget mere som den ved Luftens Paavirkning let lader sig opløse. Den friske, brændte Kalk eller den ulædslede Kalk besidder i høi Grad den Evne, hurtigt at kunne opløse organiske Stoffer, og man anvender den derfor ofte i smaa Qvantiteter til at forbedre og frugtbargjøre Mosejord, hvor Kulstoffet vel er tilstede i rigelig Mængde, men ikke hurtig nok lader sig opløse ved Luftens Indvirkning; en kraftig, righoldig Kalkmergel anvendes ogsaa ved flige Leiligheder med meget Held. En god frugtbar Kalkjord bør bestaae af: 30—40 pCt. Leer, 20—25 pCt. Sand, 5 pCt. Muld og 30—35 pCt. Kalk.

Muldjorden eller Humus bestaaer af Levninger af Plante- og Dyrstoffer, der forlængst have tilendebragt deres Gjæringsproces. Da Plante- og Dyrelevninger (d. e. den vegetabiliske og animaliske Gjødning) kun virke gjødende, saalænge der finder nogen Gjæring Sted, hvorved Kulshyre i stærkere eller svagere Grad udvikler sig, saa kunne disse afgjærede Levninger ikke mere betragtes som en Gjødning, men som en Jordart, uagtet den dog endnu altid indeholder adskillige uopløste Dele. Muldjorden har

i Almindelighed en brunnlig eller sortagtig Farve, er fedtet at føle paa og let modtagelig for Vandets, Luftens og Varmens Indvirkninger. Det er især denne Modtagelighed for Luft, Varme og Vand og den Egenskab i saa høi Grad at kunne tiltrække Luftens Kulstyre, Ammoniak og Vanddampe, som giver Muldjorden sit Værd for Planteculturen. Blandet i et passende Forhold med de andre Jordarter, saasom 30 pCt. Humus, 20 pCt. Sand, 30 pCt. Leer og 20 pCt. Kalk, afgiver den en særdeles god Jordbund for en Kjøkkenhave. Bestaaer Muldjorden af altfor mange uopløste Dele, bringes disse til Opløsning ved Kalkmergel eller bedre ved ulæftet Kalk; ligeledes kan Salt med Held anvendes i smaa Quantiteter som Oplosningsmiddel.

Da Muldjord i Almindelighed har en lav Beliggenhed, der er mindre udsat for at udtørre end Sandjorden, kan man ogsaa her uden Fare gjøde med frist Røgjødning. Underlaget, eller den under det øvre 2—3 Fod tykke, frugtbare Jordlag værende Jordmasse, er, som vi allerede have antydnet, af stor Vigtighed for Planterækten. Det bedste Underlag er en skjør Leer eller Leermergel, der atter hviler paa en gruset eller stenet Bund, da dette tilbageholder den fornødne Fugtighed for de paa Overfladen voksende Planter, men lader den oversflødige gibe igjennem. Sandige eller stenede Underlag kunne ikke vedligeholde den fornødne Vædske i Jordstørpen, og kridtholdige Underlag ere i Almindelighed kolde. Det værste Slags er imidlertid en stiv, seig Leer, som bestandig holdes fugtig ved underjordiske Væld, eller som er saaledes gjennemtrukken med Ternopløsning, at der har dannet sig en fast, uigjennemtrængelig Skorpe i kort Afstand fra Jordoverfladen; dette er den saakaldte Ahl, som findes i de store jydskke Heder og som lægger saa store Hindringer i Veien for Opdyrkningen.

§ 3. Gjødningssarter. Da vi allerede have omtalt de vigtigste Sorter dyrisk Gjødning, saasom Heste-, Kø-, Faare-, Væsel- og Locumsgjødning og sammes Anvendelse til de forskjellige Jordarter, ville vi endnu kun bemærke, at

Hestegjødningen altid maa blive den vigtigste og uundværligste for Havedyrkningen, fordi den ikke alene kan anvendes til alle Jordarter, frist til kolde og svære, og forraadet til varme og lette, men ogsaa, førend den bruges som Gjødningsmiddel i Kjøkkenhaven, som Barmemiddel i Drivriet. Pulveriseret Been, Hornspaaner, Duegjødning og Saadant ere vel meget stærkt virkende Midler og kunne i smaa Haver finde Anvendelse, hvor det gjælder om at tilveiebringe en meget kraftig Virkning, men det er som oftest vanskeligt at erholde disse Substantier i saa stor Mængde, at de kunne anvendes særskilte, hvorfor disse og andre dyriske Levninger for det Meste samles til den store Compostdyng, som vi nærmere skulle omtale. Den Dvenske Patent-Gjødning, bestaaende af brændt Gips, Been og Locumsgjødning, er meget kraftig og hurtigt virkende, men Virkningen varer ikke længe, og den bør derfor ogsaa kun undtagelsesviis benyttes; saavel den som Guanoen er fortrinlig for fandede Haver. Da det i Almindelighed er vanskeligt at tilveiebringe saamegen Gjødning, som man kunde ønske, og de dyrkede Værters Qualitet for en stor Deel afhænger af den større eller mindre Næring, som de erholde, maa man søge paa andre Maader at erstatte det Manglende.

Ved omhyggeligt at samle alt Affald fra Haver og Gaarde, Ukrud, Feieskarn, Blade, Afte, Sand, Horn og Beenspaaner, Fjercreatur- og Locumsgjødning, Blod og Indvolde af slagtede Dyr o. s. v. i en Dyng, og, naar der er samlet en Deel, opsætte denne lagviis med kraftig Kalkmergel eller bedre med ulædslet Kalk, kan man efter et Aars Forløb erholde en meget god Gjødning. Indeholder en saadan Bunte, der opsættes i en Tiirkant med saa lodrette Sider som muligt, meget stærkt gjødende Gjenstande, kan man lægge nogle Røg Græstøv højt og her i samme, som ogsaa bidrage til at hæve den mere frem for Luft og Sol. Naar Bunken er opsat, overghdes den i Lobet af Sommeren ofte med Møddingvand, og holdes bestandig reen for Ukrud, som ikke alene tærer af de nærende Kræfter,

men ogsaa kaster sit Frø, der siden med Gjødningen søres ud paa Jorden. Vil man anvende denne Blanding til Gjødning for Kjøkkenhaver, kan den allerede anvendes efter et Aars Forløb; men skal den bruges som Mistbænkjerd, hvortil den med de behørigte Tilfætninger fortrinlig egner sig, maa den staae i to Aar og i dette Tidsrum 2—3 Gange omarbeides og før Anvendelsen kastes igjennem en Jordharpe. Man bør hvert Aar opsætte een eller flere saadanne Bunker, som paa Steder, hvor der er Mangel paa Gjødning, yde store Fordele i Havedyrkningen. Da der til Mistbænke og Potteblomster aarlig bruges endeel Bladjord, maa man aarligt opsætte en separat Bunk af de om Efteraaret samlede Blade; for at befordre Opløsningen kan man strø noget ulædset Kalk imellem Bladene; men der maa ellers ingen andre dyrkte Gjødningsstoffer tilfættes. For at disse Composthobe kunne blive saa righoldige som muligt, bør alt flydende Affald fra Gaarden og Huset, saasom Oppvaskningsvand &c. fra Kjøkkenet, Urinen fra Staldene o. s. v., omhyggeligt henledes til en eller flere i Jorden nedstængte Tønder eller Kasser, for siden enten at anvendes umiddelbart paa Jorden, som flydende Gjødning, eller til dermed at besugte Compostdyngen. Den i Urinen værende flygtige Ammoniak, som let fordamper, naar den er udsat for Luften, kan man fastholde ved at blande Urinen med en stærk fortyndet Syre, saasom Saltsyre; der dannes derved saftsaar Ammoniak, som ikke opløser sig i Luften. — Man har ogsaa anbefalet Garverbark som Gjødning; dette troe vi imidlertid at maatte fraraade, da denne Substant ikke alene kun bestaaer af de haardeste, mindst opløselige Dele af Barken, men ogsaa formedelt det i samme værende skarpe Garvestof virker skadeligt paa de fleste Planter's Sugerødder. Derimod kan den forraadnede, til Jorden blevne Garverbark med Nytte anvendes til Blanding med svære Jordarter, som allerede tidligere er omtalt.

§ 4. Vi have i det Foregaaende viist, hvorledes de forskjellige Jordarter bringes til den Fasthed eller Løshed,

som udfordres, for at afgive et fast Holdningspunkt for Planterødderne, blive modtagelige for Luft og Varme, samt ved den fornødne Tilførsel af Næringsstof blive frugtbare. Den omhyggeligste Jordblanding, den flittigste mekaniske Bearbejdning med Spade og Hakke og den rigeligste Gjødning vil imidlertid være aldeles unyttig, naar man ikke paa samme Tid drager Omhu for den for Planterne passende Fugtighed, saaledes at Væxterne ikke hentørre i den tørre Aarstid af Mangel paa Vædske i Jordstørpen eller fordæres af overdreven Fugtighed i det øverste eller nederste Jordlag. Midlerne til en saadan ligelig Fordeling i Jorderoverfladen bestaae, forsaavidt den ikke opnaaes ved de angivne Grundforbedringer, for lette høitliggende Jordstykke i Planering, hvorved tilsigtes Dannelsen af flade Plainer, der bedre kunne bevare det modtagne Vand, og for svære Jorder eller lavtliggende Pladser i Vandaflødning.

§ 5. **Planering.** Den fordeelagtigste Skraaning for en Have, hvis Hovedbestanddeel er Leer eller overhovedet svær Jord, som holder stærkt paa Fugtigheden, vil være et Fald af 6 Tommer paa 25 Alen eller en Vinkel mod Horizonten af 2 Grader. Er derimod Jorden let og altsaa mere tilbøielig til at udtørre, vil en fuldkommen vandret Flade være at foretrække, forudsat at denne ved Afløbsrender er sikket for Grundvand eller Oversvømmelse fra høiere Steder ved indtrædende Regnshyl.

Naar en let Jord har en ubetydelig Skraaning, kan man ved Bedenes og Qvarterernes Retning standse den nedløbende Regn saaledes, at det Meste kommer Planterne til Gode, men isald Havepladsen er meget steil, nødes man til at anlægge større eller mindre Terrasser, som skeer ved at opføre adskillige parallelløbende, meer eller mindre steile Tværmure paa Skraaning og udjævne Jorden til samme.

Da Underlaget paa denne Maade vil komme frem ved Murens Basis, maa dette grundforbedres paa de ovenfor berørte Maader. Opføres saadanne Tværmure af Muursteen, kunne de være steile og tillige, isald de vende mod

Syd eller Sydoft, anvendes til Espaliertræer; men da denne Terrasserings bliver meget kostbar, kan man ogsaa opføre dem af Rampesteen eller Græstør. Disse skjæres $\frac{3}{4}$ Alen i $\square$ og lægges ligesom Muursteen ovenpaa hverandre med Græsset nedad, de stampes fast med en Støder for hvert Dag, og Volden maa ikke sættes steilere end 45 Grader eller høiere end 5—6 Fod. Udvendigt kunne de atter beflædes med smukke tætte Græstør fra en Eng eller, isald saadanne ikke kunne faaes, og man attraaer en smuk, grøn Flade, besaaes paa følgende Maade: man blander 6 Dele italiensk Raigræs (*Lolium italicum*), 3 Dele Engsvingel (*Festuca pratense*), 1 Deel Hvidkløver (*Trifolium repens*) og Deel Humlekløver (*Medicago lupulina*) og sørger for, at det finere Græs bliver godt blandet med det grovere. Dernæst udrører man godt, seigt Leer i en Balde med Vand, til Massen bliver en tynd Belling, kommer deri 16—18 Haandfulde af Græsblendingen, omrører det godt, saa at Græsset bliver godt jævnt fordeelt i Leret, og kliner det derpaa i en Tykkelse af $1\frac{1}{2}$ —2 Tommer fast paa Skraaning, som i Forveien er vandet stærkt.

Nogle Dage efter klappes Skraaning med en Skovl og vandes, hvilket gjentages 1—2 Gange dagligt, til Græsset spirer, da det atter klappes, og vandes sidste Gang. Er Jorden meget sandet eller Skraaning meget steil, kan man i Stedet for Engsvingel tage lige Dele af krybende Hvede (*Triticum repens*) og krybende Hvene (*Agrostis stolonifera*), som med deres lange krybende Rødder fuldkomment ville befæste de andre Græsarter.

Hvor Skraaning ikke har nogen betydelig Udstrækning, kan man afstikke Terrassernes Form ved Lægter, der opstilles i den Vinkel, som Volden og Terrassen skal danne. See Fig. 3, hvor Nr. 1 antyder en muret Terrasse og Nr. 2 en, hvor Volden er opsat af Græstør. Hvad enten Terrainet planeres som vandret Flade, en jevn Skraaning eller i Terrasser, bliver det en Selvfølge, at Overfladen bør være aldeles jevn, hvilket enten opnaaes ved Paafyl-

ning eller ved at føre Jorden fra de høiere Steder til de lavere. Bestaaer Jordskorpen af god, frugtbar Jord, og er det let i Nærheden at faae Muurbrokker, grovt Gruus eller Smaasteen, da kan man udgrave Gangene 1 Fod dybt, fylde dem med disse Materialier, og anvende den vundne Jord til Paaaflydning.

§ 6. **Vandaafledning.** I fald et lavt liggende Stykke Jord var saa aldeles omgivet af høie Bakker, at aldeles intet Vandafløb kunde tilveiebringes, vilde det, selv om Jorden var god og frugtbar, kun slet egne sig til en Have; thi uagtet det vel var muligt ved at grave en rummelig og dyb Park at erholde Jord til at høine Terrainet saameget med, at adskillige ei dybt gaaende Planter kunde trives, og ved dybe Grøfter langs de steile Sidegrændser at lede Regnskyllene hen til Parken, uden at faae Haven oversvømmet, saa vilde dog, som vi allerede vide, den indesluttede Veliggenhed medføre en Kulde, som vanskeligt kunde afhjælpes, og som vilde gjøre Culturen selv af de simple Havevæxter meget besværlig. Er der nu oven i Kjøbet paa et eller flere Steder Kildevæld, maa en saadan Plads ubetinget forkastes. Det vil vel imidlertid være sjældent, at en saa uheldig Localitet vælges til en Have, hvorimod det meget ofte bliver nødvendigt under heldigere Omstændigheder at anlægge Afløbsrender for at fjerne Væld eller Grundvand fra et i andre Henseender godt Stykke Jord.

Paa stærkt leret Jord, der ikke let giver slip paa Vandet, er en Hovedrende, hvortil der fra Siderne i en Afstand af 12 til 16 Fod støder Birender, af særdeles Nytte; Dybden af saadanne Render afhænger dels af den Dybde, hvortil man vil udtørre Jorden, dels af det Fald, der behøves, for at lede Vandet ud af Haven.

Skulle Renderne bortlede Væld fra et Jordstykke, maae de gives en saadan Retning og Dybde, at de affkøre Vældet ved dets Udspring, hvortil maaskee efter Omstændighederne behøves en Hovedrende og nogle Birender; overalt er det ikke let muligt at gaae ind paa Retningen eller An-

tallet af saadanne Vandledninger, som stedse maa betinges af Localforholdene; kun maa det altid bemærkes, at Renderne faae den fornødne Brede og Dybde, og at der ikke spares for meget paa en Rende, da det altid er bedre at grave een for mange end een for lidt. Renderne fyldes indtil $1\frac{1}{2}$ Fod fra Overfladen med Smaasteen eller saakaldte Tjaskiner; disse bestaae af tynde Riisqviste helst af El, Aunbøg eller Hvidbøg, de bindes sammen i lange 1 Fod tykke Bunder og nedlægges i Renderne, først to i Bunden ved Siden af hinanden, og derpaa den tredje ovenpaa, saa at der bliver et huult Rum mellem dem; det Hele dækkes med tynde Græstørv med Græsfladen nedad eller med et tydt Lag Bændeltang. Steenrenderne dækkes paa samme Maade. Man foretager i Almindelighed saavel dette som de fleste andre Grundforbedringsarbejder om Efteraaret.

Det var den nyere Tid forbeholdt at udfinde en Vandafledningsmaade, som forener praktisk Brugbarhed med en ringe Bekostning. Ved Drainingen, som i de senere Aar er indført i ethvert velorganiseret Landvæsen og mere og mere anvendes saavel i Marken som i Haven, nedlægger man Rør af brændt Leer (Drains) i Afløbsrenden, og denne tildækkes dernæst atter med Jord, efterat et lille Lag Tang eller Græstørv er lagt ovenpaa Rørene for at hindre Jorden i at forstoppe disse.

Ihvorvel der kan gives Tilfælde hvor een saadan Linie kan være tilstrækkelig, vil det dog i de allerfleste Tilfælde blive nødvendigt at danne et regelmæssigt Ræt af parallelle Siderør, med en Afstand af 12 til 20 Fod efter Forbundens større eller mindre Porøsitet; disse mindre Siderør udmunde Alle i et større Hovedrør, som fører det samlede Vand bort fra Jordstykket. Rørene, hvis Dimensioner beroe paa den større eller mindre Vandmængde, som de ere bestemte til at optage, bør man dog i en Have ikke vælge altfor smaa, da Erfaringen har viist, at de dyrkede Værters Rodder, selv i en Dybde af 5—6 Fod kunne trænge

ned til dem og forstoppe dem. Naar der til Hovedrøret vælges Drains af $2\frac{1}{2}$ Tomme indvendig Vidde, og til Siderørene af $1\frac{1}{2}$ Tomme ligeledes indvendig Vidde, vil dette i en Have være tilstrækkeligt. Førreud Rørene nedlægges, udgraves alle de iforveien udmaalte og afstufne Pinier, som skulde staae i Forbindelse med eet Hovedrør, til en Dybde af 5 à 6 Fod med saa megen Skraaning mod Hovedrenden, at Vandet kan flyde, og Bunden af Renden jernes saaledes, at Rørene komme til at ligge aldeles lige. Man begynder længst borte fra Hovedrenden og stopper det første Rør i den yderste Ende med Tang eller Mos, for at hindre Jorden fra at trænge derind; dernæst lægges de saa tæt sammen som muligt, og hvor de forenes med Hovedrøret dækkes den derved opstaaede Abning med Pottestaar eller et Stykke Tagsteen. Naar alle Rørene ere nedlagte, og man ved et nøiagtigt Eftersyn har overbevist sig om at alle Forbindelserne ere godt dækkede, tildækker man alle Rørene med et lille Lag Bændeltang, og jerner derpaa alle Grøfterne. Da den nederste Deel af Grøften kun behøver at være saa vid som Rørene ere tykke, anvender man til Opgravningen af dette nederste Lag med Fordeel den saakaldte Drainspade, der er huul, smal, og spids nedefter. En veludført og rigtig beregnet Draining forøger Jordens Varme med 3 à 5 Grader, paa samme Tid som den gjør Jorden skjør og modtagelig for Luftens gjødende Bestanddele, og vi kunne derfor ikke noksom anbefale dens Anvendelse i enhver Have, hvor Jorden er af en kold, fugtig, eller stærk leret Beskaffenhed.

§ 7. **Beliggenheden eller Læ.** Ved Beliggenhed forståer man ikke alene Havens Retning med Hensyn til de omgivende Gjenstande, saasom Bygninger, Bakker, Skove, Damme eller Bække, men ogsaa, som før er berørt, dens Skraaning, hoi, lav eller indesluttet Beliggenhed, og endelig dens Exposition eller Retning mod Himmelegnene.

Med Hensyn til de omgivende Gjenstande, da vilde naturligtviis en Begrændsning mod Nord og Vest af Byg-

ninger, Vaffer eller Skovpartier være særdeles onstelig, ligesom ogsaa Nærheden af en Dam eller Bæk betydeligt vilde lette Vandingen og gjøre den ofte kostbare Brøndgravning overflødig. Manglen af disse gunstige Forhold kan imidlertid uden Vanskelighed erstattes ved Pæplantninger og Brønde, men Veliggenheden mod de ugunstige Himmelegne lader sig ikke saaledes forandre. Vi have allerede omtalt, at en jevn Flade eller ubetydelig Skraaning mod Syd eller Sydpst vilde være at foretrække for enhver anden; næst efter denne kommer en sydvestlig, en østlig og en vestlig Exposition, men isald Pladsen med en betydelig Skraaning helder mod Nord eller Nordvest, er en saadan Veliggenhed den alleruheldigste, da Værterne der ere givne til Priis for de raae, nordlige Vinde, der her til Lands ofte i Juni og Juli affvie alle Pladene paa Træerne. Isald en saadan Veliggenhed skulde anvendes til Have, maatte der ikke alene udvendigt anbringes tætte Plantninger af haardsføre, høitvoksende Træer, men det indre Rum maatte ogsaa ved flere 12 Fod høie Nonbøgs eller Elmhækker gives den meest mulige Beskyttelse; desuden maatte der for en saadan Have vælges de meest haardsføre Frugtforter og Rjøffenværter.

Endskjøndt Pæplantningen vel sjældnere foretages under saa ugunstige Omstændigheder, bliver den dog meget ofte nødvendig, for at sikke en ellers fordeelagtig situeret Plads for de kolde nordlige og vestlige Vinde, da det kun i de færreste Tilfælde tør ventes, at et saadant Pæ allerede var tilstede; Pæplantningerne, hvortil vælges den canadiske Poppel, Sølpoplen, den italienske eller Pyramidepoplen, Almen, Ahornen, Linden, Hestekastanien, den amerikanske Gran, o. fl., anbringes paa de tre Sider: Nord, Øst og Vest, i 20—30 Alens Afstand fra Havegrænsen; kan man ikke fjerne dem saameget uden altfor store Tab, maa man grave en dyb Grøft mellem Plantningen og Haven for at hindre Røddernes Indtrængen; man planter Træerne temmelig tæt, 3—4 Alen fra hverandre, og blander Pøplerne saaledes imellem de øvrige, at de kunne borttages, naar de andre Træforter have udviklet

fig. Man bør plante 3—4 Rader, for at erholde et hurtigt og tæt Ræ; det er en Selsfølge, at den tætte Plantning, der bidrager hertil, Tid efter anden maa forthyndes, for at de frodige Træer ikke skulde hindres af de svagere. Fire- eller femaarige Træer ere de bedste til Omplantning, og naar Plantehusket gøres dybt og rummeligt, Jorden omkring Rødderne forbedres ved lidt bedre Jord, isald den der paa Stedet skulde være meget slet, samt naar Plantningen af Grunde, som allerede omstændelig ere forklarede i Cap. 1 § 3, foretages om Efteraaret, ville kun meget faa Træer mislykkes. Bøplerne planter man fordeelagtigst af Stiklinger; dertil tager man helst 5—6 Alen lange Grene af en tilsvarende Tykkelse, borttager alle Sidegrenene, og ned sætter Stiklingen 2 til 3 Fod dybt ved Hjælp af en Ternstang. Hvor Ræ mangler til en Have, bør Plantning af Rætræer være det allerførste Arbejde, der foretages, da det desuagtet vil vare nogle Aar, inden Plantningen kan begynde at bryde Vinden.

§ 8. **Hegn.** For at sikke Haven mod Menneffers og Dyrs Indtrængen, omgiver man den med et Hegn, der kan dannes paa forskjelligge Maader og af forskjelligge Materialier, eftersom de locale og pecuniaire Forhold byde det. Det bedste Hegn er en Muur, som bør være 5 Alen høi, opføres af Muursteen og helst af de i Cap. 1 § 9 angivne Grunde være huul. Foroven bør der være en fremspringende Karnis, som deels beskytter Muren, deels Planterne, og hvortil et Seildugs- eller uldent Rouleau kan fæstes, for i de kolde Aarstider at skjærme de ved Muren værende Planter. Det er i høi Grad blevet anbefalet og atter af Andre fraraadet, at male Murene sorte. De engelske Havedyrkere ere nu, som det synes, blevne overbeviste om, at den forøgede Varme, som de sorte Mure erholde i Solskin ved den sorte Farves varmeindsugende Egenskaber, atter ophæves ved saadanne Mures stærkere Udstraalingsvne i mørkt, taaget eller regnsuldt Veir, hvorimod de hvide Mure vel ikke indsuge saamegen Varme, men ogsaa udstraale

mindre, og ved den fra dem tilbagekastede Varme bidrage bethdeligt til en forhøiet Varme i deres nærmeste Omgivelser. Næst Mure komme Plankeværker og Bræddewægge. De ere vel i Grunden, naar der tages Hensyn til Murenes længere Varighed, slet ikke billigere end disse, men da den øieblikkelige Udgift er mindre, og de dog altid, naar Sommeret er Eg og Brædderne engang imellem tjæres, kunne være en Snees Aar, anvendes de ikke sjældent. Mure og Plankeværker anvendes til Espaliertræer, de mod Syd, Sydvost eller Sydvest til Viindruer, Ferskener, Aprikoser, Figner, de mod Ost og Vest til tidlige Kirsebær, Blommer, Æbler og Bær af de finere Sorter, og endelig kan den nordre Muur anvendes til Ribsespalier, som, naar det bliver sikket mod Fuglene ved et udsprent Net, kan levere friske, saftige Frugter langt ind i November. Endvidere indhegner man sin Have med et smukt Stakit, med et saakaldet has-has, eller en dyb Grøft uden Vold, der paa den indre Side er besat med fladt liggende Pallisader, der hindre Overgangen, med et Steengjærde, der er beplantet med Hvidtorn, eller et simpelt Jorddige, besat med et Riisgjærde, og endelig kan man nøies med det blotte Riisgjærde, naar man udenfor samme planter en tæt Hække af Hvidtorn, som desuden udgjør det bedste og billigste af alle de Indhegningsmaader, der kun skulle beskytte Haven. I Almindelighed foretrækker man at købe sine Hvidtornsplanter, da det varer temmelig længe, inden man selv kan tiltrække dem, og man vælger i saa Fald 3—4-aarige Planter, Efterat Jorden er vel tilberedt for dem, plantes de om Efteraaret i 1 Fods Afstand, for hurtigt at faae Hækken tæt; de stues i Rod og Top, og ville, naar de ere plantede i rette Tid og i god Jordbund, være kraftigt den paafølgende Sommer. Det paafølgende Efteraar blive de affkaarne 3—4 Tommer over Jorden, og naar de den anden Sommer have stuet kraftige Stub, blive disse flettede sammen heelt nede ved Jorden; de derved dannede talrige Sidegrene blive endnu 2—3 Aar skarpt beskaarne om Efteraaret, og naar nu Hækken saaledes

har faaet den fornødne Tykkelse og Tæthed i Bunden, begynder man at klippe den, hvorved bemærkes, at man, indtil den fornødne Høide og Brede er opnaaet, klipper meget stærkt, for at vedligeholde en raast Væxt. Klippingen udføres bedst og fordeelagtigst for Hækken i Form af en gothjift Spidsbue. Ifald man beplanter en Jordvold eller et Steengjærde med Hvidtorn, blive disse behandlede paa samme Maade, og der maa kun iagttages, at Planterne sættes i en fordybet Rende i Midten af Volden, for bedre at holde paa Vædsken, isald en længe vedholdende Sommertørste skulde indtræffe, og at der vandes umiddelbart efter Plantningen. Vil man selv tiltrække sine Hvidtornsplanter, bør Frøet saaes om Efteraaret i 2 Tommers dybe Riller, 6 Tommer fra hinanden, paa Bæde af 2 Fods Brede. Enkelte Planter komme maaskee op det paafølgende Foraar, men da den største Mængde først kommer op det andet Aar efter Saaning, og det ikke sjældent hænder at en Deel kommer i det 3die, maae Bædene i denne Tid holdes omhyggeligt rene for Ukrud og vandes, naar Jorden skulde blive for tør; for at hindre en saadan skadelig Udtørring kan man belægge Bædene med et tyndt Lag gammel Gjødning. Efter det i Cap. 1 § 1 Sagte er det sandsynligt, at det ikke ganske modne Frø af Hvidtornen, naar det egentlige Frø vel er fuldkommen modnet, men Skallen ikke har haft Tid til at opnaae den beenagtige Haardhed, som er Narsag til Frøets lange Hvile i Jorden, vil kunne opløses ved Hjælp af een Vinters Fugtighed, og Frøet saaledes det næste Foraar fremspire. — Uagtet Stakittet er en meget paalidelig Indhegning, især naar det har den fornødne Høide og er besat med høie Ternspidser, er det dog mindre anvendeligt for Rjøfkenhaven, da der hverken kan drages Nytte af en saadan Væg som Læ for skadelige Vinde eller til Dyrkning af Espaliertræer; det Samme gjælder ogsaa om Indhegninger ved pallisaderede Grøfter.

§ 9. **Vandforsyning.** Ifald der i eller udenfor Haven er en Bæk eller Dam, som kan afbenyttes til Vanding, vilde

dette vistnok være den simpleste og mindst bekostelige Maade at forsyne Haven med Vand paa; men det træffer ofte, at saadanne Vandbeholdninger enten ligge langt borte fra Haven eller ikke ere tilgængelige uden en lang Omvei. Man bør i saa Fald anlægge sin Vandbeholdning i Haven selv, enten ved at lede Vandet fra Bække, Floder, Søer eller Damme ind i Haven ved Hjælp af Trærender eller Drains, der føre til en udmuret Vandbeholder i Midten af Haven, eller til et Pumperør, hvorfra Vandet om Morgenens oppumpes i store, flade Kar og anvendes om Aftenen, efterat Luft og Sol have udøvet deres gavnlige Indflydelse paa samme. Den sidste Maade er baade mindre bekostelig og optager mindre Plads; man kan ogsaa derved bedre fordele Vandet, idet der kan anbringes flere Pumper paa de meest passende Steder. Hvor ingen ydre Vandforsyning kan finde Sted, maa der graves en Brønd, som, efterat være opmuret, forsynes med Pumperør og Dæksel, og Vandet oppumpes ligeledes i Kar, for at opvarmes af Solen, inden det bruges. Endskjøndt Vanding for Trilandsplanter i mange Tilfælde, f. Ex. efter Omplantninger, er uundgaaeligt nødvendig, er den dog som oftest mere skadelig end gavnlig, naar den ikke kan foretages saa rigelig, at Jorden kan mættes med Vand. Grunden dertil er følgende: naar Planterne vandes ved Regnen, bliver hele Luften paa samme Tid fugtig; der kan ingen Bladuddunstning finde Sted, lige saa lidet som Fordampning fra Jordoverfladen, da den fugtige Luft formindsker begge disse Virkninger i høi Grad. Deraf følger endvidere, at Planten **langsomt** optager den modtagne Vædske i sine Kar og faaer Tid til at fordele den overalt samt forarbejde den, idet Saftløbet for en Deel betinges ved den større eller mindre Uddunstning, og denne atter af den mindre eller større Luftfugtighed; Jorden indsuger ligeledes langsomt den faldende Regn, og da Vandet ikke kommer styrkende ned, saaledes at Jorddelene pludseligt forvandles til Velling, og heller ikke paa Grund af Luftfugtigheden udtørrer saa pludseligt, at Overfladen bliver barket, eller Jordvarmen bort=

flygter, kan en saadan Vanding ikke andet end virke yderst velgjørende paa Planterne. Anderledes forholder det sig, naar Planterne efter en længevarende Tørre gives en nødtørftig Vanding; den stærkt tørrede Luft indsluger hurtig Bladenes Fugtighed og fremtvinger saaledes en stærk Uddunstning og Saftløb, som atter pludselig maa standse, naar den ubetydelige Vandmængde er bortdunstet eller trængt ned i Jorden; Jorddampningen fra Jordoverfladen borttager megen Varme fra Rødderne, der betydeligt skader den, og endelig bliver Jordoverfladen ved den idelige Vanding og pludselige Udtørring fast og barket, som især i leret Jord er meget skadeligt, da det hindrer Luftens frie Indtrængning.

Naar man altsaa ikke kan vande stærkt og sjældent, maa man hellere indskrænke sin Vanding til det Allernødvendigste, og ved en velpræpareret Jord, ved Skygge for den altfor stærkt brændende Sol, og ved et tyndt Lag gammel Gjødning paa Overfladen søge at holde Fugtigheden tilbage; ligesom man ogsaa ved bestandig at holde Jorden løs og porøs vil vedligeholde en betydelig Vædske i Jorden, idet den løse Jord i høi Grad indsluger Luftens Fugtighed.

Er man derimod i Stand til ved Rødder, der ere forsynede med smaa Huller paa Siderne, eller paa andre Maader at overrisle sin Rjøfkenhave eller i det Mindste de Planter, som især ynde en rigelig Vandforsyning, saasom Kaalearterne, og især Blomkaal, Krter, Jordbær, Salat, Spinat o. s. v., vil man være i Stand til i tørre Sommer at frembringe Planter af en forbausende Skjønhed og Godhed.

Nødes man til at vande Urtebedene, førend Frøet er kommet op, bør dette ikke alene skee meget rigeligt, men altid om Aftenen, og det vilde være overordentlig gavnligt, om der kunde anbringes et Slags Skygge for de vandede Bede, der kunde hindre den hurtige Jorddampning, hvilket i smaa Haver kunde skee ved udsprende Bastmaatter eller Sigt.

§ 10. **Udlæg.** Naar Jordstykket ved Opmaalningen er bragt paa Papiret, og man nøie har overveiet alle de locale Forhold, Stedets Beliggenhed, Skraaning, Jordens

Bestaffenhed o. s. v., udkaster man sin Tegning til det vor-
dende Haveanlæg. Da Grundstykkets Form, Eierens Smag
og andre locale Omstændigheder for en stor Deel maae be-
stemme Anlægget, kunne vi her kun give nogle nyttige Vin-
som kunne veilede til Opfattelse af Planen, der bør følges.
Pladsen til Mistbænke bør vælges paa den solrigeste Plads,
og disse bør vende mod Syd eller Sydpøst; bestaaer Hegnet
af Muur eller Plankewærk, hvor der skal plantes Espalier-
træer, maa man sørge for, at ingen høitvoksende Træer an-
bringes foran dem, samt at der foruden Gangen bliver en
6 Fods bred Rabat tæt op til Muren, hvori Træerne blive
plantede. Gangenes Brede maa rette sig efter Havens Stør-
relse og varierer fra 3—5 Alen; Vandpostene maae ikke
være for langt borte, og en ikke altfor isinesaldende Plads
til Jordmagasin, hvor Ukrud o. s. v. kan samles til de om-
talte Compostdynger, samt hvor Urte- og Bonneriis kunne
opbevares, maa udsees.

Enten Haven anlægges med krumme eller lige Gange,
blive alle Gangene ledsagede af en 4 Fods bred Rabat,
hvori man kan plante lave Frugttræer i 10—12 Alens Af-
stand og Frugtbusse imellem dem; den øvrige Plads paa
Rabatterne kan anvendes til Rjoffenræxter.

Fig. 4 (see næste Side) forestiller Grundtegningen til en
Frugt-, Rjoffen-, Driveri- og Vysthave, anlagt i regulair
Stil: a er Baaningshuset, bbb ere Gange, cc et Buskads
af blomstrende Buske og Ziirtræer, dd Græspartier, ee
Blomstergrupper, ff ere tvende Rækker Mistbænke, gg Bak-
ker og hh 2 Wiinbakter, iii ere 3 Vandposte, k Rabatter
om Qvartererne, l, m anthde Frugthaven for høistammede
Træer, de paa Rabatterne hentegnede Træer antages at
være lave Pyramidetræer. Ved n er Plads til Ukrud- og
Compostdynger, og ved o Plads til Bonne- og Urteriis,
begge Dele skjulte bag en Nonboghække af Murens Hvide.
Ved ppp findes Udgange, der ere saa store, at de fornødne
Rjorfler kunne stee derigjennem, Fig. 5 (see tredie Side)
forestiller en forenet Frugt-, Rjoffen- og Vysthave, anlagt i

den nhere, saakaldte engelske Smag med slyngende Gange,
Fig. 4.

Fig. 5.

Buskadser og Græsplainer. Frugttræerne, der ogsaa her antages at være Dværgtræer eller i Fald lavstammede, ere anbragte paa Rabatterne; a er Hovedbygningen, bb Mistbænke, cc Vistbuskads, dd Blomsterpartier; Græsset ee; Kjøkkenhavevartererne ere ff, gg anthde 2 Bænke, og h er Udgangen. Haven er ved ii omgivet af en tæt Hvidtornshække.

Naar Tegningen er særdis, forfærdiger man sig en anden derefter, som bliver at anvende ved Anlægget, og som kun udføres i Omrids og paa stærkt Papir. Paa denne affætter man en Retningslinie (see Fig. 6 a—b), der gennemskærer

Fig. 6.

Grundstykket efter sin Længde, og hvorfra man kan see til alle Siderne; retvinklede Tværlinier drages nu over Retningslinierne, i ligestor Afstand fra hinanden, saasom 5—10—20—30 Fod, eftersom Anlægget er stort eller lille, og Krumningerne lange eller korte, og naar saaledes hele Arbejdsplanen er overtrukket med parallelle, lige vidt fra hinanden staa-

ende Linier, der alle danne rette Vinkler med Retningslinien, udmaales efter Maalestoffens Afstanden fra Retningslinien til de paa Tværlinien forekommende Krumninger eller Træer, og dette skrives paa Planen. Saaledes er i Fig. 6 Afstanden mellem Stationerne 1—2 = 5 Fod, ved første Sta-

tion maales til Vykthufets Grændse, som er 5 Fod, ved anden Station krydser Tværlinien den høire Ganglinie og Bustpartets Grændse, den første ved 16 Fod, den anden ved 21 Fod, som skrives paa rette Sted, og denne Udmaaling og Bedtegnen vedvarer hele Planen igjennem. Er Anlægget enten meget stort, eller man fra en Retningslinie ikke kan see til alle Sider, maa man affætte 2, saaledes at dette Diemed opnaaes. Inden Udstifningen foretages i Friland, forsyner man sig med en Mængde 2 Fod lange Pinde, som kunne bestaae af grønne eller tørre Grene, der ikke ere altfor frumme, afftaarne Viinranke o. s. v. Allerførst opmaales de tvende Endepunkter for Retningslinien nøiagtigt, og denne affættes med lige Vandmaalerstokke saa accurat, som det er muligt, og saaledes, at Stokkene komme lige saa langt fra hinanden, som Tværstregene paa Planen; dernæst tages Stokken bort i første Station, Vinkelskiven sættes i Stedet og indviseres nøiagtigt i Retningslinien; en Arbejder tager en Stok og flytter den, indtil den svarer til Sigtlinien fra det modsatte, retvinklede Indsnit i Vinkelskiven og til den Afstand, der er angiven paa Papiret til en eller anden Krumning, og er dette Punkt fundet, sættes der en af de omtalte Mærkepinde; for ikke at vildledes kan man betegne alle Gangenes Krumninger med Pinde, der ere flakte og forsynede med et Stykke Papir, alle Bustpartiets Bøininger med simple Pinde, og fritstaaende Træer med store Stokke, ledsagede af en skjævtstaaende mindre, f. Ex. i Stationen 3 høire Side maales først $2\frac{1}{2}$ Fod fra Retningslinien, og Stokken indviseres retvinklet med samme, der sættes en simpel Pind, det er nemlig Grændsen for en Gruppe, 8 Fod og 12 Fod længere borte skeer det samme, men 15 Fod fra Udgangspunktet sættes en Pind med et Stykke Papir, da det er den ene Side af Gangen, der gjennefskæres, og ligeledes ved 19 Fod, som antyder den anden Side; ved 20 Fod kommer en høi Stok med en skjævtstaaende mindre, og atter ved 22 Fod en simpel Pind, som antyder Bustadsgrændsen. Naar man saaledes vedbliver paa begge Sider

af Retningslinien igjennem alle Stationer, vil man have en temmelig tydelig Tegning med Stokke paa Jordstykket, naar man er færdig, og skulde Stokkene staae for vidt, at Linierne blive mindre tydelige, kan man nu let sætte flere imellem dem. Ifsald Jordstykket er en retvinklet Firkant, og Retningslinien gaaer midt imellem samme, kan man undvære Vinkelskiven, idet man da kan maale Afstanden imellem Dværklinierne paa Siderne ved at sætte numererede Stokke der, ligesom ogsaa paa Midtlinien, samt med Snoren udfinde Retningen; er Jordstykket imidlertid stort, vil man meget lettere kunne betjene sig af Vinkelskiven; men man maa vel vogte sig for ikke at opstille den skjævt, hvorved der ofte indløber flemme Feiltagelser. Førend man gaaer videre, anlægges Gangene, ifald Jorden fra samme ikke skal anvendes til Planering; er denne foretaget i Forveien, men behøver man Jord til Opfyldning, og den i Gangene er god, foretager man Planeringen og Udgravningen samtidigt. Har man god Jord, dybere end den sædvanlige Udgravningsdybde 1 Fod, og der er rigeligt Fyldningsmateriale tilstede, borttager man Jorden ned til det lettere Underlag og fører den paa de lavere Steder, Gangen fyldes med Smaasteen, Muurbrokker, og øverst et Lag harpet Kalk- eller Leeraffald af gamle Bygninger; efterat denne Masse flere Gange er bleven vel stampet sammen med en stor, saakaldet „Tømfru“, som bruges af Brolæggerne, og Gangen ved dette Arbejde er hævet i lige Fugt med Jordoverfladen i Qvartererne, samt givet en hvælvet Form, lægger man endnu et tyndt Lag grovt Gruus paa den, som man aarligt kan forny. Er Jordbunden fast, leret eller stenet, udgraver man ikke Gangene, men giver dem blot med Spade og Skuffe den hvælvede Form (2 Tommer paa 5 Fod), og stamper dem fast med „Tømfruen“. De belægges siden med Gruus, ligesom de andre. Efter at nu Qvartererne og i Særdeleshed de Steder, hvor der skal plantes Buskværter og Frugttræer, ere fulegraveede, plantes disse paa de for dem bestemte Steder, hvorved maa bemærkes, at Hullerne ikke gøres for smaa,

men rummelige, især i Bunden, at beskadede Rødder afskæres, saaledes at Snittsladen vender nedad, at en stærk Stok ned sættes i Hullet før Træet (ikke efter Plantningen, for ikke at beskadige Rødderne), hvortil det siden bliver bundet med Pileqviste, at god, sort Jord omhyggeligt rykkes ind imellem Træets Rødder, og hentes andetsteds fra, hvis den ikke findes paa Stedet, og endelig at man ikke ved Plantningen bringer Rodhalsen dybere i Jorden, end den har været før. Naar Træerne ere plantede, sættes Rabatterne og indfattes med Lavendel, Isop, Salvie eller Buxdom, det sidste danner især en smuk og stedsegrøn Indfatning, der kan holdes saa lavt, som man ønsker, ved Klipping. Er der Muurrabatter, hvorpaa der skal plantes Espaliertræer, blive disse tilberedte paa følgende Maade: Jorden udgraves 2 Fod dybt, og Bunden gjøres noget skraa fra Muren ud efter, hvor der anbringes et Udtørningsrør, hvortil i kolde, fugtige og lerede Jorder kunne slutte sig nogle mindre Drains fra Muren. Dernæst bedækkes hele Bunden med et 4—6 Tommer tykt Lag Pottefaar, Muurbrotter eller sligt, og ovenpaa dette lægges den før Træerne præparerede Jordart. Man gjør i Almindelighed Muurrabatten 4 Fod bred, men er den omgivende Jord meget slet, maa man gjøre den bredere, saasom 6 til 8 Fod. Saavel Anlægget som Plantningen af de grovere Frugttræer og Busse foretages om Efteraaret, hvorimod Rabatternes Anlæg og Indfatning, samt Beplantningen med de finere Frugttræsorter, Viin, Fersken o. s. v. bedst opsættes til Foraaret. Hvor Jorden er saa tør, at Mistbænkene kunne sænkes 1—2 Fod dybt, foretages denne Udgravning samtidigt med Udgravningen af Gangene, ligesom ogjaa Vjstbusksædet plantes om Efteraaret.

§ 11. **Kulegravning.** Som bekendt bestaaer Kulegravningen eller Reolingen deri, at det underste Jordlag fra en vis Dybde bringes overfl, for at blive forbedret og frugtbargjort ved Hjælp af Gjødning under Solens og Lufts Indvirkning. Før end dette Arbejde foretages, bortskaffes alle paa Pladsen værende Busse eller store Stene, og Stykket,

som tidligere er planeret, afdeles efter Snoren i 4—6 Fods brede, ligeløbende Jordstrimler, som atter ved Tværlinier af samme Brede deles i 16—36 □ Fods store Firkanter; dog maa man vel paasee, at de først affatte Parallelogrammer blive lige i Antal, f. Ex. 4—6—12, ikke ulige 5—9—11. Skulde Stykket være bredere i den ene Ende eller af en uregelmæssig Form, maa man paa bedste Maade lempe de omtalte Jordstrimler derefter, ved at gjøre dem bredere i den ene Ende end i den anden o. s. v., see Fig 7.

Fig. 7.

b	1	2	3	4	5	6
a	24	11	10	9	8	7
	23	12	13	14	15	16
	22	21	20	19	18	17

Naar Inddelingen er færdig, begynde tvende Arbeidere ved Nr. 1; det første Spademaal med den dertil hørende løse Jord lægges i en Dyrge udenfor Stykket ved 1 a, den nederste, flettere Jord ved 1 b; naar den behørigte Dybde er opnaaet, stikkes Gruben lodret paa alle Sider, saaledes at Bunden er jevn og udgjør samme Kvadratindehold som Overfladen. Jorden fra den næste Firkant kastes derpaa ned i samme, først det øvre Spademaal og den løse Jord, som jevnes, hvorved man paaseer, at Græstørvene, ifald saadanne findes, komme i Bunden med Græsfladen nedad; dernæst udgraves det nedre Jordlag, som ophobes i en langagtig Top, og først jevnes til Foraaret, for at frembyde den størst mulige Flade for Luft og Frost. Alle de i dette Jordlag fremkommende store Stene og Trærødder bortskaffes, ligeledes Peberrodstumper, Jordhumle (*Convolvulus ar-*

vense) og andre fleeraarige Rødder, som gaae dybere end $2\frac{1}{2}$ Fod, og som selvfølgelig ikke gvaæles ved en saadan Rølegravning. Naar man nu i Tankerne fortsætter dette Arbeide efter Numrene paa Figuren, vil man see, at den sidste Grube vil komme til at ligge ved Siden af den første; den fyldes nu med den derfra opkastede Jord, først med det ved 1 a henlagte øvre Jordlag, og efterat dette er jevnet, paa fyldes det nedre Lag fra 1 b, et Arbeide, som, da hele Massen kun, naar Gruben er 16 □ Fod, bestaaer af circa 32 Cubikfod, og kun flyttes 3—4 Fod, kan udføres paa faa Minutter. Det er ved denne Fremgangsmaade aldeles lige gyldigt, om Jordfladen er skraa eller lige, og en dygtig Arbeider vil snart indsee, ved hvilken Side han med meest Fordeel skal kaste den første Røle. Er Stykket meget stort, saa at flere Arbeidere paa en Gang skulle beskæftiges paa samme, kan man inddele det i flere Afdelinger, og lade hvert Par begynde paa sit Stykke. Selv om Rølegravningen ikke er nødvendig, som Grundforbedring betragtet, bliver den dog altid den sikreste og billigste Maade til at rense forvilde, med Græs og Ukrud bevoxede Jordstykker paa, da kun saa perennerende Ukrudsrodder formaae at komme frem fra en Dybde af 2— $2\frac{1}{2}$ Fod, og saaledes nødvendigt maae blive ødelagte.

Anden Afdeling.

Rjøkkenhaven.

Første Capitel.

Almindelige Arbejder.

§ 1. **Inddeling.** Hvor Jordstykkets Form nogenlunde tillader det, inddeler man gjerne Rjøkkenhaven i 4 Qvarteer, for afvejlende at kunne gjøde dem og saaledes have et Qvarteer frist gjødet Jord, et, der Aaret i Forveien har faaet Gjødning, og et, som for 2 Aar siden er gjødet; det fjerde Qvarteer anvender man i Almindelighed til de fleer-aarige Rjøkkenværter. Hvor Haven er anlagt med slyngende Gange, kan denne Inddeling vel ikke saa godt finde Sted; man maa dog see, saavidt muligt, at lempe sig efter den og paa lignende Maade omveyle med Gjødning. Ligesom det maa være afhængigt af Eierens Bestemmelse, hvilke Rjøkkenværter, der skulle dyrkes, da adskillige Sorter maaskee slet ikke nydes af ham, saaledes maa det ogsaa for en Deel bestemmes af Hærskabet, hvormegent der skal dyrkes af de forskjellige Sorter. Mange hunde i høi Grad Raalarterne og da disse ogsaa, hvor der er en stor Huusholdning, afgive et godt Tilskud til Næringsmidlerne, ville disse vel overalt blive temmelig stærkt dyrkede; men medens de mere Formuende ville dyrke megen Blomkaal og Rosenkaal, som vel afgiver en meget velsmagende Næring, men er kostbar at til-lave, vil den jevne Familie foretrække en rigelig Høst af

Hovedkaal og Grønkaal, som kan bruges i Huusholdningen fra Juli til Marts og kun koster ubetydeligt at tillave. Det maa saaledes overlades til Eieren eller hans Gartner, hvad og hvormeget der bliver af dyrke af de nedenfor beskrevne Havevæxter, og bør vi endnu bemærke, at naar Erfaringen lærer, at en eller anden Rjøffenurt ikke vil trives i en Have, og man har overbevist sig om, at urigtig Behandling ikke er Grunden, men at denne maa søges i ugunstig Jordbund og Klima, maa man heller strax opgive Dyrkningen af en saadan Plante, som man kun ærgrer sig over at see i sin forlængte Tilstand. Er Jorden i den nye, anlagte Have god, kan man nøies med en let Gjødning af gammel Mistbænkegjødning til de 2 Qvarterer, der ere bestemte for Bælgfrugter og Rodvæxter, medens det tredie og det fjerde gjødes stærkt med frisk Gjødning, dette til Beplantning med Jordbær, Asparges o. s. v., hiint til Kaalearterne o. s. v. Skulde der ikke blive Plads i det tredie Qvarter til de Væxter, som fordre kraftig Næring, kan man tage et Stykke af et af de andre Qvarterer dertil, som da behandles paa samme Maade. Som omtrentlig Regel for Forbruget af Havevæxter i de fleste Huusholdninger kan man antage, at der af Kaalearterne bruges meest og af disse meest Hovedkaal, endvidere Rodvæxter og deraf fleest Gulerødder og Persille; Urter, Løg, Roer, Spinat, Rjørvæl, Bønner o. s. v. Af Salater bruges i vort Klima kun lidt og af Krydderurter endnu mindre. Paa Grund af det langt større Forbrug af Salater og Spinater, samt det mildere Klima bliver det i Tydskland muligt at drage langt mere Fordeel af Jorden, end det er muligt hos os; man saaer nemlig der flere Rodvæxter, saasom Gulerødder, Persille, Pastinak o. s. v. imellem de tidlige Urter, Salater, Spinater o. s. v., hvilket, deels fordi disse Sager ikke bruges meget her, deels fordi Havevæxterne i ugunstige Sommerer her behøve al den Sol og Luft, som de kunne erholde for at opnaae Fuldkommenhed, ikke lader sig anvende her til Vands; der gives vel nogle faa Undtagelser, saasom at

plante Hovedsalat paa Kanten af Agurkbedene, at saae Radiser imellem Rødløg og Kaaalplanter; men ihvorvel det ogsaa her har været anbefalet at strø Rødperjille mellem Rødløg, og det vel ogsaa i meget gode Sommer, hvor Røgene ere modne i Slutningen af Juli, godt kan gaae an, og derved jo unegtelig opnaaes et dobbelt Udbytte af Bedet, indtræffer det ikke sjældent, at Perjillen i kolde og vaade Sommer vokser hurtigere end Røgene, og da disse under saadanne ugunstige Forhold først modnes silbigt, vækles en stor Deel, og de øvrige blive smaa.

Derimod gaaer det bedre an at blande sit Røgsfrø ved Udsæden med en fjerde eller femtedeel Vinterporre, fordi Vinterporren først rigtigt begynder sin Væxt, naar Rødløget bliver optaget.

§ 2. **Gravning og Gjødning.** I meget lette Jorder, der allerede ved fortsat Dyrkning ere rensede for Ukrud, gjøder man om Efteraaret og graver Jorden saaledes, som den bør være, for at kunne saae Frøet deri, det vil sige med smaa, dybe Spademaal, som vendes nysigtigt om, saa at den nederste Jord kommer øverst; man river imidlertid ikke denne Jord, men saasnart Frosten om Foraaret er af Jorden, og denne er beqvem til Besaaening, aftrædes, rives og besaaes Bedene. Er Jorden derimod leret eller meget ureen, bør den vintergraves, hvorved Jorden uden at gjødes omvælttes i store Klumper, for at den kan skjernes ved Frosten, og naar Foraarsvarmen har smuldbret og tilstrækkelig tørret den, bliver den gjødet og gravet. Var det nødvendigt at grave den lette Jord med smaa og dybe Spadestik, er det endnu mere her, og man bør være noget opmærksom paa, at den ved Gravningen tilsigtede Smuldring af Jorden ogsaa tilstrækkeligt finder Sted. Ved Gravningen affamles store forekommende Stene og Ukrudsrodde, og man søger, saavidt muligt, at lette Rivningen ved at lægge Jorden smukt jævnt. Rivningen skeer samtidigt med Gravningen, og umiddelbart efter at Stykket er færdigt, bør det ogsaa besaaes. Det er skadeligt at lade den fristgravede

Jord ligger flere Dage, fordi den ved Omgravningen indsluttede Luft virker meget gavnligt paa Frøets Spiring (see 1ste Afdeling, 1ste Cap. § 3). Svære Jorder maa man nøie iagttage, førend man graver dem; behandles de for tidligt, inden de endnu ere saa tørre, at de kunne smuldre for Spaden, kladdes Jorden sammen i Klumper, og de derpaa saaede Væxter trives ikke; lader man dem ligge for længe, saa at Overfladen er bleven haard og barket, kan man ikke faae den i Stykker, og man maa da vente paa Regn, hvorved, som oftest, den rigtige Saaetid gaaer bort til stor Skade for Udbytten. Er et Stykke Jord stærkt bevøjet med Græsrodder og andet fleeraarigt Ukrud, maa man først grave det med Berngreb, afryste og opsamle alle Rødderne, som dernæst brændes, og siden før Saaeningen eller Plantningen atter grave med Spade. Rivningen foretages i lette Jorder med en Rive med Trætænder, i svære Jorder med en Rive med Berntænder, som bedre er i Stand til at smuldre Jorden; denne bør ikke alene jernes ved Rivningen, men ogsaa smuldres saa dybt, Rivetænderne kunne naae, ligesom ogsaa Stene og Rødder bortføres og affamles. Endsfjøndt Spaden er et velbekjendt Redskab, som forefindes og forfærdiges overalt, fortjener den engelske Spade og

Fig. 8. blandt disse de nu saa almindeligt anvendte Støbestaals-Spader dog afgjort Fortrinnet (see Fig. 8). Den er ikke alene af en Form, der egner sig til at bearbejde Jorden lige dybt i sin hele Brede, men ogsaa langt varigere end de her til Lands forarbejdede. De fleste saakaldte engelske Spader, der salghdes hos Isenkræmmerne, fabrikeres paa Raadvaddams Fabrik, men staae saavel i Form som Godhed betydeligt tilbage for de virkelige engelske, som deels kjendes paa Stempel, deels paa at Skaflet, hvor det forener sig med Spaden, er noget krumbøiet. Man har saavel de danske som de engelske Spader i 3 Størrelser: Nr. 1, som tilligemed Nr. 2 kan anvendes

i let god Havejord, til Mistbænkene og i Blomsterhaven, og Nr. 3 som meest bruges til Gravning af stærke Jorder, der fordrer en dyb og kraftig Bearbejdning, og til Rulgravning. Et af de fortrinligste engelske Haveredskaber til Jordens Bearbejdning er den 5greneede Jerngreb af Tjederstaal, som forener stor praktisk Brugbarhed med Styrke og Letthed og ikke burde savnes i nogen Have.

§ 3. **Saaening.** Det er allerede tidligere (1ste Afd. 1ste Cap. § 3) blevet forklaret, hvorfor Frøet bør nedlægges i god, frugtbar Jord, der er saa løs, at Luften kan have Udgang til samme, og besidder den rette Fugtighed og Varme, da Mangelen af det Sidste ligesaa meget som Overmaalet af det Første foranlediger Frøets Raadning. Skjøndt det vel sjældnere vil være nødvendigt at anvende Frø, der er ældre, end det bør være, og som man derfor kunde befrygte vilde have tabt sin Spirekraft, kunde det dog indtræffe med en eller anden Sort, især med det forholdsvis kostbare Løgfrø, som man i vort Klima kun sjældent avler selv, og det er derfor godt at vide nogle Midler, der kunne vække Spirekraften hos saadant gammelt Frø, forudsat, at det ikke tidligere er ødelagt ved Fugtighed og Skimmel.

Allerede ved at faae saadanne tvivlsomme Frøsorter i temmelig tør Jord og kun søge at vedligeholde den ringe Vædske, men ikke forøge den, indtil Frøet spirer, vil man ofte opnaae et gunstigt Resultat; idet nemlig Frøet lidt efter lidt indsuger Vædsken og bringer Livskraften i Bevægelse, bliver denne ved den gradvise Uddannelse styrket, medens den useilbarligen vilde blive qvalt ved en stærkere Tilførsel af Fugtighed, som den ikke var i Stand til at opløse. Af kunstige Midler fortjener især at anbefales: Udblødning i 24 Timer i en svag Opløsning af Chloralkali, i fortyndet Chlorvand, i 100 Gange fortyndet Skedevand eller Dralsyre, og at blande det 24 Timer udblødte Frø med et lidet Quantum ulædsket Kalk. Alle disse Midler tjene til at tilføre Frøet en større Deel Salt, end det kan erholde fra Luften og Vandet, og som desuden for en Deel lettere og

hurtigere træder i Forbindelse med Kulstoffet. Kalken, der i uløst Tilstand har en overordentlig Tilbøielighed til atter at forene sig med Kulshyre, som den ellers altid findes forenet med, men som uddrives ved Brændingen, drager hurtigt al den dannende Kulshyre til sig fra Frøet og bringer saaledes Livsvirksomheden i Gang; med alle disse Experimenter er det imidlertid bedst at anstille Forsøg med smaa Quantiteter, for at de anvendte Pirringsmidler ikke skulde være for stærke og saaledes virke dræbende.

Alle de Havevæxter, som senere blive udplantede, saaes først paa et saakaldet Frøbed, der sædvanlig bestaaer af en varm Sydrabat med god, let Jord, eller, naar Frøet ligger længe, og en tidlig Udplantning er nødvendig eller ønskelig, da paa en almindelig, halvvarm Mistbænk med Binduer eller en saakaldet aaben Mistbænk uden disse, som kun dækkes med Maatter om Natten og i ugunstigt Veir. Vil man frembringe kraftige Planter, bør Jorden ikke være gjødet, men kun af en god, naturlig Bestaendighed, og Saaingen maa ikke foretages for tæt. Ved en Afstand af 2 Tommer vil man erholde fortrinlige Kaaalplanter, og at dette er af største Vigtighed, især ved Hovedkaal, viser den daglige Erfaring. Selleri og Porre, som saaes paa Mistbænke, og især hiin, maa ogsaa nødvendigviis saaes thndt, for at frembringe bukkede og stærke Planter; Porren kan af alle Frøplanter saaes tykkest. Vil man fremstille Kaaal- og Selleriplanter i deres største Fuldkommenhed, bør de, efter at have faaet 4 Blade, ompriffes paa et andet Bed, i 2 Tommers Afstand. Uagtet denne Operation er noget seent, lønner den sig dog siden ved at afgive stærke, bukkede, med talrige Sugerødder forsynede Planter, som senere kunne udplantes uden mindste Fare. De Kjøkkenvæxter, som ikke udplantes, saaes paa sin Tid paa de tilberedte 2 Fod brede Bede, der gives et Mellemrum af 1—1½ Fod til Gang. Man saaer enten i Rader eller frit ud af Haanden; paa denne Maade fordeles Frøet mere ligeligt, paa hiin sikkrer man sig mere, for ikke at saae for tykt; Urter og Bønner

lægges i Rader, hiin paa 2 Fods Brede, hvorpaa gjøres 2, 1 Tomme dybe Killer med et Hypejern eller et thft Riveskæft, og Erterne lægges i en Afstand af 1—2 Tommer, efterfom det er lave eller høie Sorter. Efter Lægningen støder man Erterne ned med Vagen af Riven og jævner Bedet. Bønnerne lægges 1 Tomme dybt i Rader paa 3—4 Fod brede Bede enten i 2 Rader eller 5—6 omkring hver Stang; Arhbbønner lægges 1 Tomme dybt, 4 Rader paa et 4 Fods Bed og 2 Bønner paa hvert Sted. Rødværterne: Gulerødder, Persille, Pastinak, Rødbede, Scorzzoneerrødder, Roer, kan man med Fordeel faae i Killer, som trækkes med Riveskæftet $\frac{1}{2}$ Fod dybe og i 6—8 Tommers Afstand. Naar Killerne ere færdige, strøes Frøet frit ud over hele Bedet, lidt thffere end man sædvanligt pleier at faae det, og Killerne rives efter med Riven. Har man et stort Terrain at besaae paa denne Maade, indretter man sig dertil en Killemaskine, der bestaaer af et Stykke Bøgetræ, som er 2 Alen langt og 2 Tommer i Fiirkant. I Midten er anbragt en $2\frac{1}{2}$ Alen lang, tynd Jernstang, som ender i et Die, hvorigjennem der stikkes en 2 Alen lang, stærk Stok, hvormed 2 Arbeidere kan trække Maskinen over Bedene, medens de selv gaae i Gangene. I den fiirkantede Bul er anbragt Huller i bestemte Afstande fra hinanden, hvori der besæstes 1 Tomme brede Jerntænder, og hvorved man efter Behag kan faae Killerne i større eller mindre Afstand eller Dybde.

Naar Frøet er faaet paa den sædvanlige Maade, nedhaffes det med Riven og jævnes. Nedhakningen skeer dybere eller fladere, efterfom Frøet er stort eller smaat; meget fiint Frø, saasom Thimian, Merian, Portulak, nedhaffes ikke, men rives over, og Bedet klappes med en Skovl eller trædes med Fødderne. Denne Trædning foretages ogsaa med Rødløgbedene, og er i lette Jorder aldeles nødvendig for at sikke sig et godt Udbytte. Trædningen skeer jævnt over hele Bedet, helst med Støvler eller fladbundede Træskoer, og Bedet jævnes bagefter løselig med Riven. Ogsaa

de andre Rodvæxter, især Gulerødder, naar de dyrkes i meget let Jord, gavner en saadan Trædning strax efter Besaaningen overordentlig, idet den oprindelige Jordfugtighed vedligeholdes for længere Tid.

§ 4. **Plantning.** Naar Planterne have opnaaet den behørig Størrelse, hvilket vanskeligt lader sig bestemme ved Maal, men maa kunne skjønnes af enhver tænkende Havedyrker, omplantes de, og det bliver da Sædemaandens Sag at faae faa betids, at denne rigtige Størrelse just indtræffer paa den Tid, der i andre Henseender er gunstig for Plantningen, det vil sige, at de ikke, ved at blive plantebeholdt for tidligt, skulle lide af Foraarskulden eller uddanne Deleene faa tidligt, at disse blive træede, eller ved for jildig Plantning ikke faae Tid til den fornødne Udvikling. — Plantningen selv foretages, om muligt, i graat, disigt Veir enten før eller efter en Regn, da Luften er fugtig og følgerlig Uddunstningen kun ringe; kan et saa heldigt Veir ikke afventes, maa man plante om Aftenen og i nogle Tilfælde give Skygge for den brændende Sol.

Naar Raaalplanterne imidlertid ere godt behandlede paa Frøbedet, plantes i friskgravet Jord om Aftenen og vandes ved Roden, ville de vel hænge med Bladene de følgende Dage, naar en brændende Sol virker paa dem, men naar de ellers ikke ere for store, ville de atter uden nogen hyderligere Vanding reise sig igjen. Selleri og især Salat ere mere ømfindtlige mod Solvirkningerne, hvisaarsag man ogsaa under saadanne Omstændigheder gjør vel i at give nogen Skygge med nedstufne Grene, store Blade, ombvendte Urtepotter, eller allerbedst ved at bedække dem med grønne Glasflokker. Paa Selleri og Raaalrabi afftudsjes Hjerteroden forinden Plantningen; ligeledes afftudsjes Trevlerødderne lidt paa adskillige andre Sorter, saasom Porre. Ved Plantningen selv maa man vel paaasee, at Roden kommer lige ned i Plantehullet, og at Jorden trykkes fast til den; der bliver altid en lille Jordhøbning om Planten, hvori Vandingen anbringes. Fleeraarige Rjoffenvæxters Deling og

Omplantning skeer bedst om Efteraaret eller i det Mindste tidligt om Foraaret. Al Plantning i Rader skeer i Forbandt saaledes: • • • • •

§ 5. **Ugning.** Dette almindeligt bekjendte Arbeides betimelige Udførelse er af megen Bigtighed; thi lader man Ukrudet vore saalænge, til det overrager de dyrkede Planter, ville disse ikke alene blive berøvede Solens og Lustens velgjørende Indvirkning, men de talrige Ukrudrødder berøve ogsaa de gode Planter deres meste Næring, og naar man endelig bortluger Ukrudet, kan man ikke undgaae at bortrykke mange af de saaede Værter; desuden virker den pludselige Overgang fra Skygge til Lys meget skadeligt paa de unge Planter, og er nu Jorden desuden sandet og Veirliget tørt, trænger Luften ind i de mange Huller, som Ukrudrødder efterlade, og udtørrer Jorden paa en hoist skadelig Maade. Derfor bør Ugningen foretages saa tidlig, som man kan faae fat paa Ukrudet, og helst i graat, fugtigt Veir. Forøvrigt bør man nøie paasee, at ingen Ukrudsplante faaer Lov til at kaste sit Frø i Haven, da man kun ved en saadan Paapasselighed kan vente med Tiden at formindske og udrydde Ukrudet. Imellem de udplantede Hovedsager: Raal, Selleri o. s. v., bortskaffer man Ukrudet ved Hakning med smalle eller brede Hakker, og selv om der intet Ukrud findes, er dette Arbeide nødvendigt i svære Jordarter for at løsne Jordskorpen, og bør gjentages saa ofte man bemærker Tegn til Haardhed eller Surhed paa Jordoverfladen.

Englænderen James Barnes anbefaler idelig Behakning med de saakaldte Gaasehalshakker, om hvis Form og Størrelse omstaaende Afbildning giver et klart Begreb. Med Nr. 3 og 4 udthendes og opløffres alle Urtebedene, saasnart Ukrudsfrøet begynder at spire, og da alle Rodværter, som skulle opnaae nogen Fuldkommenhed, bør have en Afstand fra hinanden af idetmindste 6 Tommer, kan denne Behakning senere gjentages med Nr. 1 og 2. Deels spares den kostbare Ugning, som desuden ogsaa, naar Arbeidet

udføres af ligegyldige eller ukyndige Lugekoner, ofte er meget ødelæggende, idet de saae Ting ikke sjældent oprykkes, og Ukrudet bliver staaende, men ved den ofte gjentagne Hakning aabnes Luftsens Vanddampe, Kulshyre og Ammoniak, Veien til Planterødderne, og det er en aldeles utvivlsom Kjendsgjerning, at det saaledes behandlede Ved i tørre Sommer holder sig ulige fugtigere end det lugede, og at Planterne opnaae en langt høiere Grad af Fuldkommenhed. Her i Haven ere Gaasehalshakkerne anvendte siden Sommeren 1848 og have viist sig at være et Redskab, hvis Brug vi ikke noksom kunne anbefale.

Det aflugede eller afhakkede Ukrud bortskaffes strax til Ukruddhngen, da der gives flere Sorter, der modne deres Frø ved at blive liggende i Gangene, hvor desuden Steen Ukrud og andre Uorden forarsagende Gjenstande ikke bør taales.

§ 6. **Kjoffenværternes Opbevaring om Vinteren.** Mødens en stor Mængde Kjoffenvæxter, Urter, Salater, Spinater forbruges i Løbet af Sommeren og ikke kunne bevares om Vinteren uden henfogte i hermetisk lukkede Blik-

æfter, egne andre sig særdeles godt til Vinterforbrug, naar de gjemmes paa den rette Maade.

Saadanne ere Raal, Løg, Selleri, Porre, Rodvæxterne; Blomkaalen kan vel ikke bevares den hele Vinter; men har man en god luftig og tør Kjælder, kan man om Efteraaret optage nogle af den silbige Plantnings bedste Hoveder og indslaae dem i Kjælderens Midte, hvor de jevnlig maae eftersees for at fjerne visne eller skimlede Blade; den saaledes indslaaede Raal kan holde sig til Juul.

Af Hovedkaalen hænger man nogle op ved Roden i Grøntkjælderen; men den egentlige Vinterbeholdning afblades og optages i tørt, luftigt Veir, sættes tæt sammen paa en jevn, tør Flade, med Hovederne nedad, og naar de ved nogle Dages Blæst ere vel gjennevlustede og tørrede, bedækkes den hele Kvadrat med 1 Fod Jord. Naar Frosten senere gjør et hyderligere Dække nødvendigt, belægges Bunken med 6 Tommer Tang, som ganske vil hindre Frostens Indtrængen. Raalen holder sig fortræffelig i en saadan Kule, især naar Vinteren fra Begyndelsen af har været saa stræng, at Vinterfugtigheden ikke har kunnet trænge ned til den; man kan paa den Maade gemme Raalen indtil April. — Rødløgene optages, naar Toppen visner, tørres og bringes enten afpuksede eller med den visne Top paa Loftet, hvor de udbredes tyndt og i Vinterens Løb eftersees for at bortfjerne de raadne; man mener, at Løgene holde sig bedre uafpuksede end afpuksede; og naar man ellers har Plads nok til dem, kunne de snart renses, naar de skulle bruges; man maa fremfor Alt vogte dem for Væde. Porre, Persille og Selleri, de saakaldte Suppeurter, bevares vel indslaaede i en god Kjælder, men dog allerbedst paa et 6 Tommer dybt udgravet Bed, hvor de indslaaes tæt ved hverandre; de dækkes ved indtrædende Frost med et godt, tørt Lag Tang.

Suppeurterne opgraves i November; de smaa Trele-rødder afpukses tilligemed de overflødige Blade; men man lader saameget Grønt, som muligt blive ved Roden. En

Deel kan man lade staae ude i Haven, som kan bruges, naar Jorden atter er optøet, og det i Kulen Gjemte er forbrugt. Rødværterne: Gulerødder, Persille, Rødbeder, Pastinak, Roer, Raalraber opgraves om Efteraaret fra September til November, eftersom Værten paa de gulnede Blade kjendes at være endt. Paa Rødbeden nær, som beholder sine Hjerteblade, og som maa opstables i en Dynge i Kjælderen i guult Bakkesand, blive de alle afpuksede tæt til Roden, Trevlerrødderne borttagne, og naar de nogle Dage ere vel tørrede i Solen, nedlagte i Stabler i Kjælderen med Rødsand, eller, isald Massen er meget stor, satte i en Kule i Haven ligesom Kartofler og ligesom disse bedækkede med Halm, Jord og Tang. Scorzonerer, Havrerødder og Sukkerrødder lader man blive staaende paa Vorestedet og optager kun saamange, som man mener at bruge i Løbet af Vinteren; de nedslaaes i Kjælderen i Sand; paa samme Maade optages og gjemmes af Beberroden de store, tykke Stykker til Brug, de smaa og tynde til Plantning næste Foraar.

I mildt Veir maa saavel Grøntkjælderen som Kulerne, hvor Suppearterne gjemmes, luftes, at ikke den forøgede Varme skal drive blege, smagløse Blade. Alle saadanne Gjemmesteder bør anlægges paa tørre, høitliggende Steder.

§ 7. **Frøavl.** Efter hvad der er fremsat i 1ste Afd. 1ste Cap. § 6 bliver det indlysende, at ligesaavel som man ved Kunst kan anbringe Sædstøvet af en god Aalart paa en god Aalarts Frugtgemme og saaledes avle godt Frø, der vil frembringe Planter med nogle af Hunplantens og nogle af Hunplantens Egenstaber, ligesaavel kan Naturen ved Hjælp af Blæsten og Insekterne, som ved at flyve fra den ene Blomst til den anden medtage og affætte Sædstøvet, forene to middelmaadige, eller en god og en slet Sort, og derved frembringe Frø, der leverer Planter af en slettere Art end den, der frembragte dem, eller hvad man i daglig Tale kalder Bastarder, Skrupaal o. s. v. Da nu de fleste tilfældige Blandinger imellem de dyrkede Have-

værter give et flattere Afkom end Moderplanten, og en saadan Blanding saa faare let kan finde Sted paa Grund af den store Mængde Havevæxter, der ere hverandre nær beslægtede, maa man være meget vaersom med at placere sine Frøplanter og søge at fjerne dem, saameget som muligt, fra hverandre, naar de høre til samme Slægt eller Familie. Saaledes maae Grønkaal og Hvidkaal, Rødbeder og Runkelroer, Rødpersille og Kruuspersille fjernes saameget som muligt fra hverandre, naar man vil holde Frøet reent; man maa desuden vælge de fuldkomneste Rødder, Kaalhoveder eller Planter til at bære Frø, for at holde Sorten i sin oprindelige Godhed, og ikke lade det mangle god, nærende Jord i Væxtperioden. Ogsaa ved at borttage en Deel af Blomsterne, førend de have ansat Frø, og ved at lade dette blive fuldkomment modent, forøger man Godheden. En Deel Sorter, saasom Blomkaal, Røgarterne, Merian o. s. v. give kun sjældent Frø i vort kolde, ubeständige Klima, og forskrives derfor sjældnere fra en paalidelig Frøhandler. Vil man imidlertid prøve sin Lykke, da vælger man de smukkeste, fladeste Rødløg og gemmer dem frostfrit om Vinteren; de lægges i 1 Fods Afstand tidligt om Efteraaret i Maris paa et tørt, solrigt Sted; de fremstydende Stængler opbindes til Stokke, eller man drager en Halsbjørn om Bedet, der understøttes af Stokke; naar Frøet er modent, afskjæres det og hænges paa Løstet, for siden om Vinteren at renses. Forreftret vindes ved at lade nogle Blade staae om Efteraaret; de behandles senere som Rødløgen; men Frøet bliver ikke modent hvert Aar, og er altid mindre og svagere end det, der avles i det sydlige Tydskland. For at faae Frø af Blomkaalen, maa den drives (see 4de Afd. 3die Cap.); man udplanter de fremdrevene Planter med Klump paa en solrig Rabat eller andet varmt Sted; paa et saadant Sted kunne ogsaa meget tidlige Planter, der ere saaede og omprykkede paa Mistbænk, give modent Frø i gode Sommer. Af Hovedkaalen vælger man de fasteste og bedst formede, gemmer dem i en Kule

og udplanter dem i 2 Fods Afstand. De gives Stokke og Opbinding og modnes i Juli—August. Af Grønkaalen og Rosenkaalen lader man nogle Stokke staae til Frys og henplanter dem om Foraaret paa et passende Sted. Af Rodvæxterne og Selleri vælger man ligeledes de glatte og bedst formede Rodder, gemmer dem i Kule, udplanter dem om Foraaret i Marts i 1 Fods Afstand, samt holder dem vedlige med Rensning og Opbinding; det affkaarne Frys gemmes paa et tørt Sted og renses om Vinteren. Af perennerende Rjoffenvæxter: Salvie, Scorzonerer o. s. v. lader man et lille Stykke staae til Frys, som indsamles, naar det er modent og bevares som det forrige. Ligeledes lader man Bede eller enkelte Planter staae af de eenaarige Rjoffenurter: Urter, Bønner, Spinater, Salater og vælger de først ansatte Frys paa de kraftigste Planter til sin Udsæd.

§ 8. **Sædskifte.** Vi have tidligere omtalt (1ste Afd. § 4) at adskillige Jordsalte ere uundgaelig nødvendige for alle Planters frodige Fremvæxt, og at disse Salte altsaa bør være tilstede i Jordoverfladen, naar Dyrkningen skal føre til det forønskede Resultat; men alle Plantearter fordrer ikke de samme Jordsalte, thi medens Kornarterne fordrer en overveiende Deel kisel sure Salte, behøve Rodvæxterne, Kaaalen og de fleste Grønsearter en stor Mængde Kalisalte, og Bælgfrugterne foretrække især de kalkholdige Jordsalte.

Paa en Jordbund, hvis kisel sure Salte ere udtømte ved adskillige Afgrøder af Halmæd, vil der dog altid være Kalisalte nok tilbage til en Afgrøde Rodvæxter, og da disse forholdsviis kun bruge saa Kalksalte, vil der endnu være nok af disse tilstede til en Afgrøde Bælgfrugter. Da ingen af Havevæxterne i nogen høi Grad optager kisel sure Salte, og Kali- og Kalksaltene let lade sig tilføre som Gjødning, bliver det muligt at dyrke en Have uafbrudt uden Hvile, naar man blot sørger for, at de fornødne Salte altid i tilstrækkelig Mængde er tilstede; men for at spare Gjødning omkøfter man saaledes med Dyrkningen, at de Væxter, som fordrer den rigeligste Forsyning med Phosphor og Ammo-

niakfsalte, dyrkes umiddelbart efter Gjødningen; dernæst de, som fordre mindre deraf, men mere Kali, og endelig de Bærter, som fordre fleest Kalksalte. Det vil vistnok være indlysende, at Sæbskiftet i en Have kun beroer paa reent økonomiske Hensyn, da man, ved hvert Aar at forsyne Jorden med de fornødne Salte (frisk Gjødning for Kaalearterne, gammel Gjødning, Aske, Sod for Rodvæxterne, og gammel Gjødning, med Tilfætning af Kalk eller Beenmeel, eller Jord fra Compostdyngen for Bælgfrugterne), vil kunne dyrke disse Planter paa samme Sted Aar ud og Aar ind uden at behøve at befrygte nogen Aftagelse i Frugtbarheden. Tænke vi os Kjøkkenhaven inddeelt i 4 Qvarterer, og deraf det ene bestemt til de perennerende Kjøkkenvæxter (som dog ikke optage hele Pladsen paa en Gang, idet der maa være Plads til successtvt Anlæg af Bede, der skulde træde i Stedet for de gamle, naar disse ere udtømte), saa ville vi kunne skifte saaledes med de 3 andre Qvarterer: 1ste Aar stærkt gjødet til Kaal, Agurker, Selleri, Løg (sidste gjødet med gammel Gjødning); efterat Løgene og Agurkerne, samt de tidligere Kaalsorter have afbaaret, kan Jorden atter graves og anvendes til Grønkaal, Vinterspinat og Kjørvel; 2det Aar uden eller med ubetydeligt gammel Gjødning, isald Jorden er meget mager, Rodvæxter: Gulerødder, Persille, Rødbeder o. s. v.; 3die Aar Bælgfrugter, Erter, Bønner, og til Rød Kartofler; naar Bælgfrugterne ere afrommede, gives lidt gammel Gjødning, og plantes Grønkaal, Kaa lrabi, eller saaes Vinterspinat og Kjørvel. Salaterne anbringes imellem Løgene, plantes imellem Sellerirækkerne og paa Siderne af Agurkbedene; de perennerende Krydderurter og Spinater, Sfrer o. s. v., anbringes paa Rabatterne, ligesom ogsaa saadanne smaa, men jenvlige Udsæd, som Portulak, Spinat, Radiser, Kjørvel o. s. v. Det perennerende Qvarter, der fornemmelig optages af Jordbær- og Aspargespartiet, bør dog, som sagt, have nogen Plads tilovers fra først af, saaledes, at, naar der strax anlægges 2 Aspargesbede, 3 Aar efter atter 2, og der saaledes hvert 3die Aar

vedblives med at anlægge 2 Bede, man om 9 Aar vil have 2 nyplantede Bede, der kunne anvendes til Salater, Stikløg, Radiser, etc., 2 Bede, som begynde at bære, og der nu som Extraudbytte kan levere den fornødne Dild; 2 Bede i deres bedste Bærealder, og 2, som allerede begynde at tabe sig, og som i de næste 3 Aar optages til Drivning paa Mistbænkene, for at faae den sidste Nytte af dem. Peberroden anlægges man ogsaa hvert Aar et Bed af paa et nyt Sted; men da man ligesaaletid strax maa plante Aspargeser paa den Plads, som de opryddede Bede have indtaget, som Peberrod eller Jordbær, hvor de gamle Aaret i Forveien ere gravede op, men først maa dyrke denne Plads med andre Planter, bliver det nødvendigt at have mere Plads, end den, som de for Qvarteret egentlig bestemte Bærter indtage. Reservepladsen i det fjerde Qvarter kan, eftersom det behøves, dyrkes med Planter, som ikke kunne faae Plads i de andre Qvarterer. Jordbær plantes hvert Aar, og de gamle Bede kulegraves det 4de Aar. Tænke vi os det fleeraarige Qvarter uforandret, og de øvrige 3 Qvarterer deelte i 6, kunde man ogsaa fordeelsagtigt omskifte Kjøffenværterne i samme paa følgende Maade: 1ste Aar Bælgfrugter, naar de have afbaaret, gjødes og graves til Grønkaal; 2det Aar Rodvæxter uden Gjødning; 3die Aar Løg, Blomkaal og anden tidlig Sommerkaal, gjødet; derefter Vinterspinat og Kjørvel; 4de Aar Vinter-Hovedkaal, stærkt gjødet med frisk Gjødning; 5te Aar fine og tidlige Kartofler, Roer, Kaa/rabi, Kjørvel; 6te Aar Selleri, Porre, Agurker o. s. v. efter stærk Gjødning. Da denne Driftsplan naturligviis skifter fra det ene Qvarter til det andet, svare de angivne 6 Aarstal ligeledes til de 6 Qvarterer, og da man paa denne Maade faaer den meest mulige Nytte af Jordsmon og Gjødning, vilde den maaskee være at foretrække for den forsinævnte. Hvor Haven er anlagt uden saadanne Inddelinger, maa man selv søge at bringe en omtrentlig Inddeling i Stand, forudsat at Jordbunden tillader en saadan Omflytning, da der vel ogsaa

kan findes Haver, som kun paa et vist Sted vilde frembære en vis Plante, som paa andre Steder i Haven altid vil mislykkes.

Andet Capitel.

Graadige Kjøkkenværter. (Saadanne, som fordrer den rigeligste Næring eller friskgjødet Jord).

1ste Gruppe.

Kaalfamilien (Brassica 15 Cl. 2 Ord. Cruciferae).

Denne paa nærende Plantearter faa rige Familie inddeles i a) Blomstkaal; b) Hovedkaal; c) Bladkaal, og d) Rodkaal.

a) Blomstkaal. *B. oleracea botrytis*.

§ 1. **Blomkaalen** har hjemme i Sydeuropa, Italien, Grækenland, og fordrer derfor i vore Haver den varmeste Plads blandt Kaalarterne; den fordrer en righoldig, vel gjødet, dybt gravet og noget fugtig Jord, der har en aaben, solrig Beliggenhed, og er beskyttet mod de kolde Vinde. Indtræffer stærk Tørke, naar Blomkaalhovederne skulle udvikle sig, maa der, ifald Jorden ikke besidder den fornødne Fugtighed, gives rigeligt Vand, da Hovederne ellers blive smaa og grenede; overhovedet maa Blomkaalen under hele Culturen passes vel med Hakning, Gypning og Banding, ligesom man ogsaa, naar Hovederne vise sig, daglig maa gennemgaae Raderne, affære dem, som ikke kunne staae længere, og brække et Par Blade over de ikke rigtigt udviklede Hoveder, for at hindre dem fra at blive gule. I let, høitliggende Jord, samt i leret og kold Jord, lykkes Blomkaalen ikke godt, med mindre man præparer en saadan uheldig Jordart for den ved en passende Blanding.

Til den tidlige Blomkaal faaes Frøet i September paa en afbrugt Mistbænk, og naar Planterne have skiftet Blade, ompriffes de paa en anden kold Mistbænk i sandblandet Jord 3 Tommer fra hinanden; de udsættes saameget som muligt for Luften, men bedækkes med Vinduer, naar det regner, for at forebygge en stærk Fugtighed. I Frostveir dækkes de med Maatter, Blade eller Tang, og afdækkes og luftes ved indtrædende Løveir, hvorved alle forraadnede Blade bortffjernes. Af disse Planter bruger man til Drivning (see 4de Ufd.), og udplanter de overblevne i April og Mai paa et varmt, solrigt Sted. Ved at udstikke Plante-hullet en Alen dybt og bredt og blande den saaledes udfastede Jord med 2—3 Skovfulde Duemøg opnaaer man meget svære Blomkaal af indtil $1\frac{1}{2}$ Fod i Diameter, som ogsaa paa en gunstig Plads og i en varm Sommer give godt, modent Frø. Har man ikke faaet Frøet til den tidlige Blomkaal om Efteraaret, faaes det i Februar, Marts imellem de drevne Gulerødder, og ompriffes derfra paa en halvvarm Bænk, f. Ex. paa den, som man har brugt til Tiltrækning af Agurk- og Melonplanter; de udplantes senere i April og Mai, eftersom Foraarsveiret tillader det; kan man beskytte dem mod Kulden ved Glasflokker, Urtepotter, eller smaa dertil bundne Kurve, kan man udplante noget tidligere. Den anden Saaening foretages paa en Sydrabat, eller, ifald en saadan ikke findes, paa et noget ophøiet, mod Syd straaende Ved, samtidigt med de øvrige Raalforter, som skulde give deres Udbytte i Sommeren og den paafølgende Vinter; man kan beskytte dette Ved mod de kolde Vinde ved nogle opreiste Halm- eller Rørmaatter og strøe nogle Radiser og lidt Salat imellem det Hele. Som allerede bemærket, faaes kun tyndt, og Planterne ville i Midten eller Slutningen af Mai kunne udplantes i Rader 2 Fod fra hverandre. I første Halvdeel af Juni saaer man Frøet af den sildige Blomkaal, der, behandlet paa den beskrevne Maade, vil give en rig Høst i October og November; naar Frosten nærmer sig, optager man saamange

Stofke, man kan rumme, og gjemmer dem enten paa den i 1ste Cap. § 6 beskrevne Maade, eller i en udgravet Mistbænk, som man bedækker med Binduer, naar det regner, og dækker med Maatter, naar det fryser. Da ingen anden Kjøffenvæxt i saa kort Tid danner en saa stor Mængde fine, bløde Næringsdele som Blomkaalen, maa den ogsaa rigeligt forsynes med Vand og animalst Næring, helst i flydende Tilstand. **Sorter.** Man dyrker den tidlige og den sildige Engelske, samt en, som det synes, med næste Art beslægtet Varietet, den Sicilianske med sorte Hoveder, som dog synes at være mindre hndet, en stor sildig hollandst Sort: „Stadtholder“, og isærdeleshed den saakaldte Erfurter=Dverg=Blomkaal, som baade til Drivning og til Dyrkning paa Friland overgaaer alle de andre Sorter, men hvis Frø paa Grund af de overordentlig tætte og faste Hoveder, der kun give et ringe Frøudbytte, er temmelig dyrt. Frøet beholder sin Spirekraft i 4—5 Aar.

§ 2. **Broccoli** eller Aspargeskaal er større og grovere i alle Delene end Blomkaalen; den stammer ligesom denne fra Italien, men opnaaer først sin rette Udvikling om Vinteren i Kjælderen, eller overvintret og udplantet det følgende Foraar. Ligesom Blomkaalen frembringer den Blomstehoveder, der der dog som oftest have en blaaelig, violet eller sortagtig Farve og ere mindre af Størrelse og Velsmag end denne, men man bruger ogsaa Bladstilkene og Ribberne kogte og tillavede som Asparges. Culturen er den samme som Blomkaalens, men den er mere haardsør og trives godt i en svær Jord. Broccoli dyrkes meget stærkt i Italien, Frankrig og England, og der gives der en stor Mængde Sorter; man dyrker den her meget sjeldent, og anvender i saa Fald den grønne Engelske, som dog kun i gode Sommer kan frembringe fine Hoveder sildigt paa Efteraaret. I et fortrinligt Havestift af det skotske Havedyrknings-Selskabs tidligere Secretair Mr. Patrick Neill (5te Dplag 1854) angives følgende Sorter som de bedste. Til Efteraarsbrug: Early dwarf purple Cape og Walcheren; til Vinterbrug

Hammonds white, og Early sprouting purple; og til For-
aarsbrug: Wilcox's late white og dwarf danish. De 4
sidste Sorter saaes ifølge hans Anvisning i Mai, omprilles
og plantes i store Potter, der nedsænkes til Randen paa et
varmt og solrigt Sted, til de i Begyndelsen af November
flyttes ind i en Vasse eller koldt Værthuus, hvor de frem-
bringe deres Hoveder i Vinteren og Foraaret. Frøet holder
sig 4—5 Aar.

b) Hovedkaal. *B. oleracea capitata*.

§ 3. **Sommerkaal.** Man saae Frøet samtidig med
Blomkaalens første og anden Saaening, udplanter de plante-
færdige Planter i 1½ Fods Afstand og sørger for en varm,
velgjødet Jord, da denne og den følgende Varietet forbru-
ges om Sommeren. Saa snart Hovederne ere fæste nok,
kan man, efterat Pladsen er tom, saae Vinterspinat eller
Rjørvel paa samme. Man dyrker følgende Sorter: aller-
tidligste Mai=Spidskaal, tidlig engelsk York, og sildig spids
Bindelsteiner; de engelske Sorter Nonpareil og East Ham
anføres af J. Barnes som fortrinlige. Savoikaalen, hvoraf
man har tidlig grøn Virsing, grøn, kruset Vinter=Virsing,
guldgul Savoikaal, drumhead Savoi o. s. v. behandles i
Et og Alt som Spidskaalen.

§ 4. **Vinterhvidkaalen** saaes, som ovenfor er berørt,
paa en varm Sydrabat, saa tidligt som Frosten og Jord-
fugtigheden vil tillade det, og der drages Omfarg for at
tilveiebringe gode, stærke Planter ved tynd Saaening, Om-
prifling og godt Frø. I Slutningen af Mai vil Udplant-
ningen kunne foretages i 2 Fods Afstand, hvorved det er
godt at studse Roden lidt; kan man plante under eller efter
en Regn, er dette meget heldigt, men vil en saadan ikke
komme, da bør Plantningen med den i 1ste Cap. § 4 an-
thydede Omhu foretages i rette Tid, saaledes at dette Arbeide
er aldeles endt, og Planterne i Væxt inden Udgangen af
Mai Maaned. De første 14 Dage efter Plantningen bør
Raderne daglig eftersees, og de udgaaede efterplantes; da

en graa Orm (*Anthonya Brassicae*) i Almindelighed foranlediger dette ved at afgruave Planten i Rodhalsen, maa man gennemføge Jorden for at finde og dræbe Ormen, da ellers den friske Plante strax vil have samme Skjæbne. Ogjaa en lille hvid Orm anretter megen Skade blandt de halvvoorne Kaa-planter og især blandt den tidlige Sommerkaal ved at trænge ind i Roden og ødelægge denne. Naar man itide mærker Ormens Nærværelse, kan man ødelægge dem ved at give en rigelig Banding tæt til Roden med Vand, hvori der er opløst en Deel Sod. For at hindre Kaaormene (*Papilio Brassicae*) fra at komme paa Bladene, saaer man hist og her nogle Hampefrø i Raden og lader for hver 10—12 Fod fremvøxe et Par Planter; Lugten af Hampen bortjager Sommerfuglene og forhindrer Vægningen af Eggene. Forøvrigt er det meest radicale Middel jævnligt at gennemjee Kaa-stykket og borttage de tilstedeværende Orme. Saavel Hovedkaalen som Blomstkaalen bliver flere Gange haffet og i det Mindste 2 Gange hyppet og omhyggeligt renset for Ufrud. Overvintring og Frøavl ere allerede angivne i det forrige Cap. Af Hvidkaal dyrkes især med Fordeel den store Centner-Kaal, som dog maa jaaes og ompriffles ligesom Spidskaalen, men ved Udplantningen maa gives $1\frac{1}{4}$ Allens Afstand, den store Brunsviger-Hvidkaal, den platte Amager-Kaal, samt den platte Lübeckker; den sidste er vel noget mindre, men holder sig længst. Rødkaalen, hvoraf man har den store jildige Vinter-Rødkaal, og den tidlige Erfurter, som allerede er brugelig i September, behandles aldeles som Hvidkaalen. Frøet af Hovedkaalen bevarer sin Spireevne i 4—5 Aar.

c) Bladkaal. B. oleracea acephale.

§ 5. **Grønkaalen** jaaes ikke alene samtidig med Hvidkaalen, for at erholde tidlig Bladkaal, men ogsaa flere Gange indtil St. Hansdag, for stedse at have Planter i Beredskab til Genplantning paa et eller andet afbaaret Jordstykke; jaaledes kan den plantes efter de tidlige Urter, efter de tid-

lige Kartofler, efter Sommerkaalen o. s. v. Man giver $1\frac{1}{2}$ Fods Afstand og holder den godt reen, samt søger lige-
som ved Hvidkaalen at forhindre Raalormenes Odelæggelser. Om Vinteren bliver den enten staaende paa Borestedet, isald
dette ikke er udsat for Hares og Dyrs Angreb, eller isald
dette er Tilfældet, nedflaaet tæt sammen paa et for disse
Dyrs Angreb sikret Sted. Den lave krusede og høie kru-
sede Grønkaal ere de bedste Sorter; man har ogsaa lav og
høi kruset Bruunkaal med brunnlige Blade; den er noget
grovere og haardførere end Grønkaalen. Rosenkaalen er en
Mellemart imellem Virjing og Grønkaal; dens grove, brede,
rhnsede Blade spises ikke, men de talrige smaa Bladhoveder,
der staae tæt sammen opad Stammen, spises som grøn
Langkaal. Rosenkaalen, ogsaa kaldet Brüsseler=Sprossenskaal,
dyrkes som Grønkaalen; dog foretages der deraf kun een
Plantning samtidig med den første Grønkaalsplantning.
Frøet holder sig 5—6 Aar. Snitkaalen, der anvendes som
Grønkaal om Foraaret, saaes saa tidligt som muligt, og
affæres, naar den er stor nok til Brug.

d) Rodkaal. *B. oleracea Napobrassica.*

§ 6. **Kaalrabi** saaes og udplantes med Grønkaalen; hvor man sætter megen Priis paa denne Væxt, og derfor vil have den tidligt, eller have de til Winterbrug bestemte
Kaalrabi fine og behagelige, kan man saae tidligere eller
sildigere og for Resten behandle dem som Grønkaalen. Man
har den underjordiske hvide og gule, samt mange Sorter
overjordiske, f. Ex. tidlig hvid engelsk Glaskaalrabi, tidlig
hvid Wiener=do. o. fl. Kaalrabien taaler godt frist gjødet
Jord, men kan ogsaa dyrkes ligesom Rodvæxterne enten i
Jord, som Aaret i Forvien har faaet Gjødning, eller denne
maa bestaae af gammel forraadnet Mistbænkjødning. Frøet
holder sig 4—5 Aar.

§ 7. **Roe** (*Brassica Rapa*). Som Rodvæxt hører
Roen til det følgende Capitel, men vi ville dog, for ikke at
fille dem fra Kaalfamilien, hvortil den hører, beskrive Cul=

turen samtidig med dennes. Roerne hnde en løs, let nærende Jord, der Aaret i Forveien har faaet Gjødning. Frøet saaes thndt eller udthndes saaledes, at Planterne staae 6 Tommer fra hverandre; de vandes stærkt ved indtrædende Tørke og holdes vel rene for Ukrud. Mairoerne saaes saa tidligt som muligt om Foraaret og kunne bruges først i Juni; de botfeltiske og markiske Roer saaes ved St. Hansdagstider og anvendes til Vinterbrug. Frøet holder sig 2—3 Aar. Hvis de smaa Teltover Roer, der behandles og anvendes som de botfeltiske, ville trives, ere de at foretrække for alle andre. Med 1 Fod Frø besaaer man 90 □ Fod.

§ 8. **Ræddiken** (*Raphanus sativus*) hører ligeledes til Raalfamilien. Den dyrkes ligesom Roen i let nærende Jord uden frist Gjødning; Vinterræddiken, den saakaldte sorte Ræddike, saaes i Juni, Sommerræddikerne eller Radiserne saaes hver 14de Dag, fra April til Juli, for bestandig at kunne have denne hndede Vært. Til Foraarsbrug har man den hvide og røde runde Maanedsradise, samt den korttoppede, halvbrunde røde, som er den tidligste og bedste, til Sommerbrug foretrækkes den lange røde, hvide og rosenrøde Glasradise. Frøet holder sig 3—4 Aar. Med 1 Fod besaaer man 13 □ Fod. Alle Planter af Raalfamilien angribes af Jordloppen (*Holtiga oleracea*) som ofte i tørre Sommer anretter store Ødelæggelser og fornemmelig angriber Roer og Radiser. For at ødelægge dette graadige Insekt, vander man Bedene jevnligt i stærk Solskin, bestrøer Bladene med Tobaks- eller Tørveaske og overbruser Planterne med et stærkt Afkog af Malurt. En stærk, gentagen Gjennemvanding af Frøbedet før Saaningen med stærk Møddingevand, skal ogsaa være et godt Middel.

2den Gruppe.

Løgfamilien. (*Allium* 6 Cl. 1 Ord. *Asphodeleae*).

§ 9. **Rodlog** (*Allium Cepa*) har hjemme i Nordafrika og er for Tiden en ligesaa hndet som almindelig udbredt

Rjøffenvæxt. Rødløget ynder en fjør, let og nogenlunde tør Jord, og rigelig Næring, som imidlertid ikke maa bestaae af frist Staldgjødning, saaledes som Hvidkaalen fornemmelig ynder den, men af afgjæret Gjødning, saasom Mistbæntgjødning, Compostgjødning, Guano- eller Patentgjødning; efter denne voxer Løgene især overordentlig frodigt. Frøet saaes i April, saa tidligt som muligt, dog ikke førend Jorden har den fornødne Stjorhed og Vethed; man saar med Rast og ikke for tykt. Efter Saaeningen kan man før Nedhakningen strøe nogle Stenk Radiser eller Salat imellem, da disse Planter hurtigt komme bort, inden Løgene, som ligge længe i Jorden, ere synderligt fremvoxede. Naar Frøet er nedhakket, trædes Bedene Jod for Jod og jevnes; forsummes dette Arbeide i let Jord, og Sommeren bliver tør, vil Løgavlen sikkert mislykkes.

Naar Løgene ere saaede tidligt, og Jorden er passende, (ikke fugtig, hvilket foranlediger Dm eller Dannelsen af Halsløg), vil Toppen i August begynde at gulne, og man kan da fremsthynde Modningen ved nogle Gange at nedtrykke de endnu opstaaende Toppe med en Rive; ere de fleste Toppe gule, optages Løgene, spredes tyndt paa Jorden, for at tørres, og bringes enten paa Postet med den tørre Top eller afpudses paa Stedet. Man dyrker følgende Sorter: røde, hvide og gule Spanske, hvoraf en Varietet, det gule Rjæmpeløg, opnaar en betydelig Størrelse; de saaes paa en halvvarm Mistbænt i Marts og udplantes paa et solrigt, varmt Sted i Mai med 6 Tommers Mellemrum. Man aspudser ikke Bladene og planter dem ikke dybere, end at Løget staaer ovenpaa Jorden; de vandes et Par Uftener stærkt og voxer siden frodigt; endvidere: røde, hvide, pæreformige, blegrode Hollandske, som ogsaa gaae under Navn af Bamberger, Erfurter o. s. v. De ere haardsøre, men kunne ogsaa ligesom de Spanske udplantes og opnaa da en betydelig Størrelse. De smaa Løg affamles ved Optagningen, glemmes varmt og tørt, f. Ex. i et aabent Net, der hænger over en varm Kaffelovn, og naar de om Foraaret i Marts udplan-

tes i 6 Tommers Afstand, give de næsten alle et Udbytte af store Løg i Juni—Juli. Vil man fremstille Røddeløget i sin rette Fuldkommenhed, da saaer man i Riller $\frac{1}{2}$ Fod fra hinanden og udstroer samtidigt med Frøet endeel Beenpulver, Patent-Gjødning og Kullstøv i Rillerne. Siden gjenemhaffes og udthndes Løgene gjentagne Gange med Gaasehafften indtil en Afstand af 6 Tommer. Kartoffelloget formeres ved Røddeling; de mindste Løg plantes i September, 8 Tommer fra hverandre, og Bedene dækkes om Vinteren med Grannaale, Blade eller fort Gjødning; det paafølgende Foraar borttages Dækningen, Bedene holdes rene og hyppes nogle Gange ligesom Kartofler; de optages i Juni, Juli. Løgfrøet holder sig friskt 2—3 Aar, og man bruger 1 Lod til 25 □ Fod.

§ 10. **Porreloget** (*A. porrum*) voxer vildt i Schweiz; det hnder en fed, vel gjødet Jord, der er godt gjennemarbejdet og helst maa have en meget lav Beliggenhed; den friske Gjødning yttre ingen skadelig Virkning paa Porren, der tværtimod derved bringes til en sjelden Størrelse og Fuldkommenhed. Frøet saaes paa en halvvarm Mistbænk i Marts, og Planterne udplantes i 8 Tommers Afstand i Mai, holdes rene for Ukrud og optages i Nov. for at indslaaes paa den allerede i forrige Capitel beskrevne Maade.

Naar man, i Stedet for at lade Porren sthde Frøstængel, affærer denne 6—8 Tommer over Jorden, danner der sig smaa hvide Løg ved Roden; naar disse blive borttagne og i September lagte i 6 Tommers Afstand paa et Bed, erholder man den paafølgende Sommer Perleloget, der anvendes til Saucer, o. s. v., og som stedse vedligeholder sig i denne Form, uden nogensinde atter at udarte til Porre. Perleloget formeres ved Røddeling og omlægges hvert andet Aar. Af Porre dyrkes Sommerporren, der er større og tykkere end Vinterporren, men den maa bruges i Løbet af Sommeren og Esteraaret, da den ikke taaler vore Vintre. Af Vinterporren gives 2 Sorter, den sædvanlige og den tykke Brabantse; man kan ogsaa saa disse Sorter paa

Boxestedet og lade dem blive staaende der om Vinteren, for at afbenytte dem til Foraarsbrug. Porrefrøet beholder ikke sin Spirekraft længere end 1—2 Aar. Med 1 Lod Frø besaaer man 24 □ Fod.

§ 11. **Schalotte** (A. ascalonicum) stammer fra Syrien, det fordrer en nærende, løs og varm Jordbund, som er fri for slynlige Gjødningsdele. Løgene lægges i Marts—April; er Jorden høitliggende og sandet, kan man lægge dem i Efteraaret i November. De gives 6—8 Tommers Afstand og lægges 1 Tomme dybt. 3 Løbet af Sommeren holdes de rene, hyppes og optages, naar Toppen gulner; de tørrede Løg bevares paa et tørt Loft til Brug og til næste Aars Lægning, hvortil vælges af de største og bedste. Man har 3 Sorter, de store Rusjiske eller Portugisjiske, som imidlertid ligesom den følgende Sort let raadner om Vinteren, de store danske eller Sommerschalotter, og de smaa Vinterschalotter, hvilke sidste stedse ere de haardeste.

§ 12. **Hvidløget** (A. sativum) og **Røffambollen** (A. scorodoprasum) findes vildt paa flere Steder i Europa og dyrkes ligesom det forrige. De besidde en eiendommelig stærk Lugt og Smag og anvendes her til Lands sjældent i Kjøkkenet. De kunne ogsaa blive staaende flere Aar paa samme Sted, men derved blive Løgene mindre.

§ 13. **Pibeløget** (A. fistulosum) synes at være en Afart af Rødløget, ligesom Perleløget er det af Porren; det beholder sit friske Grønne om Vinteren, og er derfor ret velkomment i Kjøkkenet; Pibeløget tager til Takke med en almindelig god Havejord, men ynder ikke frisk Gjødning; man formerer det ved Frø, der saaes paa samme Maade som Rødløget, de kunne ogsaa formeres ved Roddeling; i saa Fald optages Røffene i Juni—Juli, og Løgene plantes i September, 3 Løg sammen, med 8 à 10 Tommers Afstand. Frøet holder sig 3 Aar.

§ 14. **Puurløget** (A. Schoenoprasum) har hjemme i det bjergagtige Sibirien, tager til Takke med enhver Jordart og taaler let vore Vintre; det er bestandig grønt og

bruges stundom i Rjøkkenet. Man planter det i 10 Tommers Afstand enten paa en Rabat eller som Indfatning om en saadan; de omlægges hvert 3die Aar. Da vedholdende Fugtighed beskadiger saavel Bladene som Røget, søger man at fjerne samme og kan desaaarsag lægge et lidet Lag Sand paa Bedet imellem Buxtene..

3die Gruppe.

Græskaragtige Planter (21 Cl. 2 Ord. Cucurbitaceae).

§ 15. **Agurken** (*Cucumis sativus*) voxer vildt i Ostindien og Tatariet; den ynder en rigt gjødet, varm og noget fugtig Jordbund og Beskyttelse for de kolde Vinde, hvorfor den ogsaa i kolde, regnsfulde Sommeres som oftest aldeles mislykkes. Naar Kirsebærrene blomstre, eller i den første Halvdeel af Mai graves Jorden til Agurkerne, og Bedene, som gøres 4 Fod brede med 2 Fod Gange, for at vinde Plads til de lange Ranker, affættes. Paa Midten af Bedet affjæres 2 Linier 1 Fod fra hinanden, og den derimellem værende Jord udstiftes et Spademaal dybt og lægges paa Siderne af Bedet; i Bunden af denne Grøft lægges nu et 3—4 Tommer tykt Lag Gjødning, helst Due- eller Fjærfekreaturgjødning, Kogjødning eller udbændt Hestegjødning, og Jorden paafyldest atter og jernes. Der jeres nu en Linie langs Midten af Bedet, og derefter trækkes en flad Rille, hvori Rækkerne lægges i 2—3 Tommers Afstand, og med Haanden løseligt bedækkes med Jord. Skulde stærk Tørre indtræffe, inden Agurkerne komme op, maa man vande rigeligt, men kun een Gang, da en hyppigere Vanding, især ifald Veiret skulde blive kjøligt, vilde bevirke Forraadnelse hos Rækkerne. De opkomne Agurker udthendes, idet de frageste borttages, indtil der bliver 8—10 Tommers Afstand imellem dem, og naar nu Rankerne begynde at udbrede sig, ordnes de og heftes fast med Røge, for at sikres mod Blæsten. I ugunstige Aaringer, naar Agurkerne lide af for megen Fugtighed, anbringer man Rankerne paa et fladt,

noget skraatliggende Espalier eller paa afbladede Grangrene, for at fjerne dem fra Vandet; ligeledes kan man, naar Jorden er varm, og Glasfløkker eller andre Væsthyttelsesmidler findes, fremdrive en Deel Kærner i en Melonbænk, plante de smaa Planter i Potter og derfra udplante dem paa Blivestedet, naar Veirliget tillader det. Vi have allerede i 1ste Afsnit 1ste Cap. § 11 omtalt, at en Skimmelart af Slægten *Oidium* i de senere Aar har angrebet og ødelagt flere Plantearter og at det især har været Agurkerne, der have været udsatte for dens Ødelæggelser. Paa Agurkerne fremkommer den baade i Mistbænten og i Friland, som smaa hvide Prikker, der meget hurtigt udvide sig til alle Sider, og efter faa Dages Forløb have overtrukket Bladet og Stænglen med et tæt, hvidt, ildelugtende Filt, som meget snart bevirker Plantens Dødsen. Naar man opmærksomt iagttager sine Agurker i Mai og Juni, og saasnart man opdager de smaa hvide Pletter paa Bladene, bestrøer disse med Svovlsblomme, vil man kunne gaae dette Onde i Fødselen. Man har mange fortrinlige Sorter, hvoraf dog nogle, saasom den grønne, og især den hvide Non plus ultra, kun egne sig for Mistbænk; i Friland foretrækkes den grønne og hvide Slangeagurk, samt den store grønne Agurk til Syltning og den tidlige grønne Orueagurk til Salat. Kærnerne holde sig i 5—6 Aar.

§ 16. **Græskar** (*Cucurbita Pepo*) har hjemme i Østlandene og fordrer ligesom Agurken megen Næring og Varme, samt formedelsst sin overordentlig stærke Væxt meget Vand. Man tiltrækker de unge Planter i Potter, der holdes i en halv varm Mistbænk og lidt efter lidt vænnes til Luften, indtil man i Slutningen af Mai udplanter dem paa en varm Sydrabat ved en Muur eller Plankværk, hvor man enten kan lade Rankerne løbe opad Espalieret og fæste dem der med Bæst, eller lade dem løbe henad Jorden og der modne deres ofte store Frugter. Man udgraver Hullerne 1 Fod dybt og 2 Fod i Diameter, og forbedrer Jorden til hver Plante med $\frac{1}{2}$ Cub. Fod Gjødning, ligesom til Agur-

ferne; de store Ranter fastfroges, da Blæsten ellers ofte vil fæste dem omkring, hvorved Luftrodderne, der fremkomme fra Ranterne, forstyrres. Græskarret koges eller syltes, og til sidste Brug anbefales Mandelgræskarret (*C. Succado*), der vel kun er lidet, men overordentlig velsmagende, samt Melongræskarret (*C. Melopepa*); begge Sorter espalieres paa en Skydmuur. Centner-Græskarret, der ofte under gunstige Omstændigheder frembringer Frugter paa 150 Pd., bruges til Kogning. Man dyrker desuden en Deel Græskarssorter som Zuurplanter og disse anvendes meest til at dække Plankeværker, Stakitter og Væsthusse. De smukkeste af disse ere: Turban Græskar med sine Varieteter; Frugten er formet som en Turban med grønne, gule og orangerøde Afdelinger; Appelsin-Græskar, Borte-Græskar, Klokke-Græskar, Stikkelsbær-Græskar, med smaa Stikkelsbær lignende Frugter; Glaske-Græskarret og Herkuleskollen opnaae kun Fuldkommenhed ved at espalieres i et varmt Væsthus. Rødderne kunne glemmes i 2 Aar.

4de Gruppe.

Salater.

§ 17. **Hovedsalaten** (*Lactuca sativa* 19 Cl. 1 Ord. Compositæ) har sandsynligvis hjemme i Østerlandene; den fordrer en meget skjor, løs, varm og vel gjødet Jord, samt en varm beskyttet Beliggenhed.

Den første Salat kan man faae imellem Porre- eller Sellerifrøet paa den aabne Mistbænk og udplante paa et varmt Sted, f. Ex. imellem den tidlige Blomkaal; dernæst faaer man nogle Stæng imellem Raalplanterne, og siden hver 14de Dag Sommeren igjennem, for at faae god Salat til enhver Tid. Man indrømmer sjelden Salaten et Ved for sig selv, men anbringer den paa Ranten af Agurkbedene mellem de nyplantede Jordbær, paa de unge Aspargesbede o. s. v. Stikkisalaten, ogsaa kaldet Laktuk, faaer man tæt sammen enten paa Mistbænke mellem den drevne Blomkaal eller forneden

i Melon- og Agurkbænkene; den sætter ingen Hoveder, men affkæres, saasnart den er et Par Tommer høi. Vindsalaten faaes i Juni og Juli, og Bladene blive, efterat deres fuldkomne Udvikling er opnaaet, paa en tør, solrig Dag sammenbundne med Bast i Toppene, saaledes at Hjertebladene blive aldeles skjulte. Efter 10—12 Dage ville de indre, fine Blade være endnu finere ved Blegningen, og Salaten kan nu bruges; af de sildige Blegninger kan man nu opbevare nogle Hoveder, nedslaaede i Sand i Kjelderen, til Brug først paa Vinteren. Overhovedet dyrkes Salaterne forholdsvis kun lidt her til Lands, hvilket vel tildeels grunder sig paa klimatiske Forhold, som gjøre Ryddelsen af kolde Spiser mindre ønskelig. Af Hovedsalaterne dyrker man fornemmelig til tidlig Brug den tidlige gule og grønne Steenkop-Salat, og den tidlige hollandske Smaaguul; af sildige Sorter fortjener stor asiatiske, guul Pral og stor guul Berliner Fortrinet. Som Rastuk anvendes enten tætsaaet Salat af andre Sorter eller den gule, krusede Rastuk, og af Vindsalat vælger man den rødplettede Forellesalat. Endvidere har man en ny Salatart: Aspargesalat, med lange, grove Blade, hvis Stængel koges og spises som Asparges. Salatsrøet er kun paalideligt i 2—3 Aar. $\frac{1}{2}$ Rod Frø vil afgive c. 3000 Planter.

§ 18. **Endivie** (*Cichorium Endivia*) har hjemme i China og fordrer den samme Jordart og Dyrkning, som Salaten, med den Forskjel, at den kun anvendes til sildig Sommer-, Efteraars- og Vinterbrug; den bleges ligesom Vindsalaten, og kan ligesom denne nedslaaes i en tør Kjelder til Vinterbrug. Ogsaa de unge, i en mørk Kjelder fremdrevne Blade af den almindelige Cichorie (*Cichorium Intybus*) anvendes som Salat; Rødderne opgraves og nedlægges lagvis i Sand i en med Huller tæt besat Tjerdning, hvor igjennem Toppen stikker frem, og Bladene, som paa et mørkt, varmt Sted hurtigt fremkomme i en bleget Tilstand, anvendes efterhaanden. Frøet holder sig 3—4 Aar. Paa samme Maade anvendes de unge blegede Blade af Løretand,

Leontodon taraxacum, der, som bekjendt er et udbredt og skadeligt Ufrud.

§ 19. **Karse** (*Lepidium sativum* 15 Cl. 1 Ord. Cruciferae) saaes tidligt om Foraaret paa Friland, og de unge Blade anvendes som Salat; ogsaa om Vinteren kan man anbringe disse ikke alene i Mistbænke, men ogsaa i Stuen, saaede i smaa Kasser eller ved at bløde Frøet 24 Timer i Vand og dernæst fastflæbe det slimede Frø paa en med Udent overtrukken Kegle, der staaer med sin Fod i et Vandfad. Den krusede Karse er den bedste; Frøet varer 3 Aar.

§ 20. **Rapunzel** (*Fedia olitoria* 3 Cl. 1 Ord. Valerianeae) voxer vildt paa Markerne, men afgiver en behagelig Efteraars- og Vintersalat; man saaer det 2—3aarige Frø (det 1aarige ligger flere Aar i Jorden) i August og September og kan bruge Bladene hele Vinteren; jaavel denne som den foregaaende Art nyies med almindelig god Havejord.

§ 21. **Kochleare** (*Cochlearia officinalis* 14 Cl. 1 Ord. Cruciferae) voxer vildt ved Strandbredden i Nordeuropa; den nyies med simpel Jord og saaes i Juli og August saa thndt, at Planterne komme i en 6 Tommers Afstand; de unge Blade ere meget sunde og blandes imellem andre Salater. Frøet holder sig kun 1 Aar.

§ 22. **Pimpinelle** (*Poterium Sanguisorba* 4 Cl. 1 Ord. Rosaceae) voxer paa stenede Steder i det vestlige Europa. Man giver den et sandet, høitliggende Vorested og formerer den ved Frø, som saaes i April; den er fleeraarig og kan staae 3—4 Aar uden at fornhes. Bladene bruges ligesom af den følgende til Blanding med Salat. Frøet varer 2 Aar.

§ 23. **Esdragon** (*Artemisia Dracunculus* 19 Cl. 2 Ord. Compositae) har hjemme i Siberien; den ynder en løs, righoldig Jord og formeres ved Roddeling, der bør foretages hvert 3—4 Aar. Bladene bruges som Salat; den bærer ikke modent Frø her til Lands.

§ 24. **Cardon** (*Cynara Cardunculus* 9 Cl. 2 Ord.

Compositae) har hjemme i Berberiet; den ynder en let, dyb, nærende Jord, og en varm, solrig Plads. Frøet saaes paa Mistbænk i Marts og udplantes i Mai i 3—4 Fods Afstand. Naar Bladene i Juli—August ere fuldkomment udvorne, renses de fra alle visne Dele, sammenbindes med et eller flere Halmbaand, og Jorden hylpes op til Bladspidserne. Efter 2—3 Uger er Blegningen endt, og Stilkene kunne da bruges som Salat eller Asparges; til Vinterbrug planter man noget sjældigere og bleger i Kjelderens. Frøet varer 3—4 Aar.

§ 25. Endvidere benyttes de unge Blade af Sennep (*Sinapis*), Bladene og Blomsterne af *Borago officinalis* og *Tropaeolum majus* som Salat; de sidste anvendes ogsaa som Jirplanter og saaes i April—Mai paa Bøgestedet. Brøndfarve (*Sisymbrium Nastutium*) anvendes ogsaa til Blanding med Salat, men da denne Plante deels voxer vildt, deels vanskeligt lader sig dyrke, hvor intet Kildevæld er tilstede, ville vi her forbigaae den og slutte denne Gruppe med Sellerien, som vel egentlig hører til Rødværterne, men som dog i andre Lande mere anvendes som Salatplante end som Suppeurt.

§ 26. **Selleri** (*Apium graveolens* 5 Cl. 2 Ord. Cruciferae) findes vildtvogende i Europa; den fordrer en varm, righoldig Jordbund, som ikke maa være altfor tør, men derimod helst maa bestaae af en fugtig, stærkt gjødet Havejord. Med Hensyn til Dyrkning og Anvendelse deler Sellerien sig i Knoldselleri, der anvendes paa Supper, til Fyldning og som Salat, og Topselleri, der, efter at være bleget, udelukkende anvendes paa den sidste Maade. Knoldselleri saaes paa en Mistbænk i Begyndelsen af Marts, udthundes eller omprifles paa en anden Mistbænk, og udplantes, efterat være tilvant til Luften, i Mai paa dybt gravet og vel gjødet Jord i 1½ Fods Afstand; Plantningen, som foretages med Plantepind, skeer med Forsomhed, at Rødderne komme lige ned, og at Hjertet ikke gvaæles med Jord. Bladene afpukses over Haanden; men hele Røddemassen med

Undtagelse af Hjerteroden bibeholdes; man giver rigeligt Vand og holder Bedene vel rene for Ukrud.

Rnoldsfellerien opgraves i November og behandles, som tidligere er berørt i Cap. 1 § 6. Topsfellerien faaes deels paa Mistdænk i Marts, deels paa en varm Sydrabat i April. Den for den bestemte Plads kulegraves 2 Fod dybt Aaret i Forveien, og et godt Lag velforraadnet Mistbænkgyødning lægges i Bunden. Naar Plantningen i Mai eller til silbig Brug i Juni skal foretages, udstikkes der i 4 Fods Afstand 1 Fod dybe og 1½ Fod brede Grøfter, som belægges i Bunden med et godt Lag Mistbænkgyødning, og efterat dette er nedgravet og revet, affnøres en Linie langs hen i Gruben, hvorpaa Sellerierne nedplantes i 10—12 Tommers Afstand. Naar Planterne have opnaaet en Høide af 8—10 Tommer, begynder man at hyppe dem, i Førstningen kun lidt, men senere stærkere; man bruger dertil først den opkastede Jord og opgraver den imellem Raderne værende Jord dertil. Hyppningen fortsættes indtil 2 Fod over Jorden; 2—3 Uger efterat den er endt, ere Stilkene behørigt blegede, og naar man bedækker Raderne, kan man hele Vinteren afbenytte dem. Det træffer ikke sjældent, at Sellerierne midt i deres bedste Væxt angribes af Rust, blive røde paa Bladene og ikke ville trives. Denne Sygdom, som ogsaa yttres sig som rustagtige Pletter paa Roden, helbreedes bedst ved at bestrøe Bladene et Par Gange med Sod, efterat man iforveien har overbruset Bladene med en Vandkande. Af Rnoldsfellerien har man den store Leipziger og den overjordiske, den sidste af en fortrinlig Størrelse; af Topsfellerier dyrkes hvid og violet, Italiensk, hvid Engl. Bøveklo o. fl. Sellerifrøet holder sig i 3 Aar. Med 1 Rod kan man besaae et Trøbed paa 100 □ Fod.

5te Gruppe.

Spinater.

§ 27. Den almindelige Spinat (*Spinacia oleracea* 23 Cl. 1 Ord. Chenopodeae) har hjemme i Østerlandene

den fordrer en vel gjødet, varm og for Sommer-Udsæden noget fugtig Jordbund. Den tidlige Udsæd foretages, saasnart Jorden om Foraaret er beqvem, og for at faae kraftige, saftige Blade, maae Planterne ikke staae for tæt; man saaer hver 14de Dag indtil første Halvdeel af Juni, da den senere saaede Spinat strax løber i Frø paa Grund af den stærke Varme og Tørre. Vinterspinaten, som ikke alene forsyner Kjøkkenet i Efteraarsmånederne, men fornemmelig skal levere Foraarsforbruget, indtil den nye Spinat kan afløse den, saaes i første Halvdeel af August, og Bedene renses godt for Ukrud før Vinteren; i streng Frost gives et Dække med Blade, som atter borttages i Tøveir. Ligesom Sommer-spinaten bliver afløst af en eller anden Kjøkkenurt, der skal saaes jildigt, saasom Roer, sorte Ræddiker o. s. v., saaledes saaes ogsaa Vinterspinaten, efterat de tidlige Grøter, Sommerkaal o. s. v. ere afgrønnede. Frøet bevarer sin Spirekraft i 3 Aar. Med 1 Fod besaaer man 30 □ Fod.

§ 28. **Meelspinaten** (*Atriplex hortensis* 19 Cl. 2 Ord. Chenopodeae) voxer vildt i Tartariet, og ynder ligeledes en god, varm og fed Jord. Da man meest bruger Meelspinat til at afløse den almindelige Spinat, idet den bedre taaler Tørre og Varme, saaes den ikke saa tidligt og ikke til Vinterbrug. Man har rød, grøn og gul Meelspinat, hvorefter den sidste fortjener Fortrinet. Frøet holder sig 2 Aar. Med 1 Fod besaaer man en 50 Fod lang Rille.

§ 29. **Quinoa-Spinaten** (*Chenopodium Quinoa* Cl. og Gam. som den forrige) dyrkes almindeligt i Chili, hvor den udgjør et af Beboernes vigtigste Næringsmidler, idet ikke alene Bladene anvendes som Spinat, men de smaa, men talrige Frøforn erstatte Risen. Frøet saaes i April i en varm, vel gjødet Jord med god luftig, solrig Beliggenhed, og de opkomne Planter udthendes til en Afstand af 8—10 Tommer. Frøet skal kunne anvendes som Risegrøn, men synes ikke at have fundet meget Bifald her; det holder sig 1—2 Aar.

§ 30. **Den Nyseelandiske Spinat** (*Tetragonia ex-*

pansa) og den **almindelige Sisplante** (*Mesembryanthemum crystallinum*) begge hørende til 12 Cl. 5 Ord. Ficoideae) stamme fra Nyseland og det gode Haabs Fjorbjerg, og give i gode, varme Sommer paa en varm solrig Plads et meget godt Udbytte fra August til November. Frøet saaes paa Mistbænk i Marts, de unge Planter plantes i Potter og holdes under Glas til Nattefrosten er forbi, hvorefter de vænnes til Luften og først i Juni udplantes med 4 Fods Afstand. Naar man vil bruge Spinaten, afplukkes de store, saftige Blade, og Planten vil da vedblive at vore og frembringe nye. Frøet kan gjemmes i 2 Aar.

§ 31. **Portulak** (*Portulacca oleracea* 11 Cl. 1 Ord. Portulacae) har hjemme i Sydamerika og fordrer en nærende, løs, varm Jordbund og en varm, beskyttet Beliggenhed. Frøet saaes enten i Marts—April paa Mistbænk og udplantes i Mai i 8—10 Tommers Afstand, eller saaes paa Stedet i Midten af Mai; den anvendes paa Supper og opstuvet som Spinat. Frøet holder sig i 2 Aar.

§ 32. **Engelsk Spinat** (*Rumex Patientia*) og **Syrer** (*R. acetosa*) stamme fra Italien og Frankrig. De ere fleeraarige Planter, der fordre en vel tilberedt, noget beskugget Jord, formeres ved Roddeling, der foretages hvert 3—4 Aar, og gives en Afstand af 10—12 Tommer. De formeres ogsaa ved Frø, som saaes i April, og Planterne omplantes senere i den angivne Afstand. Frøet holder sig i 2 Aar.

6te Gruppe.

Krydderurter. 14 Cl. 1 Ord. Labiatae.

§ 33. **Merian** (*Origanum Majorana*) vore vilde i Spanien og fordrer en løs, varm og vel gjødet Jord. Frøet saaes i Marts paa Mistbænk og udplantes i Mai i 6 Tommers Afstand. For at faae Frø, saaer man i August, planter de unge Planter i Potter og overvintre dem i et Drivhuus; udplantede ved en Eydmuur ville de den næste Sommer give modent Frø, som holder sig i 2 Aar.

§ 34. **Thimian** (*Thymus vulgaris*) har hjemme i Sydamerika; den saaes i Midten af Mai paa Bede af samme Bessaffenhed som de forrige; de for tæt staaende Planter kunne udplantes i 6 Tommers Afstand. Thimian er fleeraarig og kan anvendes til Indsatninger omkring Kjøkkenhave-Rabatterne, Frøet modnes den anden Sommer og holder sig friskt i 2 Aar. Sommer-Thimian, som modner sit Frø den første Sommer, er af mindre Værdi.

§ 35. **Basilicum** (*Ocimum Basilicum*) er en lindet Krydderplante fra Persien; Frøet saaes paa Mistbænk, de unge Planter sættes i Potter med fed Jord og holdes under Glas til Juni, da de kunne plantes ved en Sydmuur i en vel gjødet Jord. Ligesom Merianen bliver denne Krydderurt indsamlet, medens den staaer i Blomster, og tørret, for at glemmes til Vinterbrug; Frøet kan glemmes 2 Aar.

Den Spanske Peber (*Capsicum annuum*), **Kjærlighedsæblet** (*Lycopersicum esculentum*), som bruges til Saucer, samt **Eggeplanten** (*Solanum melongena*), hvis Frugter imidlertid kun sjældent opnaaer nogen Størrelse paa Friesland, og som bruges til Saucer, plantes i Potter i god nærende Jord og holdes varmt til Slutningen af Juni; dersom Sommeren er varm, kan den Spanske Peber og Eggeplanten udplantes ved en Sydmuur, hvor de ere beskyttede for alle kolde Vinde; er derimod Veirliget fugtigt og koldt, bør de holdes i Potter og i Værthuset hele Sommeren. Kjærlighedsæblet udplantes sidst i Mai mod en Muur eller Plankeværk, som vender mod Syd, og Grenene udbredes og anbindes paa Muren.

§ 36. **Sar** (*Satureia hortensis*) voxer vildt i Italien og fordrer samme Behandling som Thimian med den Undertagelse, at den som en eenaarig Plante afføres, naar den blomstrer, tørres og glemmes til Vinterbrug. Frøet er godt i 2—3 Aar.

§ 37. **Salvie** (*Salvia officinalis*) er en perennerende sydeuropæisk Plante, der ynder et varmt, tørt og frugtbart Vørested. Frøet saaes paa Mistbænk og udplantes enten

paa Rabatterne ligesom de andre perennerende Krydderplanter i 12 Tommers Afstand eller som Indfatning, hvortil den godt egner sig, da den taaler Klipping; Bladene afskæres saavel ved denne som ved andre Krydderurter, naar Blomstringen er begyndt; man omlægges alle perennerende Krydderurter hvert 3—4 Aar, og de Sorter, som give mindre gode Planter ved at deles, tiltrækkes paany af Frø. **Sfop** (*Hyssopus officinalis*), **Lavendel** (*Lavendula Spica*), **Sjertensfryd** (*Melissa officinalis*), **Peber-** og **Krusemynte** (*Mentha peperita* og *crispa*), **Malurt** (*Artemisia Absinthium*), **Rude** (*Ruta graveolens*), **Romerst Kameelblomst** (*Anthemis nobilis*) ere alle saadanne fleeraarige, i det sydlige Europa hjemmehørende Krydderurter, hvoraf enten Bladene eller Blomsten anvendes paa forskjellig Maade; de dyrkes og behandles i det Væsentligste som Salvien. Lavendelen, som formiedelst sine vellugtende Blomster og Blade er meget afholdt, og som desuden fortræffeligt egner sig til Indfatninger om Rabatterne i Rjøffenhaven, omlægges hvert 3de eller 4de Aar. De gamle Buske renses for Græsrodder og deles, dernæst graves en 12—16 Tommer dyb Rende langs med Kanten af Rabatten, og man lægger nu Lavendlerne saa dybt, at der kun rager 3—4 Tommer af Toppen over Jordfladen. Naar Lavendelblomsterne i Juli ere afkaarne, klippes Indfatningen i Form af en 4kantet Hække og vil, behandlet paa denne Maade, stedse danne en pyntelig Indfatning.

§ 38. **Rommen** (*Carum Carvi*) hynder en let, men nærende Jord; der saaes om Efteraaret i Rader, 1 Fod fra hverandre, om Foraaret udthendes Planterne i Raderne til 8—10 Tommers Afstand og holdes godt rene for Ukrud. Frøet, der holder sig 3 Aar, bruges til Krydderi.

§ 39. **Fennikel** (*Anethum* | *Foeniculum*) stammer fra Italien og fordrer en varm og nærende Jordbund og et solrigt Bøgested. Formeringen skeer ved Frø, der saaes om Foraaret enten paa Blivestedet eller til Udplantning; i begge Tilfælde gives 1 Fods Afstand. Bladene anvendes som

Ærhydderi, Frøet holder sig i 3 Aar. En Varietet, Dverg-Jenniksel, danner ved Basis af de omfattende Blade en 4—5 Tommer tyk Knude, som nydes i raa Tilstand med Salt, Peber og Edike; den saaes i Marts paa en halvvarm Mistbænk, ompriffles paa en anden Mistbænk, naar Planterne have skiftet Blade, og udplantes i Mai i en fed, varm og let Jord i 6—8 Tommers Afstand. Man hypper Planterne 2—3 Gange og optager dem til Brug, førend Blomsterstænglen skyder frem. Til Vinterbrug plantes Nogle i August paa en afbrugt Mistbænk, som senere ved indtrædende Frost dækkes med Binduer.

§ 40. **Dill** (*Anethum graveolens*) har hjemme i Spanien; den behøver sjelden videre Dyrkning, end at man strøer nogle Korn paa Aspargesbladene, hvor den siden selv kaster sit Frø og vedligeholder sig; den bruges til Agurkers Indslytning. **Anis** (*Pimpinella Anisum*) og **Coriander** (*Coriandrum sativum*) ere eenaarige, østerlandske Ærhydderplanter, som lynde en varm, nærende Jord og saaes om Foraaret; ved Lugningen udthynes Planterne, og Frøet indsamles, naar det er modent, og anvendes som Ærhydderi.

3de 1ste Capitel.

Mindre graadige Kjøkkenvæxter, som dyrkes det andet Aar efter Gjødningen.

1ste Gruppe.

Tooarige Rodvæxter; 5 Cl. 4 Ord. Umbelliferæ.

§ 1. **Guleroden** (*Daucus Carota*) findes vildtvoksende i det nordlige Europa og fordrer en let, dhyb, varm og velbearbejdet Jord, som Aaret i Forveien er gjødet. Man saaer Frøet, som bedst udgnides med Sand, for at de enkelte Frøkorn ikke skulle hænge sammen, tidligt om Foraaret

til Sommerbrug, og i Juni til Vinterbrug. Til første Saaening vælges den lange eller korte Carotte, og især den mørkerøde korttoppede Carotte, som udmærker sig ved store, lange, lodrette, velsmagende Rødder; til sidste fortrinnsviis Altringhams=Guleroden. Man saaer thndt, da Intet skader Gulerødderne mere, end at staae for tæt, og den i 1ste Cap. § 3 beskrevne Radsaaening med 6 Tommers Afstand fortjener vistnok Fortrinet. Naar de opkomne Planter ikke staae en 3—4 Tommer fra hverandre, bør de ved Hakningen udthundes til denne Afstand, isald man vil erholde fuldkomne Rødder. I lette, sandede Jorder, hvor Gulerødderne give de bedste og meest velsmagende Rødder, er det nødvendigt efter Saaeningen og Redhakningen at træde Bedene ligesom ved Rødløgene, hvorved Jordens Vædske bedre vedligeholdes, og den saa skadelige Vanding undgaaes.

Naar man kan dække Bedene med Maatter, kan man, efterat Frøet er udgnedet med Sand, bløde det og sætte det i en varm Mistbænk i 24 Timer, hvorpaa det, efter atter at være blandet med tørt Sand, saaes paa et varmt, solrigt Sted. Man kan ogsaa forskaffe sig unge Frilandsgulerødder ved at saae Frøet i August, dække Bedene om Vinteren og optage Rødderne om Foraaret; de ere imidlertid ikke meget delicate og løbe hurtigt i Frø. Om Vinterbevaringen og Frøavl see 1ste Cap. § 6—7. Frøet holder sig 3—4 Aar, og med et Rod besaaes 70 □ Fod.

§ 2. **Perfille** (*Apium Petroselinum*) har hjemme i Sydeuropa og fordrer samme Jordbund og Behandling som Guleroden. Da Frøet ligger meget længe i Jorden, naa denne er fugtig og kold, bør man ikke saae, førend Jorden er aldeles beqvem til at modtage Frøet, som her fordetmeste vil stee midt eller sidst i April; isald der ingen skadelige Følger er at befrygte af Vinterfugtigheden, kan man saae om Efteraaret, men saa sildigt som muligt, for at en mild Vinter ikke skal bringe Frøet til at spire for tidligt. Af Rodpersillen dyrker man den lange Sukkerpersillerod og Kardovider=Persilleroden; denne bliver størst, men holder sig

mindre godt om Vinteren. Snitpersillen saaes tættere, da kun Toppen benyttedes; man dyrker den glatte Rømpersille og den fine, lave Kruuspersille; den tredobbelte og Mhats engelske Kruuspersille ere fortrinlige Sorter. Vil man have Kruuspersillen af en fortrinlig Størrelse og Godhed, saaer man i Rader 6 Tommer fra hinanden, udtynder og oploffer med Hakkemaskinen indtil den samme Afstand i Raderne og gjøder et Par Gange med Sod, som udstrøes, naar det regner, at Regnen strax kan bringe de flygtige Salte ned i Jorden. Frøet holder sig tre Aar, og det ældste spirer hurtigere end det fra forrige Aars Aal.

§ 3. **Pastinak** (*Pastinacca sativa*) vøxer vildt paa flere Steder i Europa. Den vinder en fugtigere Jordbund en Guleroden og saaes i April i Rader 10—12 Tommer fra hverandre og udtyndes ved Rugningen til samme Afstand i Raden. Foruden Rodens bekjendte Anvendelse i Huusholdningen anvendes den til Kvægfoder og Brændeviinsbrænding. Pastinakrødderne kunne staae ude om Vinteren, og man optager derfor kun saamange, som man venter at bruge i Vintertiden; naar de April—Mai begynde at skide Stængel, ere de mindre velsmagende og skal endog have giftige Egenskaber. Den øvrige Behandling er som Gulerodens. Frøet holder sig 1—2 Aar. Man har runde og lange Pastinakrødder. Med 1 Fod Frø besaaer man 50 □ Fod.

§ 4. **Rødbede** (*Beta vulgaris*, 5te Cl. 1ste Ord. Chenopodeæ) har hjemme i Sydeuropa og saaes rødbede i 8—10 Tommers Afstand, i dyb, righoldig Jord og behandles om Sommeren som Guleroden med den Forskjel, at man ved Hafningen udtynder dem til en Afstand af 10—12 Tommer. Sidst i October eller først i November optages Rødbederne; de mindre Rødder og alle Bladene med Undtagelse af Hjertebladene afpukses, og efterat Rødderne ere tørrede i Luften, opstables de enten i Sand i Kjelderen eller sættes i Rulle ligesom Kartofler. Skulde Frøet et Sted komme for tykt og mangle et andet, kan man omplante det uden Skade. Hvidbede (*B. cicla*) anvendes deels til

Spinat, deels koges Bladribbene og nydes som Asparges. Culturen er den samme som Rødbedens.

Af hiin dyrker man den store mørkerøde, og en i England meget yndet Varietet: Whites store mørke; af Hvidbeden har man den sølvhvide og den Brasilianske med gule, røde og hvide Bladribber. Frøet holder sig 4—5 Aar, og med et Fod besaaer man 27 □ Fod.

§ 5. **Rapunzel** (*Oenothera biennis*, 8de Cl. 1ste Ord. Onagrariæ) har hjemme i Nordamerika og fordrer en god, frugtbar Jordbund og et frit, aabent Vorested; den saaes i Marts, udthynes til en Afstand af 1 Fod og behandles iøvrigt som Rødbeden. Dens Rod anvendes til Salat.

§ 6. **Rjørvelroen** (*Scandix tuberosum*) voxer vildt i Europa og fordrer en løs, nærende Jord, samt et ikke altfor solrigt Vorested. Den saaes i September, og de unge Planter udthynes i April til 4—5 Tommers Afstand. Naar Toppen i Juli—August visner, optages Rødderne og behandles som andre Rodvæxter. Den almindelige Rjørvel (*S. cerifolium*), der som et meget yndet Grønsl bruges meget i Rjøffenet, kan man fra det tidlige Foraar saae hver 14de Dag paa passende tomme Pladse, og dernæst saaer man om Efteraaret i August for at have den tidlig om Foraaret. Den vellugtende Rjørvel *S. odorata* er en fleeraarig Plante, hvis store, lysegrønne, vellugtende Blade om Foraaret anvendes til Blanding med Grønkaal. Den formes ved Frø og Røddeling, og kan omslæggess hvert 3—4 Aar. Frøet bevarer sin Spirekraft i 3 Aar.

Til denne Gruppe hører endnu Roer, Raalrabi og Rædiker, der som hørende til Raalfamilien, ere beskrevne i det foregaaende Capitel.

2den Gruppe.

Fleeraarige Rodvæxter.

§ 7. **Scorzoneren** (*Scorzonera Hispanica*, 19de Cl. 2den Ord. Compositae) stammer fra Spanien, fordrer en

løs, dyb og nærende Jord; den saaes i Rader i Marts, udthndes til 4—5 Tommers Afstand og er brugelig i October. Efter Blomstringen og Frøets Modning næste Aar er Roden atter brugelig; men man saaer dog hvert Aar, for bestandig at have Forraad. Roden opstaves og er meget velsmagende. Frøet holder sig i 3 Aar og med et Lod kan man saa en Rille paa 70 Fod. De toaarige Planter bære villigt Frø.

§ 8. **Havreroden** (*Tragopogon porrifolium*, Cl. og Fam. som den forrige) voxer vildt paa flere Steder i Europa og fordrer ganske den samme Behandling som Scorzoneroden. Frøet holder sig 2 Aar, og til en Rille af 70 Fod bruges 1 Lod.

§ 9. **Sukkeroden** (*Sium Sisarum*, 5te Cl. 2den Ord. Umbelliferæ) har hjemme i China, har lange, tykke, knippeformige Rødder, som anvendes kogte eller opstuvede. Sukkeroden fordrer en tør, varm og nærende Jord; Formeringen skeer ved Frø og Rødder, dog sikkest og bedst ved Frø, som saaes i Marts eller bedre i October, da Frøet ligger længe i Jorden; de opkomne Planter udthndes til en Afstand af 8—9 Tommer og holdes godt rene for Ufrud; Roden optages som andre Rodvæxter, og Frøet holder sig 4 Aar.

3die Gruppe.

Knolleagtige Rodvæxter.

§ 10. **Kartofflen** (*Solanum tuberosum*, 5te Cl. 1ste Ord. Solanææ) er indført fra det bjergagtige Sydamerika 1585. Efter at Kartofflen er bleven fordeelt over hele Europa og er Gjenstanden for en almindelig og vidt dreven Cultur, vil vel den almindelige Behandlingsmaade være velbekendt, hvorimod vi skulle meddele de mindre kjendte Fremgangsmaader, der have til Hensigt at frembringe denne yndede Jordfrugt saa tidligt som muligt om Sommeren. Den her til Lands brugelige Dyrkning af tidlige Kartoffler bestaaer i Følgende: Man vælger en løs, let, vel bearbejdet

og Aaret i Forveien gjødet Jorrbund, der ligger frit og aabent, men dog beskyttet mod kolde Vinde og udsat for Solen; den om Efteraaret vintergravede Jord graves atter i de første Dage af April, naar Foraarskulden tillader det, og de tidligste Sorter lægges der 2 Fod fra hverandre i Rader, der løbe fra Øst til Vest. Man bedækker kun Kartoflen med 2—3 Tommers Jord, og ifald man kan, lader man dem før Vægningen fremspire paa et varmt Sted, dog maa man i saa Fald være betænkt paa at kunne give en lille Dækning med Blade, Halm eller Sigt, dersom en stærk Nattefrost skulde indtræffe. Den sædvanlige Hafning og Høpning foretages i rette Tid, og naar man har valgt gode Sorter, vil man allerede først i Juli kunne bruge de unge Knolle; disse borttages med Haanden, og efter at Jorden atter er høppet til Planten, og denne givet noget Vand, vil den atter voxе frødigt og give en silbigere, rigere Høst. Til tidligt Brug fortjener den tidlige, hvide Nyrefkartoffel og den asfebladede eller Alderney Kidney Fortrinet; til Winterbrug anbefales Eggeblomme-Kartoflen, den runde og lange røde, som bliver fortrinlig i fugtig Jord, hvor de andre Sorter ikke gjerne blive velsmagende, og den Hollandske Sukkerkartoffel. En ny eller sjelden Sort formeres hurtigt ved at lægge de enkelte Kartofler paa nogen Undervarme, f. Ex. i en halvvarm Mistbænk og aftage Spirerne, saasnart de ere fingerlange, stifte dem i Jorden og udplante dem, naar de have gode Rødder; paa denne Maade vil man i en Sommer kunne erholde 3—400 store Kartofler af en eneste. Kartoflerne formeres ogsaa ved Frø, hvorved de nye Sorter fremstaae. De smaa Knolle af første Aars Væxt gemmes i en Kjelder Vinteren over i tør Jord; da det først er næste Aar, at Værdien af de vundne Sorter skal vise sig, maa man nøie paasee, at de allesammen gemmes og lægges det følgende Foraar. I England vælger man de mindst modne Kartofler til Vægning og tager af disse enten de mindste eller det yderste Stykke længst fra Roden med eet eller to kraftige Dine; til tidligt Brug tages store Kartofler,

hvorpaa alle Vinene med et gloende Bern ere blindede paa et af de yderste nær. Den forøgede Næring vil give det eneste Stud en saameget kraftigere Fremvært. Rigeledes afplukkes Blomsterne, da disse Organer drage Næring fra Rødderne og saaledes hindre den rigelige Knolledannelse.

I Lancashire opfaster man om Efteraaret Kartoffellandet i smalle Rhygge, $2\frac{1}{2}$ Fod fra Ryg til Ryg, og lader dem ligge til Foraaret. Ved Plantetiden er den saaledes opfaste Jord løs og varm; der rives noget af den ned i Jordhøjningen, og efter at den er blandet med gammel Gjødning, lægges Kartoflerne derpaa og dækkes med 2 Tommer af den opfaste, varme Jord; senere bruges Jorden successivt til Høpning. For at have unge Kartofler Vinteren igjennem, tages gode, store Kartofler af en midtstidlig Sort, udspreddes paa et haardt, tørt Sted, saa at de ved Luftsens Indvirkning ville blive grønne, men ikke kunne spire; man kan ogsaa til dette Brug gemme dem i en Viskjelder eller dybt i Jorden; efter at Vinene paa det yderste nær ere blindede, lægges de i Juli paa et tørt, sandet Sted, der Aaret i Forveien har faaet Gjødning; Kartoflerne optages enten om Efteraaret og nedlægges lagvis i Kjelderen med tør Jord eller dækkes stærkt med lang Gjødning eller Tang, for at kunne opgraves hele Vinteren, naar forlanges. Over den i de senere Aaringer herskende Kartoffelsyge er der sagt og skrevet Meget, og opstillet mange, baade rimelige og urimelige Hypotheser; den rimeligste synes os at være den, at den dyrkede Kartoffel Tid efter anden har optaget et rigere Maal kvælstofholdige Næringsmidler (Phosphor og Ammoniaksalte) end den oprindelige og vildtvoksende Kartoffel, som indeholder et langt rigere Maal kvælstoffrie Bestanddele, (Kali og Kalksalte). Naar denne Hypothes skulde stænkes nogen Opmærksomhed, da vilde man, ved at undgaae de kvælstofholdige Gjødningsarter, og vælge de kaliholdige f. Ex. Aske, Sod, etc. kunne indvirke betydeligt paa Kartoflernes Sundhed. Desuden vil en større Opmærksomhed paa Læggekartoflernes funde

og ubestadigede Tilstand Vinteren over heller ikke blive uden Indflydelse paa den kommende Afgrøde; og vi kunne med Hensyn hertil af egen Erfaring anbefale at optage de til Røgning bestemte Kartofler i tørt Veir, strax sætte dem i Rulle eller i Foustager i en tør Kjelder, men begge Steder sørge for et Lufttræ igjennem dem, som bedst opnaaes ved at anbringe nogle horizontalt liggende Drains i passende Afstand, saavel i Rullen som i Foustagen, for ikke alene at tilføre frisk Luft men tillige for at udtørre den overflødige og skadelige Fugtighed. Ligeledes bør Røgningen ikke foretages for silde og kun i let og beqvem Jord. De bedste Engelske Sorter til tidligt Brug ere: ash-leaved Kidney, Fox's early, Early Manty, Ruffard Kidney og Shaws earley; af disse, som alle ere blomsterløse, ere de tre første de fortrinligste. De ville kunne erholdes i Hamborg hos J. G. Booth & Co.

§ 11. **Jordæblet** (*Helianthus tuberosus*, 19de Cl. 2den Ord., Compositæ) har hjemme i Brasilien. De kartoffellugtende Rodknolle anvendtes tidligere meget; men ere nu tildeels tilsidefattede. Jordæblet er fleeraarig og formeres ved Roddeling, som foretages i April; man giver en Afstand af 3—4 Fod. De tage til Takke med almindelig, god Havejord.

§ 12. **Jordkastanien** (*Bunium Bulbocastanum*) voger vildt i Schweits, er perennerende og dyrkes i en løs, kraftig Jord. Man saaer Frøet i August—September; udtynner det om Foraaret indtil en en Afstand af 6 Tommer og optager det fornødne til Vinterbrug. Knollene bruges som Kastanier.

§ 13. **Jordnødder** (*Lathyrus tuberosus*, 17de Cl. 3die Ord., Leguminosæ) voge vildt i Europa, ere perennerende, og forplantes ved Knollene, der plantes om Foraaret i god, noget beskygget Jord. Knollene anvendes som den forrige.

§ 14. **Jordmandel** (*Cyperus esculentus*, 21de Cl. 3die Ord., Cyperacæ) har hjemme i Sydeuropa og for-

drer en tør og god Jord med lav Beliggenhed; Knollene, som opbevares tørt og frostfrit om Vinteren, lægges i April to eller tre sammen i 3—4 Tommer dybe Huller, 12 Tommer fra hverandre. I stærk Tørke vandes rigeligt; Ufrud og overflødige Rodspirer bortfjernes; naar Bladene blive gule, optages Knollene og gjemmes tørt og frostfrit.

§ 15. I Decemberheftet af »Revue horticole» 1848 findes en ny Knollevæxt anmeldt under Navnet *Ullucus tuberosus*; den hører til Familien *Chenopodeae*, ligner Spinaten noget i Blade og Væxt, ligesom ogsaa Bladene skulle kunne anvendes som Spinat. Blomsterne ere smaa, guulagtige og fremkomme i Bladvinklerne i lange Druer. Paa Rødderne fremkomme runde, guulagtige, melede Knolle, som i Smag skulle ligne Kunkelroen. Denne Knollevæxt dyrkes meget paa Bjergene i Peru, hvor den giver et godt Udbytte. Den er dyrket i den botaniske Have i Paris i Sommeren 1848, dog uden noget synderligt Held, idet hver Plante kun frembragte 2 à 3 smaa Knolle som en Valnød og nogle mindre som Rødder eller store Urter. Den er senere dyrket flere Steder, ogsaa her i Danmark, men medens man tør ansee Bladene og Stænglerne for et ret godt Foder for Kvæget, vil Knollene hverken i Qvantitet eller Qvalitet kunne blive af nogen Betydning for Kjøkkenet.

§ 16. *Jams* (*Dioscorea Batatas*) fra China, har lange, meget dybtgaaende Rodknolle, der kan anvendes som Kartofler.

De paa et tørt og varmt Sted opbevarede Rødder lægges i Mai i 1 Alens Afstand i en dyb, varm og tør Jord, som indeholder rigelig Næring, men som dog ikke maa være fristgjødet. Da Røddernes bethdelige Dybtgaaende besværliggjør Optagningen, og man desuden i vort kolde og regnsfulde Klima neppe hvert Aar tør vente noget sikkert Udbytte, vil den for vore Forhold neppe være af nogen synderlig Værdi.

Fjerde Capitel.

Noisomme Kjøkkenværter, som dyrkes det 3die Aar efter Gjødningen.

Bælgfrugter (17de Cl. 3ie Ord. Leguminosæ).

§ 1. **Erter** (*Pisum sativum*) hører hjemme i det sydlige Europa. Denne almindelig yndede og derfor overalt dyrkede Vært fordrer en aaben, fri Beliggenhed og en god, ikke gjødet Havejord. Erterne lægges i 2 Fod brede Bede med $1\frac{1}{2}$ Fod bred Gang; der gøres 2 Rader paa Bedet, og man gjør Rillerne $1\frac{1}{2}$ Tommer dybe til de tidlige og 2 Tommer dybe til de sildige Sorter, ligesom man ogsaa lægger de lave, tidlige Sorter $\frac{1}{3}$ til $\frac{1}{2}$ Tomme fra hverandre i Rillerne, imedens man giver de høitvoxende, sildige Sorter 1—2 Tommers Afstand. Efter Røgningen nedstødes Erterne i Rillen med Rivehovedet og dækkes med Jord; naar de ere 2 Tommer høie, hyppes de, og naar de ere 6 Tommer over Jorden, sættes der fra begge Sider Riis til dem af den for Sorten passende Høide. De holdes vel rene for Ukrud, og Fuglene bortstræmmes eller skydes, da disse ofte paa kort Tid kunne ødelægge hele Høsten. Meget tidlige Erter opnaaes ved at lægge Erterne i meget smalle Græstørpsstrimler, som med Græsset nedad anbringes paa et varmt Sted. Disse Strimler nedlægges paa en Sydrabat, saasnart Veiret vil tillade det; man maa imidlertid i dette Tilfælde være betænkt paa, med Lemme, Maatter eller Saadant at kunne dække for Nattefrosten. Erterne inddeles i a) **Sukkerærter**, der kunne bruges med Skallen og b) **Skalærter**, hvoraf kun Kjernen anvendes; samt i Tidlige og Sildige; af Sukkerærter har man den lave, tidlige **Burbaums** 1 Fod, den tidlige **Kryb** 2 Fod, og den store, brede engelske **Sabelært** 6 Fod, som er den bedste; desuden **Kæmpe-Sukkerærten** 6 Fod, den sortfimelede 6 Fod, c. fl.; af Skalærter dyrkes især **Emperor of May** 4 Fod, **Daniel o Rourke** 4 Fod, **Prince Albert** 4 Fod, den langbælgede **Bishop** 2 Fod, som alle ere tidlige og gode

Sorter. Mere sildige ere: den grønne **Russiske** 3 Fod, den lave grønne **Knights Marrow** 4 Fod, **Champion of England** 5 Fod, **Champion of Scotland** 4 Fod, begge fortrinlige Markværter, og flere. For at erholde et tilstrækkeligt Forraad Vrter hele Sommeren, lægger man hver 14de Dag, sidste Gang ved St. Hansdagstider; er Jorden tør, maa den baade før og efter Vægningen vandes meget stærkt. hvilket daglig gjentages, indtil en Regn gjør det overflødigt; man vælger ogsaa en lav, jugtig Veliggenhed til saadanne sildige Vægninger; tegner Efterommeren til at blive varm, kan man med Anvendelse af den angivne Fremgangsmaade endnu gjøre en Vægning i Slutningen af Juli, som dog i vort Klima ikke altid vil lykkes. Efter Barnes trives Vrterne, især Marrowfatsærterne, bedst i en dyb kulegravet Jord, som gives nogen gammel Gjødning, Beenmeel o. s. v. Naar Vrterne begynde at blomstre, afsnibes Spidsen, som betydelig vil befordre Frugtbarheden. Naar Marrowfatsærterne saaledes gjentagne Gange knibes, kunne de bringes til at opnaae en overordentlig høi Grad af Frugtbarhed, og afgive en særdeles rig Høst i Efterommeren. Vrterne beholde deres Spirekraft i 4 Aar, og med 1 Pund kan man lægge en Rad paa 100 Fod.

§ 2. **Bonnen** (*Phaseolus vulgaris*) er indført fra Indien og maa derfor ikke i vort Klima lægges før Midten af Mai, samtidigt med Kirsebærtræets Blomstring. Man deler Bonnerne i **Stangbonner** med tynde, slyngende, ofte 10—16 Fod lange Ranker og **Kryb-** eller **Bustbonner** som mangle Ranker og danne en 6—8 Tommer høi Bust. Stangbonnerne lægges paa Bede af 4 Fods Brede med 2 Rader paa hvert Bed; man lægger enten Bonnerne i Riller, 2 Tommer dybt og 4—5 Tommer fra hverandre, og sætter stærke og lange Vrteriis til dem, eller sætter 10—12 Fod lange Stænger ned i Raden 2 Fod fra hverandre, der krydse hverandre i en Høide af 6—7 Fod, og der blive fastbundne til en lang, horizontal løbende Stang eller Pægte. Omkring hver Stang lægges 5—6 Bonner 2 Tommer dybt,

og Ranterne heftes senere til Stangen med Bast. I kolde, vaade Foraar indtræffer det ofte, at Bønnerne raadne i Jorden; man gjør da bedst i at fremdrive dem paa en halvvarm Mistbænk og derpaa udplante dem, naar de vilde skifte Blade; da de saaledes tiltrukne Bønneplanter, selv naar de ere tilvante til Luften, dog altid ere meget kjælnе, bør Plantningen foretages i varmt og mørkt Veir, samt den fornødne Vanding ikke forsømmes.

Af Stangbønner dyrker man den brede **Slagsværd-bønne**, den **Tyrkiske Bønne**, med mindre, smallere Bølge, og **Perlebønne**, hvis smaa, ærteformige Bønner bruges modne til Opstuvning. Krybbønnerue, hvoraf man dyrker den brede **Sværdkrybbønne** og mange Sorter **Perlebønner** med brune, røde, hvide, sorte eller brogede Frø, og som alle anvendes til Røgning og Opstuvning i moden Tilstand, lægges paa 4 Fods Bede enten i Riller 12 Tommer fra hverandre i Forbandt (..) 2 Tommer dybt, og man lægger gjerne for en Sikkerheds Skyld 2 Bønner paa Stedet.

Alle Bønnesorterne fordrer en let, løs, varm Jord og et for kolde Vinde beskyttet Væstested. Bønnerne modnes ikke altid i vore, som oftest kolde Sommerer, men de godt modne Bønner kunne gjemmes 5—6 Aar, og de ældre ere frugtbarere end de yngre. Med $\frac{1}{4}$ Pund lægges en Rad af 80 Fod af de store Sværdbønner.

§ 3. **Balskebønne** (*Vicia Faba*) har hjemme i Ægypten; man lægger dem i April paa 4 Fods brede Bede i 12 Tommers Afstand; hele Dyrkningen bestaaer senere i at holde dem rene for Ukrud og at afskaffe Epidfen af Toppen, naar de første Bønner ere ansatte, da man derved sikker dem mod en blaa Bladluus, som ofte i store Skarer anfaldes dem. Det sjorgamle Frø foretrækkes til Vægning; den holder sig i 4 Aar; af de smaa **Mazaganbønner** bruger man 1 Pund til 160 Fod og af **Windsorbønne** 1 Pund til 60 Fod.

§ 4. **Lindsen** (*Ervum Lens*) stammer fra Ægypten og dyrkes stundom i Haverne for at anvende det modne Frø

til Opstuvninger; den dyrkes som Urter. Frøet kan gjemmes 3 Aar.

§ 5. **Aspargesarten** (*Lotus tetragonolobus*) fra Sydeuropa, bliver 6—8 Tommer høi og frembringer en Mængde fiirkantede vingede Bælge, der koges og spises som Asparges; den dyrkes som Urter. Frøet holder sig 3 Aar.

§ 6. Foruden Bælgfrugterne gives der endnu adskillige Planter, som kunne henregnes til de nøjsomme Kjøkkenvæxter, men som allerede ere beskrevne i de foregaaende Capitler, som hørende til andre Plantegrupper; saaledes kan Grønkaalen nøies med en temmelig udtømt Jord, men giver naturligviis en mindre Top; Karse, Rapunzel, Cochleare, Pimpenelle og flere Salatplanter ere ligeledes nøjsomme Planter, og i en ikke altfor utæret Jord vil Kartofflen ligeledes give en velsmagende, om just ikke saa rigelig Høst; Rjørvelen kan ligeledes nøies med en saadan Jordart.

Femte Capitel.

Fleeraarige Kjøkkenvæxter.

§ 1. **Asparges** (*Asparagus officinalis*, 6te Cl. 1ste Ord. *Asparagineæ*) voxer vildt ved Strandbredden i Nord-europa, hvor den ofte overskyllses af Sand og Saltvand; den voxer ogsaa hyppigt i de store russiske Saltstepper. Denne almindeligt yndede, funde, velsmagende Kjøkkenurt fordrer en dyb, sandet, tør og meget nærende Jord, og et frit, solrigt og varmt Vørested. Det til Asparges bestemte Jordstykke kulegraves om Efteraaret paa sædvanlig Maade; men mellem det første og andet Spadestik lægges 6 Tommer god, gammel Ro- eller Hestegjødning, forraadnet Tang eller anden saltholdig Gjødning, en god, righoldig Kompostjord kan ogsaa anvendes, ligesom Gade- eller Natmandsrenovation, hvor saadant kan have. Naar Frosten om For-aaret er af Jorden, gjøder man stærkt paa Overfladen, og

denne graves, rives, og affættes i 4 Fods Bede og med 2 Fods Gang; Bedene forsynes i Hjørnerne med 2 Fod lange Egepæle, som nedrammes til 6 Tommer over Overfladen, for siden at kunne affætte Gangene. Derefter affjæres 2 Rader paa Bedet, og Plantestederne betegnes i 1 Alens Afstand med en Pind; omkring denne gjøres et 6 Tommer dybt og 8 Tommer vidt Hul, saaledes at der bliver staaende en kogleformig Jordforhøjning omkring Pinden; Planterne optages nu fra Saaeningsbedene, dog ikke før i April, naar Spirerne ere 1 Tomme lange; man vælger helst eetaarige Planter; Rødderne, der ere lange, tynde og alle udgaae fra et Punkt, fordeles saaledes, at Rødstolen kommer til at hvile paa den omtalte Jordforhøjning, medens Rødderne ligeligt udbredes til alle Sider, og man paafeer, at Spiren kommer i Flugt med Jordforpen. Man kan ogsaa gjøre sine Bede 3 Fod brede og plante 1 Rad paa Midten; derved sikrer man sig for at Rødderne og Skuddene ikke komme for nær til Gangen, hvorved de Første let beskadiges ved Gangens Opgravning om Foraaret, og de Sidste blive bedækkede med saa lidt Jord, at Aspargeserne blive korte og uanseelige.

De saaledes beplantede Bede kunne det første Aar afbenyttes til Salat og Rødløg, og i Gangene kan der plantes Blomkaal; men de følgende Aar kan kun den sidste Afbenyttelsesmaade finde Sted, da de fremvoksende Planter snart gaae alt Andet. Bedre vilde det imidlertid være, om man flet Intet dyrkede derpaa, og derimod ved idelig Behagning og Oplokring søgte at berige Jorden med Næringsstof istedetfor at berøve den samme ved Dyrkning. Om Efteraaret efter at Stænglerne ere affkaarne 6 Tommer over Jorden, belægges Bede og Gange med et 2—3 Tommers tykt Lag gammel Gjødning, eller endnu bedre, med en Blanding af Gaderenovation, Locumsgjødning, vel forraadet Tang og gammel Røggjødning, der Sommeren over har ligget i en Bunke og nogle Gange er bleven omstuet. Det andet Aar efter Plantningen holdes Bedene rene for

Ufrud, omstifkes forsigtigt med en Greb; de muligt manglende Planter erstattes i rette Tid (midt i April), og Bede og Gange forhøies atter om Efteraaret med et 4 Tommer tykt Lag Gadeskarn, blandet med de nævnte Gjenstande. Efter at man det tredie Aar har behandlet Bedene paa samme Maade, blive de det fjerde Foraar forhøiede saameget med Jord fra Gangene, at der kan blive 8--10 Tommer Jord over Rodstokken; den sædvanlige, forsigtige Omstikning finder Sted, og efter at de ere revne smukt og Ranterne ordnede, foretages Stikningen, saasnart de unge Skud vise sig, hvilket for en Deel afhænger af Bedenes Veliggenhed og Foraarets Veskaffenhed. Ved Stikningen som i Almindelighed fortsættes til 24de Juni, kradses man først Jorden bort med Kniven og affstikker dernæst Skuddet saa nær ved Rodstokken som muligt; men man vogte sig vel for at beskadige denne; ere Planterne kraftige, stikkes alle Skuddene uden Undtagelse, da de Skud, der faae Lov til at fremvøxe, forbruge al Saften og hindre nye Skuds Dannelse; men er det Modsatte Tilfældet, kan man lade et svagt Skud vøxe frem hist og her paa de svageste Planter. Den tidligere Forhøining af Bede og Gange med den omtalte Gjødningsblanding fortsættes hvert Aar, dog kun med et 2 Tommer tykt Lag, ligeledes blive Bede og Gange hvert Aar omstufne og tilrettegjorte. Grunden, hvorfor vi ansee den ældre Maade, hvert Aar at opgrave Aspargesgangene, for dermed at forhøie Bedene, for urigtig, er, at Rødderne, som hvert Aar komme høiere op mod Jordoverfladen (idet de ældre Rødder døe bort og de nye danne sig ovenfor dem fra Rodstokken), ikke ved en saadan Fremgangsmaade kunne undgaae at beskadiges, da Bedene derved ofte blive $1\frac{1}{2}$ Fod høiere end Gangen, og da nu Aspargesen hører til en Plantegruppe, som ikke let sthyder Sidegrene paa de beskadigede Rødder, men derimod aldeles mister de saaledes faarede Rødder, vil det blive indlysende, at jo mere uforskyrrede Rødderne kunne være, desmere frodigt vil Plantevæksten ogsaa blive. Vil man have Aspargeserne meget

lange, kan man blege de fremskydende Stængler under en omvendt Urtepotte eller belægge Bedene med et 3—4 Tommer tykt Lag Blade. Man kan ogsaa saae Frøet paa Stedet og siden udthynde alle Planterne paa de stærkeste nær; men det varer da 1 Aar længere, inden man kan begynde Stifningen. Vil man selv tiltrække sine Planter, tillaver man i August et velgjødet Bed og faaer Frøet deri, saasnart det bliver modent; man saar i Rader 10 Tommer fra hverandre og udtynder det næste Foraar til 6 Tommers Afstand; de toaarige Planter fortjene Fortrinet; Frøet holder sig i 2 Aar; kan man ikke blande sin Gjødningsmasse til Aspargeserne med Tang, bør man strø lidt Salt paa Bedene om Foraaret; ligeledes bør man i stærk Tørke give rigeligt Vand, enten med reent Vand over Bedet selv eller med flydende Gjødning i Gangene. Fra Handelsgartner Schiebler & Sohn i Celle have vi i Efteraaret 1847 modtaget Frø af den nye engelske Rjæmpeasparges, som i sin Væxt og Størrelse efter Hofgartner Nietner's Vidnesbyrd skal udmærke sig meget fordeelagtigt fremfor alle hidtil bekjendte Sorter; dette meget kostbare Frø (1 Lod 1 Pr. Thaler) er saaet her i Haven, og har siden 1852 leveret et sjældent smukt, og i høi Grad velsmagende Produkt. Vi have i Sommeren 1862 seet Grahsons Rjæmpeasparges dyrke hos Flere Løndonner Torvegartnere; den dyrkes paa 2 Alen brede Bede med 1 Rad paa Bedet og $\frac{3}{4}$ Alen Afstand imellem Planterne, og de usædvanlig tykke Sommerstod vidnede om en overordentlig Kraft og Frødighed.

§ 2. **Strandfaalen** (*Crambe maritima*, 15de Cl. 1ste Ord. Cruciferæ) voxer ligesom Aspargesen vildt ved det nordlige Europas Strandbredder; den behandles i det Væsentligste som denne, men fordrer mere sandblandet Jord, og de unge Stod maae altid bleges under en omvendt Urtepotte eller ved et Lag Blade paa Bedet. Da Rødderne gaae næsten lodrette ned, ere de mindre ømfindtlige for Gangenes Udgravning end Aspargesen; har man belagt Bedene med Blade, nedgraves disse, naar Stifningen er ophørt.

Stikningen begynder i April og fortsættes til midt i Mai. Om Sommeren holdes Bedene rene, og Blomsterne afskilles, da disse kun ville svække Planterne. Formeringen skeer ved Planter, Rodstiklinger eller Frø, som saaes paa Stedet og siden udthyndes. Denne Maade fortjener Fortrinet. Af Frøet, som holder sig 3—4 Aar, bruger man 1 Fod til en Rad paa 50 Fods Længde.

§ 3. **Artiskoffen** (*Cynara Scolymus*, 19de Cl. 1ste Ord. Compositæ) stammer fra Sydeuropa og Nordafrika; den kjødede Deel af Blomsterknoppen anvendes som Asparages og bliver almindeligt nydet. Artiskoffen fordrer en dyb, tør, sandet og rigt gjødet Jord, der, om muligt, bør indeholde forraadnet Tang, eller andre faltholdige Gjødningsdele; Formeringen skeer ved rodfæstede Sideskud fra de gamle Planter, der plantes i Rader 4 Fod fra hinanden. I October sammenbindes Bladene, Jorden ophjæppes omkring dem, uden dog ganske at dække dem, og naar Frosten indfinder sig, dækkes det Hele med Gjødning eller Tang, som nedgraves mellem Raderne om Foraaret. Dette skeer dog ikke, førend al Nattefrost er ophørt, og ved samme Leilighed borttages de overflødige Sideskud paa 5 à 6 nær. Formeres Artiskoffen ved Frø, saaer man dette bedst paa Vørestedet og udtynder Planterne paa den stærkeste nær. Naar Hovederne ere udvorne, bør de ufortøvet afskæres, da de ellers udfolde Blomster og ere ubrugelige. Frøet holder sig 5—6 Aar.

§ 4. **Rhabarber** (*Rheum*) hører hjemme i Tartariet og China; de strælende Bladstilke tillaves som grønne Stikelsbær og til Posteier og afgive en ligesaa fiin som behagelig Ret, der desværre kun er lidet kjendt her til Lands. Rhabarberen fordrer en dyb, nærende, vel gjødet Jord, og Frøet saaes bedst paa Vørestedet i Rader 3 Fod fra hverandre og 3 Fod mellem hvert Saaeningshul. Siden udtyndes Planterne paa den stærkeste nær, og efter 2—3 Aar kan man allerede faae en heel Deel Bladstilke. I England dyrkes mange Varieteter, hvoraf især **Mayats Victoria** og

Linnaeus udmærke sig. I England forbruges en stor Mængde Rhabarberstilk, hvorfor der anvendes stor Omhu paa Dykning og paa at forskaffe sig de bedste og stærkeste Sorter. Af Frø faaer man kun faa ægte Planter hvorfor de gode Varieteter forplantes ved Deling, — de plantes paa dybt reolet og i Bunden stærkt gjødet Jord, gives en Skovfuld gammel Gjødning i Plantehullerne, 2 Alens Afstand imellem hver Plante, og der lægges hvert Efteraar et tykt Lag god Gjødning over hele Pladsen. Saaledes behandlede ville de nævnte Sorter give Planter af 2 Alens Gjennemsnit og med Stille hvoraf hver enkelt veier over 1 Pund.

§ 5. **Humlen** (*Humulus Lupulus*, 22de Cl. 4de Ord. Urticieæ) voxer vildt i Europa og fordrer, for at opnaae sin rette Fuldkommenhed, en dyb, løs og vel gjødet Jord og fremfor Alt Beskyttelse mod de kolde nordlige og vestlige Vinde. Naar Jorden ved Rølegravningen, som foretages ligesom til Asparges, er bleven forbedret i en Dybde af 2½ Fod, gjøder man atter Overfladen stærkt og planter Humlerødderne, saasnart Jorden om Foraaret er beqvem. Plantningen foretages saaledes: Efterat Rødderne ere afsnorede 4 Fod fra hinanden, affættes Plantestederne i samme Afstand og betegnes med en lille Stok; ved den nordre Side af denne gjøres en Rende, og deri nedlægges Røden tæt op til Stokken med den ene Ende og 4 Tommer under Jordfladen med den anden. Rankerne opbindes til Stokken, men ikke for tæt, og Pladsen, som det første Aar kan anvendes til flere, lette, hurtigvoksende Havesager, holdes godt reen for Ukrud. Rankerne affkæres om Efteraaret, og Planterne dækkes med en Grebfuld Rø eller Hestegjødning. Næste Foraar opløffres Jorden, og der gives større Stænger; efter Rankernes Affkæring om Efteraaret gives et Lag Urtehalv, Rapskaller eller lang, halmet Hestegjødning over hele Qvarteret, som ikke alene dækker Planterne, men ogsaa holder Overfladen løs. I det 3die Aar gives de sædvanlige 12—13 Fod lange Humlestænger, der kunne bestaae af

Gran, Aft eller El; man beholder kun 4—5 af de stærkeste Skud til hver Stang; de øvrige Skud affkæres eller nedlægges, for at bruges til Planter; de affkaarne Spirer kunne anvendes som Asparges, og Humlen dyrkes paa flere Steder i dette Niemed.

Den danske eller saakaldte fyenske Humle fortjener at dyrkes fremfor den indførte tydske, da denne er en Deel fjælnere. De modne Humletoppe affkæres i tørt Veir, og Toppene afplukkes paa et Loft, tørres, thyndt udsprede, under idelig Omrøring i 8—10 Dage og indpakkes dernæst til Brug eller Forsending.

§ 6. **Peberroden** (*Cochlearia Armorica*, 15de Cl. 2den Ord. Cruciferæ) voxer vildt paa fugtige Steder i Europa; den fordrer derfor en noget lav, fugtig, dyb og stærkt gjødet Jord. Denne tilberedes ligesom til Aspargesen, og de unge Planter, hvortil fortrinvis vælges de 12—14 Tommer lange, tynde Sidegrene, plantes, saa tidligt som muligt, om Foraaret paa $3\frac{1}{2}$ Fod brede Bede med $1\frac{1}{2}$ Fods Gang i 2 Rader og 2 Fods Afstand mellem Planterne. Planterne, der om Efteraaret ere optagne fra den gamle Peberrod og inden de indflaees, afgnides med en ulden Lap for at fjerne alle Trævlerrødder, plantes med en 12 Tommers lang Plantepind saa skraa, at Enden kommer 4—6 Tommer dybere, fra Bedets Overflade at regne, end Topenden. I Begyndelsen af Juli blotter man de nedlagte Rødder indtil $\frac{1}{3}$ af deres Længde, bortskærer alle de større Rødder, der maatte være fremkomne paa Siderne, og gnider Roden med den før omtalte uldne Lap, for at fjerne alle Smaarrødder, hvorved man vel maa vogte sig for at beskadige eller løsne de andre dybtgaaende; ligeledes borttager man de overflødige Topskud og beholder kun de to stærkeste, hvorefter Jorden atter trykkes fast om Roden, og Bedet jevnes. Denne Operation gjentages atter, men mere overfladist i August, og den saaledes behandlede Peberrod vil i October eller November kunne optages og være af en meget anseelig Størrelse; de tynde Rødder behandles ved denne

Veilighed, som ovenfor er omtalt, og nedslaaes til Foraaret. Man maa hvert Aar skifte med Peberroden, da den ikke alene udtærer Jorden bethdeligt, men ogsaa ved de mange efterladte Rodstykke gjør Jorden ureen; først 4—6 Aar efter, naar disse Mangler ved Dyrkning med andre Planter ere hævede, kan man atter dyrke Pladsen med denne Rodvært.

§ 7. **Jordbær** (*Fragaria*, 13de Cl. 7de Ord., *Rosaceæ*). Denne almindeligt hyndede Frugt findes vildtvoksende i Europa, samt i Nord- og Sydamerika; den hynder en god, ikke altfor let, vel gjødet Jord og en fri, solrig Beliggenhed, og formeres let ved Udløberne, der fremkomme hele Sommeren. Naar den til Jordbærplantning bestemte Plads kan blive ryddelig i Midten af Juli, eller senest først i August, henplanter man de unge Planter, som man, for at faae dem hurtigt rodfæstede, har nedkroget og dækket med lidt Jord, i Rader 5 Qvarter imellem hver Rad og 1 Fod imellem hver Plante; Raderne holdes reene for Ufrugt og Rankerne borttages.

Om Efteraaret, i November, belægges Bedene med et 2 Tommer tykt Lag gammel Gjødning, som ikke borttages om Foraaret, men bliver liggende og ikke alene tjener til Gjødning, men hindrer Jordens Udtørring, og ved sin mørke Farve tiltrækker Solvarmen. Frygter man, at Frugterne skulle faae en Affmag ved at ligge paa Gjødningen, kan man om Foraaret belægge denne med et tyndt Lag Saugspaaner eller frisk Græs. Har man plantet Jordbærrerne i Juli med god Klump og ikke sparet paa Gjødningen, vil man allerede næste Aar kunne vente en lille Høst; men kan man først i September komme til at plante dem, bør man i August plante de dertil bestemte Planter paa et Formeringsbed i 6 Tommers Afstand og dække dem der om Vinteren, for til Foraaret, i April, at kunne henplante dem derfra med Klump paa Blivestedet; dog maa denne Dækning blot bestaae af Blade og ikke paaføres, før Jorden er frosen. Efter vor Erfaring er det altid rigtigere at om-

prifle fine Planter i Juli—August og plante dem paa Bli-
 vestedet i April, thi de kraftige Planter bringes derved i
 Berørelse med kraftig Gjødning og i friskgravet Jord just
 paa den Tid, Vegetationen begynder, hvorimod de i August
 plantede, i det høieste kan gives en Oplokring med Gaase-
 halsshaffen. Medens alle Jordbærarter fordre en stærkgjødnet
 Jord og en jevn Fugtighed, hynder Atkinsons Jordbærret en
 løs Muldjord med Væld, Rosenjorbærret en kraftig Leer-
 jord og Alpe-Jordbærret Skovjord og nogen Skygge; Kne-
 vet's new pine, Myatt's Eliza og British Queen fordre en
 leerblandet Jord og megen Næring. Alle Jordbær hynde
 jevnlige Vandinger med flydende Gjødning og Bestrøning i
 April med Sod imellem Raderne (Soden bør strax ned-
 hakkes). Da vi stedsse her i Haven have dyrket Jordbærret
 efter en i Provindserne usædvanlig Maalestof, have vi prø-
 vet de fleste nye Jordbærsorter, men medens adskillige ere
 Synonymer med ældre Sorter, (Bee-hive er saaledes nsi-
 agtig den samme som Atkinsons scarlet) ere de fleste nyere
 Sorter enten saa kjælne eller saa lidet frugtbare, at de ikke
 fortjene at dyrkes, især i en mindre Have. Det bedste egent-
 lige Flødejordbær, som vi kjende, er og bliver Atkinson scarlet,
 saavel med Hensyn til Frugtbarhed og lang Bæretid, som
 Størrelse og Velsmag. Af de store Sorter, der især an-
 vendes som Desert og til Syltning, har British Queen,
 Princesse Alice og Knevets pine viist sig som de bedste.
 De meget store Sorter, Mammouth og Goliath, have ikke
 ret villet lykkes hos os; og den saameget anpriste Wizard
 of the North er efter flere Gartners Erfaringer en for
 vore Forhold aldeles værdiløs Varietet. For at fremstille
 saadanne store Sorter i deres rette Fuldkommenhed, vilde
 følgende Fremgangsmaade være at anbefale. Omkring et
 frit og solrigt beliggende Bed opsætter man en Kant af
 1 Fods Høide af Muursteensbrokker eller daarligt brændte
 Muursteen; Bedet maa være saa bredt, at der i Midten,
 foruden 1 Fods Mellemrum til alle Siderne, kan blive
 Plads til en Midtterræse, som først udmures solid i lige

Høide med den ydre Kant, og derpaa gives 1 Fods Høide som Kant om det midterste Rum, som bør være 1 Fod bredt. Saavel det indre som ydre Mellemrum udfyldes med god Havejord som blandes med velforraadnet Kogjødning. I denne

Fig. 9 a.

Fig. 9 b.

Jordblanding plantes de kraftige, ompriffede eller aslagte Planter med 2 Fods Mellemrum, holdes frie for Udløbere og gives engang imellem en Vanding med flydende Gjødning. Foranstaaende Figur 9 a og 9 b tydeliggjør denne Dyrkningsmaade.

Naar Jordbærrene hvert Efteraar gives et rigeligt Lag Gjødning, som for de ældre Bede gjerne maa være frisk, vil man i 2 Aar kunne faae et rigeligt Udbytte af store og velsmagende Bær, hvorefter Pladsen bør kulegraves, dyrkes med andre Havevæxter, og kan efter 2—3 Aars Forløb atter beplantes med Jordbær. Den aarlige Cultuur bestaaer foruden i Reenholdelsen for Ukrud og Gjødning om Efteraaret tillige i at borttage alle Ranker og Udløberne, hvilket skeer strax, efter at Frugterne ere afplukkede; Bladene afskæres ikke før om Foraaret, da de ikke alene beskytte Planten, men den ved deres Fjernelse foranledigede Saftbevægelse kun virker skadeligt paa denne; desuden omgraves alle Gangene om Efteraaret, for at give Luft og Vædske Afgang til Rødderne. Man dyrker ogsaa Jordbærret i Rader 2 Fod fra hverandre og 1 Fod imellem Planterne; de behandles ligesom de andre; men er Anlægget meget stort, og den med Udrankningen forbundne Beføstning skulde synes for betydelig, kan man om Efteraaret nøies med at udstikke og omgrave 1 Fods brede Gange paa hver Side af Bedet, som saaledes kun bliver 1 Fod og Gangen ligeledes 1 Fod. Begge gives derpaa et Lag Gjødning, som ovenfor er omtalt. Den store Mængde Jordbærvarieteter, der for en Deel ere vundne i England ved kunstig Befrugtning, inddeles i 7 Afdelinger: 1) Alpe- og Skovjordsbærret (*F. vesca*). Hiint bærer den hele Sommer og har en fegledannet Form, medens dette er rundt og kun bærer i den egentlige Jordbærtid; dertil hører det røde og hvide stedsbevarende Jordbær, Vostopper, samt det engelske red Alpine, der anbefales som fortrinligt; white Alpine, red og white Wood. Disse Sorter kunne plantes i 12 Tom-

mers Afstand og behøve ikke at udbrækkes. 2) Det sorte Jordbær, med mørke, sastrige, stærkt fryddrede Frugter; deraf Downton, Pitmaston, Sweetcone o. fl. 3) Ananas Jordbær, store, glatte Blade, store, rundagtige Frugter; deraf som fortrinlige Sorter: Keen's pine, Swainstone's Seedling, Mayatt's British Queen, Knevet's new pine o. fl. 4) Chili Jordbærret har vel store Frugter, men de ere blege og ikke meget fryddrede; deraf Wilmot's superb., Kitleys Goliath, Mammouth o. fl. 5) Det grønne Jordbær (*F. viridis*) ligner Skovjordbærret, men bærer vanskeligere. 6) Det spanske Jordbær (*F. elatior*), med laadne Blade, høie Stille-, Han- og Hunplanter, samt meget søde, rødagtige Frugter; man har mange Varieteter deraf: Large flat hautbois, Black hautbois. 7) Det virginiske Jordbær *F. virginiana* er den meest rigtbærende og frugtbarste Afdeling; det udmærker sig ved glatte Blade, smukke sastrige og fryddrede Frugter, som næsten udelukkende spises med Fløde eller syltes; følgende ere de bedste Sorter: Atkinsons scarlet, Roseberry, (Rosenjordbær) Garnstone scarlet, o. fl. For en mindre Have anbefales følgende Sorter, der anføres efter som de modnes: Atkinsons scarlet, Swainstones seedling, Roseberry, Knevets new pine, Downton og red Alpine eller vort stedse bærende Jordbær. I fald stærk Tørke indtræffer, imedens Jordbærrene ansættes eller modnes, maae de hver Aften gives rigeligt Vand, da ellers de fleste Bær hentørre, uden at udvikle sig, og de øvrige blive smaa og uanseelige; det er imidlertid ikke alle Sorter, der lide lige meget af Tørke; saaledes lider Atkinsons scarlet og Rosenjordbærret mindre end de spanske, det gamle virginiske og Downton, som derfor maae gives rigeligere Vand eller et fugtigere Bøgested.

§ 8. Foruden de her omtalte fleeraarige Kjøkkenvæxter gives der nogle til Salaterne, Spinaterne og Krydderurterne hørende fleeraarige Planter, hvis Dyrkning imidlertid er angivet under de respective § §. Da de fleste af

disse kun dyrkes efter en meget begrændset Maalestok, ville de for det Meste kunne anvises Plads paa Rabatterne omkring samme, hvorved bemærkes, at de trægtige, saasom Lavendel, Isop o. s. v., lægges saa dybt, at der kun rager 2—3 Tommer ovenfor Jorden; den i Jorden værende Deel skyder da Rødder fra Stammen, medens de gamle Rødder raadne.

Tredie Afdeling.

Frugthaven.

Første Capitel.

Træskolen.

§ 1. **Træskole** kaldes den indhegnede Plads, hvor Frugttræerne formeres, foræbles og tiltrækkes i den forønskede Form, og hvor de under fortsat Pleie forblive, indtil de henplantes paa deres Bestemmelsessteder i Frugt- og Rjøffenhaven.

Da det plantede Frugttræ først efter flere Aars Forløb lønner den derpaa anvendte Pleie, og da det især er Behandlingen i Træskolen og sammes Jordbund og Beliggenhed, der udøver en afgjort Indflydelse paa Træets hele fremtidige Tilværelse og betinger dets kraftige eller sygelige Væxt, saa indsees det let, at det unge Træes Pleie bliver Gjenstanden af den største Vigtighed. Store offentlige Handelsstræskoler befordre overordentligt Frugttræplantningen i de Egne, hvor de findes; thi ikke alene kan Rjøberen selv udvælge sig stærke og kraftige Træer og spare den ofte kostbare Transport, men han er ogsaa vis paa, at de i en kort Afstand hentede Træer ville vore, idet deres Rødder ikke alene ere ufordærvede ved Rejsen, men de klimatiske Forhold ikkeheller ere saa forskjellige paa Tillsægsstedet og det fremtidige Vøgested, at denne Omstændighed skulde hindre Træets kraftige Fremvæxt.

Desuden lærer Landmanden i saadanne Træskoler at kjende de bedste og meest indbringende Frugtsorter, som, medens de ikke fordre mere Pleie eller Næring end de vildt, uden Podning fremvoksede Kjerne-stammer, som man i Almindelighed seer i Landsbyhaverne, og hvis Frugter næsten ere uden al Værd, ville give en tredobbelt Indtægt, og først rigtigt ville vække Lysten til Frugthavers Anlæg.

Er der derimod ingen Veilighed til at kjende andre end de før omtalte usle Frugtsorter, der i rige Frugtaar næppe kunne sælges, kunne gode, kraftige Træer ikke erholdes i Nærheden til en billig Priis og med Sikkerhed for deres fremtidige kraftige Fremvæxt, vil det være forgyves at opfordre til Frugttræplantninger, da disse aldrig ville finde Sted i nogen bethdelig Udstrækning, saalænge de ovennævnte Betingelser mangle. Da det saaledes er ønskeligt, at Frugttræskoler maatte blive anlagte hist og her i Landet, ville vi noget omstændeligt afhandle den rigtige Fremgangsmaade ved deres Anlæg og Behandling.

§ 2. **Jordbund og Veligheden.** Da man altid maa forudsætte, at det unge Træ fra Planteskolen kan blive henflyttet til et magert og udsat Bøgested, bør Veligheden vel være beskyttet mod de nordre og vestlige Vinde ved Plantninger, men dog ellers aaben, ikke indsluttet mellem Bygninger, Bakker o. s. v. Ligeledes maa Jorden vel være af en naturlig, frugtbar Bestaaffenhed, men ikke beriget med Gjødning, i det Mindste ikke umiddelbart forud for Afbenyttelsen til Træskole. Naar en god, høitliggende Græsmark ompløies om Foraaret, dyrkes med Kartofler om Sommeren, og om Efteraaret kulegraves 2½ Fod dybt, samt ved denne Veilighed forsynes med et passende Lag Leermergel, i Fald den skulde være for sandet, vil man uden Anvendelse af Gjødning kunne tiltrække funde og frodige Frugttræer paa samme; og disse saaledes hærdede Træer ville paa lignende magre Bøgesteder, hvor de i tydske Træskoler paa stærkt gjødet Jord hurtigt fremdrevne Stammer synge og døe, fortrinligt lønne den paa dem anvendte Pleie.

Har man valgt et saadant Jordstykke, der helst maa bestaae af en noget leerholdig Markjord, og denne om Efteraaret er fulegravet og indhegnet ved et paalideligt Stakit eller Tjørnegjærde, for at holde Harer og Dyr ude, samt forsynet med en Væplantning mod Nord og Vest, i Fald der ikke alt fra disse Sider findes beskyttende Gjenstande, afdeles man om Foraaret Stykket, der helst bør være af en firkantet Form, i 4 lige store Quadrater, idet man lader en 6—8 Fod bred Gang gaae rundt langs Hegen og to Gange af samme Brede krydse hinanden tværsigjennem Pladsen. Har man ikke Vand i Nærheden, kan man i Midten indrette sig en Vandbeholdning paa den i 1ste Afdeling 2det Capitel § 9 angivne Maade (Fig. 10 a).

Har man ikke andensteds den fornødne Plads til Frostfolen, deler man Pladsen, som nedenstaaende Fig. 10 ud-

Fig. 10.

riser, i 6 lige store Qvarterer, hvoraf de 4 bestemmes for Æbletræer (a), Pæretræer (b), Blomme-træer (c), Kirsebærtræer (d) og de 2 andre anvendes til Frostfolen (e) og til Formering af Frugtbuskene (f) ved Stiklinger og Af-læggere. Qvartererne om-gives med 4 Fod brede Rabatter, der indfattes med Buxbom eller Lavendel, og Gangene anlægges paa sæd-vanlig Maade. Den første Sommer efter Rulegrav-ningen vil det være rig-tigt at dyrke Qvartererne med saadanne Havevæxter,

som stjerne Jorden, og er den mager i Overfladen, kan man give lidt gammel Gjødning; saaledes forberedt afdeles

Qvartererne i Rader 3 Fod fra hverandre, og Plantningen foretages i 2 à 2½ Fods Afstand, naar de i Frøskolen tiltrukne Stammer ere store nok. Ere Qvartererne ikke lige fugtige, vælges det fugtigste for Eblerne, og det tørreste for Kirsebær og Pærer. Sorterne anbringes samlede i Rader hver for sig, og forsynes med et Blhnummer, der med 2 smaa Søm er fastheftet paa en Egepæl; da det er af stor Vigtighed for Kjøber og Sælger, at Sorterne ikke forveksles, bør disse Nummerpinde og den tilfamme hørende Liste bestandig holdes i god Orden.

§ 3. **Saaening.** Naar Frøskolen ikke er hjemløst af Muus, som efterstræbe de saae Rjerner, kan Udsæden saavel af Steen- som Rjernefrugten skee om Efteraaret paa 4 Fods brede Bede med 1½ Fod bred Gang; man kan saae i Render 8 Tommer fra hverandre, hvori Rjerne lægges 1 Tomme dybe og 1 Tomme fra hverandre, men hvorved der er den Fare at befrygte, at Musene, som mulig kunne komme derhen, i saa Fald ville gjennemføge Raderne fra Ende til anden, og fortære alle Rjerne. Saaer man med Rast, maa man lade blive omtrent 1½ Tomme imellem Rjerne, og de dækkes da med Jord fra Gangene, der lægges paa med en Skovel og klappes fast. Ebler- og Pærerjerne gives 1 Tomme tyk Jordbedækning, Steenfrugterne kun ½ Tomme, da Luftens Indflydelse er aldeles nødvendig, for at opløse den haarde Sammensætning; man træder dem ogsaa, efter at Jorden er paalagt, for at de bedre kunne holde Fugtigheden, eller belægger dem med 1 Tomme gammel udbrændt Hestegjødning, som ikke alene befordrer Spiringen, men som ogsaa i den paafølgende Sommer tjener til at fastholde Fugtigheden.

Af Ebler og Pærer vælger man helst Rjerner af stærktvoksende Huusholdningsfrugter; de vilde Skovæbler og Pærer give vel meget gode og varige Stammer, men de vokse meget langsomt, hvorfor de ogsaa kun anvendes i særegne Tilfælde. Alle Kirsebærstene kunne anvendes til Saaening, endog de vilde søde og sure Kirsebær, men man maa stille de søde

fra de sure, og saaes hver Sort for sig selv. Af Blommer bruger man kun de runde og helst den tidlige blaa og gule Blomme; den vilde Kræge eller Spilling giver en meget god og stærk Grundstamme, ligesom ogsaa Prunus mahaleb, det vilde Mahaleb-Kirsebær, afgiver en udmærket, haardfør Grundstamme for Kirsebær. Steenfrugterne maae, i Fald de ikke kunne saaes om Efteraaret, gjemmes om Vinteren i fugtig Sand; paa samme Maade gjemmes Nodder og Baldnødder samt de ægte Kastanier, der dog indtil Januar gjemmes tørt og dernæst lægges i vaadt Sand, som de andre. Nodderne saaes i April, 3 Tommer imellem hver, i Riller og bedækkes med Torn, for at holde Kragerne borte; Kastanierne saaes noget sildigere, naar Nattefrosten er ophørt. — Sommeren over renser man Bedene for Ukrud og vander stærkt ved indtræffende Tørke; have de unge Planter skudt 4—5 Tommer den første Sommer, blive de opgravede det følgende Foraar, saasnart Frosten er ophørt. Pæleroden indstubses indtil $\frac{2}{3}$ af sin Længde, men Toppen befkæres ikke. De unge Træer henplantes dernæst strax paa et andet, tilrettgjort Bed eller paa Rabatterne om Qvartererne i 1 Fods Afstand og lidt dybere, end de have staaet i Frøbedet. Skulde man synes, at Planterne endnu vare for smaa til Omplantning, lader man dem staae til næste Efteraar, da de optages, studses i Roden og enten plantes paa de omtalte Steder, eller, i Fald man skulde befrygte skadelige Virkninger af Frosten, indslaaes de tyndt, dækkes om Vinteren med Blade og plantes tidligt det følgende Foraar. De saaledes rhyddeliggjorte Frøbede bruges ikke strax til Rjernesaaening, men anvendes enten til Stiklinger eller dyrkes eet eller to Aar med andre Havesager, inden de atter anvendes dertil. Ved den stærke Indstudsning af Hjertero-den opnaaer man allerede meget tidligt Dannelsen af stærke Siderødder, som vel ikke i den Grad som Pæleroden kunne befæste Træet og tilføre det raa Saft fra Grunden, men som udbrede sig i de øvre næringsrige Jordlag og just derfor ere saa ønskelige for et Træ, som kommer i en Jord=

bund, der i Dybden er flet. (See 1ste Afdeeling 1ste Capitel § 4 og 11).

§ 4. **Omplantning.** Naar de saaledes engang omplantede Vildlinger have dannet deres Rodkrone, der i Almindelighed vil være Tilfældet det 3die Foraar efter Saaeringen, eller ialfald det 4de, optages de forsigtigt, de stærke Rødder stundes, og $\frac{1}{3}$ af Stammens Længde borttages; de saaledes behandlede Stammer henplantes efterhaanden i Træskolen i de 3 Fod fra hverandre liggende Rader og med 2—2½ Fods Afstand mellem Stammerne. De holdes her godt rene for Ukrud, vandes, i Fald Bladene skulle komme til at hænge; og Jorden oplokkres engang imellem med Haffen, hvilket især er vigtigt i svære lerede Jordarter; senere, naar Rødderne ere mere udbredte, renser man med Skuffejernet, for ikke at beskadige de øverst liggende Rødder. Det paafølgende (fjerde) Foraar jevnes Jorden omkring Træerne, og alle stærke Sideskud, der maatte være fremkomne paa de unge Stammer i en Høide af 8 Tommer fra Jordfladen, borttages, da de svække Væksten. 3 Juli kan man begynde at forædle de unge Stammer ved Oculation, og denne kan fortsættes, saalænge Barken vil løsne, som i Almindelighed varer til September. Næste Foraar, det femte efter Saaeringen, kan man ved Podning eller Copulation forædle de endnu uforædlede Vildlinger af Ebler og Pærer, hvorimod man lader Steenfrugterne henstaae til Juli, for at fuldføre deres Forædling ved Oculation; det maa gjælde som Regel, at man forædler alle høistammede Ebler og Pærer ved Oculation og alle til Dværg- og Espalierform bestemte ved Podning.

§ 5. **Forædling.** Ifølge de tidligere (1ste Afd. 1ste Cap. § 5) forklarede Egenskaber hos Bladpinene vide vi, at et saadant Die ikke alene er i Besiddelse af Evne til at fremvoxe til en selvstændig Plante, naar det skilles fra Moderplanten og enten under gunstige Omstændigheder nedlægges i Jorden, for at danne Rødder, eller indsættes imellem Bark og Træ paa en bestemt Art, hvor da den samme

Rodbudvikling finder Sted under en modificeret Form, men vi have endvidere omtalt, at Cellesævet's Sammenvævning lettest lader sig gjøre, naar Plantesaften dannes, eller med andre Ord, naar Barken skiller sig fra Træet paa Grund af den imellem begge rigeligere tilstedeværende Saft. Naar et enkelt Bladspie er i Stand til at slaae Rødder i Jorden eller i en anden Plante, maa en Green med flere Dine ikke alene besidde samme Egenskab, men endog være mere skicket dertil, da den er mindre udsat for at udtørre, og besidder mere Livskraft. Det er paa denne Reproductionskraft hos Bladspine, at Forædling og Formering ved Stiklinger og Afslæggere grunder sig. Hiin bestaaer i Oculation, Rodning og Affugning, denne i Stikning, der svarer til de to Første, og Aflægning, som svarer til den sidste Forædlingsmaade.

a) **Oculation.** Naar Forædlingens eneste Formaal bestod i at tilveiebringe ægte Træer med den størst mulige Frodighed og Livsvarighed, vilde alle andre Forædlingsmaader reent falde bort, idet Oculationen ikke alene næsten intet Saar efterlader, især naar den foretages paa unge Stammer, og saaledes heller ikke kan svække Træet for Fremtiden, men ogsaa lader sig anvende paa alle Træsarter, ja endog udelukkende anvendes til nogle, saasom Abrikosjer og Ferskenner. Oculationen kan vel foretages i April og Mai med det saakaldte drivende Die; men da vort kolde Klima ikke tillader det unge Skud at opnaae den behørigte Udvikling før Vinteren, bruger man kun sjældent denne Aarstid til Oculering, hvorimod denne foretages efter den anden Sæddannelse fra Slutningen af Juli til Begyndelsen af September. Naar saaledes saavel den vilde Stamme som den ægte Green ere safttrige, afpudser man de nederste Grene paa Stammen indtil en Høide af 8 Tommer, forsyner sig med et Antal gode Kviste, som sættes med Enden i et Glas Vand, for ikke at udtørre, og begynder Operationen med, saa nær Jorden som muligt (7—8 Tommer) at gjøre et Tværnit igjennem Barken og et Længdesnit derfra opad, saa at denne Figur faaer Udseende af et omvendt T (L),

derpaa tager man Qvisten, afpudder Bladene saaledes, at 1 Tomme af Stilkten bliver siddende, og anbringer et Tvær= snit nedenfor Diet og tvende skraae Længdesnit paa begge Sider af samme, saaledes at Diestjoldet kommer til at ligne et latinsk A; efterat man med Kniven varsomt har løsnet Siderne, afbryder man med en raff Bevægelse Diet; men dette maa skee med Behændighed og Ovelse; thi er den lille Knop, der udgjør det Indre af Diet, bleven siddende paa Grenen, da duer Diestjoldet ikke og maa bortfastes. Ved Kjernefrugter løsnes Diet let, naar Grenen ikke ved lang Transport er bleven udtørret, men Steenfrugter, og navnlig Abrikoser og Persfener, lade sig vanskeligere afbryde, og man foretrækker derfor at udfære Diet, idet man med et raff Snit stiller det løsneede Die fra Qvisten; skulde der være for meget Træ ved samme, borttager man med Kniven saa meget, at der kun er en tynd Plade, som ikke hindrer det heldige Udfald af Operationen. Paa samme Maade udfæres Diet af Grene, der ikke ville løsne. Naar Diet er afbrudt, holdes det ved Stilkten saalænge i Munden, til man med den flade Beenplade paa Enden af Oculærkniven har aabnet Fligene paa det i Stammen gjorte Indsnit, hvorunder Diet nu forsigtigt sthydes op, saaledes at begge de horizontale Snitflader berøre hinanden, og Fligene bedække Skjoldet, hvoraf kun Diet bliver frit (see Fig. 11). Der=

Fig. 11. efter forbindes Oculationen med blødt Vast, saaledes at Baandet krydser sig over Diet, som omvikkles saa ofte, at Luft og Vædske udelukkes. Forbindingen maa ikke være saa fast, at Saften standser, men heller ikke løsere, end at alle Delene trykkes tæt op til Splinten. Efter 14 Dages Forløb løsnes Baandet, der til den Ende er bundet i en Sløise, og bindes løsere; er nu Bladstilkten falden af, og Diet svulmet, da er det Tegn til, at samme er tilvoget, og efterat man Vinteren over har ladet den saaledes forædlede Stamme henstaae urørt, affkæres Toppen om Foraaret med

et Skraafnit tæt over det indsatte Die, dog ikke førend dette har begyndt at drive, og Saaret bedækket med Pødevor. Det er ikke ligegyldigt, hvilke Qviste eller Dine man vælger til Oculeringen; de bedste Qviste ere Sommerfuddene fra Toppen af Træet og helst fra Solsiden, de stærke fra Stammen og de tykke Grene fremkomne Vandstød vore vel, men de deraf tiltrukne Træer give seent Frugt. Dinene vælger man af de midterste paa Grenen, og af Steenfrugten dem,

Fig. 12.

Fig. 13.

Fig. 14.

der have dobbelte eller tredobbelte Dine. Skulle saadanne Qviste forsendes, indstikkes de i en slagt Agurk eller Græskar med Enderne og indpaffes i Mos og Bøglærred; ligeledes kunne de indpaffes i Oliepapiir, og i flere Uger holde sig friske, naar de nedlægges i Honning. I England oculeres med det oprette T saaledes, at det horizontale Indsnit gjøres ovenfor Diet paa Qvisten og over Længdeindsnittet paa Stammen (see Fig. 12). Den øvrige Fremgangsmaade er ganske som ved den forrige. Man vil opnaae en rigeligere Saftforsyning for Diet ved denne Slags Oculering, idet den nedstigende Saft standses ved Tværsnittet og siden tilføres Diet, naar Tilvøringen er begyndt; den er saaledes maaskee at foretrække ved saadanne Leiligheder, hvor Saften kun i ringe Grad er tilstede i Stammen, da i saa Fald al den nedstigende Saft, der støder paa Diets horizontale Snitflade, maa komme dette til Gode. Endvidere anvendes Oculation med Stempel (see Fig. 13), som bruges ved gamle eller tykbarkede Træer.

Diet udstikkes med et skarpt Instrument, og med samme Instrument udstikkes et tilsvarende Hul paa Stammen, hvorefter Diet indfattes og forbindes. Ringoculationen skeer ved at løsne en Ring, med flere Dine paa, fra Qvisten og en tilsvarende fra Stammen, og lægge den ædle Ring i Stedet for den vilde (see Fig. 14 forrige Side); paa en lignende Maade udføres Fløiteoculationen ved at affkære Toppen paa Bildlingen, aftage en Ring af den øverste Ende og paa sætte en tilsvarende Ring af en Podedqvist. I begge Tilfælde belægges Saaret med Podedvox. Vil man oculere Viinstoffen, da spalter man en Green og nedsætter et af den ædle Ranke fileformet udskåret Die deri, saaledes at Barken af begge passer sammen. Det Hele forbindes, omvikles med Mos, og Grenen lægges ned paa Jorden, til Diet er fastvoget.

Oculationen foretages i stille, mørkt Veir, helst efter en Regn, og Morgentimerne foretrækkes til dette Arbejde. Ligesom ved alle andre Forædlingsarter udfordres der en øvet og sikker Haand, Hurtighed og skarpe Instrumenter. Ved Oculationen kan man ogsaa efter Behag indsætte Frugt eller Bladpine paa forskjellige Steder paa et større Træ, efter som man paa et saadant Sted maatte ønske Blomster eller Grene.

b) **Podningen** foretages med en affkaaren Green og afviger fra Oculationen derved, at Toppen maa affkæres paa den vilde Stamme, førend Operationen kan udføres. Da der derved frembringes et noget større Saar, især naar Stammen er gammel, lider Træets Livskraft vel mere derved, men den saaledes ved Podedstedet frembragte Adskillelse mellem den ægte og den vilde Deel af Træet foranlediger paa den anden Side en langsommere Saffstigning og følgelig en forøget og tidligere Frugtbarhed. Ved saaledes at pode Spidsen af toaarsgamle Bildlinger, af hvilke man venter en god, ny Frugtsort, paa Grenene af ældre Træer eller paa Stammen af en 6—8 Aars gammel Bildling, vil man efter 4—5 Aars Forløb kunne vente Frugt, som ikke vilde blive Tilfældet før om 15—16 Aar, naar den unge Trøplante ikke ved Podningen var bragt i Forbindelse med den ældre

Stammes oversflødige Safter. Da desuden Podningen altid et Aar tidligere giver plantefærdige Træer, anvender man den ofte i Træskolen, men især til Kjernefrugterne. Vi have allerede omtalt, at der om Foraaret affondrer sig en tyk, klæbrig Saft mellem Basten og Splinten, og at der af denne Saft dannes nyt Bast og Træ. Da nu kun de nye, spæde Plantedele kunne sammenvøxe, vil enhver Forædling være at foretage paa en Tid, da denne Safterdannelse finder Sted, og være saameget desto bedre, jo nøiagtigere og fuldstændigere Foreningen imellem Stammens og Grenens Safter lader sig udføre. Da nu Diets hele blottede Flade og den derpaa værende Plantesaft ved Oculationen bringes i tæt Berørelse med Stammens ligeledes blottede Saft, er det i hinefaldende, at denne Forening maa være aldeles fuldstændig. Den dertil meest svarende Podningsmaade bestaaer i den saakaldte Copulering, hvor Stammen affkæres med et skraat Snit, og en lige tyk Podedgist med et tilsvarende Skraasnit bringes til at passe nøiagtigt paa Snitsladen, saaledes at Bark overalt passer paa Bark; naar dette er skeet, omvikles Forbindelsesstedet med en lang Strimmel Papiir eller Lærred, der er besmurt med Podedvøj. Da imidlertid denne Forbinding maa skee med megen Forsigtighed, idet den mindste Vakslen bringer Qvisten ud af sin nøiagtige Forbindelse, har man ved ligethkke Qviste og Stammer slakt begge 1 Tomme opad og nedad, og efterat have tilskaaet dem, skudt dem sammen, hvorved en større Fasthed opnaaes. Fig. 15 a (see næste Side) forestiller den tilskaarne Qvist og Fig. 15 b (s. n. S.) fremstiller Foreningen. Er derimod Stammen tykkere end Qvisten, hvilket som oftest er Tilfældet, affkæres Stammen i den attraaede Høide med et Skraasnit, og paa den modsatte Side affkæres et til Qvistens Tykkelse svarende Segment; indenfor dette gøres atter et hageformigt Indsnit, og efterat Qvisten er tildannet efter dette, paasættes den, trykkes fast og forbindes. Fig. 16 a (s. n. S.) viser den tilskaarne Stamme, og samme Fig. b den iværksatte Forening. Podningen med Sæddel (Fig. 17 s. n. S.) an-

vendes ogsaa paa Stammer, der ere tyffere end Qvisten, og
Fig. 16.

Fig. 15.

Fig. 17.

Fig. 18.

udføres ved at tilskære Stammen med et Skraafnit paa den ene Side, medens man paa den anden ved et Længdesnit aabner Barken, saaledes at den flakte og sladt tildannede Podeqvist paa den ene Side stikkes ned mellem Bark og Træ, og paa den anden bedækker den skraae Snitflade; da denne ikke er lang nok til den tilskaarne Qvist, borttages endnu et Barksegment, indtil det Hele passer med Bark paa Bark, hvorpaa Forbindingen foretages. Fig. 17 a b c anstueliggjør denne Fremgangsmaade. Versken- og Abrikosstræet podes med megen Fordeel paa følgende Maade: man tilskærer Stammen som ved Fig. 18 a og copulerer med en Qvist paa 6 Dine (b), der beholder $\frac{1}{4}$ Tomme af det gamle Træ. I Løbet af Sommeren afbrydes de bageste og forreste Dine, og kun de 4 sidestaaende lader man udvikle sig. Naar disse have stude 6 Tommer, afsniber man Spidsen og lader den atter fremdrive 2 Skud fra hver Green saaledes, at man paa een Sommer faaer et smukt lille Træ med 8 Grene. De allerældste Podningsmaader ere Bark- og Spaltpodning. Ved den første afskæres Stammen med et Skraafnit, og en Deel af Skraaningen borttages ved et horisontalt Snit, see Fig. 19 a. Man aabner Barken ved et Længdesnit og nedstikker den skraat tilskaarne Podeqvist (Fig. 19 b) imellem Bark og Træ. Ved Spaltningen tildannes Stammen ligesom ved den forrige, men kløves med en Meisjel eller Kniv; en Kile anbringes i Kløften, og den fileformigt tilskaarne

Fig. 19.

Fig. 20.

Qvist anbringes deri saaledes, at Barf og Barf nøie passe paa hinanden (see Fig. 20 forrige Side). Denne voldsomme Podning anvendes kun sjældent og meest, naar store affkaarne Grene skulde ompodes. Rodpodning kan foretages paa samme Maade, med den Forskiel, at Operationen foretages paa Rodhalsen, hvisaarsag Roden optages, forædles og atter plantes saa dybt, at Podestedet kommer under Jordfladen; denne Maade anvendes meest ved Steenfrugter, hvorved man vil kunne sikke sig for Gummiflod. De nævnte Podearter ere de vigtigste og meest anvendelige; foruden disse gives der mange Maader, hvorpaa denne Operation kan udføres. Det her omtalte, til enhver Podningsart nødvendige Podedox tillaves paa mange forskjellige Maader, hvoraf følgende ere de bedste: man tager $\frac{1}{2}$ Pd. guult Vox, $\frac{1}{4}$ Pd. Harpir og $\frac{1}{4}$ Pd. Terpentin. Disse Ingredienfer koges sammen og smøres, medens det endnu er varmt, paa Lærred, som derpaa udflippes i Strimler og anvendes; af $\frac{3}{4}$ Dele Harpir og $\frac{1}{4}$ Deel Svinesfedt kan man lave en billig og meget brugbar Podedox. Den paasmøres varm med en Pensel, og den øvre Ende af Qvisten dypes deri, hvorfor man under Arbeidet har Potten staaende paa et Fyrfad med Gløder; efter Paasmøringen belægges det med et lille Stykke graat Papir, som man i Forveien har i Beredskab. Endelig kan man af lige Dele seigt Leer og reen Kogjødning, der arbeides godt sammen og under Arbeidet blandes med nogle Rohaar og Terpentin, hvilke sidste Stoffer dog godt kunne undværes, lave en fortrinlig Podesalve, der bruges meget ved Spaltpodning tæt ved Roden. Podedqvistene affkares om Vinteren, inden Saften begynder at komme i Bevægelse, og indslaaes med $\frac{2}{3}$ af deres Længde paa et sthyggefuldt Sted i den frie Luft; indslaaes Qvistene i Kjælderens, skimle de og blive ubrugbare. Ligesom ved Oculeeringen, vælges de øvre Grene paa Solsiden; alle geile, stærktvoksende Grene forkastes, og hver Sort bliver betegnet med et tilsvarende Nummer.

Saaer man Podedqviste tilsendte fra langt bortliggende

Steder, og disse ved Ankomsten synes at være aldeles udtørrede, tager man saa meget Vand, som behøves for at bedække Qvistene, opløser saa meget Kampfer i Spiritus, som dette vil modtage, og tilsætter for hvert Rod Vand 2 Draaber af denne Opløsning; efterat de have ligget deri 2—3 Timer, kan man indpode Qvistene. Ere disse mindre fortørrede, kan man blot nedgrave dem 8—12 Dage i den fugtige Jord.

Endnu maa ved Rodningen bemærkes, at Qvistene kun maae beholde 2—3 Dine, samt at der altid bør være et saadant paa den øverste Deel af Stammen og den nederste Deel af Qvisten, for at lede Saften.

c) **Affugningen** skeer ved at bringe en vildd Stamme i Nærheden af det ædle Træ og forbinde en Green af dette med Stammen paa hiint; for end ydermere at sikke en hurtig Sammenvøring, blive Grenene i Forbindelse med Moderstammen og drage igjennem Splinten deres Næring derfra; men, for at denne Næring skal komme Affugningen til Gode i sin Heelhed, hindrer man den tilbagevendende Saft i at gaae tilbage til Moderstammen, ved at borttage en Bartring paa Grenen imellem denne og Affugningen. Denne Operation, der forøvrigt kun sjældent anvendes i Træskolerne, kan udføres paa flere Maader; den almindeligste er den ved Fig. 21 fremstillede, hvor a er den file-

Fig. 21.

formigt tilfkaarne Stamme, b Moderstammen, c den paasatte Green og den borttagne Bartring; Forbindingen iværksættes som ved Rodningen.

§ 6. **Formering ved Stifflinger og Afleggere.** Frugtbufterne: Ribs, Stikkelsbær, Viin o. s. v. formeres paa denne Maade. Uden at berøre

de ofte meget sammensatte Midler, der bringes i Anvendelse, for at bringe de med haardt Træ forshuede Værter til at slaae Rødder, skulle vi her kun gmtale disse Formerings-

maader, forsaavidt de anvendes i Træstolen. Stikning ved enkelte Vine foretages kun ved Vinen, naar man enten har en Sort, der hurtigt attraaes formeret, eller ønsker et eneste rankt Skud.

Et af de mellemste, godt modne Vine afskæres i Marts, man lader $\frac{1}{2}$ Tomme af Træet blive ovenfor Diet, og $2\frac{1}{2}$ Tomme nedenfor det; fra Underfladen borttages endeel af Træet indtil $\frac{1}{3}$ af Marven, og det saaledes tilberedte Die (Fig. 22) lægges med den flade Side nedad 1 Tomme dybt

Fig. 22.

i en Potte med let sandet Jord, som nedsættes i en halvvarm Mistbænk; efter at have stået frem, vænnes den unge Viinstof til Luften,

overvintres i Potten paa et frosts frit Sted og henplantes det næste Foraar enten i Træstolen eller ved en Muur eller et Plankeværk. Stiklinger af Vinen gjøres paa 2—3 Vine, hvoraf det nederste ved Tilskæringen skæres horisontalt igjennem; de plantes ligesom Vinene i Potter, enten enkelte eller flere sammen, i saa Fald maae de omplantes i enkelte Potter, 6—7 Tommer dybe og vide, og først det paafølgende Foraar omplantes; dog foretrækkes Formeringen ved enkelte Vine. Ribs, Solbær og Stikkelsbær stikkes enten om Efteraaret i November eller meget tidligt i Marts. Kan man ikke stikke om Efteraaret, bør man afskære og tilदानne Stiklingerne om Efteraaret, for at Callusdannelsen kan finde Sted i Løbet af Vinteren. Stiklingerne gjøres 6 Tommer lange, og man lader en Smule af det gamle Træ blive siddende ved den nederste Ende, som afskæres glat med en skarp Kniv; der stikkes paa 4 Tommers brede Bæde i 6—8 Tommers Afstand, og er Jorden tilbøielig til at udtorre, bedækker man Bædene efter Stikningen med et Lag vel forraadnet Gjødning. De rodfæstede Stiklinger udplantes det næste Foraar i $1\frac{1}{2}$ Fods Afstand, hvor de forblive til de skulle anvendes. Morbær formeres let ved Stiklinger, naar man midt i November tager kraftige Grene, tilskærer dem saaledes, at $\frac{2}{3}$ bestaaer af gammelt og $\frac{1}{3}$ af samme Aars

Træ. De gjøres kun 5—6 Tommer lange og nedslaaes ved en Skidmuur saa dybt, at kun et Die staaer over Jorden. I April vil de have dannet Callus paa den nedre Snitflade, og naar de nu plantes i Potter og behandles som Viinstiklinger, vil næsten ingen mislykkes. Ved Aflægning formeres Viinstoffen og Paradiisæblet, som bruges til Grundstamme for adskillige svagtvoksende Æbleformer. Ved Aflægning af haardsføre Buske benyttes de nederste Grene helst af samme Aars Skud, der indskræres enten forneden til Marven og flækkes med en Tunge opad, som, idet Grenen nedkroges, kommer til at staae lodret ned i Jorden som Fig. 23, eller Indsnittet gjøres foroven eller

Fig. 23.

paa Siden, og Grenen nedlægges, efterat der er bragt en Steen eller Kile i Indsnittet; dette skeer ved meget skjøre Grene, som ikke kunne taale den forrige Behandling. Naar Aflæggerne have slaaet Rødder, skræres de fra Moderstammen og behand-

les som andre selvstændige Planter af samme Art.

§ 7. **Kronedannelse.** Ved Kronedannelse attraaer man ikke alene en smuk Krone, bestaaende af stærke, ligeligt fordeelte Grene, men man fordrer ogsaa en rank og stærk Stamme, som uden Understøttelse kan bære de senere fremkommende Grene og Frugter. Da vi nu af det Foregaaende (1ste Afd. 1ste Cap. § 6) vide, at en Stammes Væxt betinges af den paa samme værende Mængde Bladknopper, samt at jo flere saadanne, der bortskræres af en Green, desto kraftigere vil de tilbageblivende voxe, vil man let indsee, at den følgende Behandling af de unge Stammer er den rigtige Maade at opnaae de nævnte Diemed.

Naar Podeqvisten af sine 2 Dine har frembragt 2 Grene,

bortskæres den svageste, og den stærkeste, som man giver en Stok, hvortil den løselig bindes med Bæst, nedskæres paa 4—6—8 Dine efter sin stærkere eller svagere Væxt; man iagttager herved mindre Dinenes Antal end Længden af Skuddet, der ved denne første Beskæring berøres $\frac{2}{3}$ af sin Længde. De om Sommeren fra de nedre Dine fremkommende Sidegrene afklibes i Spidserne ved St. Hansdag eller tidligere, isald en eller anden stærk Sidegreen truer med at skade Vedegrenen. Skulde det nedenfor samme sidende Die sidde saa nær, at den derfra kommende Green berører Vedegrenen for megen Næring, da maa dette Die strax borttages. Det næste (2det Jorjaar) forkortes atter Vedegrenen indtil $\frac{1}{3}$ af sin Længde (Fig. 24 a), hvorved

Fig. 24.

maa iagttages, at man stærer over et Die, der staaer ligeoverfor det, der fremkom som Green forrige Aar, saa at den muligt opstaaede Boining i Stammen atter kan forvoxe. Sidegrenene forkortes ligeledes paa samme Maade (Fig. 24 b), og holdes ved Sommerkubningen i Orden, saa at de vel ernære og styrke Stammen, men ikke som stærke, selvstændige Grene drage Hovednæringen til sig fra Vedegrenen. Det tredie (see Fig. 25) og fjerde Jorjaar fortsættes denne Behandling, og Træet, som nu danner en Pyramide, vil i det paafølgende 5te Jorjaar have opnaaet en 5 til 7

Fods Høide og kan nu skæres til Krone; allerede i 3die og 4de Jorjaar har man paa stærktvoksende Stammer kunnet borttage de nederste Forstærkningsgrene tæt ved Stammen, og nu borttages de alle tæt til samme, og de derved fremkomne Saar belægges med Podbux. Vedegrenen indstudjes nu over et godt udrannet Die i den behørigte Høide; af de

nærmeste 6 Dine vælges der 4, der vende mod alle Sider, og de øvrige 2 samt alle andre nedenfor værende Dine borttages med en skarp Kniv. Disse 4 Kronegrene beskæres atter stærkere eller svagere, efter som Værten har været, efter den altid gjældende Regel, at en stærk Indstudsning frembringer stærke Skud, og omvendt; senere iagttages

Fig. 25.

fun, at Vedegrenene skæres over et Die, som vender ligeud, og at alle frydsende og indadvendende Grene strax borttages. Ihvorvel Kirsebær og Blommer kunne behandles paa samme Maade, og derved tillige blive til Pyramidetræer, foretrækker man dog, da den stærke Beskæring gjerne vil medføre Gummiflod, at lade Vedegrenene voxe uhindret efter den anden Foraarsbeskæring, medens Sidegrenene ved Knibning holdes i den behørige Orden, og Stammen gives en lige Retning ved en Stok. Som oftest behandler man de vilde Stammer saaledes, og oculererer dem i den behørige Høide, hvorefter de afskæres over Forædlingen, og alle Sidegrenene under samme borttages.

Isfald Steenfrugterne foræbles ved Podning eller Copulation, bør dette, naar man, som ovenfor omtalt, har affskaarret og gjemt sine Dviste paa den rette Maade, ikke skee altfor tidligt om Foraaret, da de ofte stedsfindende kolde Vinde tidt hindre Saftløbet saaledes, at Operationen mislykkes, hvorimod en sildigere Podning i Almindelighed er heldigere. Medens de ved den beskrevne Fremgangsmaade vundne Kronetræer i Tiden ved rigtig Behandling give rigelig Frugt, og saaledes yde Dyrkeren store Fordele, har man ved Kunst tvunget Frugttræerne ind i flere Dværgformer, der deels ere indførte for ogsaa i Frugthaven at forene det Skjønne med det Nyttige, deels for ved Hjælp af disse Former at muliggjøre Dyrkningen af kjældnere Frugtsorter i et koldt og ugunstigt Klima. De vigtigste ere Espalier- eller Bisteformen og Pyramideformen, der opnaaes ved den før omtalte Beskæring; de øvrige: Kjedelform, Buskform etc. ere deels lidet anvendte, deels tidspildende at tiltrække.

Da saadanne Dværgformer ikke maae udvikle en saa frodig Væxt, som de fritstaaende Træer, og den bestandige Indstudsning kun vilde fremkalde endnu flere Grene og ingen Frugter, vælger man svagtvogende, men dog med gode Trevelerødder forsynede Træsorter til Grundstamme for dem; saaledes vælges Paradiisæblet og dettes Varietet, Doucin, til Grundstamme for Æblet; Dvæden for Pæren, Mahaleb- kirsebærret for Kirsebærret, og den gule Blomme, Mirabellen, og den vilde Kræge til Grundstamme for Blommer, Abrikoser og Ferskener. Desuden har man i de senere Aar anvendt Rødbeskæring paa saadanne Træer, eller med andre Ord, en forsigtig Afkortning af de stærkeste Rødder med Spaden. For at tiltrække et Træ, der ved en passende Grundstamme er stikket til at espalieres i denne Form, indstudsar man det næste Foraar efter Forædlingen de 2 af Pødevqvisten fremkomne Dine paa 3 Dine, eller, isfald Forædlingen er skeet ved Oculation, indstudsar det fremvoksende Skud paa 3 Dine (Fig. 26). Af de deraf fremkommende Skud vælges de to ligeoverfor hinanden staaende, som enten

heftes saa horizontalt som muligt til en Muur, Plankværk, Korbæg etc., eller ved nedstufne Stokke gives denne Retning. Væger en af Grenene stærkere end den anden, kan man hæve den svagere, eller sænke den stærke, hvorved Lige-
vægten i ter tilveiebringes. Det næste Foraar skæres disse 2 Grene atter ned paa 2 Dine (Fig. 27); af de saaledes fremkomne Grene beholdes 2 paa hver Side, der om Som-
meren behandles ligesom forrige Aar, og som det næste (3die) Foraar indstudsjes paa 4—5 Dine (Fig. 28). Det

Fig. 26.

Fig. 27.

Fig. 28.

4de Foraar efter Podningen eller det 5te efter Oculationen vil Træet allerede have opnaaet sin Form, og nu begynder man at skære længere, for at opnaae Frugt, hvorved kun bemærkes, at man ved at skære paa 4—5 Dine sjældent opnaaer Frugt, som kun erholdes ved at skære paa 8—10 Dine. Ved den videre Beskæring og Trækning tages deels Hensyn til Frugtdannelsen, deels til Træets ligelige Forsyning med Grene i alle Retninger, saavel udad som indad, saavel foroven som forneden; de videre Regler for Frugttræ-Beskæringen følge i næste Capitel.

Andet Capitel.

Træbeskæring.

§ 1. **Høistammer.** Efterat Kronen paa den før ommeldte Maade er dannet, vedbliver man endnu i nogle (4—5 Aar) at indstudse Ledegrenene, borttage overflødige Grene og saadanne, som vise ind i Træet, hvilket enten skeer ved Vinterbeskæringen eller om Sommeren, saasnart saadanne Grene have opnaaet 4—6 Tommers Længde. De smaa, korte Grene, som man ogsaa kalder Frugtsporere, blive hverken nu eller senere beskaarne, hvorimod man, ved at indstudse de overflødige Grene paa $1\frac{1}{2}$ Tomme, søger at befordre deres Dannelse, idet de sovende, ikke ret uddannede Dine, som befinde sig saanær ved Grenens Basis, sjældent have Kraft til at danne andet end saadanne smaa, men frugtbare Grene.

Ved Sagttagelse af de tidligere opstillede Regler, at Saften stiger lettest i lodrette Grene, at jo flere Dine en Green har, jo svagere ville dens Sommerstud blive, at man ved at afsorte Grenene meget faaer stærke, og ved at beskære dem lidt faaer svage Stud o. s. v., søger man bestandig at tilveiebringe en ligelig Fordeling af Grenene og en ligeledes eensformig Fordeling af Saften; skulde Frugt

vise sig, maa denne i de første Aaringer reent borttages, og naar man senere lader Træet bære, bør man vel vogte sig for, at ikke dette faaer for mange Frugter at ernære; indstudies Vedegrenene paa 6—10 Line, efter Træets stærkere eller svagere Væxt, fremkomme faa Frugtknopper. Efter 6—8 Aars Ferløb ophører man at indstudse Kjernefrugterne, og den videre Beskæring bestaaer nu kun i Borttagelsen af fremkomne Vandstuds paa Stammen og de større Grene af indadvendte Grene, der forstyrre Kronens hule Form, og af alle de Grene, der, ved at krydse hverandre, foranledige Gnavning og Beskadigelse. Saadanne Grene borttages tæt til Stammen, og Saaret belægges med Podesalve. Vilde saadanne ældre Træer ikke bære Frugt, kan man anvende Greenboininger, der iværksættes ved at bøie en Deel af de stærkeste Grene ned mod Jorden og fastbinde dem i denne tvungne Stilling enten ved en Pæl eller ved en anden stærk Green; ogsaa ved at borttage en Barkring af Grenen, $\frac{1}{6}$ saa bred som Grenen er tyk, og belægge Saaret med Træsalve, foranlediges en stærk Standsning i Sæftløbet og Dannelsen af Frugtknopper. Medens Blommetræerne, især de finere Sorter, fordre en fortsat Beskæring paa Greenspidserne, for at frembringe rigeligt ungt Træ, hvorpaa Frugterne fremkomme, taale Kirsebærtræerne slet ikke denne Indstudsning, som aldeles ophører, naar Kronen er dannet; siden borttages kun enkelte større Grene, og dette saa sparsomt som muligt, og de lange Frugtgrene forkortes, helst ved om Sommeren at knibe Spidsen af en saadan Green i Juni-Maaned; men, ifald dette er forsømt, indstudies de om Foraaret til deres halve Længde over et Bladsie, og de overflødige borttages; dette gjælder dog kun om de sure Kirsebær.

Morbær behandles som Blommer, og Kronen holdes saa tynd som muligt, for at Solen ret kan virke paa Frugterne.

Valnødder beskæres ikke, uden for at borttage en eller anden Green, som maatte staae i Veien; dette skeer bedst

ved Midfommertid, og Saaret belægges med Træsæbe. Beskæringen af de høistammede Frugttræer, saavelsom af de i Espalier- og Dværgform tiltrukne Kjernefrugter, Blommer og Kirsebær, skeer fra Pøvsaldet, til Saften i Marts kommer i Bevægelse.

§ 2. **Dværgtræer.** Deels for mindre at udsætte de finere Frugtforter for de kolde og skarpe Vinde, deels til Ziir paa Rabatterne opfandt Franskmændene Dværgformen. Vi have allerede bemærket, at de fleste Dværgformer kun ere at betragte som en net Curiositet; men, da den koster meget Arbeide og megen Tid at fremstille, ville vi ingenlunde anbefale Anvendelsen af samme i Haver, der ere anlagte for deraf at drage den størst mulige Nytte. Man har saaledes Pyramide-, Kjedel-, Bust- og Vifteformen; medens sidste dannes som Espaliertræet, men ved Beskæringen gives en saadan Tykkelse, at Træet kan holde sig i sin flade Form uden Stofke eller Espalier, dannes Kjedelformen paa samme Maade som den høistammede Krone, huul i Midten, men holdes ved Sommerudbrækning og Foraarsbeskæring i den nøiagtige Kjedelform, Ledegrenene anbindes til et inden i Kronen befæstet Tøndebaand, og alle overflødige Grene borttages eller skæres paa Spore. Pyramideformen, der ikke fordrer saamegen Pleie, og ofte med Held vil kunne anvendes til kjelnere Frugtforter i et raat og barskt Klima, tiltrækkes som Stammerne til Krontræerne (see forrige Capitel). Ved den aarlige Beskæring om Foraaret borttages alt overflødigt Træ (Fig. 29 d); de længste Frugtgrene (c) studsjes, Hovedgrenene skæres over et Die, der vender indad (a), Sidegrenene, der senere ville levere Frugtgrene og Sporer, studsjes ligeledes (b), og de allerede dannede Sporer lades uberørte. Det er fornemmelig ved fine Kjernefrugtforter, at Pyramideformen kan være gavnlig; Steenfrugterne, især Kirsebærrene, taale, som alt er sagt, ikke det bestandige skarpe Snit.

§ 3. **Espalierformen** er den nyttigste af alle de kunstige Dværgformer, idet den ikke alene muliggjør Dyrkningen

af mange kjelne Frugtsorter, som i vort Klima aldrig vilde bære fuldkomne Frugter, naar de behandles som Frilands-træer, men ogsaa, idet den giver os Raadighed over Grenens Retning og Bøining, gjør os det let at regulere Væksten, som vi ville, fordele Grenene ligeligt overalt, og lede Saften derhen, hvor den meest behøves. Efterat Formen paa den i forrige Capitel beskrevne Maade er fremstillet, og Træet er henplantet paa sit Blivested, borttages eller udbrækkes om Sommeren alle overslødige Grene, som enten ligge for tætte eller fremkomme paa Forsiden eller Bagsiden af Hovedgrenene; en altfor stærktvoksende Green knibes i Spidsen, eller bøies dybere ned, en svagtvoksende Hovedgreen gives paa samme Maade mere Kraft ved at give den en mere lodret Stilling, unge Sideskud paa Sommerskuddene, de saakaldte Geitger, ubrydes, naar de ikke skulde anvendes

Fig. 29.

som Sidegrene, thi i saa Fald afsnibes Spidsen af den Green, som de fremkomme paa, for at give dem mere Næring; endelig lader man kun meget faa Frugter ansætte før det 8de Mar, da en tidlig Frugtbarhed ogsaa har en tidlig Død til Følge. Ved Foraarsbeskæringen, der ved Ferskenes og Abrikosers foretages i April, indstudies Ledegrenene i halv-, tredie-, eller

totrediedeels Længde over et Bladsøie, som viser hen i den Retning, som man ønsker at lede Grenen i; overflødige Grene, som ved Sommerbestæringen ere oversete, borttages, Ferskenens og Abrikosens Frugtgrene og Sporer forkortes **over et Bladsøie**, men lades urørte eller borttages ganske efter Omstændighederne, isald der intet saadant er, dernæst fordeles alle Grenene ligeligt over Espalieret, og anbindes om Joraaret med fine, tynde Pileqrister, og om Sommeren samtidigt med Sommerbestæringen i Juli—August med Bast; Fig. 30 viser et Gaarigt espalieret Abrikostræ, hvor aa ere

Fig. 30.

Vedegrenene, bb Sidegrenene, c Frugtgrenene og d Frugtsporer. Medens Kjernefrugterne danne deres Frugtsporer og Frugtgrene paa det fjergamle Træ, og disse i flere Aar vedblive at bære, fremkomme Ferskenens Frugtknopper paa det nye Træ, og Frugtgrenene bære kun een Gang; da nu intet Frugtøie kan udvikle sig, naar der ikke ovenfor samme befinder sig en Bladknop, der kan lede Saften, følger det af sig selv, at man ikke alene ved et nogenlunde skarpt Snit maa vedligeholde den raske Væxt og Dannelsen af nye Frugtgrene i Stedet for de gamle, men at man ogsaa ved Bestæringen maa være meget varsom med ikke at skære over et Frugtøie, og da der i Almindelighed i vort Klima tabes en Deel Ferskengrene om Vinteren, bør man ikke bestære

Træet, førend man med Sikkerhed kan see, hvilket og hvor meget der er udgaaet; ihvorvel Abrikosens Beskæring skeer efter samme Regler som Ferskenens, er den dog mere haardfør og fordrer ikke en saa omhyggelig Behandling. Ligesom vore Læremestre i Træbeskæring, Hollænderne, have tildannet flere tildeels meget kunstige Former af Dværgtræet, saaledes er ogsaa Espaliertræet tildannet i mange baade skjønne og sindrige Former. Blandt disse ville vi fremhæve **Bifteformen**, hvor Hovedgrenene alle udgaae fra et Punkt og udbrede sig noiagtigt som en Bifte; **Pyramideformen**, hvor Grenene horizontalt udgaae fra en lodret Stamme, **Senmours Pyramideform** er en Modification af denne Form, og anvendes især til Ferskentræet. (See Fig. 31). Den

Fig. 31.

halve Bifteform, hvor to Hovedgrene stige lodret iveiret paa Midten, tæt ved Siden af hinanden, og udbrede deres Grene med lige Mellemrum horizontalt til Høire og Venstre. **Gaffelformen**, see Fig. 30, vil være den meest passende for vort Klima, da den lettere holdes i Orden, og lider mindre ved en Greens Beskædigelse af Frosten, Noget, som i de nævnte kunstige Former forarsager en Forstyrrelse, som vanskeligt lader sig restituere.

Efterat Viinstoffen, enten som en kraftig Afslægger eller som 2—3aarig Stikling om Foraaret er udplantet paa Vøgestedet, bortskæres alle Sidegrene, og Hovedgrenen indstudsjes paa 2 Dine; da Vinen skyder Rodder fra Stammen, planter man saa dybt, at disse to Dine just netop rage

frem over Jorden. Det svageste Skud borttager man senere, og lader det tilbageblevne Skud voxe i sin fulde Længde, hvorimod man dog borttager Sideskuddene, naar de ere 6 Tommer lange, først over det nederste Blad, og 8 Dage senere bortskæres de aldeles. I 3die Foraar vil Stokken kunne skæres paa 4 Dine, og der kan nu det paafølgende 4de Foraar tænkes paa at erholde Frugter. Dette opnaaes ved at skære de stærkeste Grene paa 8—9 og de svageste paa 2—3 Dine, dog saaledes, at Bæregrene og Trægrene blive ligelig fordeelte over Træet; næste Aar bortskæres den afbrugte Bæregreen, og af de fra den stærkt indskaarne Green fremkomne Grene vælges de to stærkeste, den ene til Bæregreen, den anden til at danne Træ for næste Aar. Fig. 32 forestiller en saadan Viinstok, hvor a er Bæregreenen

Fig. 32.

fra forrige, og b for nærværende Aar, medens c er den fort indstudsede Green, der skal give en Frugtgreen til næste Aar. Forøvrigt retter Beskæringen sig ganske efter Sortens stærkere eller svagere Væxt, saaledes at den svagtvogende skæres kortere end den stærktvoksende.

Ved Foraarsanbindingen maae Grenene i det Mindste gives 1 Fods Afstand paa Muren, da der ellers ikke bliver Plads til Sommerstubbene; Sommerheftningen skeer, saasnart disse ere 3 à 4 Tommer lange, og Udbrækningen, hvorved alle overflødige Stub undertrykkes, foretages, naar Stubbene ere 1 Tomme. De før omtalte Sideskud stubes, som før er omtalt, og ved den sidste Anbinding i Slutningen af Juli kan man stubbe eller afknibe Enden af Grenen; de 3 yderste Sideskud lader man siden staae urørte, for at modtage Saften. Har man 5 Alen høie Mure, der skal beplantes med Fersken og Abrikosstræer, kan der imellem hvert Træ plantes en Viinstok med 3 Alen høi Stamme, fra hvis øverste Deel Grenene horizontalt udbrede sig til begge Sider. Naar disse Stokke iforveien ere tiltrukne ved et Rægte Espalier i Træstolen og henplantede forsigtigt ved Muren, vil de nogle Aar kunne give Frugt, indtil Fersken- og Abrikosstræerne udbrede sig saameget, at de maae borttages. Figentræet bærer sine Frugter paa det unge Træ, og da man ikke maa beskære de unge Stub paa Grund af den tilstedeværende Mælkesaft, borttager man aarligt store gamle Grene, for at frembringe kraftige Grene fra Stammen; naar disse voxe for stærkt, kan man standse dem, ved med to Fingre at flemme Toppen af det unge Skud, til den bløde Masse giver efter. Medens Figenen bør skæres om Foraaret efter Udfækningen, bør Vinen beskæres efter Løvfaldet om Efteraaret, ikke alene fordi derved spares en stor Mængde Saft, der i Løbet af Vinteren unyttig fordeles til de Grene, der blive bortskaarne, men ogsaa fordi Saarene paa Grund af de store Saftkar bløde stærkt og derved bethdeligt svække Stokken, naar Beskæringen om Foraaret foretages for sildigt. Skulde man imidlertid see sig nødt til at borttage en Green, efter at Saftstigningen var begyndt, da kan man stille Forblødningen med lige Dele sfrabet Ost og stødt, brændt Østersskaller; naar denne Masse presses ind i Saaret, standser den Blødningen, hvilket ogsaa skeer ved at bestryge Saaret med Collodium, som kan faaes paa ethvert Apothek.

Som almindelige Regler for alle Espaliertræers Beskæring kan man antage Følgende: ved Forædling paa en svagtvorende Grundstamme at sikre sig en passende Frodighed, ved passende, efter Omstændighederne kort eller lang, Beskæring om Foraaret samt ved en meer eller mindre lodret eller vandret Trækning af Grenene at fordele Saften ligeligt over hele Træet, og ved Borttagelsen eller Knibningen af Sommerfuddene at henlede Saften til de forønskede Punkter, og tvinge den til at danne Frugtsporer og Frugtknopper.

§ 3. **Frugtbuße.** Uagtet man vel for det Meste lader Ribbs, Stikkelsbær og andre Frugtbuße vore, som de ville, er dette imidlertid ingenlunde rigtigt, og et helt andet Udbytte vil erholdes ved en aarlig, regelmæssig Beskæring. Holdes Ribbs, Stikkelsbær og Solbær i Bußform, udtyndes allerede om Sommeren alle overflødige Grene, saasnart de fremkomme, for at give Næring til Frugtgrenene og Lys og Luft til Frugterne, ville disse blive langt større og bedre end sædvanligt. Den samme Beskæringsmaade anvendes ved den halvstammede Stikkelsbærbuß, og da de bedste og anseeligste Frugter fremkomme paa det fjergamle Træ og paa Sporerne, drager man Omhu for at lede Saften saa meget som muligt derhen ved Udtyndning, Knibning og Indstudsning af Sidegrenene paa Spore.

Fig. 33 viser en 2aarig Stikkelsbærbuß bestemt til at

frembringe meget store Bær; ved $2\frac{1}{2}$ Fod lange Kroege og opadstaaende Gaslertvinges den til at antage en bøiet Retning, medens alle overflødige Sidegrene ere indskaarne paa Spore over et Die og de andre Grene forfortede til 7—8 Tommer. Vil man trække Stikkelsbærret og Ribsen som Espaliertræ, og man har til-

stræffeligt Forraad af unge, kraftige Planter, planter man i 1 Fods Afstand, lader Vedegrenene gaae lige op, og stærer alle andre Grene paa Spore; naar man hvert Aar forforter Vedegrenen til Halvdelen af dens Længde, vil man ikke alene erholde et frugtbart, men ogsaa hurtigt bedækket Espalier. — Hindbærbusken bærer, som bekendt, sin Frugt paa det forrige Aars Træ, som dør bort til Roden efter Frugtmodningen; medens man saaledes ved Foraarsbeskæringen borttager alle fjorgamle, nu udgaaede Skud, indstudies det friske Træ efter den stærkere eller svagere Væxt $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ af sin Længde og oversflødige, ved Sommerbeskæringen forglemte Skud bortskæres. 3 Mai borttages alle fremkommende Rodskud paa 5—6 af de stærkeste nær, som beholdes til Frugt næste Aar.

§ 5. **Plantning.** Vi have allerede bemærket, at den rette Plantetid er den, hvori Planterødderne hviler, og en fugtig Luft formindsker Uddunstningen; og derfor bør alle Frugttræer plantes, saasnart Bladene ere faldne; kan man imidlertid ikke afbenytte denne Aarstid, bør dog i det Mindste Planterødderne opgraves om Efteraaret, for at Jorden ved Frostens og Luftens Indvirkning kan skjønnes inden Foraalet. De unge Træer opgraves varsomt, beskadigede Rødder borttages med et Skraafnit nedenfra, saa at Snitsladden kommer nedad; det første Aar beskæres Træet slet ikke, og først efterat Rødderne have faaet godt fat, og Træet er i god Væxt, indstudies Grenene; der kommes god Jord i Bunden af Hullet, enten fra den omgivende Jordoverflade eller hidført fra et andet Sted. Rødderne udbredes forsigtigt og fordeles til alle Sider, medens Rødkronen hviler paa den tegelformigt ophobede Jord, der er nedkastet i Hullet; den gode Jord strøes paa Rødderne og bringes ved en lille Stok ind imellem dem, Stammen bindes fast til den i Forveien nedsatte Pæl, hvorved noget Mæs lægges imellem Løvet, Stammen og Pælen, for at hindre Væksens Afgnavning, og efter at den mindre gode Jord er anvendt til at fylde Hullet med, og denne er traadt godt sammen om

Rødderne, gives en stærk Banding, der kan bringe Jorddelene i tæt Berørelse med Sugerødderne. Ved denne simple Fremgangsmaade ville alle unge Træer letteligen vore, men der kan ogsaa gives Tilfælde, hvor et 25aarigt, kraftigt vorende Kronetræ skal flyttes, og da næsten alle Sugerødderne ved den almindelige Opgravningsmaade ville blive ødelagte, maae enten de fleste Grene borttages for at skaffe Vigevægt imellem Rod og Top, eller Træet vil gaae ud, fordi dets mange Grene og Blade fordrer langt mere raat Stof, end de faa Sugerødder kunne tilvejebringe.

For under saadanne Omstændigheder at sikre sig et heldigt Udfald, graves om Efteraaret en dyb Grøft omkring Træet i saa vidt en Omkreds, at de fleste Rødder blive ube-
skadigede; naar Frosten begynder, overghyder man den saaledes omgravede Rodklump med Vand, indtil det Hele danner en stor Isklump, og naar man nu med den behørig Forsigtighed og med fornøden Hjælp optager og flytter Træet, vil det uden synderlig Beskæring snart komme i raft Væxt. For at optage den svære Jordklump af Hullet, vælter man Træet om, kaster Jord ind under Roden fra begge Sider, indtil man ved Røstestænger kan hæve den over Kanten. Endnu bedre er det at omplanke den opgravede Jord med Brædder, fylde Mellemrummene imellem disse og Roden med god Jord, og under jævnlig Banding og Dækning af Overfladen at lade Træet staae til næste Vinter; der har da i selve Rodklumpen dannet sig en Mængde Sugerødder, og de saarede Rødder have dannet Callus, der, saasnart Træet atter kommer i god Jord, vil udsende en stor Mængde Rødder; et saaledes behandlet Træ vil uden Fare kunne omplantes med alle sine Grene. Er Jorden stærkt leret eller fugtig, bør man, selv om en saadan Jord er drainet, plante Træerne saa overlig som muligt, og ved at udbrede Rødderne forsigtigt til alle Sider og bedække dem med en Jordhøi, samt ved at bedække denne med forraadnet Gødning og holde dem aldeles rene for Ukrud, vil man være istand til at holde Rødderne i Overfladen af Jorden. Man

hindrer dem derved fra at trænge ind i den kolde og fugtige Undergrund, som tidligt eller seent foranlediger Træets Sygdom og Død.

Tredie Capitel.

Kjernefrugter: Pyrus, 12te Cl. 2den Ord., Rosaceæ.

§ 1. **Æbletræet** (*P. Malus*) findes vildtvoksende overalt i Europa; allerede for 2,000 Aar siden har man dyrket denne nyttige og velsmagende Frugt i det sydlige Europa, og man kjendte allerede den Gang mange Varieteter, der siden den Tid ere forøgede til mange hundrede, som ved at tiltrækkes baade i nordlige og sydlige Egne, baade i Sydfrankrigs beskyttede Dale og paa Ørkensørnes stormfulde Kyster afgive gode og passende Sorter for alle Aarstider og Beliggenheder. Da Æbletræets Rødder meest ligge i Overfladen, foretrækker det en ikke altfor tør Jordbund, helst med et leer- eller mergelblandet Underlag, og forøvrigt en god, frugtbar Jord. I en kold og vaad Jordbund blive Træerne syge, og de bedre Sorter angribes af Kræft; er Beliggenheden raa, kold og skarp, bør kun de haardsføre Sorter plantes frit i Frugthaver, og de kjælnere, der i saa Fald tildannes som Pyramidetræer, plantes 12—16 Fod fra hinanden paa Rabatterne i Kjøkkenhaven eller espalieres ved Øst- eller Vestmurene. I den egentlige Frugthave, der indhegnes paa en af de tidligere angivne Maader og hvor igjennem der drages de fornødne Gange, ordnes Frugtræerne saaledes, at de høieste og haardsføreste komme nærmest mod Nord og Vest, for at bryde Vinden og for ikke at hindre Solens Indvirkning paa de lavere Sorter. Saaledes plantes Valnødder og ægte Kastanier bagest i 16—20 Alens Afstand; foran dem Æbler og Pærer i 13—16 Alens Afstand, og forrest Kirsebær og Blommer 8—10 Alen fra hverandre.

Som en almindelig Regel maa man desuden antage, at alle Sommer- og Efteraarsfrugter samt de til Huusholdningsbrug og Mostpresning dyrkede Æble- og Pærearter taale den største Kulde og den meest udsatte Vælggenhed, medens alle Vinterfrugter, der for det Meste stamme fra det sydlige Europa, bør anvises den varmeste og meest beskyttede Plads, naar de ikke, som ovenfor er bemærket, tildannes som Espalier- eller Pyramidetræer.

Jorden i Frugthaven bør ikke anvendes til andet end Græs, som engang imellem aflaaes og hvert andet eller tredje Aar gives et tyndt Lag Gødning; dog bør der omkring hvert Træ være en Runddeel af 3 Alens Gjennemsnit, som holdes reen for Ukrud og Græs og belægges med forraadnet Gødning; ved at dyrke Jorden med Kjøfkenvæxter eller Gøderurter udpines den for meget, og man beskadiger let de øverst liggende Rødder ved Behandlingen; hvert 4—5 Aar bør Græsset omgraves, men ikke dybere end Græstørven er tyk; efterat Tørvne ere raadnede, gives lidt Gødning, og Pladsen besaaes atter med Græsfø. — For at opbevare Frugterne om Vinteren er det nødvendigt at have et godt rummeligt, tæt og tørt Værelse, der kan opvarmes, helst med varm Luft, og hvor Varmen Vinteren igjennem bør være imellem 3—5 Grader R. Længs Væggene, og naar Værelset er stort, ogsaa i Midten anbringes 2 Alen brede Bræddehylder 1 Fod over hverandre, som forsynes foran med en 4 Tommers høi Kant. Paa disse Hylder lægges Frugterne, naar de ere afplukkede, eet Lag paa hver Hylde, eller, naar Pladsen er meget indskrænket, to Lag; Vinduerne aabnes i de første 14 Dage, medens Frugterne jøde, og efter at denne Periode er forbi, tillukkes Alt omhyggeligt, og man undgaaer saa meget som muligt at indlade den ydre Luft. Alle beskadigede eller halvraadne Frugter borttages efterhaanden fra Hylderne, men de ubeskadigede røres ikke, førend de fremtages til Brug. Modningen kendes paa den Væthed, hvormed Frugten løsnes fra Grenen, naar man bøjer den tilbage, og Afplukningen bør altid fore-

tages i fuldkommen tørt Veir og ikke tidligere, end at Duggen kan være borttørret. Uagtet Frugterne bør afplukkes med Barmhjertighed uden at stødes, naar de ere bestemte til Mostpresning eller Huusholdningsbrug, lide de dog langt mindre ved et Stød under Nedplukningen end senere, naar Evedningen er forbi. Ogsaa en god, tør og luftig Kjælber kan anvendes til Frugtkammer, og er forsaavidt at foretrække, som man her blot behøver at tilstoppe alle Aabninger, naar Frosten nærmer sig, for at sikke sig en jevn Varme. De finere Vinterfrugter bør, inden de sættes paa Bordet, henlægges 8—14 Dage i et varmt Værelse for at eftermodnes, som betydeligt vil forhøje deres Velsmag. Da den indskrænkede Plads ikke tillader os specielt at beskrive den store Mængde hyperlige Frugtforter, som for Tiden dyrkes, ville vi indskrænke os til at levere nedenstaaende Beskrivelser over de bedste Bordfrugter, Huusholdnings- og Mostæbler, hvorved det endnu bemærkes, at man af et godt Bordæble fordrer en smuk Farve, fint Kjød, der er saftigt og har en behagelig, kryddret Smag; et godt Huusholdningsæble bør være stærkt saftigt og ved Kogningen falde sammen i en eensformig Masse, og et godt Mostæble bør indeholde megen Saft, der om muligt bør have noget adstringerende, og hvis specifikke Vægt vil staae i et directt Forhold til Mostens Styrke. Medens saaledes Gravensteenæblet afgiver en god Mostfrugt, er det Samme maaskee endnu i høiere Grad Tilfældet med adskillige siberiske Æbleforter, der ved deres haarde, sammenjnerpende Kjød blive uskikkede til Spisning og Kogning.

Det lave Standpunkt, som Pomologien og Frugtomenclaturen desværre indtager her i Landet, hvilket for en Deel grunder sig paa den overalt følte Mangel paa store offentlige Træskoler, har nødt os til at tye til tyske og engelske Pomologier, for at levere nedenstaaende Liste. Det er især Hofgartner C. F. Fintelmann's „Die Obstbaumzucht“, George Lindley's „Guide to the Orchard etc.“ og „Dansk Høuetidende“, udgivet af Bentzen, som her have tjent os

til Veiledning, og støttende os paa disse tre hæderligt be-
kjendte Navne samt vore egne ved Reiser i Tydskland og
England indvundne Erfaringer, troe vi med Rette at kunne
anbefale de nedenstaaende Frugtforter til enhver Haveelsker.

1. Sommerfrugt.

1. Hvid Astracan.

Synonymmer: Pomme glacée, Eisapfel, Glarusapfel, Fiseæble.

Frugten af Middelsstørrelse, rundagtig, kantet paa Si-
derne og ribbet mod Spidsen. Bægeret sammentrængt i en
lille Fordybning. Stilkens tyk og meget kort, Skallen glat,
med nogle svage røde Striber paa Solsiden og bedækket
med et hvidt Støv, Kjødet hvidt, blødt, fastigt og velsma-
gende. Bordsfrugt i Slutningen af Juli eller Begyndelsen
af August og holder sig kun faa Dage. Træet er haardført
og frugtbart.

2. Passe pomme rouge.

Syn.: Rødt Augustæble, Jerusalemsæble, Herbsstreichapfel.

Frugten næsten kugleformig, lidt tilspidset mod Bæge-
ret. $2\frac{1}{2}$ Tommer bred og $2\frac{1}{4}$ Tommer høi, med nogle
flade Ribber. Bægeret i en flad Hulning. Skallen fin,
guulagtig hvid, paa Solsiden tuscheret og plettet med Rødt.
Kjødet hvidt, lidt rødligt omkring Kjernehuset, blødt, fastigt
af sød, viinagtig Smag. Bordsfrugt i August.

Træet egner sig til Dværg- og Espaliertræ og bærer
rigeligt.

3. La Cousinette d'été.

Syn.: Silfæblet.

Frugten langagtig, ofte paa den ene Side høiere end
paa den anden, med utydelige Ribber. Bægeret luffet, ikke
fordybnet. Stilkens grøn, kort. Skallen hvid, paa Solsiden
med tætliggende lyscarmoisinsrøde Striber. Kjødet hvidt,
rødligt omkring det store luffede Kjernehus, fastigt, af viin-

syrlig Smag og violagtig Lugt. Bordsfrugt i August. Træet er middelftort med hængende Grene.

4. Oslin.

Frugten rundagtig, sammentrykt, uden Kanter. Bægeret noget fremstaaende. Stilkens kort og tyk. Skallen tyk, blegguul, med talrige lysegrønne Punkter. Kjødet fast, saftigt og kryddret. Bordsfrugt i August. Træet er af Middelftørrelse og egner sig til Dvergtræ.

5. Early red Margaret.

Syn.: Evaæble, rød Jacobsæble, red Juneating, Margreteæble.

Frugten over Middelftørrelse, rundagtig aflang, næsten kantet, Bægeret sluttet, fladt, Stilkens kort og tyk. Skallen grønlig guul med tætte mørkerøde Striber. Kjødet hvidt, saftigt, skjørt, af syrlig behagelig Smag. Bordsfrugt i August. Træet middelftort, med udbredte Grene, bærer tidligt og rigeligt og egner sig for Dvergformen.

6. Den røde Sommercialville.

Frugten stump kogleformig, Bægeret sluttet i en flad Fordybning, hvorfra 5 Ribber løbe over Frugten. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang i en dyb, med Rust bedækket Grube. Skallen tyk, guulagtig grøn, overtrukken af Carmoisinrødt og med en blaalig Duft. Kjødet hvidt, fiint, løst, af jordbæragtig Smag. Kjøkkenfrugt i August. Træet er svagtvoksende og tidligt bærende.

7. Calville blanc d'été.

Syn.: Hvid Sommercialville.

Frugten over Middelftørrelse fladrund, stærkt ribbet. Bægerfordybningen med dybe Folder, Stilkens kort, Skallen hvidguul, med enkelte læderfarvede Striber. Kjødet guulagtigt, skjørt, saftigt, af viinsyrlig Smag. Bordsfrugt i September. Træet stærktvoksende med oprette Grene og kogleformig Krone.

8. Alexanderæblet.

Syn.: Aporta Nalivia.

Frugten uregelmæssig rundagtig med bredt afftumpede Ender og stærkt fremtrædende Ophøininger. Bægeret opret i en dyb Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, Skallen fedtet at føle paa, grønlig lysegul, og paa Solsiden overtrukket med stærke carmoisinrøde Striber. Kjødet er løst, fastigt, hvidt, med hindbæragtig krydderet Viinsmag og violagtig Lugt. Bordsfrugt fra September til December. Træet er frodigt, haardsført og rigtbærende.

9. Den sribede Sommerpearmain.

Frugten hyperbolisk 3 Tommer bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi. Bægeret aabent, opret, langt, fiddende i en dyb og vid Hulning. Stilkens stærk, $1\frac{3}{4}$ Tomme lang. Skallen fin, citrongul paa Solsiden, med korte smudsigt røde Striber og Pletter. Kjødet hvidt, løst, saftfuldt og velsmagende. Bordsfrugt i September. Træet voxer stærkt, har fine Grene og bærer godt.

10. Den røde høst Aniscalville.

Frugten hyperbolisk $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{1}{2}$ Tomme høi. Bægeret stærkt, i en flad Fordybning, hvorfra mange fine Ribber udbrede sig over Frugten. Stilkens tynd, 1 Tomme lang. Skallen gul, tuscheret med Mørkerødt, og med brede carmoisinrøde Striber; paa Solsiden er Farven mørkere. Kjødet hvidagtigt-grønt, ikke meget fastigt med syrlig violagtig Lugt og Smag. Bordsfrugt fra September til December. Træet voxer langsomt og svagt, forlanger et beskyttet Vørested og egner sig for Dværgformen.

11. Dutch Codlin.

Frugten aflang, meget stor, med 5 Ribber, som løbe fra Bægeret til Stilkens. Bægeret lille og dybtliggende. Stilkens kort og tyk. Skallen gul, paa Solsiden orange. Kjødet hvidt, tørt, syrligt. Kjøkkenfrugt fra September til December. Træet middelført, langsomt voksende.

12. Red Quarranden.

Syn.: Devonshire Quarranden. The Sack Apple.

Frugten fladrund, høiere i den ene Side end i den anden. Bægeret luffet, siddende i en ringe Jordybning, omgivet af smaa Dphoininger. Stilkens fort, tyk, i en dyb Grube. Skallen fedtet at føle paa, grønlig, men næsten aldeles overtrukken med en smuk rød Farve, blandet med lysebrune Punkter. Kjødet er grønlig hvidt, fiint, fastigt, af sød, lidt viinsyrlig Smag.

Kjøkkenfrugt i September. Træet meget frugtbart.

13. Hindbæræblet.

Frugten hyperbolisk, paa den ene Side høiere end paa den anden. Bægeret sluttet, spidsbladet, siddende i en rummelig, af mange Vorter og Folder omgivet Jordybning, fra hvilken 8 à 10 Ribber udbrede sig over Frugten. Stilkens brun, træagtig, Skallen mat orange, beduftet; paa Solsiden tuscheret med Purpur. Kjødet vidt, løst, fastigt af hindbæragtig Smag. Kjøkkenfrugt fra September til November. Træet stærktvoksende, temmelig frugtbart.

14. Den røde Sommer-Rambour.

Frugten flad, paa den ene Side høiere end paa den anden, med brede Ribber. Bægeret laadent, holder sig længe grønt, og sidder i en lav snæver Jordybning. Skallen glindsende, grøngul, paa Solsiden farvet med mørkt Carmoisinrødt som paa Skyggesiden taber sig i bølgeformige Striber. Kjødet hvidgrønt, marvfuldt, fastigt af viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra September til November.

15. Den engelske Pral Rambour.

Frugten fladrund, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi. Bægeret tørt, lille, i en dyb snæver Hulning. Stilkens stærk, 1 Tomme lang, i en dyb glat Grube. Skallen glindsende, citrongul, tuscheret paa Solsiden med et blegt Bruunrødt. Kjødet hvidt, fiint, meget fastigt, af viinagtig kryddret

Smag. Rjoffenfrugt i September. Træet stærkt, med stærkt fraftaaende Grene, tidligt bærende.

16. Pothringer Rambouren.

Syn.: Pundæblet.

Frugten flad, $4\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{1}{2}$ Tomme høj paa den høieste Side, stærktribbet. Bægerfordybningen viid, dyb. Stilkken meget kort i en viid og dyb Grube. Skallen fiin, lysgul, med brede carmoisinrøde Striber og rødlige Flammer paa Solsiden. Rjodet hvidt, løst, saftigt, af viinsyrlig Smag. Rjoffenfrugt fra September til November. Træet stærktvoksende, med nedadboiede Grene; er meget frugtbart og opnaaer en høj Alder.

17. Keswik Codlin.

Frugten stor, uregelmæssig rundagtig, med nogle flade Ribber fra Stilkken til Bægeret, som er stærkt og dybt. Stilkken kort, i en dyb Grube. Skallen bleggul med lidt Rødt paa Solsiden. Rjodet gulagtigt, saftigt, af syrlig Smag. Rjoffenfrugt fra September til November. Træet er haardført og rigtbærende.

18. Nonnentüte.

Syn.: Flaskeæble, Nonneæble, Bunter Langhals, Haberapsel, Hasenkopf van Lübben, rothgestreifter Schlotterapsel.

Frugten aflang, tilspidsset mod Bægeret, som er lille, halvaabent, siddende i en viid Fordybning. Stilkken lang, tynd, i en dyb, snever, rustfarvet Grube. Skallen grønliggul med carmoisinrøde Striber og Pletter paa Solsiden. Rjodet hvidt, løst, saftfuldt af suur jordbæragtig Smag. Børdfrugt fra September til Januar. Træet er stærktvoksende med udbredte, lange og tynde Grene; tidligt og rigtbærende.

19. Jordbæræblet.

Syn.: Slesvigsk Jordbæræble, Winter-Jordbæræble.

Frugten hyperbolisk, $3\frac{3}{4}$ Tommer bred og $2\frac{1}{4}$ Tomme høj, med mange smaa Dphøininger. Bægeret langt, aabent,

i en snæver, lav Hulning. Stilkens lang, tynd, i en dyb og viid Grube. Skallen fiin, grønlig=lysgruul med korte rosenrøde Striber paa Bugen og talrige Pletter. Kjødet grønligt=gruult, marvfuldt, saftigt. Vordfrugt fra September til December. Træet stort og stærktvoksende af tidlig og stor Frugtbarhed.

20. Den hvide Voxreinette.

Frugten fladrund, $3\frac{1}{4}$ Tomme bred, 3 Tommer høi, Bægeret stærkt tilspidset, halvlnkket, i en viid og dyb Hulning. Stilkens kort i en viid, dyb, tragtformig Grube. Skallen fedtet at føle paa, citrongruul, paa Solsiden lidt rødlig. Kjødet hvidt, fiint, marvfuldt, saftigt, af syrlig=smag. Vordfrugt i September. Træet stort, med fraftaaende, tilbagebøjede Grene, meget frugtbart.

21. Duchesse of Oldenburgh.

Frugten fladtrykt, skjæv, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred, $1\frac{1}{2}$ Tomme høi. Bægeret opret, bredbladet aabent, siddende i en dyb og viid Hulning. Stilkens kort, uldhaaret, i en dyb tragtformig Grube. Skallen gruulagtig, paa Solsiden rødligt=stribet. Kjødet hvidt, saftigt, lidt syrligt. Vordfrugt fra September til October. Træet stærktvoksende, med oprette Grene, temmelig frugtbart.

2. Høstfrugt.

22. Danziger Kantæblet.

Frugten fladrund, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægeret aabent, langbladet, siddende i en dyb Hulning, omgivet med Ribber, hvoraf flere naae til Stilkens; denne er tynd og sidder i en dyb, tragtformig Grube. Kjødet er fiint, saftigt, af viinsyrlig kryddret Smag. Vordfrugt fra October til November. Træet er stort, stærktvoksende tidligt og rigtbærende.

23. Gravenstenen.

Syn.: Sabine, Strømer, Rippapfel, Prinzepapfel, Blumen Calville o. fl.

Frugten høi, kugleformet, $3\frac{1}{4}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægeret uthdeligt, siddende i en dyb og temmelig viid Hulning. Stilkken kort, i en dyb tragtformig Grube. Skallen blegguul med carmoisinrøde Striber og Pletter. Kjødet løst, saftigt og velsmagende. Bordsfrugt fra October til Januar. Træet er stærktvoxende og de tilbageblevne Grene danne en kugleformet Krone.

24. Pigeonet royal.

Frugten aflang med svage Dphøininger efter Længden. Bægeret lille, henterrende, siddende i en flad Fordybning. Stilkken kjødet. Skallen fiin, guulhvid, blandet med Rosenrødt, paa Solsiden med korte mørkerøde Striber. Kjødet sneehvidt, fast, fiint, af viinsyrlig Smag. Bordsfrugt fra October til Januar. Træet middelftort med udbredte Grene og flad Krone. Det bærer tidligt og egner sig for Dværgformen.

25. True Pearmain.

Syn.: Abrahamsæblet.

Frugten rund, uden Dphøininger. Bægeret lille. Skallen grøngul, næsten overalt blandet med Mørkerødt. Kjødet guulagtigt, blødt, af fiin behagelig Smag. Bordsfrugt fra October til Februar. Træet stort, stærktvoxende, med kantede Sommerstød og lange Blade; det er meget frugtbart og egner sig for Dværgformen.

26. Van der Lahn's Guldreinette.

Frugten fladrund, ofte fladribbet. Bægeret stærkt, halvaabent. Stilkken kort, siddende i en snæver, dyb Grube. Skallen tynd, lyseguul med guulbrune Røstpletter; paa Solsiden med korte carmoisinrøde Striber. Kjødet hvidt, fiint, saftfuldt, af sød muskatagtig Smag. Bordsfrugt fra October til Januar. Træet er stort, stærktvoxende, med en flad Krone; det bærer tilbøigt.

27. King of the Pippins.

Syn.: Den engelske Vinter Gulb-Pearmain.

Frugten over Middelsstørrelse, aflang, bredest ved Stilken. Bægeret stort, siddende i en noget flad Hulning. Stilken 1 Tomme lang, tynd, befæstet i en tragtformig Grube. Skallen bleg orangegul, paa Solsiden rødfarvet. Kjødet hvidguult, fast, skjørt, saftigt, sødt og kryddret. Bordsfrugt fra October til Januar. Træet er haardsført, rigtbærende og egner sig for Drægsformen.

28. Ribston Pippin.

Frugten af Middelsstørrelse, rundagtig, noget uregelmæssig dannet, med nogle stumpe, ubestemte Kanter paa Siderne. Bægeret lille, lukket, siddende i en uregelmæssig kantet Fordybning. Stilken kort, tynd, befæstet i en smal Grube. Skallen bleggul, rustfarvet ved Stilken, paa Solsiden med svage røde Pletter. Kjødet blegguult, fast, skjørt, sødt, af rigtkryddret Smag. Bordsfrugt fra October til April. Træet er middelsstort og frugtbart.

29. Hughes golden Pippin.

Frugten rundagtig, under Middelsstørrelse. Bægeret stort, aabent, siddende i en flad Hulning. Stilken kort, befæstet i en neppe kjendelig Grube. Skallen gul med talrige grønne Pletter og rustfarvede Punkter. Kjødet guulagtigt fast, saftfuldt og velsmagende. Bordsfrugt fra October til Januar.

30. Det store røde Faros Æble.

Frugten fladrund; $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $1\frac{3}{4}$ Tomme høi; med flade Ribber. Bægeret langt, tilspidset, næsten lukket, siddende i en dyb og viid Hulning. Stilken tynd, kort. Skallen fiin, glat, gul, næsten overalt farvet med Smudsigtrødt. Kjødet guulagtigt, løst, saftigt, af syrlig Smag. Kjøffenfrugt fra October til Januar. Træet er stort og stærktvoksende.

31. La Ménagère.

Frugten fladrund, paa den ene Side altid høiere end paa den anden, $4\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{1}{4}$ Tomme høi, fladribbet. Bægeret ufuldkomment, aabent, siddende i en viid dyb, foldet Hulning. Stilkens kort befæstet i en viid, flad, af Ribber omgiven Grube. Skallen tynd, svedgul, paa Solsiden besat med talrige mindre og større carmoisinrøde Pletter. Kjødet grønlig-hvidt, løst, saftigt af syrlig-sød Smag. Kjøkkenfrugt fra October til December. Træet stort, rambourformigt.

32. Den røde Eстераars Calville.

Frugten næsten kugleformig, fordømmeste noget skjævt. Bægeret stort, halvluffet, siddende i en flad dunhaaret Fordybning. Stilkens er befæstet i en dyb og viid rustfarvet Grube. Skallen er fedtet at føle paa, bleg rød; paa Solsiden mørkcarmoisinrød. Kjødet rosenrødt nærmest Skallen, ellers hvidt, stjørt, saftigt af viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra October til December. Træet stort, stærkvoksende og frugtbart.

33. Hawthornden.

Frugten rundagtig, i Almindelighed noget høiere paa den ene Side end paa den anden. Bægeret luffet, temmeligt dybtliggende. Stilkens 1 Tomme lang, siddende i en Fordybning. Skallen fiin, grønliggul, paa Solsiden smuk rød med mørke Punkter. Kjødet hvidt, saftigt, af sødlig Smag. Kjøkkenfrugt fra October til Januar. Træet er frodigt. Sommerffuddene korte, og Frugtbarheden meget stor.

34. Alfriston.

Frugten stor, aflang, tilspidset, med brede, uregelmæssige Ribber. Bægeret aabent, siddende i en dyb ujevn Hulning. Stilkens kort, dybt befæstet i en ujevn Grube. Skallen lysgrøn, paa Solsiden farvet med Orange og med et tyndt Rustovertræk. Kjødet gullagtigt, stjørt, saftigt, af syrlig-sød Smag. Kjøkkenfrugt fra October til Januar.

35. London Pippin.

Frugten af Middelsstørrelse, fladrund, med 5, lige vidt fra hinanden staaende Ribber, tiltagende og fremstaaende henimod Bageret; dette er lille, luffet, siddende i en lav Hulning. Stilkens tynd, $\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en dyb Grube. Skallen gulgrøn, paa Solsiden farvet med Smudsigrødt. Kjødet fast, stjørt, gulagtigt, af syrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra October til Januar. Træet langsomt voksende, men rigtbærende.

36. Amtmands Æblet.

Frugten næsten kugleformet, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi, og lige saa bred. Bageret langbladet, aabent, siddende i en Hulning, som er omgivet med Ribber, der løbe ud over Frugten. Stilkens sidder i en dyb rustfarvet Grube. Skallen gulhvid, paa Solsiden med korte, carmoisinrøde Striber og Tuscheringer. Kjødet hvidt, nærmest Skallen rosenrødt, løst, af rosenagtig, viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra October til November. Træet er meget frugtbart.

37. Fyrste Æblet.

Frugten tilspidset, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 2 Tommer høi. Bageret kort, siddende i en lav Hulning. Stilkens lang, stærk. Skallen lysgul, paa Solsiden guldfarvet. Kjødet grøntaaret, af syrlig-sød Smag. Kjøkken- og Mostfrugt fra October til Marts. Træet stort og stærktvoksende.

38. Det violette Cardinalæble.

Frugten fladrund, med flade Ribber. Bageret langt, tilspidset, siddende i en dyb, snæver, stundom stæv Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, befæstet i en tragtformig rustfarvet Grube. Skallen tynd, beduftet, blaagul, paa frithængende Frugter farvet med et i det violette spillende Røserødt. Kjødet hvidt, fint, marvfuldt, af sød Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Januar.

39. Carpentin.

Frugten fladrund med flade Ribber. Bægeret langt, grønt, siddende i en snæver, ikke meget dyb Hulning. Stilkens tynd, lang, befæstet i en dyb tragtformig Grube. Skallen grønliggul, med store kaneelbrune Rustpletter, paa Solsiden tuscheret og stribet med Lyserødt. Kjødet hvidt, fastigt af hyrlig Smag. Rjøsken- og Mostfrugt fra November til Februar. Træet stærktvoksende, med lange ofte hængende Grene. Det bærer tidligt.

40. Champagner Viinæblet.

Frugten rundagtig, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi. Bægeret høitsiddende. Stilkens kort. Skallen rød med flammede mørke Striber. Kjødet rødligaaret, kornet, blødt. Mostfrugt i October. Træet stort, bliver gammelt og frugtbart.

41. Junkeræblet.

Frugten valse- eller afstumpet kugleformig, Bægeret langt, tilspidset, lukket. Stilkens tynd, lang, befæstet i en viid Grube. Skallen fedtet at føle paa, i Modningstiden stærkt spædende, lysgul, paa Solsiden lidt blegrød. Kjødet hvidt, fiint, løst, sødt, ikke meget fastigt. Rjøskenfrugt fra October til Januar. Træet er stærktvoksende, tidligt og rigtbærende.

42. Det gule Fennikelæble.

Frugten fladrund, tilspidset. Bægeret lille, sluttet, siddende i en viid fiintfoldet Fordybning. Stilkens kort, tyk, befæstet i en dyb, tragtformig Grube. Skallen lysgul med en fiin kaneelbrun Rustbedækning, paa Solsiden lidt rødlig; kaneelfarvede Borter og Rustpletter ere ikke fjeldne. Kjødet hvidt, fiint, noget tørt, af fennikelagtig Smag. Bordsfrugt fra November til Januar. Træet middelstort, med fine frastaaende Grene og flad Krone; meget frugtbart.

43. Venusæblet.

Frugten hyperbolisk, tilspidset, med rundagtige Dphøininger. Bægeret kort, luffet, siddende i en ubetydelig Fordybning. Stilkens meget kort. Skallen glat, eensfarvet, citrongul. Kjødet hvidt, sfjort, saftfuldt, af sød viinagtig, kryddret Smag. Vordfrugt fra November til Januar. Træet er langsomt voksende, med mange fine løvfulde Grene; meget frugtbart.

44. Det sribede Vinter Hindbæræble.

Frugten kugleformet med brede Ribber. Bægeret smalt, langbladet, sluttet, siddende i en viid, dyb, med mange Ribber og Kjødperler besat Fordybning. Stilkens tynd, 1 Tomme lang, befæstet i en viid, dyb og glat Grube. Skallen glat, lysgul, næsten overalt sribet og tuscheret med Carmoisinrødt. Træet svagt voksende med fine Grene; egner sig for Dværgformen.

45. Det røde Dueæble (Pigeon rouge).

Frugten aflang, tilspidset under Middelsstørrelse. Bægeret, lille, Stilkens kort. Skallen gulagtig med rosenrødt, paa Solsiden med carmoisinrøde Striber. Kjødet hvidt, fast, fiint, sfjort af rigt, kryddret Smag. Vordfrugt fra November til Marts. Træet er svagt voksende og rigtbærende; egner sig for Dværgformen.

3. Vinterfrugt.

46. Den røde Borsdorfer.

Frugten fladrund, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 2 Tommer høi, ofte kantet; Bægeret lidt fordybet, Stilkens tyk, $\frac{3}{4}$ Tomme lang. Skallen fiin, smudsiggul, paa Solsiden mørkcarmoisin, eller med mørke baandagtige Striber. Kjødet gulagtigt, fiint, fast, meget saftigt, af sød viinagtig, kryddret Smag. Vordfrugt fra November til næste Sommer. Træet stærkt voksende og rigtbærende.

47. Reinette de Canada.

Frugten fladrund, tilspidsset, ribbet. Vægeret stort, siddende i en stor og viid Fordybning. Stilkens kjødet, fremragende over Frugten. Skallen fiin, grønligguul, paa Solsiden lidt rødlig. Vordfrugt fra November til April. Træet stærktvoksende, med tilbagebøjede Grene og bærer rigeligt.

48. Claygate Pearmain.

Frugten aflang, over Middelsstørrelse. Skallen guulagtig, næsten bedækket med brede mørkerøde Striber. Kjødet guult, noget tørt, men sødt og rigt kryddret. Vordfrugt fra November til Marts.

49. Courtpendu Royal.

Frugten af Middelsstørrelse, rund, fladtrykt, uden Kanter. Vægeret stort, aabent. Stilkens kort, siddende i en dyb Grube. Skallen grøngul, paa Solsiden mørkerød. Kjødet guult, sfjort, af rigt kryddret Smag. Vordfrugt fra November til Marts. Træet stærktvoksende, med oprette Grene og meget frugtbart.

50. Casseler Reinetten.

Syn.: Den hollandske Guldbreinette.

Frugten fladrund, smallere mod Vægeret; dette er langt, tilspidsset, næsten sluttet, siddende i en viid og dyb Hulning. Stilkens tynd, 1 Tomme lang, befæstet i en dyb, tragtformig Grube. Skallen fiin, matguldgul, paa Solsiden med mørke Striber og Pletter. Kjødet hvidguult, fiint, sfjort, saftfuldt, af sød, viinagtig, kryddret Smag. Vordfrugt fra November til Februar. Træet stærktvoksende, tidligt og rigtbærende.

51. Den gule Sukkerreinette.

Frugten fladrund, afrundet mod Stilkens, med flade, brede Ribber. Vægeret aabent, siddende i en viid, dyb, fiintribbet Hulning. Stilkens træagtig, 1 Tomme lang, be-

fæstet i en dyb, tragtformig Grube. Skallen tynd, eensfarvet, citronguul. Rjødet hvidt, skjørt, sødt og saftfuldt. Bordsfrugt fra November til Marts. Træet stærktvoksende med frastaaende, løvfulde Grene; det er rigtbærende og egner sig for Dværgformen.

52. Princesse noble.

Frugten aflang, ribbet. Bægeret opret, luffet. Stilkken meget kort og tyk, siddende i en viid, tragtformig Grube. Skallen tynd, høiguul, paa Solsiden tegnet med korte carmoisinrøde Striber. Rjødet fiint, fast, saftfuldt, af sød, viin-kaneelagtig Smag. Bordsfrugt fra November til Mai. Træet af Middelsstørrelse med mange fine, løvrige Grene; det bærer tidligt og rigeligt.

53. Den engelske Guldippin.

Frugten fugleformig. Bægeret aabent, siddende i en flad Jordybning. Stilkken kort, befæstet i en flad og viid Grube. Skallen fiin, guldgul, paa Solsiden brunligrød. Rjødet guulagtigt, fast, fiint, saftfuldt, af sød, viinagtig Smag. Bordsfrugt fra December til Marts.

54. Guld-Gylderling.

Frugten parabolisk eller valseformig. Bægeret langt, siddende i en snever, folderig Jordybning. Stilkken kort. Skallen guldgul, paa Solsiden med et Anstrøg af Brunrødt. Rjødet guulagtigt, noget løst, fastigt, af viinagtig, kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet af Middelsstørrelse, langsomt voksende, med fine, nedhængende Grene.

55. Den hvide Vinter Calville.

Frugten hyperbolisk, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{1}{4}$ Tomme høi. Bægeret stærkt, spidsbladet, luffet, siddende i en dyb Hulning, hvorfra 5 stærke Ribber løbe over Frugten lige ned til Stilkken. Skallen fiin, guldgul, paa Solsiden tuscheret med Rosenrødt. Brunagtige Rustpletter findes næsten

paa enhver Frugt. Kjødet fiint, løst, saftfuldt, af sød, kryddret Smag. Vordfrugt fra December til Mai. Træet middelført med frastaaende Grene og flad Krone; egner sig for Dværgformen.

56. Den røde Vinter Calville.

Frugten hyperbolisk med 6—10 fine Ribber. Bøgeret langbladet, luffet, siddende i en neppe mærkelig Fordybning. Stilkens tynd, 1 Tomme lang, befæstet i en viid tragtformig Grube. Skallen fedtet at føle paa, blaat anløben, grønlig hvid, næsten aldeles overmalet med svagere eller stærkere Carmoisinrødt og med gunlagtige Punkter. Kjødet rødligt, fiint, temmelig saftigt, af syrlig-sød, jordbær- eller violagtig Smag. Vordfrugt fra November til Marts. Træet er middelført; det forlanger en nærende Jordbund og et beskyttet Vægsted.

57. Den røde hollandske Bellefleur.

Frugten fladrund med uthdelige Ribber, Bøgeret stærkt, aabent, siddende i en viid og dyb Hulning. Stilkens kort, befæstet i en dyb tragtformig Grube. Skallen citrongul, paa Solsiden tuscheret og stribet med mørk Carmoisin. Kjødet hvidt, fast, fiint, saftigt, af viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til April. Træet stærktvoksende med sammentrængt Krone; det bærer tidligt og rigeligt.

58. Northern Greening.

Frugten aflang over Middelførrelse. Bøgeret lille, luffet, siddende i en flad, snever, ujevn Hulning. Stilkens kort og tyk, ikke fordhybet, men forbundet med en fremspringende Kjødsvulst paa den ene Side. Skallen smudsiggrøn, paa Solsiden stribet og plettet med Brunt. Kjødet grønligt, fast, af syrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til April.

59. Royal Russet.

Frugten stor, rundagtig, lidt smallere mod Stilkens og Bøgeret; dette er langt, luffet, siddende i en snever, dyb,

ujevne Hulning. Stilkene kort, befæstet i en dyb og viid Grube. Skallen gulagtig-grøn, paa Solsiden farvet med Brunt. Kjødet graaagtig-hvidt af en syrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Mai.

60. Bedfordshire Foundling.

Frugten stor, rundagtig, skjævt, med uregelmæssige Ribber og brede stumpe Kanter. Bøgeret aabent, jiddende i en dyb, snever Hulning. Stilkene kort, befæstet i en dyb Grube. Skallen bleg-grønliggul med grønne Pletter, paa Solsiden farvet med lys Orange og plettet med smudsigt Rødt. Kjødet gulagtig, skjært, af syrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Januar.

61. Den røde Høst Calville.

Frugten fladrund med meget flade Ribber. Bøgeret fladt liggende. Stilkene tynde, lang, befæstet i en flad Grube. Skallen grønliggul, med uregelmæssige mørkerøde Striber over hele Frugten. Kjødet grønlighvidt og rødligt aaret, marvfuldt, saftigt, af rosenagtig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Januar. Træet middelftort, med nedboiede Grene; meget frugtbart.

62. Det brune Alatable.

Frugten fladrund ribbet. Bøgeret stort, aabent, jiddende i en viid Hulning. Stilkene meget kort, befæstet i en dyb Grube. Skallen beduftet, grøngul, paa Solsiden farvet med mørkt Leverrødt og tegnet med mørkere eller lysere Striber. Kjødet hvidt, løst, kornet, af syrlig krydret Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Marts og kan ogsaa med Fordeel anvendes til Mostpresning.

63. Papagoie Æblet.

Frugten hyperbolisk, 4 Tommer bred og $3\frac{3}{4}$ Tomme høi, ribbet. Bøgeret lille, luffet, ofte manglende. Stilkene meget kort, befæstet i en flad Grube. Skallen fiin, glindsende, hvidgul, paa frithængende Frugter med baandagtige

grønne, og paa Solsiden med rødligge Striber og talrige, mørkebrune med Grønt omkredsede Punkter. Kjødet hvidt, fiint, mærsfuldt, af viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Januar. Træet af anseelig Størrelse, raft Væxt og tidligt samt rigtbærende.

64. Blod Æblet.

Frugten rundagtig, noget smallere fra Midten til Bægeret, $3\frac{3}{4}$ Tomme høi og ligesaa bred. Bægeret stærkt, luffet, siddende i en flad dreiet Fordybning. Stilk kort, befæstet i en dyb og glat Grube. Skallen fiin, guul, overalt farvet med lysere og mørkere Blodrødt. Kjødet rosenrødt, grovkornet, fastigt, af viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Marts. Træet af Middelstørrelse med flad Krone; temmeligt frugtbart.

65. Mayers hvide Pigeon.

Frugten parabolisk, $2\frac{1}{2}$ Tomme høi og ligesaa bred, ribbet, Bægeret langt, tilspidset, siddende i en dyb, ribbet Hulning. Skallen fiin, glindsende citronguul, paa Solsiden rødlig flammet, med carmoisinrøde Pletter. Kjødet guulagtigt, fiint saftfuldt, af sød viinagtig kryddret Smag. Bordsfrugt fra November til Mai. Træet middelstort med talrige fine stærkt frastaaende Grene; det egner sig for Dværgformen.

66. Den kongelige Reinette.

Frugten fladrund, ribbet. Bægeret vidt aabent, siddende i en flad 5 ribbet Fordybning. Stilk kort, befæstet i en dyb snever Grube. Skallen ru, lysguul, paa Solsiden tuscheret eller stribet med Guldgult; Punkter og Ruspletter ere hyppige. Kjødet guulagtigt, hvidt, fiint, saftfuldt, af sød Smag. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet stærktvoksende, med frastaaende Grene.

67. Newyorker Reinetten.

Frugten fladrund, lidt smallere mod Bægeret; dette er fortbladet, aabent, siddende i en meget viid, flad Fordyb-

ning. Stilkken tynd, befæstet i en dyb tragtformig Grube omgivet med kaneelfarvet Rust. Skallen fin, citrongul, paa Solsiden med et Anstrøg af Carmoisinrødt. Kjødet fiint, guulagtigt af viinagtig kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet stort og stærktvoksende med høi Krone; det bærer silbdigt men rigeligt.

68. Downton Pippin.

Frugten fladrund. Bægeret langt, tilspidset, aabent ikke nedsænket. Stilkken tynd, siddende i en flad Grube. Skallen glat, citrongul, med nogle carmoisinrøde Pletter og stærke lysebrune Punkter. Kjødet guulagtigt hvidt, meget fiint, sprødt, saftfuldt, af sød viinsyrlig kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet stærktvoksende og rigtbærende.

69. Wyker Pippin.

Syn.: the holland pippin. Pomme Madame.

Frugten parabolisk, $3\frac{3}{4}$ Tomme bred og 3 Tommer høi. Bægeret stærkt, siddende i en dyb Hulning. Stilkken kort, befæstet i en dyb Grube med en Kjøbsvulst. Skallen fin, gul, paa Solsiden bleg rød, Kjødet fast af sød Smag. Bordsfrugt fra December til Marts. Træet er stærktvoksende og rigtbærende.

70. Braddicks Nonpareil.

Frugten fladrund. Bægeret sluttet, siddende i en dyb tallerkenformig Fordybning. Stilkken træagtig, befæstet i en tragtformig, rustfarvet Grube. Skallen glat, citrongul, paa Solsiden rødlig. Kjødet fast, saftfuldt af viinsyrlig kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Marts.

71. Mandel Reinetten.

Frugten næsten fugleformig. Bægeret kortbladet, aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilkken tynd, befæstet i en dyb, snever rustfarvet Grube. Skallen guldgul, overalt tuscheret og stribet med Rødt og besat med sortebrune Rust-

pletter. Kjødet guulagtigt, meget fiint, fast, saftfuldt, af sød muskatagtig Smag. Bordsfrugt fra December til Juli. Træet er stort, stærktvoksende, med flad Krone, bliver meget gammelt og bærer ret godt.

72. Den røde Winterpearmain.

Frugten afstumpet-kegleformig. — Bægeret smalbladet, aabent, siddende i en meget dyb, viid og ribbet Hulning. Stilkens meget kort, befæstet i en dyb, viid Grube. Skallen glat, lysgul, paa Solsiden bemalet med Mørkt, paa Skyggesiden med stribet lyst Blodrødt. Kjødet hvidt, fiint, saftfuldt, af sød, viinagtig, kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet stærktvoksende med en kuglerund Krone; det er rigtbærende, naar det er udvokset.

73. Guld Reinetten fra Bordeaux.

Frugten flad, smallere mod Stilkens og Bægeret, $4\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{3}{4}$ Tomme høi, svagt kantet. Bægeret aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilkens kort, kjødet, befæstet i en viid og dyb Grube. Skallen tønd, hoi-gul, med figurlignende Rustpletter paa Skyggesiden og tuscheret med Hoirødt paa Solsiden. Kjødet guulagtigt, hvidt, fiint, skjort, saftigt af syrlig-sød, kryddret Smag. Bordsfrugt fra December til Marts. Træet er middelsort med vidt fra hinanden staaende Grene.

74. Reinetten fra Orleans.

Frugten fladrund, smallere mod Bægeret, fladribbet, den ene Side oftere høiere end den anden. Bægeret stærkt, aabent, siddende i en viid flad Fordybning. Stilkens middelsort, befæstet i en dyb tragtformig Grube. Skallen fiin, guldgul, paa Solsiden tuscheret med Blegcarmosinrødt. Kjødet guulagtigt, meget fiint, mærsfuldt, saftigt, af syrlig-sød Smag. Bordsfrugt fra December til April. Træet er stort, stærktvoksende med frastaaende Grene; det bliver gammelt og er rigtbærende.

75. Court pendu plat.

Frugten rund, sammentrykt. Bægeret stort, aabent, siddende i en viid, flad Hulning. Stilkens kort, befæstet i en dyb Grube. Skallen orangegul, paa Solsiden mørkerød. Kjødet guult, skjort, af kryddret Smag. Bordsfrugt fra November til Marts. Træet haardsørt, af opret Vært, rigtbærende og egner sig for Dværgformen.

76. Boston Russet.

Frugten fladrund, Bægeret halvaabent, med lange Bægerblade, siddende i en ubetydelig Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, tynd, befæstet i en tragtformig Grube. Skallen grøn med lidt Brunrødt paa Solsiden, senere gulagtig; graalige Pletter findes spredte over Frugten. Kjødet grønligt-hvidt, saftigt, af forfriskende, slyrlig Smag. Bordsfrugt fra Januar til April.

77. Beachamwell Seedling.

Frugten under Middelsstørrelse, rundagtig. Bægeret lille, aabent, siddende i en lav Fordybning. Stilkens $\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen bleggul, paa Solsiden med et rødt Anstrøg og med uregelmæssige brune Pletter. Kjødet guult, fint, saftfuldt, af behagelig Smag. Bordsfrugt fra December til Marts. Træet haardsørt og rigtbærende.

78. Green Newton pippin.

Frugten af Middelsstørrelse, rundagtig, fladtrykt, lidt tilspidsset mod Bægeret; dette er lille, lukket og lidt nedfænklet i en snever afrundet Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, tynd, befæstet i en smal, dyb Grube. Skallen thk, mørkegrøn, med lysegrønne Pletter. Kjødet grønagtig hvidt, fast, skjort, Smagen er sød, forbunden med en livlig Syre og en let aromatisk Lugt. Bordsfrugt fra December til Mai.

79. Stjerne-Calvillen.

Frugten hyperbolisk, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi og ligesaa bred, med stærke Ribber. Bægeret sidder i en snever og dyb

Hulning. Stilkens kort, befæstet i en snever, flad Grube. Skallen matgul, paa Solsiden uthdeligt stribet og indsprængt med mat Rødt, samt med talrige, stjerneagtigt omfransede Punkter. Kjødet gulagtigt, grovkornet, fastigt, af syrlig sød Smag. Kjøkkenfrugt fra December til April. Træet stort, stærktvoksende og meget frugtbart.

80. Den tyrkiske Calville.

Frugten hyperbolisk, 4 Tommer bred og $3\frac{3}{4}$ Tommer høi, med 7 Ribber. Bægeret lille, siddende i en dyb og viid Hulning. Stilkens meget kort, befæstet i en dyb og viid, stundom paa Randen noget puflet Grube. Skallen guldgul, paa Solsiden med brede, korte, carmoisinrøde Striber. Fine graa Punkter og store lysegraae Rustpletter findes. Kjødet hvidt, fastigt, grovkornet, af noget sammenfnerpende, viinsyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra December til April. Træet er stort, stærktvoksende og bliver gammelt; det bærer tidligt og rigeligt.

81. Den gule Vinter-Carthäuser.

Frugten stor, næsten fugleformig, med brede Ophøininger. Bægeret lille, luffet, siddende i en lav Hulning. Stilkens meget kort, befæstet i en ikke ret dyb, rustfarvet Grube. Skallen beduftet, gulagtig, paa Solsiden med Striber af smudsigt Rødt; talrige Rustpletter findes især omkring Bægeret. Kjødet gulagtigt, hvidt, markfuldt, fastigt, af syrlig-sød Smag. Kjøkkenfrugt fra December til Mai. Træet stort og stærktvoksende.

82. Vinter-Rambour.

Frugten flad, skjæv, 4 Tommer bred og 3 Tommer høi, med flade Ribber. Bægeret luffet, ofte skjævt siddende i en dyb Hulning. Stilkgruben viid, dyb, skjæv. Skallen citrongul med Spor af Grønt, paa Solsiden stribet og plettet med Carmosinrødt. Kjødet gulagtig-hvidt, grovkornet, fastigt, af viinsyrlig-sød Smag. Kjøkkenfrugt fra

December til April. Træet er stort og stærktvoksende med frastaaende Grene; det er meget frugtbart.

83. Græskaræblet.

Frugten stor, fladrund eller fugleformig, uregelmæssig ribbet. Bægeret spidsbladet, luffet, siddende i en snever og dyb Hulning, omgivet af flere Rjødovorter. Stilkken stærk, befæstet i en dyb Grube, som ofte bliver skjævt ved stærke Rjødubvæxter. Skallen citrongul, paa Solsiden bleggrød, flammert, stundom med større og mindre brunagtige Ruspletter. Rjødet guulagtigt, noget grovt, fastigt, viinsyrligt. Rjøskenfrugt fra December til Februar. Træet stort og stærktvoksende.

84. Den hvide Stettiner.

Frugten fuglerund. Bægeret aabent, siddende i en temmelig viid og dyb Hulning. Stilkken $\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en viid Grube. Skallen eensfarvet, lysegul. Rjødet hvidt, fast, syrligt. Rjøskenfrugt fra December til April. Træet temmelig stort, med halvfugleformig Krone; det er rigtbærende.

85. Den røde Stettiner.

Frugten hyperbolisk, med brede, flade Ribber, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægerfordybningen viid, flad. Stilkken kort, befæstet i en dyb Grube. Skallen guulagtig=blegrød, paa Solsiden farvet og stribet med Blodrød; brunagtige Ruspletter ere hyppige. Rjødet hvidt, løst, fastigt af viinsyrlig Smag. Rjøskenfrugt fra December til Mai. Træet er meget stort og stærktvoksende, de nederste Grene ere nedhængende; det bærer hvert Aar.

86. Melonæblet.

Frugten parabolisk med kantede Dphøininger. Bægeret stort, aabent, siddende i en viid, af Folder omgivet Fordybning. Stilkken kort, befæstet i en viid, tragtformig Grube. Skallen tyk, citrongul, paa Solsiden rødlig. Rjødet hvidt,

mørt, fastigt, af melonagtig Smag. Rjøskenfrugt fra December til Marts. Træet er pyramideformigt.

87. Credes store Wilhelmsæble.

Frugten hyperbolisk, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi, ribbet. Bægeret kort, halvaabent, siddende i en dyb, ribbet Hulning. Stilk kort, stærk, befæstet i en dyb, viid, rustfarvet Grube. Skallen høiguul paa Solsiden med carmoisinrøde Striber og blegrode Flammer. Rjødets hvidt, fast, saftfuldt, af viinsyrlig Smag. Rjøskenfrugt fra December til April. Træet stort, stærktvoksende, med en bred, løvrig Krone; rigtbærende.

88. Vinter-Postoph.

Frugten hyperbolisk, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi, med 5 stærke Ribber. Bægeret tilspidset, siddende i en viid, dyb, tallerkenformig Hulning. Stilk kort, befæstet i en dyb, ofte med Rjødsvulster indsnæret Grube. Skallen glat, grønlig-lyseguul; paa den største Deel af Frugten mørkeblodrød. Rjødets hvidt, fint, fastigt, af viinsyrlig-sød kryddret Smag. Rjøskenfrugt fra December til April. Træet af livlig Væxt, tidligt og rigtbærende.

89. Det sribede Imperial.

Frugten hyperbolisk, foroven afstumpet, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og paa den høieste Side ligesaa høi, med 5 stærke Ribber. Bægeret kort, halvslukket, siddende i en dyb, viid, tallerkenformig Hulning. Stilk kort, befæstet i en dyb, tragtformig Grube, som hyppig indsnævres af nedløbende Ribber. Skallen citronguul, paa Solsiden med korte carmoisinrøde Striber. Rjødets hvidt, mættfuldt, saftigt, af sød, kaneelagtig Smag. Rjøskenfrugt fra December til Mai. Træet stort, stærktvoksende, rigtbærende.

90. Sabines Nonsuch.

Frugten rundagtig, lidt tilspidset mod Bægeret, som er tiøt, lang og lukket. Stilk stærk, kort, laaden, befæstet

i en temmelig dyb Grube. Skallen grøn, senere smuk gul, paa Solsiden stærk rødbrun. Kjødet hvidt, med lidt gulagtigt Skjær, saftfuldt og velsmagende. Bordsfrugt fra December til Mai. Træet skal være frugtbart.

91. Det ædle Vinter-Borsdorfer.

Frugten fladbrud, Bægeret kortbladet, aabent, siddende i en lav, viid Fordybning. Stilkens kort, befæstet i en snæver rustfarvet Grube. Skallen fin, guldgul, paa Solsiden tuscheret med Blodrødt. Kjødet hvidt, fint, sprødt, af sød, viinagtig, eiendommelig behagelig Smag. Bordsfrugt fra Januar til Marts. Træet stort, men langsomt voksende og kan blive over 100 Aar gammelt. Det bærer sjældent før det 15de Aar.

92. Bredaer Reinetten.

Frugten hyperbolisk, med 7 à 8 stærke Ribber. Bægeret storbladet, aabent, siddende i en viid, flad Fordybning, omgivet med stjerneformig, kaneelbrun Rust. Stilkens kort, tyk, befæstet i en dyb, tragtformig Grube. Skallen noget ru, citrongul, paa Solsiden tuscheret med Brunrødt og med talrige røde og brune Punkter. Kjødet hvidt, sprødt, fastigt, af sød, lidt syrlig Smag. Bordsfrugt fra Januar til Marts.

93. Mensfelder Vinter-Calvillen.

Frugten hyperbolisk, med 5 Ribber. Bægeret stærkt, siddende i en viid, dyb, tallerkenformig Hulning. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen glat, citrongul, paa Solsiden tuscheret med Rødt og besat med brede Rustpletter. Kjødet hvidt, fint, af sød, viinagtig, kryddret Smag. Bordsfrugt fra Januar til Juli. Træet middelført, i Ungdommen stærkt voksende, meget frugtbart.

94. Yorkshire Greening.

Frugten stor, calvilleformig. Bægeret lukket, siddende i en flad, ujevn, afrundet Fordybning. Stilkens kort, tyk,

laaden, befæstet i en flad, ujevn Grube. Skallen mørkgrøn, svagt farvet med smudsig Blegbrunt og korte røde Striber. Kjødet grøngagtigt hvidt, fiint saftigt, af hyrlig Smag. Kjøkkenfrugt fra Februar til Juli.

95. Det store rhinske Bouncæble.

Frugten stump, kegelformig, med flade Dphøininger. Bægeret aabent, siddende i en viid og flad Fordybning. Stilken kort, siddende i en flad Grube. Skallen glat, blegguul, med brede og korte, mørke og lyserøde Striber paa Solsiden; talrige Punkter og Rustpletter findes. Kjødet hvidt, sprødt, saftigt, af sødagtig kryddret Smag. Kjøkkenfrugt fra Januar til Juli. Træet danner en stor pyramideformig Krone med glindsende mørkegrønt Løv.

96. Mohrenkopf.

Frugten langagtig, skjæv, ribbet. Bægeret langt, luffet, siddende i en snever Hulning. Stilken stærk, træagtig, befæstet i en dyb, viid og rustfarvet Grube. Skallen blaaligt beduftet, orangeguul, paa Solsiden farvet med mørkt Carmoisinrødt, paa Skyggesiden stribet med lyserødt. Kjødet guulagtigt, marvfuldt, noget tørt, af sød Smag. Kjøkkenfrugt fra Februar til August. Træet stort, stærktvoksende, haardsført, tidligt og stærkt bærende.

97. Den røde Gyllderling.

Frugten hyperpolist, 3 Tommer bred og næsten ligesaa høi, foroven sribbet. Bægeret stærkt, luffet, siddende i en flad Hulning. Stilken 1 Tomme lang, tynd, befæstet i en flad Grube. Skallen guulgrøn, tuscheret med mørkt Brunrødt paa Solsiden. Kjødet grønlighvidt, fast, saftigt, hyrligt. Kjøkkenfrugt fra Januar til Mai. Træet frugtbart med tilbagebøiede Grene og flad Krone.

98. Vinter-Citronæblet.

Frugten fladrund, 3 Tommer bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægeret sidder i en dyb og viid Hule, omgivet af

Ribber. Stilkken lang, befæstet i en tragtformig Grube. Skallen fiin, citronguul, paa Solsiden med nogle faa røde Striber. Kjødet hvidt, skjørt, saftfuldt. Kjøkken- og Mostfrugt fra Januar til April. Træet stort, med en bred Krone; bærer rigeligt.

99. Det dobbelte Paradisæble.

Frugten rundagtig, smallere imod Bægeret, 3 Tommer bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægeret stort, tilspidset, luffet, laadent. Stilkken stærk, befæstet i en viid dyb, tragtformig, rustfarvet Grube. Skallen beduftet, lyseguul, ofte aldeles bedækket med Blodrødt og stærke, hvidgraae stjerneformige Punkter. Kjødet hvidt, fast, af syrlig, sød, viinagtig Smag. Kjøkken- og Mostfrugt fra Januar til April. Træet er stort, stærktvoksende med frastaaende Grene; det bærer tidligt og rigeligt.

100. Den røde treaarige Striibling.

Frugten fladrund, 3 Tommer bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi. Stribbet. Bægeret lille, luffet, laadent. Stilkken kort, befæstet i en dyb, tragtformig, rustfarvet Grube. Skallen glat, citronguul, overalt stribet med lyst og mørkt Carminrødt. Kjødet guulagtigt svagt rødligt, marvfuldt, tørt, af sød Smag. Kjøkkenfrugt fra Februar; den kan holde sig i 2 Aar. Træet danner en flad Krone og voxer ikke ret stærkt.

Til Plantning paa kolde og forholdsvis ubeskyttede Steder kan især anbefales

N°. 15, 16, 17, 33, 37, 48, 58, 62, 74, 85, 91 og 95.

Til en lille Have, som kun kan have Plads til nogle faa Træer, ville vi anbefale

N°. 5, 12, 18, 23, 27, 33, 45 og 46

§ 2. Pæretræet (*P. communis*) dyrkes i det Væsentlige ligesom Æbletræet. Det har en rankere Væxt og mere dybtgaaende Rødder, naar det er forædlet paa Kjerneftam-

mer (i saa Fald helst af den vilde Skorpære); hvorfor det ogsaa hynder en mere tør Jordbund.

Naar man i Frugthaver giver de store Kronetræer 18 til 20 Alens Afstand, kan man plante Pyramidetræer af alle Sorter imellem dem, saaledes at der bliver 1 Rad Dværgtræer imellem 2 Rader Høistammede, og 1 af hine imellem 2 af disse. Blive Træerne plantede fildigt, og Rødderne kun ere faa, gjør man vel i at omvifle Stammen med Mos, Bregner eller Straa for at hindre Uddunstningen. Alle Træerne bør plantes paa lave, flade Høie, med en Jordfrants omkring, der kan holde Fugtigheden sammen; dette opnaaes ogsaa ved at belægge Høien med gammel Gjødning, og begge Dele bidrage til at holde Rødderne nær Overfladen. Dette er især vigtigt ved Pæreespallierer, hvor de dybtgaaende Rødder tilføre altfor megen raa Saft, som giver stærke Skud, men ingen Frugter; man bør derfor heller ikke grave og dyrke saadanne Rabatter med Havefager, men hellere belægge dem med lang Gjødning.

Vi have allerede ovenfor omtalt, at Dværgformen ikke alene er opfundet og anvendt som Prydelse for Haven, men at den ogsaa muliggjør Dykning af kjelnere Frugtsorter i et koldt og ugunstigt Klima. Det er især de finere franske og belgiske Pæresorter, der ved at tiltrækkes som Dværgtræer og gives den fornødne Pasning, ogsaa hertilands ville kunne bringes til en høi Grad af Fuldkommenhed, og rigelig lønne den paa dem anvendte Umage, og vi ville derfor efter „Danst Høuetidende“ give en kort Skildring af disse Træers Behandling.

Kan man ikke forskaffe sig 3 à 4-aarige Dværgpyramidetræer, da maa man selv tiltrække sig dem paa følgende Maade. Naar Træet er podet tæt ved Jorden om Foraarret, og kun har beholdt et Skud i den derpaa følgende Sommer, indstudies dette i Januar til en Høide af 16 à 18 Tommer. Der vil nu fremkomme 6—7 Skud i Løbet af Sommeren, hvoraf det øverste beholdes som Ledegreen, men afsnibes i Spidsen, naar det er 10 Tommer langt;

skulde der paa denne Vedegreen atter i Sommerens Løb fremkomme Sideskud, borttages de paa det Øverste nær. De i Foraaret udviklede Sideskud anbindes til Stokke for at give dem en regelmæssig og horizontal Retning. I August indstudies de paa 9 Dine, og der foretages saaledes ingen Vinterbeskæring. Medens Vedegreenen det næste Aar behandles ligesom forrige Aar, indstudies Sideskuddene paa Sidegrenene, saasnart de ere 4 Tommer lange, til 3 Tommer, og dersom der atter fremkommer Skud, da indstudies de, naar de ere 3 Tommer, til 2 Tommer. Vedegreenen eller den yderste Green paa Sideskuddene lades urørt til August, da den atter indstudies paa 8 à 9 Dine. Naar man fortsætter denne Behandling i 3 à 4 Aar, vil man faae meget smukke og gode Træer, som nu kunne henplantes paa Blevestedet. Har man nu et godt Stykke Havejord, som er drainet og har det fornødne Læ, saa planter man tidligt om Efteraaret sine Dværgtræer derpaa i en Afstand af 4 Alen. Dersom Jorden er noget fugtig og leeret, bør man helst anvende Træer dertil, som ere forædlede paa Dvædstammer, da Dvæden ynder en fugtig Jordbund; er man derimod nødt til at anvende Træer, der ere podede paa Pærestammer, plantes de paa Jordhøie ovenpaa Jorden, og efterat Stammen er fastbundet til en stærk Pæl, dækkes Rødderne med Jord, og derovenpaa lægges et Lag forraadnet Gjødning, halv forraadnede Blade eller Mos, som alt bidrager til at holde Jorden fugtig og bringer Rødderne til at holde sig i Overfladen. Dersom man er nødt til at plante Træer med Dvædegrundstammer i en let og tør Jord, da bør Træet plantes saa dybt, at Pødestedet næsten dækkes af Jord; dog bringes Træet ikke saa dybt i Jorden, men efterat det er plantet temmeligt øverligt, dannes der en lille Jordhøi af Jord og halvforraadnet Gjødning, hvorved Pødestedet dækkes. Denne Høi dækkes om Sommeren med Blade, Græs eller Mos, og i tørt Veir giver man engang ugentlig hvert Træ 4 Pd. Guano opløst i 50 Pøter Vand. De ældre Pyramide-Træers Beskæring foretages

paa følgende Maade. Naar Sidegrenen det første Aar efter Plantningen har givet 3 à 4 Skud, indstudies disse i Slutningen af Juni, paa 2 Tommer; skulde de atter bryde, lader man dem voxe, til de ere 2 Tommer, og indstudser dem derpaa til 1 Tomme. De paa den lodrette Ledegreen fremkomne Foraarsskud indstudies sidst i Juni, saaledes at de Nederste blive 6 Tommer, hvorimod de Øvrige aftage i Længde, saa at de Øverste kun blive 2 Tommer. Ledegreenen selv indstudies først i August, naar Sidegrenenes Ledegrene indstudies; man kan lade den beholde en Længde af 6—8 Tommer, indtil den Høide er naaet, som man har bestemt, at Træet skal have; naar dette er skeet, indstudies den paa 2 Tommer. Sidegrenenes Ledegrene indstudies efter Træets stærkere eller svagere Væxt paa 6—8 Line.

Vi vide, at rigelig Næring og stærk Bæstøring vil frembringe stærke Skud, og at disse, der indeholde raa, uforarbejdet Saft, ikke ere villige til at ansette Frugter; for altsaa at ordne Saftløbet saaledes, at de smukke Træer tillige blive fulde af Frugter, er det nødvendigt at anvende et Middel, der kan standse det altfor rigelige Saftløb, og et saadant finde vi i Rødbæstøringen. Medens de Træer, som ere forædlede paa Øvædestammer, hverken saa tidligt eller saa ofte behøve at bæstøres paa Roden, vil dette derimod være Tilfældet med de paa Bærerer pødede Træer, fordi Bærerødderne ere mere dybtgaaende end Øvædens. Rødbæstøringen selv foretages saaledes: Dersom Træet ikke viser en ualmindelig Frodighed som en Følge af en meget nærende Jord, da lader man det de første 2 Aar efter Plantningen henstaae urørt, men efter Øvæsfaldet det 3die Efteraar graver man rundt om Stammen, i en Afstand af 12 Tommer fra denne, en 18 Tommer dyb Grøvt, og alle stærke Rødder, som man træffer i denne, affikkes enten med Spaden eller affikkes med en Kniv. Ved at grave ind under Træet søger man at affikke de muligt tilstedeværende Bælerødder. For at give de sig dannende Suge-

rødde rigelig Næring, fylder man den øverste Halvdeel af Grøften med forraadnet Gødning eller Bløde.

Ved næste Rødbestæring, som foretages enten næste Efteraar eller et Aar senere, eftersom Væxten fordrer det, graves Grøften 14 Tommer fra Stammen, senere 16 à 18 Tommer, og denne sidste Afstand beholdes hvergang man senere vil rødstævne Træet. Ogsaa paa ældre halvstammede Bæretæer kan Rødbestæringen med Fordeel anvendes, men man maa ikke grave Grøften nærmere end 3 Fod fra Stammen og kun stævne det halve Antal af Rødderne; Resten lader man usforstyrrede til næste Aar. Hvor større Træer skulle rødstævnnes, maa man være nogenlunde sikket imod Blæsten, da denne ellers let kunde rive Træet overende, naar de større Rødder vare afkaarne.

Som en Kuriositet, der altid kan have en vis Værd for den, som slet ikke har nogen Have, kan man dyrke smaa Dværgtræer af de finere Bæresorter i Potter. Disse bør være 14 Tommer i Gjennemsnit, Jorden bør være en god nærende Markjord, blandet med med velforraadnet Kogjødning, og Træerne maae være podede paa Dvæder. I gode Sommer nedsenker man Potterne til Jorden ved en Syd-muur eller paa et andet solrigt Sted, og giver engang imellem en Vanding med flydende Gødning. I kolde og flette Sommer beholder man dem under Glas i et koldt Væxt-huus eller i en Vasse.

Rjernefrugternes Sygdomme ere fornemmelig Kræft, Blodstyrtning o. s. v.; saavel disse, som de skadelige Dyr, der angribe dem, ere omtalte i 1ste Afdel. 1ste Capitel § 11—12.

Nedenstaaende Sorter, blandt hvilke man vil kunne finde de bedste Bords-, Rjølken- og Mosfrugter, troe vi med Rette at kunne anbefale til vore Læseres Opmærksomhed.

1. Sommerfrugt.

1. Borups-Pæren.

Frugten ikke ret stor, afrundet mod Bægeret, tilspidsset mod Stilkken; denne er stærk, brun og sidder skævt med en Rjødsvulst paa den ene Side. Bægeret er kortbladet, aabent, og ligger frit paa den øverste Ende af Frugten. Skallen tyk, smudsiggul, rødsvart paa Solsiden. Rjødet gulagtig hvidt, sødligt, velsmagende. Bordsfrugt i Juli—August. Træet frodigt, tidligt og rigtbærende.

2. Den store Magdalene-pære.

Syn.: Den store Margrethepære; den grønne Sommer-Magdalene.

Frugten ægformig, afrundet mod Bægeret, forlænget og afstumpet mod Stilkken; 2 Tommer bred og 2½ Tomme lang. Bægeret lille, lukket, siddende i en lille Fordybning. Stilkken 2 Tommer lang, omgivet med Følde og Rjødsvorter. Skallen fin, glindsende, gulagtig-grøn, paa Solsiden lidt rødagtig, Rjødet gulagtigt, smeltende, af syrlig sød, muskatelleragtig Smag. Bordsfrugt i Juli—August. Træet er selv paa en Dvædestamme stærktvoksende, med opadstaaende Grene og violet-mørkerøde Sommerskud; det er rigt bærende.

3. Den ægte Margrethepære.

Syn.: Den lille Magdalene-pære.

Frugten rundagtig, lidt tilspidsset mod Stilkken, 1 Tomme lang og bred. Stilkken af samme Længde som Frugten. Skallen glat, hvidgul. Rjødet hvidt, fastigt. Bordsfrugt i første Halvdeel af August.

4. Carmeliter-Citronpæren.

Syn.: Citron des Carmes.

Frugten ægformig, 2 Tommer høi og ligesaa bred, afrundet mod Bægeret; dette er aabent, fladt, siddende paa en lille Forhøining. Stilkken stor, 2 Tommer lang, noget krumbøiet, Skallen grøngul, paa Solsiden bleggrødlig. Rjødet fast, hvidt, med sød, men ikke rigelig Saft. Bordsfrugt.

i sidste Halvdeel af August. Træet er middelskort, Kronen pyramideformig.

5. Den grønne Sommer-Citronpære.

Frugten er ægformig, stor; Bugen sidder i Midten og afrunder sig mod Bægeret, $2\frac{1}{2}$ Tomme høi og ligesaa bred. Bægeret er stærktbladet, aabent, siddende i en af flade Rjodsrulster omgivet Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, befæstet i en smuk, viid Grube. Skallen tynd, lysegrøn, med brunrøde Punkter paa Solsiden. Kjødet hvidt, saftigt og smeltende. Bordsfrugt i sidste Halvdeel af August. Træet er stærktvoksende.

6. Roberts Muskatellerpære.

Frugten $1\frac{1}{4}$ Tomme bred og ligesaa høi, buget, med kogleformig Forlængelse mod Stilkens og afrundet mod Bægeret; dette er halvaabent og fristaaende. Stilkens tynd. Skallen tynd, gulagtig. Kjødet hvidt, fintfornet, smeltende, af sød muskatelleragtig Smag. Bordsfrugt fra Slutningen af Juli til Begyndelsen af August. Træet stærktvoksende, med gulagtige Sommerfrud; det trives ikke paa Dvædestammer.

7. Keiserindepæren.

Syn.: L'Epargne. Sparbirne.

Frugten pæreformig, stærkt buget imod Bægeret, kogleformig aftagende mod Stilkens, 4 Tommer høi og $2\frac{1}{2}$ Tomme bred. Bægeret vidt aabent, fortbladet, fristaaende. Skallen glat, citrongul, blandet med lysegrønt og med lidt Rødt paa Solsiden. Kjødet hvidt, fint, saftigt, smeltende, af behagelig muskatelleragtig Smag. Bordsfrugt i August. Træet er stærktvoksende, med hængende Grene; det bærer tidligt og rigeligt. Forædlet paa Dvæden egner det sig for Dværgformen.

8. Den grønne Høyerswerdaer.

Frugten 2 Tommer bred og $2\frac{1}{2}$ Tomme høi. Bugen sidder henimod Bægeret; dette er lille, aabent, ofte mang-

lende. Stilkten kort, fiddende i en Grube, fra hvilken der hæver sig en Rjødsvulst, der stundom forlænger sig ud paa Stilkten. Skallen tynd, græsg grøn, uden noget Rødt. Rjød det hvidt, fiinkornet, noget stenet omkring Kjernehuset, saftigt, smøragtigt-smeltende, af sød, viinagtig Smag. Bordsfrugt i Slutningen af August. Træet er stærktvoksende, med oprette Grene.

9. Den Leipziger Røddikepære.

Frugten løgformig, $1\frac{3}{4}$ Tomme bred og ligesaa høi; Bugen sidder i Midten. Bægeret stærkt, opret, graaguult, fiddende i en flad Fordybning. Stilkten 1 Tomme lang, træagtig, befæstet i en lille Grube, paa hvis ene Side der sidder en lille Rjødsvulst. Skallen tyk, grønliggul, med talrige lysebrune Punkter. Rjødet hvidt, smeltende, saftigt. Rjøffenfrugt i August og September. Træet er stærktvoksende og tidligt frugtbart.

10. Kortsilket Muskatellerpære.

Syn.: Venuspære. Venusbryst.

Frugten langagtig-rund, Stilkten kort. Skallen gul, paa Solsiden rødlig. Rjødet saftigt, af sød, muskatelleragtig Smag. Bordsfrugt i Slutningen af September.

11. Sommer-Dechantpæren.

Syn.: Doyenne d'Été. Beurré d'Été.

Frugten ægformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bugen sidder henimod Bægeret, hvor den afrunder sig; mod Stilkten ender den, efter en Indbøjning mod den ene Side, i en kort, fegleformig Spids. Bægeret spids, halvaabent, fiddende i en lille Fordybning. Stilkten stærk grønlig. Skallen tynd, gulgrøn, med et fiint, brunligt Rødt paa Solsiden og brunlige Punkter. Rjødet hvidt, saftfuldt, smeltende. Bordsfrugt i September. Træet er middels stort og stærktvoksende.

12. Cassolet.

Frugten ægformig, $1\frac{1}{2}$ Tomme bred og 2 Tommer høi, afrundet mod Bægeret; dette er stærkt, aabent, siddende i en lille Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, befæstet i en lille, med Felder omgivet Grube. Skallen gulgrøn, paa Solsiden lidt brunlig farvet. Kjødet grønvidt, sprødt, fastigt, sødt. Mostfrugt; modnes i September og holder sig kun kort. Træet er hurtigt vægende, det forlanger en tør og varm Jordbund, trives godt paa Dvæden og bærer tidligt og rigeligt.

13. Den røde Sommertorn.

Frugten ægformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi. Bugen sidder henimod Bægeret; dette er fremstaaende, aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilkens stærk, trykkes noget til Siden af en Kjødsulst. Skallen fiin, lysegrøn, paa Solsiden rødlig. Kjødet hvidt, kornet, smeltende, af fryddret Smag. Bordsfrugt i Slutningen af September. Træet er middelftort; det bærer tidligt og rigeligt og egner sig for Dværgformen.

14. Den fyrstelige Caffelpære.

Frugten pæreformig, $2\frac{1}{4}$ Tomme bred og $3\frac{1}{4}$ Tommer høi. Skallen glat, lysegul med fine Ruspletter. Kjødet fiint, fastigt, halvt smeltende, af behagelig fryddret Smag. Bordsfrugt i September. Træet er stort, med udbredte Grene.

15. Shobden Court.

Frugten rundagtig. Bugen sidder under Midten, og er bredt afrundet omkring Bægeret; dette er stort, aabent og dybt. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen tynd, gulgrøn med lysegraa Punkter. Kjødet gulagtig hvidt, af behagelig sød Smag. Bordsfrugt i August.

16. Graapæren.

Syn.: Den gode graa, den graa Sommer Smørpære.

Frugten pæreformig, tykbuget, fegleformigt afstumpet

mod Stilkken. Bægeret aabent, spids, siddende i en lille Fordybning. Stilkken tyk, $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, skjævt staaende. Skallen gulgrøn, overtrukket med graabrune Rustpletter. Kjødet hvidt, fastigt, smøragtigt smeltende, af bergamotliggende Smag. Vordfrugt i September. Træet bliver stort, med frastaaende Grene, bærer tidligt og rigeligt; det egner sig for Dværgformen, men trives ikke paa Dvæden.

17. Mouille Bouche.

Syn.: Mouille bouche d'automne ronde.

Frugten ægformig, tykbuget, stump kegelformig, tilspidset mod Stilkken; Bægeret aabent. Stilkken kort, stærk. Skallen tynd, grønlig med talrige Punkter. Kjødet grønagtigt, saftfuldt, smeltende krydret. Vordfrugt i første Halvdeel af September. Træet middelsstort, med udbredte Grene og korte Sommerskud; det bærer rigeligt og egner sig for Dværgformen.

18. Den lange Sommer Muskateller.

Frugten langagtig-kegelformig, fladt afrundet mod Bægeret. Skallen tynd, lysegul, paa Solsiden tuscheret eller stribet med Carmoisinrødt. Kjødet fastigt, halvsmltende af stærk muskatelleragtig Smag. Kjøkkenfrugt i September. Træet ikke meget stort, med noget frastaaende Grene og pyramideformig Krone; det lykkes godt paa Dvæden.

19. Den store Jomfrupære.

Frugten pæreformig, med Bugen omtrent i Midten, den aftager imod Bægeret, og ender imod Stilkken, efterat have gjort en stærk Indbøining, i en stump Keglespids. Bægeret aabent, stærkt, siddende i en flad Fordybning. Stilkken 1 Tomme lang, trykket til Siden ved en Kjødspulst. Skallen glat, gulgrøn med lidt Rødt og talrige lysebrune Punkter. Kjødet fastigt, hvidt, grynet, af muskatelleragtig Smag. Kjøkkenfrugt i September. Træet stort, høit, med hængende Skud; frugtbart.

20. Den gule Sommer Herrepære.

Frugten lang, pæreformig, $3\frac{3}{4}$ Tomme høi og $2\frac{1}{2}$ Tomme bred. Bugen sidder nærvæd Bægeret, mod Stilken under den i en legleformig Spids. Bægeret aabent, spids. Stilken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, omgivet med Rjodophøininger. Skallen glat citrongul, med lidt Rødt paa Solsiden, og talrige lysegrønne Punkter. Rjodet hvidt, saftigt, smeltende af sød Smag. Rjodfrugt i September. Træet stort og hurtigt vorende, pyramideformigt og frugtbart.

21. Den store Peterspære.

Frugten stump tilspidsset, rundboiet. Bugen sidder nærvæd Bægeret; dette er lille, siddende i en flad Fordybning. Skallen tynd, gul, paa Solsiden rødlig. Rjodet hvidt, noget stenet omkring Kjernehuset, af sød Smag. Rjodfrugt i September; den er især god til at tørre. Træet er stort, med lange stive Grene.

22. Franchipane d'été.

Frugten langagtig, smal. Bægeret friistaaende. Stilken lang og tynd. Skallen lysegrøn med hvidagtigt Støv. Rjodet smeltende, af fiin behagelig Smag. Vordfrugt i September. Træet pyramideformigt, frugtbart.

23. Den ægte store Sommerbergamotte.

Frugten rundagtig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi; Bugen sidder nærmest Bægeret og ender mod Stilken i en stump Spids. Bægeret aabent, sammentrykt, siddende i en snever Fordybning. Stilken stærk, lysbrun, $1\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen tynd, grøngul, med et brunligt Rødt paa Solsiden, og hyppige lysegraa Punkter. Rjodet gulagtigt, saftigt, smeltende, af muskatelleragtig Smag. Vordfrugt i September. Træet stærktvoksende, med en bred Krone.

24. Ambrosia.

Frugten rundagtig, lidt fladtrykt. Bægeret nedfænknet. Stilken 1 Tomme lang, tynd, boiet. Skallen glat, grøn-

gul, besat med graa Punkter. Kjødet siint, med en rig, sød, aromatisk Saft. Bordsfrugt i sidste Halvdeel af September.

25. Rousselet de Rheims.

Frugten pæreformig, 2 Tommer bred og 2½ Tomme høi, endende mod Stilkens i en kogleformig afstumpet Spids. Bægeret kort, aabent, frit liggende. Stilkens stærk. Skallen lysegul, paa Solsiden med mørkere eller lysere Rødt, og talrige fine graa Punkter. Kjødet hvidt, marvfuldt, grønet af moskusagtig Smag. Kjødensfrugt i September. Træet stærktvoksende, med violette glindsende Sommerskud; det bærer sildigt men rigeligt.

26. Williams Bon Chretien.

Frugten pyramideformig, stor. Bugen sidder under Midten af Frugten henimod Bægeret, som er smalbladet, opret, siddende i en flad Fordybning; denne er omgivet af Dophøininger, som brede sig ud over Frugten til over Bugen, og forskyde Formen noget. Stilkens tyk, befæstet i en lille Grube. Skallen grønlig, senere gul, med et rødtligt Skjær paa Solsiden, og brungraa Punkter. Kjødet gulagtigt, hvidt, fastigt, velsmagende. Kjødensfrugt i September. Træet er stærktvoksende og rigtbærende.

27. Wallée franche.

Frugten ægformig, noget skjær. Bugen sidder under Midten og ender med en stump Spids mod Stilkens. Bægeret kortbladet, aabent, omgivet af smaa Dophøininger, som udbrede sig over den nederste Deel af Frugten. Stilkens 1 Tomme lang, tynd. Skallen grøn, senere gul, med talrige brune Punkter. Kjødet hvidt, smeltende, af sød Smag. Bordsfrugt i September. Træet er stærktvoksende, haardført og rigtbærende.

28. Beurré Romain.

Frugten thfhuget, langagtig. Bægeret sidder i en temmelig dyb Grube. Stilkens tyk, kort, omgivet af Kjødbuler.

Skallen ujevn, lysegrøn, senere citrongul, med talrige rødgraa Punkter. Kjødet saftigt, smeltende, velsmagende. Bordsfrugt i September. Træet smuktvoksende med oprette Grene, og mørkegrønt Løv; den forædles paa Pærestammer.

29. Beurré d'Angleterre.

Frugten pæreformig, stundom ægformig; Bugen sidder henimod Bægeret, endende mod Stilkens i en noget indboiet Keglespids. Bægeret stivt. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang; den synes at være Fortsættelse af Frugtspiden. Skallen rugulagtig, med talrige brune Punkter. Kjødet hvidt, meget saftfuldt, smeltende, af sød Smag. Bordsfrugt i September. Træet er stærktvoksende, forlanger en varm tør Jordbund og trives bedst paa Pærestammer.

30. Beurré Duquesne.

Frugten kegelformig, $1\frac{3}{4}$ Tomme bred og 2 Tommer høj. Bægeret ufuldkomment udviklet, siddende i en flad Hulning. Stilkens ligesom nedstulken i Frugten, $\frac{1}{2}$ Tomme lang, omgivet af Kjødsulster. Skallen grøn, senere gul, med talrige brune Punkter. Kjødet hvidt, lidt grønet, saftigt og smeltende, af behageligt sød Smag. Bordsfrugt i September.

31. Le Bon Chretien d'Été.

Frugten kegelformig; Bugen er affumpet mod Bægeret, og ender med en stump Spids mod Stilkens. Bægeret halvtåbent, siddende i en flad Jordhulning, hvis Rand altid er lavere paa den ene Side end paa den anden. Stilkens stærk, $1\frac{3}{4}$ Tomme lang, hyppigt trykket til den ene Side. Skallen lysegrøn, senere guldgul; med et smukt Rødt paa Solsiden. Kjødet hvidt, sprødt, grøntkernet. Kjødensfrugt i September. Træet bliver stort, gammelt, og bærer godt.

32. Mandelpæren.

Frugten pæreformig. Bugen sidder nærvæd Bægeret og er afrundet mod dette; mod Stilkens ender den i en af-

stumpet Keglespids. Bægeret aabent, stundom manglende. Stilk 1 $\frac{3}{4}$ Tomme lang, træagtig. Skallen glat, lysegrøn, senere lysegul, med lysebrune Punkter. Kjødet hvidt, saftigt, smeltende, af rosenagtig Smag. Bordsfrugt i September. Træet er stærktvoksende og frugtbart.

33. Den lange gule Biskopspære.

Frugten rundagtig, bredbuget, med uregelmæssig Runding. Bægeret trykket til Siden. Stilk stærk, kjødsfuld, omgivet af Kjødsbultier. Skallen stærk, gulgrøn, med rødlige Striber og talrige Punkter. Kjødet hvidt, løst, af sød Smag. Kjøkkenfrugt i September. Træet stort og stærktvoksende, med kugleformig Krone og meget frugtbart.

34. Barland.

Frugten af Middelsstørrelse, aflang, med Bugen siddende nærvæd Bægeret; dette er fremstaaende og opret. Stilk tynd, $\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen smudsig, grøn med graa Rustpletter. En fortræffelig Mostfrugt, hvoraf der i Herefordshire aarligt produceres flere Tusinde Drexhoveder ypperlig Eider, som i Smag og Styrke i den Grad ligner Portviin, at den i store Quantiteter anvendes til denne Viins Forfalskning.

35. Oldfield.

Frugten under Middelsstørrelse, pyramideformig. Bægeret lille, udbredt. Stilk tynd, $\frac{1}{2}$ Tomme lang. Skallen grønlig, plettet og marmoreret med Mørkegrønt, blandet med graa Rustpletter. En fortræffelig engelsk Mostfrugt. Træet er frugtbart og rigtbærende.

36. Longland.

Frugten smukt ægformig, med Bugen siddende nær ved Bægeret, som er stort og aabent. Stilk er kort, stiv, og sidder i en ujevn Grube. Skallen guldgul, plettet med livlig Orange.

Anvendelse som de tvende Foregaaende. Træet er rigt-
bærende og haardført.

2. Høstfrugter.

37. Salisbury.

Frugten kogleformig, tykbuget, Bugen sidder henimod
Bægeret, fladt, afrundet mod dette, og ender mod Stilk-
en i en lang og kogleformig Spids. Bægeret aabent, siddende
i en lille Fordybning, omgivet af stærke Ophøjninger, der
strække sig ud over Frugten og gjør den skjæv. Skallen
fiin citrongul, overtrukken med et brunligt Rust. Kjødet
hvidt, saftigt, smeltende, af fiin kryddret Muskatellersmag.
Bordfrugt i October.

38. Althorp Crassane.

Frugten rundagtig ægformig, noget høiere i den ene
Side. Bægeret aabent, stivbladet, siddende i en lille For-
dybning, som dannes af større eller mindre Ribber, der løbe
hen over Frugten. Stilk 1 Tomme lang, bøiet, og paa
den ene Side omgivet af en Kjødsulst. Skallen tyk, grøn
med et rødtligt Skjær paa Solsiden, og talrige mørkegrønne
Punkter. Kjødet hvidt, saftfuldt, smeltende, velsmagende.
Bordfrugt i October. Træet bærer godt.

39. Greffe morte.

Frugten lille, skjæv, 2 Tommer høi og 1½ Tomme
bred. Bugen sidder henimod Bægeret, omkring hvilken den
danner en Hvelving. Mod Stilk 1 Tomme lang, flad og stump,
tilspidset. Bægeret aabent, siddende i en flad Fordybning.
Stilk 1 Tomme lang, træagtig. Skallen lysegul med
et mat Rødt paa Solsiden, og hyppige Rustovertræk over
en Deel af Frugten. Kjødet er fiint, saftigt og velsma-
gende. Bordfrugt i October og November. Træet er tid-
ligt og rigtbærende.

40. Le Roi's Flaskepære.

Frugten langagtig pæreformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme høi og $1\frac{3}{4}$ Tomme bred. Skallen grøngul, med et mørkt Rødt paa Solsiden, og mange Røstpletter. Kjødet saftfuldt, smeltende, af sød viinagtig kryddret Smag. Vordfrugt fra December til December. Træet er meget frugtbart.

41. Louise bonne of Jersey.

Frugten kegelformig. Bugen sidder henimod Bægeret som er aabent og siddende i en lille Fordybning. Stilkken 1 Tomme lang, lidt kjødet, ofte stjævt siddende. Skallen lysegrøn, senere gulagtig, med talrige fine Punkter. Kjødet hvidt, saftfuldt, smeltende. Vordfrugt i October og November.

42. Marie Louise.

Frugten har en langagtig Bug og ender ved Stilkken med en stump Spids. Bægeret bredbladet, siddende i en temmelig stor Fordybning, omgivet af Ophøininger som løbe hen over Frugten. Stilkken $\frac{1}{4}$ Tomme lang, befæstet i en Grube. Skallen glat, lysegrøn, senere gul, med nogle mørkegule Striber paa Solsiden. Kjødet er hvidt, saftfuldt, smeltende, af behagelig kryddret Smag. Vordfrugt fra November til Januar. Træet har nedhængende Grene, en ujevn revnet Bark, og er meget frugtbart.

43. Onkel Peters Pære.

Frugten langagtig pæreformig, med Bugen siddende henimod Bægeret og dannende en afstumpet Keglespids mod Stilkken. Bægeret stjerneformigt udbredt, siddende i en lille Fordybning, hvorfra flade Ophøininger løbe hen over Frugten. Stilkken 1 Tomme lang, træagtig, omgivet af en Kjødesvulst. Skallen fedtet at føle paa, græsgrøn, senere grøngul, med mange fine Punkter. Kjødet mathvidt, saftigt, smeltende, af behagelig Sukkersmag. Vordfrugt i October.

44. Summer franc real.

Frugten langagtig; den ophøiede Bug stöder henimod Bægeret og runder sig mod dette. Mod Stilkens ender den sig i en langagtig Spids. Bægeret aabent, kortbladet, siddende i en lille Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, træagtig. Skallen glat, lysegul, senere citrongul, med talrige brunrøde Pletter. Kjødet fastigt, halvsmeltende, af kaneelagtig sød Smag. Bordsfrugt først i October.

45. Seckle.

Frugten ægformig, med en stump Spids ved Stilkens. Bægeret aabent, siddende i en lille Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, træagtig. Skallen graagøn, senere gul, paa Solsiden og omkring Bægeret brunrød. Talrige grønliggraa Punkter og Ruspletter findes. Kjødet guulagtighvidt, saftfuldt, smeltende, af fortræffelig kryddret Smag. Bordsfrugt i Slutningen af October.

46. Beurré van Marum.

Frugten langagtig; Bugen sidder henimod Bægeret og er afstumpet imod Stilkens. Bægeret aabent, opstaaende, siddende i en Fordybning, omgivet af flade Dphøininger. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, stærk; den er ligesom indstuffed i Frugten og er omgivet af en Kjødsvulst. Skallen glat, gulgrøn, senere citrongul; Punkter og Ruspletter ere hyppige. Kjødet hvidt, grønet, meget fastigt og smeltende, af sød Muskatellersmag. Bordsfrugt i Begyndelsen af November.

47. Beurré blanc.

Syn.: Den hvide Høst-Emeryere.

Frugten rundbuget, stumpt tilspidset mod Stilkens, 3 Tommer høi og ligesaa bred. Bægeret siddende i en flad Fordybning, omgivet af Dphøininger, som stundom løbe hen over Frugten. Stilkens $\frac{3}{4}$ Tomme lang, siddende i en snæver dyb Grube. Skallen glat, lysegrøn, senere citrongul, stundom rødt anløben; talrige gulgraa Punkter findes

Rjødet hvidt, smeltende, af rosenlignende Smag. Vordfrugt i October og November.

48. Beurré rouge.

Syn.: Den røde Høst-Smørpære.

Frugten rundbuget, plat afrundet mod Bægeret, stump tilspidset mod Stilken. Bægeret aabent, siddende i en rummelig Fordybning. Stilken $\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen ru, gulgrøn, med lidt Rødt og et lysebrunt Røstovertræk. Rjødets mat hvidt, fastigt, smeltende, af kryddret Sukkersmag. Vordfrugt i November. Træet er middelsstort, forædles paa Pærestammer og egner sig for Dværgformen.

49. Beurré gris.

Syn.: Den graa Høst-Smørpære.

Frugten snart stærktbuget og kogleformet mod Stilken, snart lang og pæreformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{1}{4}$ Tomme lang. Bægeret lille, aabent, siddende i en skjæv Fordybning. Stilken 1 Tomme lang, skjæv. Skallen grøngul, bedækket med brunligt Røst. Rjødets mat hvidt, meget fastigt, smøragtigt, smeltende, af sød Muskatellersmag. Vordfrugt i October. Træet er stærktvoksende; som Dværgtræ trives det bedst paa Dvæden.

50. Beurré Capiaumont.

Frugten tilspidset ægformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $3\frac{1}{4}$ Tomme høi. Bugen sidder henimod Bægeret og ender mod Stilken i en kogleformet afstumpet Spids. Bægeret aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilken 1 Tomme lang, tyk, kjødet. Skallen gulagtig, bedækket med fint, kaneelfarvet Røst. Rjødets hvidt, fastigt, smeltende, af viinsyrlig Sukkersmag. Vordfrugt i October. Træet middelsstort, tidligt og rigtbærende; det egner sig for Dværgformen.

51. Beurré Napoléon.

Frugten $2\frac{1}{2}$ Tomme bred, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi, stærkt buget, afrundet imod Bægeret; efter en stærk Indbøining ender

den mod Stilkken i en afstumpet Keglespids. Bægeret halvaabent, siddende i en lille Fordybning, omgivet med Rjodbuler. Stilkken $\frac{3}{4}$ Tomme lang, stærk, træet. Skallen glat, citronguul, med talrige brune Punkter. Rjødets mat hvidt, smeltende, meget saftfuldt, af sød Smag. Bordsfrugt i November. Træet stærktvoksende; det bærer tidligt og rigeligt, især som Høistamme.

52. Beurré d'hollande.

Syn.: Den hollandske Smørpære.

Frugten rundbuget, kegleformet, $1\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{1}{2}$ Tomme høi, endende mod Stilkken i en kegleformet Spids. Bægeret aabent, opret, siddende i en flad Fordybning. Stilkken stærk, træet. Skallen stærk, lyseguul, paa Solsiden guldgul med talrige brunagtige Punkter. Rjødets hvidt, smøragtigt smeltende, saftfuldt, af rosenagtig Smag. Bordsfrugt i October. Træet stort, med korte Grene og en pyramideformig Krone.

53. Beurré Diel.

Frugten ægformig med Bugen paa Midten; den aftager mod Bægeret og Stilkken og ender ved denne i en afstumpet Spids. Bægeret stort, lukket, opstaaende, siddende i en dyb Hulning. Stilkken tyk, træagtig, $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen fin, lysegrøn, jenere guulagtig, med talrige Punkter og Ruspletter. Rjødets hvidt, lidt stenet ved Kjernehuset, saftigt og smeltende, af behagelig sød Smag. Bordsfrugt fra November til Januar. Forædlet paa Dvæden egner Træet sig især for Dværgformen.

54. Beurré Alexander.

Frugten ægformig. Bugen bred, siddende midt paa Frugten, aftagende mod Bægeret og endende mod Stilkken i en stærkt afstumpet Spids. Bægeret aabent, opstaaende, langt tilspidset, siddende i en Fordybning, omgivet med flade Dphsninger. Stilkken stærk, fjødagtig, befæstet i en lille Hulning. Skallen lysegrøn, guulgrøn, med lidt brun-

ligt Rødt paa Solsiden. Rjødet hvidt, saftfuldt, smeltende, af sød, kryddret Smag. Vordfrugt i November. Træet trives ikke paa Dvædestammer.

55. Beurré d'Argenson.

Frugten kegelformet med en stærk Bug henimod Bægeret, endende mod Stilken i en forlænget Keglespids. Bægeret kort, stivbladet, siddende i en dyb Hulning, omgivet af Ujevnheder, som spores over Frugten. Stilken stærk, fjødagtig, ligesom nedstikken i Frugten. Skallen ru, grøngul, senere lysegul med større og mindre Rustpletter. Rjødet hvidt, overordentligt saftfuldt, smeltende, velsmagende. Vordfrugt i November.

56. Beurré Beauchamp.

Frugten ægformig, noget skjæv, med Bugen siddende henimod Bægeret og kegelformig forlænget mod Stilken. Bægeret halvaabent, med smalle, stive Blade og siddende i en ubetydelig Fordybning. Stilken lang, træagtig. Skallen tynd, grøngul, med talrige brunlige Punkter og graabrune Rustpletter. Rjødet hvidt, saftfuldt. Vordfrugt i November. Træet vil formodentlig bedst egne sig til Dværg- eller Espaliertræ.

57. Beurré gris d'hiver.

Frugten pæreformig, Bugen sidder henimod Bægeret, er afstumpet mod dette, og ender i en skjæv Spids mod Stilken. Bægeret aabent, lille, siddende i en flad, skjæv Fordybning. Stilken $\frac{3}{4}$ Tomme lang. Skallen grøn, senere grøngul, paa Solsiden rødtribet og overalt bedækket med Rust. Rjødet grøngult, saftigt, smeltende, af fin kryddret Sukkersmag. Vordfrugt i November—December.

58. Colmar Souverain.

Syn.: La Souveraine, die Regentinn, König von Bayern.

Frugten langagtig, skjæv, med Bugen siddende henimod Bægeret og mod Stilken endende med en skjæv afstumpet

Reglespids. Bægeret kort, stift, aabent, siddende i en bred, lav Fordybning. Stilken tyk, træagtig, 1 Tomme lang, med en Rjødsvulst paa den ene Side. Skallen tyk, glat, lysegrøn, senere gulagtig, med talrige smaa brune Punkter og Røstpletter, især omkring Bægeret og Stilken. Rjødet hvidt, saftigt, smeltende, af krydret, viinagtig Sukkersmag. Bordsfrugt i October. Træet ikke stærktvoksende, men tidligt bærende.

59. Caloma d'automne.

Frugten langagtig, bredest mod Bægeret, kort, afftumpet mod Stilken, $2\frac{1}{4}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tommer høi. Bægeret aabent, kort, siddende i en lille Hulning. Stilken stærk, $\frac{3}{4}$ Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen fiin, lysegrøn, senere lysegul, med talrige fine, brune Punkter og hyppigt besprængt med Røst. Rjødet hvidt, saftigt, smøragtigt smeltende, af sød, krydret Smag. Bordsfrugt i October. Træet middelftort, danner en flad Krone, bærer tidligt og rigeligt og egner sig for Dværgformen.

60. La Doyenne gris.

Frugten rundbuget, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi. Bægeret lukket, siddende i en flad Fordybning. Stilken $\frac{3}{4}$ Tomme lang, befæstet i en temmelig dyb Grube. Skallen fiin, tynd, mat lysegul, sædvanligt overtrukket med et røbligt Røst. Rjødet hvidt, smøragtigt smeltende, saftfuldt, af rosenlignende Smag. Bordsfrugt i October. Træet bliver ikke stort, forlanger god Jordbund og et varmt Vørested; det egner sig for Dværgformen.

61. Bezy de la Motte.

Frugten rund, stundom lidt langagtig, 3 Tommer bred og ligesaa høi. Bægeret aabent. Stilken $\frac{3}{4}$ Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen tynd, lidt rund, grøngul med talrige jordgraae Punkter. Rjødet hvidt, smeltende, saftfuldt, af rig Sukkersmag. Bordsfrugt i October —

November. Træet middelftort med tornlignende Frugtsporer; det er haardsført og frugtbart.

62. Eстераars-Bergamotten.

Frugten fladtrykt, stundom stump tilspidset, Bugen sidder tæt mod Bægeret og er fladt afrundet imod dette, mod Stilkens ender den i en stærk afftumpet Spids. Bægeret aabent, lille, siddende i en Fordybning omgivet af smaa Dphøininger. Stilkens 1 Tomme lang, stærk. Skallen glat, lysegrøn, senere lysegul, med hyppige grønne eller graa Punkter. Kjødet guulagtigt=hvidt, fastigt, smeltende, af sød, forfriskende Smag. Bordsfrugt fra October til Januar. Træet forlanger en god Plads; som Dværgtræ trives det bedst paa Dvæden.

63. Gansel's Bergamotte.

Syn.: Diamantpære, Yves, Staunton, Brocas Bergamot.

Frugten rundagtig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi. Bægeret lille, aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilkens kort, kjødsfuld, siddende paa Frugtens afftumpede Spids, stundom i en lille Fordybning. Skallen lidt ru, grøngul med gulbrune Pletter, og paa Solsiden med Stri-ber og Overtræk af et brunligt Rødt. Kjødet hvidt, lidt grovt kornet, næsten smeltende. Bordsfrugt i October—November. Træet er rasfværende af spredt Væxt, med gulbrune Sommerfud, der ere bedækkede med et hvidt Støv; den opnaaer først sin rette Fuldkommenhed, naar den espalieres ved en Vest- eller Sydosimuur.

64. Almindelig Bergamotte.

Frugten under Middelftørrelse; fladtrykt eller kugleformet, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og ligesaa høi. Bægeret lille, aabent, siddende i en flad, regelmæssig Fordybning. Stilkens kort og tyk, befæstet i en tragtformig Grube. Skallen ru, gulgrøn med lidt Brunt paa Solsiden, med talrige graa Pletter, Kjødet mat hvidt, smeltende, lidt grynet nærved Kjernehuset, af sød og rigt kryddret Smag. Bordsfrugt i Octo-

ber. Træet er stort, har oprette Grene, bliver gammelt, er haardsført og rigtbærende.

65. Bezy d'Héri.

Frugten rundagtig, aflang, $2\frac{1}{4}$ Tomme bred og $2\frac{1}{2}$ Tomme høi. Bægeret aabent, siddende i en flad Hulning. Stilkken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, tynd, krumboiet. Skallen grøngul, rødlig paa Solsiden. Kjødet haardt. Kjøkkenfrugt i October—November.

66. Den sachsiske Klokkepære.

Frugten næsten rund med Bugen i Midten, 3 Tommer høi og ligesaa bred. Bægeret halvaabent, siddende i en snever, dyb Hulning, omgivet af stærke Dphøininger. Skallen stærk, gul, med talrige Punkter, som paa Solsiden ere omgivne med Rødt. Kjødet mathvidt, fast, grovkornet, af sød Smag. Kjøkkenfrugt i October. Træet stort og stærktvoksende, tidligt og rigtbærende.

67. Urbaniste.

Frugten oval, lidt skjæv, 2 Tommer høi og $1\frac{3}{4}$ Tomme bred. Bægeret halvaabent, siddende i en lille Fordybning. Stilkken $\frac{3}{4}$ Tomme lang, skjævt befæstet, i en flad Grube. Skallen grønliggul, med hvidgraa Punkter, for Størstedelen overtrukken med en fin Rust. Kjødet hvidt, ved Kjernehuset, rødguult, saftfuldt, smeltende, af sød, krydret Smag. Bordsfrugt i October—November. Træet trives bedst som Dværg- eller Espaliertræ.

68. Flemish Beauty.

Frugten oval, lidt skjæv. Bugen sidder henimod Bægeret og danner en Hvelving omkring dette; mod Stilkken er Frugten stærkt afftumpet. Bægeret aabent, med korte, smalle Blade, siddende i en ringe Fordybning. Stilkken 1 Tomme lang, træagtig, siddende i en lille skjæv Hulning, med en Kjødsvulst paa den ene Side. Skallen ru, bleggul, overtrukken med en brunn Rust. Kjødet saftfuldt,

lidt grønet, guulagtigt=hvidt, af sød mustatagtig Smag. Bordsfrugt i October.

69. Comte de Lamy.

Frugten rundagtig, 2 Tommer høi og ligesaa bred. Bægeret aabent, siddende i en lille Fordybning, der er omgivet med nogle Ujevnheder, som spores over Frugten. Stilkens 1 Tomme lang, stjævt siddende, med en Rjødsvulst paa den ene Side. Skallen grøn, senere guul, paa Solsiden med talrige, brunlig-røde Pletter, som smelte sammen til et heelt Overtræk. Rjødet fiint, hvidt, kornet, smeltende, af sukkeragtig Smag. Bordsfrugt i October—November. Træet er rigtbærende.

70. Colmar d'Été.

Frugten af stump Kegleform, 2 $\frac{1}{4}$ Tomme høi og 2 Tommer bred. Bægeret langt, aabent, siddende i en flad Fordybning, omgivet af nogle flade Dphøininger, som tildeels strække sig over Frugten. Stilkens 1 Tomme lang. Skallen guulgrøn, med røde Pletter paa Solsiden, og fine, lysebrune Punkter. Rjødet hvidt, smeltende, saftigt, af behagelig Smag. Bordsfrugt i November og December. Træet er stort, med sammentrængt Krone; det bærer rigeligt.

71. Duchesse d'Angoulême.

Frugten pyramideformig, stor. Bugen sidder over Midten henimod Bægeret og ender med en affumpet Spids imod Stilkens. Bægeret lille, smalbladet, siddende i en lille Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, befæstet i en dyb Grube, der er omgivet af Rjødsvulster. Skallen guulgrøn, med røde Pletter paa Solsiden, og fine lysebrune Punkter. Rjødet er hvidt, saftigt, smeltende og velsmagende. Bordsfrugt i November.

72. Eywood.

Frugten fladtrykt, bergamotagtig. Bugen sidder paa Midten, med samme Afrunding mod Bægeret som mod

Stilken. Bægeret aabent, fladt, udbredt i en lille Fordybning. Stilken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, træagtig. Skallen lysegrøn, med et guult Skjær paa Solsiden. Kjødet hvidt, fastigt, aldeles smeltende. Bordsfrugt i November. Træet er stærktvoksende, haardsført og meget rigtbærende. Skuddene ere brungraa med lysegraa Punkter, tykke, buttede, graabrune Dine, og danne en stor Krone. Denne fortræffelige Bære kan i vort Klima anvendes baade som Kronetræ og Dværg- eller Espaliertræ og fortjener den størst mulige Udbredelse.

73. *Wilhelmine.*

Frugten rundagtig; den stærke Bug danner en Flade omkring Bægeret, hvorpaa Frugten kan staae. Bægeret aabent, stjerneformigt, udbredt i en Fordybning, hvorfra brede, ulige Dphøininger løbe henover Frugten. Stilken 1 Tomme lang, befæstet i en Grube, der er omgivet af Kjødsfulster. Skallen lysegrøn, senere lyseguul, med lidt Rødt paa Solsiden og med talrige Punkter. Kjødet hvidt, fastigt, smeltende, af muskatelleragtig Smag. Bordsfrugt i November og December.

74. *L'Ambrette d'hiver.*

Frugten rund, med Bugen i Midten, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{1}{4}$ Tomme høi. Bægeret aabent, stjerneformigt. Stilken 1 Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen ru, lysegrøn, senere grøngul, stundom overtrukken med Rust. Kjødet grønligt, hvidt, meget saftfuldt, smøragtigt, smeltende, af rig, sød Smag. Bordsfrugt fra November til Februar. Træet er stærktvoksende, med mange fine Grene; det fordrer en god, varm Jord og et varmt Vørested, helst espalieret, ved en Vestmuur.

75. *Preuls Colmar.*

Frugten langagtig, tilspidsset mod Stilken, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og $2\frac{3}{4}$ Tomme høi. Bægeret aabent, spids. Stilken stærk. Træet 1 Tomme langt. Skallen ru, lysegrøn, senere citrongul med talrige brune Punkter. Kjødet guulagtigt,

hvidt, fiint, saftfuldt, smeltende af kryddret, sød Smag. Bordsfrugt i November og December. Træet stort, stærktvoksende, og tidligt bærende; det trives godt paa Øvæden.

76. Poire d'Amboise.

Frugten ægformig. Bugen sidder henimod Bægeret, hvor den afrunder sig med en stump Spids; mod Stilkens ender den efter en Indbøining i en stump Spids. Bægeret aabent, kortbladet, siddende i en flad Hulning. Stilkens 1 Tomme lang. Skallen lysegrøn, senere lysegul med talrige Punkter. Kjødet mæthvidt, saftigt, smeltende, af behagelig, sød Smag. Bordsfrugt i November—December. Træet er stærktvoksende, løvrigt og rigtbærende.

77. Forelpæren.

Frugten afstumpet, fegleformet, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 4 Tommer lang. Bugen sidder nær Bægeret, som er lille og sidder i en lille Hulning. Skallen glat, lysegrøn, rødlig, tuscheret paa Solsiden med talrige gulgraa Punkter, der ere omgivne med Rødt. Kjødet sneehvidt, smeltende, meget saftigt, af kryddret, velsmagelig Smag. Bordsfrugt fra November til Januar. Træet middelsstort, raskevoksende, trives bedst paa Bærestammer, og bærer som Dværgræ tidligt og rigeligt.

78. Bergamotte Crasane.

Frugten afstumpet, kredsformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme høj, og omtrent ligesaa bred. Bugen sidder nær ved Bægeret og ender mod Stilkens i en stump Spids. Bægeret aabent, lille, siddende i en lille, med flade Dphøininger omgivet Hulning. Stilkens $2\frac{1}{2}$ Tomme lang, krumbojet. Skallen gulgrøn, med graa Punkter og fiin, lysegraa Rust. Kjødet mæthvidt, smeltende, saftfuldt, af fiin, muskatagtig Smag. Bordsfrugt i November. Træet er stort; det forlanger en god Plads, og trives godt som Dværgræ paa Øvæden, men maa ikke beskæres ret meget.

79. Bergamotte Thouin.

Frugten fladtrykt. Bugen danner en Runding omkring Bægeret og er fladt afrundet mod Stilkens. Bægeret aabent, tykbladet, opadstaaende, Stilkens tynd, 1 Tomme lang, ligesom nedstuffed i Frugten. Skallen glat, lysegrøn, senere citrongul, med fine, lysebrune Punkter. Kjødet hvidt, saftfuldt, smeltende, af krydret, sød, viinagtig Smag. Vordfrugt i November—December.

80. Bose's Flaskepære.

Frugten pæreformig, Bugen sidder henimod Bægeret; imod Stilkens ender den efter en Indbøining i lang Keglespids, Bægeret aabent, siddende i en lille Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, stærk, kjødsfuld. Skallen lysegrøn, senere lysegul, bedækket med et lysebrunt Rustovertræk og talrige mørke Punkter. Kjødet hvidt, saftfuldt, smeltende, af behagelig muskatagtig Smag. Vordfrugt i November—December.

81. Pundpæren.

Frugten rundagtig, pyramideformig, $3\frac{1}{2}$ Tomme bred og 4 Tommer høi. Bægeret lille, siddende i en dyb og viid Hulning. Stilkens $\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen ru, gulagtig, smudsigrød paa Solsiden. Kjødet haardt, af noget stram Smag. Kjøkkenfrugt fra November til Februar.

82. Hacons Incomparable.

Frugten rundagtig, lidt kantet. Bugen sidder nærmest Bægeret; $2\frac{1}{2}$ Tomme høi og 3 Tommer bred. Bægeret, lille, aabent, siddende i en viid, ujevn Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, stærk, befæstet i en dyb Grube. Skallen bleggul med grønne Pletter og graat Rust, især omkring Stilkens. Kjødet hvidt, lidt grønet, men smeltende og saftigt, af rig, krydret, muskatelleragtig Smag. Vordfrugt i November og December. Træet har nedhængende Grene og er frugtbart.

83. Henri quatre.

Frugten rundagtig, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi og 3 Tommer bred. Bugen sidder nærbød Bægeret, mod Stilkens ender den i en stærkt afftumpet Keglespids. Bægeret aabent, kortbladet, siddende i en dyb Hulning, omgivet med flade Opbøininger, som løbe hen over Frugten. Stilkens $\frac{3}{4}$ Tomme lang, stærk. Skallen grønlig, senere citrongul, næsten aldeles bedækket med et kaneelfarvet Rustovertræk. Kjødet hvidt, sprødt, grovkornet, saftigt, af sød, krydret Smag. Kjøkkenfrugt i November. Træet stærktvoksende, med fugleformet Krone; rigtbærende.

84. Ashton Tovn.

Frugten rundagtig, lidt tilspidset mod Stilkens, 2 Tommer bred og ligesaa høi. Bægeret aabent, siddende i en flad Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, ligesom nedstulpen i Frugten. Skallen grøn, senere gul. Kjødet gullagtigt, hvidt, smeltende, saftigt, dog lidt stenet omkring Kjernehuset, af behagelig, sød Smag. Bordsfrugt i November—December. Træet er meget frugtbart.

3. Vinterfrugter.

85. Beurré Hardenpont de Printemps.

Frugten afftumpet, kegleformet, $3\frac{1}{2}$ Tomme lang og 3 Tommer bred. Bugen fladt afrundet mod Bægeret og endende efter en lille Indbøining i en stump Spids. Bægeret aabent, siddende i en dyb Grube. Stilkens $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, stærk. Skallen stærk, ru, grønagtig, næsten ganske overtrukken med en brunagtig Rust. Kjødet hvidt, kornet, smeltende, af sød, viinagtig Smag. Træet stærktvoksende, trives bedst paa Pærestamme, bærer tidligt og rigeligt, og bør helst espalieres. Bordsfrugt i Februar—Marts.

86. Beurré van Mons.

Frugten pyramideformig, skjæv; Bugen siddende noget over Midten af Frugten, som ender med en afftumpet

Spids. Bægeret langbladet, aabent, siddende i en dyb Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, befæstet i en lille Grube med en Svulst paa den ene Side. Skallen lysegrøn, med et guult Skjær og talrige Rustpletter. Kjødet mat hvidt, saftfuldt, halvsmltende, af behagelig Smag. Vordfrugt i December.

87. Beurré Rancé.

Frugten kegelformet, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi og 3 Tommer bred. Bugen sidder henimod Bægeret, som er aabent, kort, siddende i en lav Fordybning. Stilkens tynd, $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, ligesom nedstikken i Frugten. Skallen mørkegrøn, med talrige Rustpletter. Kjødet grønlig hvidt, smeltende, grynet ved Kjernehuset. Vordfrugt fra December til April.

88. L'Epine d'hiver.

Frugten bred, kegelformet; $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi; Bugen sidder tæt hen ved Bægeret og er plad afrundet mod dette; mod Stilkens ender Frugten i en kort, kegelformet Spids. Bægeret aabent, lille, siddende i en mere eller mindre dyb Hulning. Stilkens 1 Tomme lang. Skallen glat, grøn, senere gulagtig. Kjødet mat hvidt, saftigt, smøragtigt, smeltende, af behagelig Smag. Vordfrugt i December. Træet er svagtvoxende, forlanger en varm Jordbund og er meget frugtbart; det trives bedst paa Nøden og egner sig for Dværgformen.

89. Saint Germain.

Frugten lang, krebduget, Bugen sidder henimod Bægeret, hvor den afrunder sig i en skjæv Flade, mod Stilkens ender den i en stump, kegelformet Spids. Bægeret aabent, siddende i en flad, med Dphøiningen omgivet Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, skjævt-staaende. Skallen ru, grøn, senere grøngul, med brunlige Punkter og Rustpletter. Kjødet mat hvidt, noget stenet omkring Kjernehuset, saftigt, smøragtigt smeltende, af en behagelig, siin, citronsyrlig Smag. Vordfrugt fra December til Februar. Træet mid-

delstort, af pyramideformig Bæxt; det forlanger en noget fugtig, men varm Jordbund, en Plads ved en Øst- eller Vestmuur, og bør podes paa Dvæden.

90. Jagtpæren.

Frugten ægformig, $2\frac{3}{4}$ Tomme høi og $2\frac{1}{2}$ Tomme bred. Bægeret aabent, siddende i en lille Fordybning. Stilkens 1 Tomme lang, stærk, kjødsfuldt. Skallen ru, lysegrøn, senere grøngul, med talrige rødbrune Punkter og Rustfigurer. Kjødet hvidt, meget saftfuldt, smøragtigt smeltende, af rig mustatelleragtig Smag. Bordsfrugt i December—Januar. Træet middeltort, med fine Grene; det forlanger en varm og dyb Jordbund og bærer tidligt og rigt.

91. Mannapæren.

Frugten snart rund, snart langagtig, stump tilspidset mod Stilkens og afrundet mod Bægeret, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer lang. Bægeret aabent, stjerneformig udbredt i en lille Hulning, omgivet med flade Dypninger, som spores over Frugten. Stilkens 1 Tomme lang, stærk, frum. Skallen ru, gulgrøn, med talrige graa eller mørkegrønne Punkter. Kjødet gulagtigt, saftfuldt, smeltende, af sød Smag. Bordsfrugt fra December til Marts. Træet forlanger en god varm og beskyttet Plads, og trives bedst som Dværgtræ paa Pærestamme.

92. Catillac.

Frugten pæreformig, meget bredbuget, med Bugen nær Bægeret, og tilspidset mod Stilkens, $3\frac{1}{2}$ Tomme høi, og ligesaa bred. Bægeret lille, kortbladet, siddende i en dyb og viid Hulning. Stilkens 1 Tomme lang, stærk, noget frumbøiet, siddende noget skævt i en lille Grube. Skallen gul, med lidt Rødt paa Solsiden. Kjødet haardt, af sammensnerpende Smag. Kjøkkenfrugt fra December til April.

93. Trésor.

Frugten rundagtig, noget fladtrykt, $4\frac{3}{4}$ Tomme høi og 5 Tommer bred. Bægeret lille, siddende i en dyb Hulning. Stilken 1 Tomme lang, stærk, befæstet i en dyb Grube. Skallen ru, guulagtig, paa Solsiden brunlig. Kjødet hvidt, saftfuldt. Kjøkkenfrugt fra December til Marts.

94. Uvedales Saint Germain.

Frugten aflang, tilspidset mod Bægeret, men sammentrykt mellem Midten og Stilken, 3 Tommer bred og 4 Tommer høi. Bægeret stort, siddende i en viid Hulning. Stilken 1 Tomme lang, høiet, siddende i en skjæv, kantet Grube. Skallen mørkegrøn, med lidt Brunt paa Solsiden, senere guulagtig med Rødt. Kjødet hvidt, haardt, af sammensnærende Smag. Kjøkkenfrugt fra Januar til April.

95. Den Grumkower Vinterpære.

Frugten pæreformig, $2\frac{1}{2}$ Tomme bred og 3 Tommer høi; den tykke Bug sidder henimod Bægeret, mod Stilken ender den efter en Indbøining, i en lang, kogleformet afstumpet Spids. Bægeret stjerneformigt, udbredt i en snever Fordybning, omgivet med Dphøininger, som løbe over Bugen. Stilken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, stærk. Skallen glat, grøngul, med lidt Rødt paa Solsiden og talrige Punkter. Kjødet hvidt, saftfuldt, smeltende, af kaneelagtig Smag. Bordsfrugt i December. Træet er middels stort, tidligt bærende.

96. Glout Morceau.

Syn.: Kronprinz Ferdinand von Oesterreich. Roi de Wurtemberg, Colmar d'hiver, Beurré de Hardenpont.

Frugten pæreformig, Bugen sidder henimod Bægeret og aftager mod dette; mod Stilken ender den i en stump Koglespids. Bægeret aabent, kort og smalbladet, siddende i en viid Hulning, omgivet af Ujevnheder, som strække sig over Frugten. Stilken 1 Tomme lang, befæstet i en lille Grube. Skallen grøngul, med talrige Punkter. Kjødet

hvidt, saftigt, smeltende, af viinsød Smag. Bordsfrugt i December—Januar. Træet har mørkølivenbrune Skud, af en spredt hængende Form; det anbringes bedst ved en Muur, podet paa en Dvædestamme.

97. Nelis Winterpære.

Frugten aflang, bredbuget, Bugen sidder nærmest ved Bægeret og ender mod Stilken i en bred Reglespids. Bægeret aabent, med stive, smalle, korte Blade, siddende i en lille Fordybning. Stilken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en lille Hulning. Skallen grønligguul med kaneelbrune Rustpletter, især paa Solsiden, og talrige graa Punkter. Kjødet guulagtigt hvidt, fiintkornet, saftfuldt, smøragtig smeltende, af sød, aromatisk Smag. Bordsfrugt i December. Træet er overordentlig frugtbart, dog dyrkes det i vort Klima bedst som Dværg- eller Espaliertræ.

98. Bezy de Chaumontel.

Frugten lang, tykbuget. Bugen sidder henimod Bægeret, imod Stilken ender den efter en svag Indbøining i en stump, fegleformet Spids. Bægeret aabent, siddende i en dyb Hulning, omgivet af Ribber, som løbe hen over Frugten. Stilken 1 Tomme lang, noget trykket til den ene Side. Skallen guulgrøn, senere guul, paa Solsiden rødt tuscheret eller stribet, stundom med et Rustovertræk. Kjødet guulagtigt, stenet omkring Kjernehuset, saftigt, smeltende, af sød Smag. Bordsfrugt i Januar. Træet forlanger et varmt Værelse og trives bedst som Espalier.

99. Soldat Laboureur.

Frugten ægformig, med Bugen siddende henimod Bægeret; mod Stilken ender den i en bred Reglespids. Bægeret aabent, med stive, ufuldkomne Blade, siddende i en lille Fordybning. Stilken 1 Tomme lang. Skallen guulgrøn, senere graaguul med brune Punkter og Rustovertræk. Kjødet guulagtigt, hvidt, saftigt, smeltende af sukkersød Smag. Bordsfrugt i Januar og Februar.

100. Paaſke Bergamotten.

Frugten fladtrykt eller lidt langagtig, endende mod Stilkens i en stump Spids, 3 Tommer bred og ligesaa høi. Bøgeret aabent, lille, siddende i en med flade Ophøininger omgivet Hulning. Stilkens $\frac{3}{4}$ Tomme lang, krum, ofte trykket til Siden af en Rjødsvulst. Skallen tynd, grøngul. Rjødets hvidt, fastigt, halvsmeltende, af behagelig, sød Viin-smag. Bordsfrugt fra Januar til Marts. Træet pyramideformigt, rigtbærende, især paa Spitserne af Frugtgrenene. For at opnaae fuldstændig Modenhed i vort Klima maa den plantes ved en Sydosmuur og gives en tør Jordbund. De Sorter, som bedst vil kunne taale en kold, ubeskyttet Beliggenhed, ere:

N°. 9, 11, 18, 19, 21, 31, 34, 35—36 og 65.

For en lille Have ville vi anbefale som fortrinlige:

N°. 5, 7, 16, 17, 49, 53, 63, 72 og 97.

Naar de fine Vinterpærer efter Svedningen astørres, indvikkles i blødt Papir og nedsættes i Fajancekar af en passende Størrelse i Form af en Sminkeskuffe, og disse stilles ovenpaa hverandre og Mellemrummene tilkittes, kan man bevare Frugterne en eller to Maaneder længere end ellers.

§ 3. **Qvæden** (*Cydonia vulgaris*) voxer vildt i Øster-rig og fordrer en noget fugtig og skygget Plads. Den formeres ved Afleggere og Stiklinger, der gøres $1\frac{1}{2}$ Tomme lange med et lille Stykke af det gamle Træ paa Rodenden og stikkes $1\frac{1}{4}$ Tomme dybt i 1 Tommes Afstand paa et Ved i Frøskolen, hvorfra de 2 Aar efter udplantes i Træskolen, for at anvendes til Grundstammer for Pæreepaliertræer. Man har Gble- og Pæreqvæder samt den portugisiske Qvæde; de to sidste dyrkes som Halvstammer for Frugtens Skjold, der anvendes til Marmelade og Syltning. Qvæden podes ogsaa paa vilde Qvædestammer og Hvidtorn for det Meste i den attraaede Stammehøide; ved Beskrivelsen bemærkes, at Frugtgrenene ikke maae stubses, da Frugt-

vinene fremkomme fra Spidserne. Frugterne bevares som Æbler.

§ 4. **Mispelen** (*Mespilus germanica*) har hjemme i Europa og det vestlige Asien, fordrer den samme Jordbund og Bøgested som Quæden, og formeres ved Pødning paa de af Frø tiltrukne Vildlinger; Rjernerne faaes strax efter Modningen og komme op det følgende Foraar. Frugterne, der blive siddende paa Træet, til de have faaet Frost, spises, efter at de begynde at raadne; de lægges paa Straa og kunne holde sig til Slutningen af Januar. Et eller to Træer ere tilstrækkelige i en Have.

Fjerde Capitel.

Steenfrugt (*Prunus*, 12te Cl. 2den Ord. Rosaceæ).

§ 1. **Ferskentræet** (*Amygdalus Persica*) findes vildtvoksende i Persien og det asiatiske Tyrki imellem den 30 og 40 nordlige Bredegrad, og kan her til Lands kun dyrkes som Espaliertræ ved en mod Syd eller Sydpøst vendende Muur eller Plankværk. Vi have allerede tidligere (1ste Afd. 1ste Cap. § 10) omtalt Nødvendigheden af, ved kunstige Midler at forhøje Varmen i vore Haver, naar vi i dem ville dyrke Værter fra en sydligere Bredegrad, og det der Sagte finder i sin Heelhed Anvendelse paa Culturen af Ferskentræet i Friland. For at give Rødderne den fornødne Varme, tilberedes Rabatten, der bør være 5—6 Fod bred og 2 Fod dyb, som allerede tidligere omtalt, med Afsløbsrender, og ved en Belægning af Tegl eller Steen nødes Rødderne til at holde sig i Overfladen, der desuden kan belægges med gammel Gødning eller Blade. Man opnaaer derved ikke alene at sikke sig for Grundvandets skadelige Indflydelse, men den mere sparsomme Safforrsyning forarsager kortere Skud, som i rette Tid kunne modnes og modstaae Vinterkulden.

Ferstentræet plantes i en leerholdig, af forraadnede Græsterr præpareret Jord, der kun, naar den er meget mager, forbedres med $\frac{1}{6}$ gammel Gjødning. Man vogte sig omhyggeligt for at plante Rodhalsen dybere, end den før har staaet, og naar Rabatten nylig er tilberedt, maa man heller sætte Træet oven paa Jorden, udbrede Rødderne og bedække dem med 3 Tommer Jord; ved den derpaa stedfindende Synkning vil Rodhalsen komme i en passende Høide. Før Plantningen beskæres Træet, og man sørger om muligt for, at alle Saarene komme til at vende nedad eller imod Muren; Træet anbindes ikke, førend Jorden er sunken.

Rabattens Overflade, som om Efteraaret og et Par Gange om Sommeren omgraves med et Jerngreb, bør ikke anvendes til Havesager, det skulde da være Ting, som meget hurtigt kom bort, saasom Salat, Kaaplanter ic., da de ikke alene hindre Solens og Luftens frie Indvirkning, men ogsaa berøve Rødderne deres Næring og fremfor Alt fjerne dem fra Overfladen.

Den forøgede Varme for Toppen frembringes ved at udbrede Grenene paa en Skidmuur i en saadan Afstand fra hverandre, at Sol og Luft frit og uhindret kunne indvirke paa Træet og Frugterne. For at opnaae dette, maa man beskære Træet; allerede i Mai, naar Knopperne begynde at fremsthyde, borttages alle de, som fremkomme paa den indre og ydre Side, og som ville give Grene, der vise ind mod Muren eller lige ud mod Rabatten, af de øvrige beholdes saa mange, som der er Plads til paa Muren, som der er Brug for til det næste Aars Frugtgrene, og til at sikke sig et rigeligt, vel fordeelt Forraad af unge Skud over det hele Træ; alle andre borttages, og dette Arbejde fortsættes den hele Sommer lige til Lovfaldet. Ved Foraarsbeskæringen indstudsjes de unge Skud over et Bladgje meer eller mindre, eftersem Træet er stærkt eller svagt (see andet Cap.), gammelt Træ borttages, og nye Grene lægges i Stedet, og efter at Træet omhyggeligt er vadsket med Sæbevand, an-

bindes Grenene til Søm eller Espalieret (som bestaaer af smalle Rister, der ere anbragte 2 Fod fra Muren og 6 Fod fra hverandre), med tynde Pileqviste. For at fordele Saften lige stærkt i de øverste og nederste Grene, er det godt at bøje Spidsen af de nederste Ledegrene opad, hvorved et stærkere Saftløb i disse Grene opnaaes.

Uden Beskæring udfolder Ferskentræet i faa Aar en Mængde Grene, ansætter ogsaa en stor Mængde Frugter, som imidlertid deels gaae hverandre, deels i vort ugunstige Klima ikke blive modne, da Solen ikke tilstrækkeligt kan virke paa dem, og Træet, der paa denne Maade aarligt mere og mere svækkes, dør tidligt. Naar man efter Steendannelsen, der begynder, naar Frugten er af en Vælgens Størrelse, varer 5—6 Uger, og under hvilken mange Frugter falde af, mærker, at der er for mange Frugter paa Grenene, borttages de overflødige; man antager, at et sundt og godt behandlet Træ kan bære 4 Frugter paa hver Kvadrat-Fod. Hvor Dækning om Vinteren er fornøden, kan denne bestaae af Bregneløv, Gran- eller Tæggrene, og Net af Hø- eller Halmfimer, der kunne blive hængende for, indtil Nattefrosten er forbi, og som hyppeligt beskyttede Træerne. Kort, Ferskentræerne bør gives en stærk Jord, der kan holde paa den passende Fugtighed, ikke gjødes eller i al Fald meget sparsomt, ved Sommer- og Foraarsbeskæring omhyggelig udthynes, og nyt Træ bestandigt have i Forraad, for at erstatte det gamle, ikke tillades at bære for mange Frugter, holdes rene for alle skadelige Insecter, og ved Dækning sikkes for Bestandigheden af Vinter- og Foraarskulden. Medens man i England og Frankrig dyrker en stor Mængde Varieteter af denne fortræffelige Frugt, ville vi for vore Klimatforholde især anbefale nedenstaaende Sorter, hvoraf de tvende sidste høre til de saakaldte Nectariner eller Glatferskener. Forædlingen skeer ved Oculation paa Blommestammer.

1. Dobbelt Montagne.

Frugten af Middelsstørrelse, rundagtig, lidt tilspidset og fladtrykt paa Solsiden. Huden fløielsagtig, dunet, grønlig hvid, paa Solsiden lyserød med mørkere Marmorering. Kjødet delicat, smeltende, hvidt lige til Stenen, fra hvilken det løsner. Stenen oval, tilspidset, dybt furet. Bladene dobbelt saugtaffede uden Kjertler. Blomsterne store. Moden i Slutningen af August eller Begyndelsen af September.

2. Rod Magdalene.

Frugten af Middelsstørrelse, mere bred end lang. Kløvten dyb, den ene Side af Frugten er større end den anden. Stilkens sidder i en viid Grube, Huden fløielsagtig, dunet, guulagtig hvid, paa Solsiden meget mørkerød, med affesfarvede og mørke Pletter. Kjødet smeltende, med rigelig aromatiske Saft, hvidt, rødt nærved Stenen, fra hvilken det løsner. Stenen aflang og thk. Bladene dobbelt saugtaffede uden Kjertler. Blomsterne smaa, mørksmudsigrøde.

3. Coursons røde Magdalene.

Frugten under Middelsstørrelse, keglesformet, lidt fladtrykt paa Enden, med en dyb Kløvt paa den ene Side. Huden fløielsagtig, dunet, blegguul, paa Solsiden smukt rød. Kjødet hvidt, lidt rødt nærmest Stenen, fra hvilken det løsner, saftfuldt, af rig viinagtig Smag. Stenen noget afstumpet, stor i Forhold til Frugten. Bladene dobbelt saugtaffede, uden Kjertler. Blomsterne store, blegrosenrøde. Modnes i Begyndelsen af September.

4. Royal George.

Frugten over Middelsstørrelse, næsten keglesformet. Kløvten dyb, især paa Spidsen. Huden fløielsagtig, dunet, hvidguul med talrige røde Stænk; paa Solsiden mørkerød, marmoreret med en mørkere Farve. Kjødet smeltende, saftigt, guulagtigt-hvidt, men meget rødt nærved Stenen, fra hvilken det løsner. Stenen oval, kun lidt furet. Bladene

dobbelt saugtaffede uden Kjertler. Blomsterne smaa. Modnes i September.

5. George the Fourth.

Frugten af Middelstørrelse, fegleformet, dybt kløvet i Epidisen og med en dyb Stilkgrube. Den ene Side af Frugten er større end den anden. Huden middelmaadig dunet, blegguul og ensformig mørkerød paa Solsiden; hvor de to Farver mødes, er den plettet med smukt Rødt. Kjødet blegguult, rødt ved Stenen, fra hvilken det løsner. Stenen lille, oval affumpet, kun lidt furet. Bladene store, skarpttandede, med runde Kjertler. Blomsterne smaa, mørkerøde. En fortrinlig Varietet til Drivning.

6. Den dobbelte Zwolske.

Frugten af Middelstørrelse, noget oval, stundom endende med en lille Dup. Kløvten er dyb, den ene Side af Frugten mere udviklet end den anden. Huden floielsagtig, dunet, blegguul, smukt mørkerød paa Solsiden. Kjødet blødt, smeltende, saftfuldt, hvidt, rosenrødt ved Stenen, fra hvilken det løsner. Bladene taffede, med nyreformige Kjertler. Blomsterne smaa, mørkerøde. Modnes i Midten af September.

7. Elruge.

Frugten af Middelstørrelse, lidt længere end bred. Huden glat, grøngul, mørkerød eller purpurfarvet paa Solsiden. Kjødet grøngult, saftfuldt, smeltende og løsnende fra Stenen. Bladene saugtaffede uden Kjertler. Blomsterne smaa. Modnes i August.

8. Violet hâtive.

Frugten af Middelstørrelse, lidt smallere i den øverste Ende. Stilkgruben af Middelstørrelse. Kløvten ikke dyb, løbende tværs over Epidisen. Huden glat, guulgrøn, paa Solsiden mørk, purpurrød blandet med blegbrune Pletter. Kjødet hvidagtigt, guulgrønt, farvet med Rødt ved Ste-

nen, fra hvilken det løsner. Stenen rundagtig-oval, rød; Furerne ere ikke meget dybe. Bladene tandede, med nyreformige Kjertler. Blomsterne smaa. Modnes i September.

§ 2. **Abrikostræet** (*Prunus Armeniaca*) har hjemme i de caucasiske Bjerge og fordrer i det Væsentligste samme Jordbund, Behandling og Beskæring som Ferskentræet. Det er bethdeligt haardsørere end dette, angribes sjældent af Insecter og lider i vort Klima ikke af Vinterkulden; plantebede ved en mod Østen eller Sydvest liggende Muur ville Frugterne blive godt modne. Frugtknopperne fremkomme ikke alene paa det unge Træ, som ved Ferskenen, men ogsaa paa Frugtsporer paa det gamle Træ, som imidlertid ved Beskæring maae indstudies til Halvdelen af deres Længde, da Grenene ikke kunne ernære de talrige Frugter. Abrikoser anvendes ligesom Ferskenerne til Bordsfrugt, Marmelade og Syltning. Forædlingen skeer ved Sculation paa Blommer eller vilde Abrikosstammer. Da Abrikoserne blomstre meget tidligt, er et Hø- eller Halmnæt, som flettes af Simer sunde af Hø eller Halm, meget brugbart til at udspænde foran Træerne, hvorved Mattefrostens skadelige Virkninger paa Blomsterne kan forhindres. Følgende Sorter fortjene at anbefales.

1. Tidlig Ungarsk.

Frugten $1\frac{1}{2}$ Tomme høi og lidt bredere, med en dyb Fure, der er mindre mod Spidsen. Stilkken kort. Huden dunet, lysegul paa Solsiden, guldgul, med et rødligt Skjær. Kjødet fast, ikke meget fastigt men ret velsmagende. Stenen kuttet, thk og løsner fra Kjødet; Kjernen er bitter. Sommerffuddene ere lange og stærke, med tætsiddende Dine. Modnes i Juli.

2. Tidlig Orange.

Frugten stor, langagtig, med en flad Fure; den ene Side af Frugten er lidt større end den anden. Huden gul, paa Solsiden orange med Rødt. Kjødet orangegult,

saftfuldt og velsmagende. Stenen lille, thf i Midten, rundagtig, næsten glat, løsnende fra Kjødet og med sød Kjerne. Modnes i August.

3. Den Bredaiske.

Frugten af Middelsstørrelse, med en lille Fure. Stilen kort, siddende i en lille Fordybning. Huden guul, paa Solsiden orangerød. Kjødet rødliggult, saftfuldt, velsmagende. Stenen lille, rundagtig, lidt sammentrykt, løsnende fra Kjødet og med sød Kjerne. Sommerskuddene ere tykke, lyserøde paa Solsiden, med tredobbelte Dine og langagtige, brede fiinttandede Blade. Træet er rigtbærende. Modnes i Slutningen af August.

4. Færskensabrikosen.

Frugten stor, noget sammentrykt paa Siderne, med dyb Fure og rummelig Stilkegrube. Huden blegguul, paa Solsiden mørkeorange, plettet med Mørkebrunt. Kjødet fast, rødliggult, saftfuldt, af fortræffelig Smag. Stenen indeholder som oftest 2 Kjerne af bitter Smag. Sommerskuddene ere lange, stærke, mørkebrune paa den øverste Side. Modnes i Slutningen af August.

5. Moorpark.

Frugten rundagtig, stor, noget sammentrykt paa Siderne, af hvilke den ene er mere udvilet end den anden. Stilkegruben dyb, Huden blegguul, paa Solsiden mørkeorange, skatteret med Brunrødt. Kjødet fast, orangerødt, løsnende fra Stenen, som er dybt furet og indeholder en bitter Kjerne. Modnes først i September.

§ 3. Kirsebærtræet (*Prunus Cerasus*) voxer vildt i Europa og Asien, fordrer en let, tør Jordbund, og et ikke altfor udsat Bøvested. Formeringen skeer ved Podning eller almindeligst ved Oculation paa Kjerne-stammer og paa Mahaleb Kirsebærret, eller det sure Syltekirsebær for Espalier-træer. Medens de fritstaaende kun meget ubetydeligt befrægtes efter Kronedannelsen, og dette i saa Fald skeer ved

Midsommertid, for at Saaret kan læges inden Vinteren, blive Espaliertræerne regelmæssigt beskaarne Sommer og Foraar; de sure Kirsebær blive især indstudsede paa deres Frugtgrene om Sommeren, da der ikke altid ved Foraarsbeskæringen er Bladgine paa Grenen uden paa Spidsen. Forøvrigt anvendes de allerede meddeelte Beskæringsregler. Kirsebærrene inddeles i Søde (P. Cerasus) og Sure (P. Avium); de anvendes begge som Bordfrugt, men den sidste desuden til Destillation, Syltning &c. I Frugthaven giver man Kirsebærtræet 10 Alens Afstand fra hverandre eller planter dem imellem Kjernefrugten. Følgende Sorter kunne især anbefales:

a) Sure Kirsebær.

1. Mai Kirsebærret.

Frugten stor, noget fladtrykt paa Siderne. Huden ved fuldkommen Modenhed næsten sort; Kjødet rødt, blødt, fint, af syrlig-sød kryddret Smag. Saften er farvende. Modnes i Juli. Træet er middelsstort, med oprette Grene og meget frugtbart. Espalieret ved en Østmuur modnes det 14 Dage tidligere.

2. Det dobbelte Glas Kirsebær.

Frugten stor, bredtrykt, med en dyb Fure paa den ene Side. Huden tynd, gennemsigtig, lyserød. Kjødet hvidguult, blødt, saftfuldt, trevlet, af syrlig-sød Smag, og med farvende Saft. Stilken $1\frac{1}{4}$ Tomme lang, siddende i en viid Hulning. Stenen stor, rund. Modnes i Juli. Træet er temmelig stort og frugtbart.

3. Østheimer Weichsel.

Frugten stor, næsten rund, foroven og neden fladtrykt; Huden sortrød. Kjødet mørkerødt, saftfuldt, af fortræffelig syrlig-sød Smag. Stilken 2 Tommer lang, siddende i en viid flad Hulning. Stenen lille, langagtigrund. Modnes i Juli. Træet giver bedst Udbytte som Dværgtræ eller espa-

lieret ved en Vestmuur. Forædlingen bør foretages paa Vildlinger af det søde Kirsebær.

4. Morellen.

Frugten stor, rund. Huden næsten sort; Kjødet mørkerødt, blødt, saftfuldt, af syrlig-sød Smag, og med farvende Saft. Modnes i Juli.

Espalieret ved en Nordmuur, kan saavel denne som den foregaaende Sort modne deres Frugter, dog kunne disse kun anvendes til Sytning paa Grund af deres større Surhed.

b) Søde Kirsebær.

5. Det store sorte Hjertekirsebær.

Frugten meget stor, 1 Tomme lang og ligesaa bred, hjerteformig. Huden tyk, sort. Kjødet noget haardt, gjenemdraget med Trævler, af sød forfriskende Smag. Stilken 2 Tommer lang. Stenen stor, langagtig rund. Modnes i Juli. Træet er stort med en udspærret Krone.

6. Det store Knorpelkirsebær.

Frugten stor, noget bredtrykt paa den ene Side. Huden sortbrun. Kjødet brunrødt, meget fast, af sød Smag. Stenen lille. Modnes i August, og Træet er meget frugtbart.

7. Black Tartarian.

Frugten stor, hjerteformig med ujevn Overflade. Huden af skinnende, purpur-sort Farve. Stilken $1\frac{1}{2}$ Tomme lang. Kjødet purpurfarvet, saftfuldt, af sød righoldig Smag. Stenen af Middelstørrelse, rundagtig aflang. Modnes i August. Træet er haardført og rigtbærende saavel fritstaaende som espalieret ved en Øst- eller Vestmuur.

8. Downton.

Frugten affumpet hjerteformig, næsten rund, lidt fladtrykt paa den ene Side, og med en lille Fure fra Spidsen

til Stilkken; denne er 2 Tommer lang, tynd, fiddende i en dyb Hulning. Huden blegguul, punkteret med talrige røde Stænk, paa Solsiden med store røde Pletter. Kjødet rødfarvet, gjennemfigtigt, hængende lidt ved Stenen, af sød, krydret Smag. Modnes i Slutningen af Juli. Træet er meget frugtbart.

9. Elton.

Frugten stor, af uregelmæssig, afftumpet, hjerteformig Figur, fladtrykt ved Stilkken; denne er 2 Tommer lang, tynd. Huden blegvørguul, plettet og farvet med Rødt paa Solsiden. Kjødet fast, af righoldig sød Smag. Modnes i Juli. Træet er meget frugtbart saavel fritstaaende som espalieret.

10. Waterloo.

Frugten stor, rundagtig, indhulet ved Stilkken, afrundet eller fladtrykt paa Spidsen. Stilkken lang og tynd. Huden af mørkfortguul Farve, som ved fuldkommen Modenhed forandrer sig til Mørkrødt. Kjødet fast, af righoldig krydret Smag. Modnes i Slutningen af August. Træet er haardført og frugtbart.

§ 4. Blommetræet (*P. domestica*) formeres ved Pøding eller Oculation paa Kjerne Stamme af den almindelige blaa Blomme. Grunden, hvorfor man ikke bør anvende Rødsfud dertil, er den, at disse Stammer senere atter udsende en Mængde Rødsfud, som svække Træet. Man kan enten tiltrække Vilblingen til Stamme, (som bedst skeer ved at nedskære en stærk Vilbling til nogle Tommer for Jorden, hvorved der vil fremkomme et stærkt og lige Skud) og dernæst oculere den ædle Sort i den attraaede Stamme-høide, eller forædle Vilblingen 8—9 Tommer fra Jorden og tiltrække Stammen af det ædle Skud. Efter at Kronen er dannet med 4 gode Skud, der staae i en passende Afstand fra hinanden og i en saadan Retning, at de kunne danne en regelmæssig Krone, anvendes der ikke senere ret megen Beskæring paa de fritstaaende Træer, og denne indskrænker sig meest til at ordne Kronens Form, forhindre at

denne bliver for buftet, og at Grenene frydse hinanden eller voxer indad. De finere, silbdigt modnende Bordsfrugter, som man i vort Klima maa dyrke som Dværgtræer eller som Espalier, gives derimod en regelmæssig Sommer- og Efteraarsbeskæring, deels for at vedligeholde Formen og Afstanden imellem Grenene, som ikke bør være mindre end 8—9 Tommer, deels for ved Sommerbeskæringen at tvinge de overflødige Grene til at blive til Frugtsporere, ved at indskære dem paa et eller to Dine. Til Espalierblommer kan man forædle paa Slaaentorne, og den hensigtsmæssigste Espalierform er den pyramideformige, med en opret Ledestamme og horizontale Grene til Siderne. Frugten anvendes deels til Bordsfrugt og Syltning, deels til at tørre, og da der af saadanne tørrede Blommer indføres betydelige Quantiteter her i Landet fra Frankrig og Tydskland, ville større Plantninger af passende Sorter til Tørring sikkert godt kunne betale sig.

Følgende Sorter ville vi især anbefale.

1. Den almindelige Svedskeblomme.

Frugten er middelstor, langagtig, lidt fureet, Huden er tyk, sortblaa, overtrukken med en hvid Dugt. Kjødet guult, fastigt, fast, gjennemvævet med Trevler af syrligfødt Smag. Modnes i September, og er især brugbar til at tørre. Træet er haardført og frugtbart.

2. Den blaa italienske Svedskeblomme.

Frugten langagtig, ægformig, noget bredtrykt, med en temmelig dyb Fure. Huden tyk, sortblaa, overtrukken med en lyseblaa Dugt og punkteret med lysegraa. Kjødet grøngult, fast, fastfuldt, i Nærheden af Stenen gjennemdraget med røde Trevler, af fortræffelig syrligfødt Smag. Stenen 1 Tomme lang og $\frac{1}{2}$ Tomme bred. Modnes i Slutningen af September, og er en udmærket Frugt til Tørring og Syltning. Træet er stort, tidligt og rigtbærende, med

stærke, glatte, foroven rødliges Skud og langagtige dobbelttandede Blade.

3. Den violette Keiserindeblomme.

Frugten langagtig, ægformet, $1\frac{3}{4}$ Tomme lang og 1 Tomme bred, fladt furet. Huden er mørkeblaa, overtrukken med en lyseblaa Duft. Kjødet grøngult, af behagelig sød Smag. Stilkens $\frac{3}{4}$ Tomme lang, befæstet i en flad Hulning. Stenen lang og smal. Modnes i Slutningen af September, og anvendes som den forrige, saavel som ogsaa som Bordsfrugt. Træet er stærkt og uregelmæssigtvoksende, med graa Skud, store mørkegrønne dybt tandede, haarede Blade; det er meget frugtbart.

4. Den røde Keiserblomme.

Frugten lidt furet, ægformet, $2\frac{1}{4}$ Tomme lang og $1\frac{1}{2}$ Tomme bred. Huden bleg rød, paa Solsiden blaarød, overtrukken med en lyseblaa Duft, og besat med matgule Punkter. Kjødet guulagtigt, gjennemsigtigt, kornet, gjennemdraget med stærke Trevler, af viinsyrlig sød Smag. Stilkens $\frac{3}{4}$ Tomme lang, haaret. Stenen $1\frac{1}{4}$ Tomme lang og $\frac{1}{2}$ Tomme bred. Modnes i August, og anvendes som de tvende Forrige. Træet er kraftigt og frugtbart.

5. Winesour.

Frugten lille, aflang, Stilkens $\frac{1}{2}$ Tomme lang. Huden mørkeblaa = purpurrød, bedækket med mørkpurpur farvede Pletter. Kjødet grønagtig-gult, fasthængende ved Stenen. Smagen syrlig. Stenen lang, tynd og spids. Træet er kraftigt, med tynde dannede Grene. Modnes i September og er en fortræffelig Frugt til at tørre.

6. Violet håtive.

Frugten oval, lidt tilspidsset, og fladtrykt ved Stilkens, med en flad Fure. Stilkens $\frac{1}{2}$ Tomme lang, befæstet i en flad Grube. Huden mørkeblaa, bedækket med en blaalig Duft. Kjødet grønt, fasthængende ved Stenen, af behage-

lig sørligfødt Smag. Bordsfrugt i August. Træet er meget haardsført og frugtbart.

7. Reine Claude.

Frugten rund, med en Fure fra Spidsen til Stilkken; denne er $\frac{1}{2}$ Tomme lang, lidt bøiet, og befæstet i en lille tragtformig Grube. Huden er guulgrøn, lidt purpurfarvet paa Solsiden. Kjødet guulgrønt, meget smeltende, saftfuldt, af sød krydret Smag. Bordsfrugt i August. Træet stærkvoksende. Grenene brune, glatte, udbredte. Denne udmærkede Blomme, om hvilken Georg Lindley siger: „at den uden Undtagelse er den bedste Blomme i England“, er ikke alene et haardsført og rigtbærende Træ som fritstaaende, men kan ogsaa med Fordeel dyrkes som Espaliertræ, da Frugterne derved blive baade større og bedre.

8. Coe's golden drop.

Frugten oval, meget stor, $2\frac{1}{2}$ Tomme lang og 2 Tommer bred, dybt furet, med en lille Fordybning paa Spidsen, og kort afftumpet ved Stilkken; denne er tynd, $\frac{3}{4}$ Tomme lang, befæstet i en viid Grube. Huden grøngul, med talrige violetterøde Pletter paa Solsiden. Kjødet grøngult, fastsiddende paa Stenen, af sød og behagelig Smag. Bordsfrugt i October, men kan ved at ophænges ved Stilkken paa en Traad i et frostfrit og tørt Værelse, eller ved Indpakning i blødt Papir, gemmes næsten hele Vinteren. Træet har glatte Grene. Denne Sort maa plantes ved en Sydøst, eller Sydvest Muur.

9. Kirkes Blomme.

Frugten over Middelsstørrelse, rundagtig-aflang, bredest ved Stilkken, med en ubetydelig Fure. Spidsen er ikke indtrykt. Stilkken $\frac{3}{4}$ Tomme lang. Huden mørkpurpur, bedækket med en azurblaa Duft, gennem hvilken der sees nogle guldgule Pletter. Kjødet grønagtigt, guult, fast, saftigt, løsnende fra Stenen; denne er middelsstor, uregelmæs-

fig, bred-aflang, fladtrykt, med en Fure paa den ene Side. Bordsfrugt i September. Træet, som har glatte Grene, er meget frugtbart, og kan dyrkes baade som Fritstaaende og som Espalier.

10. Washington.

Frugten oval, $1\frac{3}{4}$ Tomme lang, med en mørk Fure fra Spidsen til Stilk. Huden er mørkegul, lidt grønpletet, paa Solsiden orangefarvet, med nogle carmoisinrøde Pletter. Kjødet gult, fast af behagelig sød Smag, og løsnende fra Stenen; denne er oval, spids til begge Ender og furet overalt næsten lige til Kanten. Bordsfrugt i September. Træet er rigtbærende, baade som Fritstaaende og Espalier, og fortjener særligt at anbefales.

§ 5. **Korneelkirscheærtræet** (*Cornus mascula*) dyrkes stundom i enkelte Exemplarer for de smaa, hyrlige Frugter, der anvendes til Syltning. Træet er af Middelstørrelse og kan plantes frit eller som Espalier; det behandles som Blommen. Formeringen skeer ved Frø, og Stammerne podes siden med Qviste fra en god og frugtbar Sort.

§ 6. **Mandeltræet** (*Amygdalus communis*). Der som man har Plads tilovers ved en Syd- eller Sydoft Muur, kan man der plante et Mandeltræ, som tiltrækkes og behandles ligesom Perskentræet. Det er imidlertid ikke altid, at vore ustadige og kolde Sommere bringe Frugten til Modenhed, men naar dette skeer, bevares Mandlerne i Stuen, i tørt Sand til man vil bruge dem; førend de aabnes, maa man tørre dem nogle Dage paa Hylde i et tørt Værelse, da Kjernene ellers let mugne. Den bedste Sort til Plantning er den tyndskallede, saakaldte, Krafmandel. Mandelen forædles ved Oculation paa Blomme eller vilde Mandelstammer.

Femte Capitel

Bærfrugt.

§ 1. **Viindruen** (*Vitis vinifera* 5te Cl. 1ste Ord. Ampelideae) har hjemme i Syrien og Lilleasien; ligesom Ferskentræet fordrer den Plads ved en mod Syd eller Sydpst beliggende Muur, en let, men meget righoldig Jordbund og et tørt Underlag, der kan tilveiebringes ved de tidligere omtalte Afløbsrender; er Grunden fugtig, bør der, foruden disse, endnu lægges et 9 Tommer tykt Lag Muurbrokker eller Smaasteen paa Bunden af Rabatten. Grunden til denne Forsigtighed ligger i Nødvendigheden af at hindre Rødderne i Indsugningen af den overflødige, raa Saft, der vilde foranlede en fortsat Væxt til langt ud paa Efteraaret, som da ikke alene vilde skade Druernes Modning, idet den tilførte, raa Saft maa forarbejdes, førend dette kan skee (see 1ste Afd. 1ste Cap. § 7), men ogsaa hindre Ranterne fra at opnaae den behørig Fæstthed og Modenhed før Vinteren, uden hvilken de enten reent bortfryse eller dog kun afgive svage, kraftløse Skud den paafølgende Sommer. Naar Viindruen i vort kolde, ubestændige Klima skal trives, og Druerne modnes, maa man anvende alle de Midler, der staae til vor Raadighed, for at opnaae kraftige, tykke og vel modne Sommerskud, der kunne bære Frugt den følgende Sommer og lægges i Stedet for det afbaarne Træ, som borttages.

Dette Formaål opnaaes: a) ved den ovenfor berørte Vandafledning, og ved at hindre Rødderne i at trænge ned i den flette Jord; b) ved en hensigtsmæssig Jordblanding (for en almindelig god Havejord, 2 Dele af den tilstedeværende Jord, 1 D. Kalkmergel eller Kalkgrus af gamle Bygninger, 1 D. Sand eller Grus, 1 D. Ukrudsjord, 2 D. Stald-Gjødning og 1 D. Hornspaaner, hvilket i 2 Aar omstikkes, før det bruges), der maa være let og meget nærrende, og hvis Bestanddele forøvrigt kunne rette sig efter Jordbundens Natur paa Plantestedet; og c) ved rigtig Be-

skæring i rette Tid. Hvad denne sidste angaaer, have vi allerede omtalt den i det 2det Capitel, og skulde her kun omtale en i England brugelig Maade, som, da den i høi Grad concentrerer Saften og gjør Dannelsen af gamle, nøgne Grene umulig, vist vilde passe sig godt for vore Forhold. Efterat den kraftige, 2aarige Stikling eller Afslægger om Foraaret er henplantet paa Blivestedet, bortskæres alle Grenene paa den stærkeste nær, der indstudies paa 2 Dine, hvorefter den ene strax ved Fremkomsten borttages, og den af det andet fremkommende Green ved næste Beskæring igjen skæres paa 2 à 3 Dine, hvilket atter gjentages ved næste (3die) Beskæring. Sommer-Behandlingens er den samme, som allerede er beskrevet, dog lader man Sommerfuddet ved Anbindingen hugte sig frem og tilbage paa Muren, hvorved mere concentrerede Skud og bedre udviklede Knopper opnaaes; alle Druer, som maatte fremkomme, borttages strax ved Dannelsen, og Skuddet afsnibes i Spidsen i Slutningen af August eller Begyndelsen af September. Den

Fig. 34.

har skåret paa 3 Dine, de tvende stærkeste fremvøxe, behandler dem Sommeren over, som ovenfor sagt, beskærer dem efter Løvfaldet paa 6—7 Dine, og hefter dem horizontalt til Muren. Af disse 7 Dine vælger man det andet fra Stammen og det sidste, og bortskærer alle andre i Marts; de saaledes beholdte 4 Dine ville om Sommeren give 4 kraftige Skud, der kunne tillades at bære 4 à 5 Pd. Druer. Alle overflødige Aklaser (man reg-

ner hver Klasse til $\frac{1}{2}$ Pd.) borttages. Rabatten, der bedækkes med gammel Gjødning og hverken maa graves eller beplantes, gives i Juni en god Banding med flydende Gjødning, bedst forthyndet Eider- eller Mostbærme (1 Deel Mostbærme og 4 Dele Vand), og i November indskræres Grenen ved b, b, see Fig. 34, paa 8, 10 à 12 Dine efter Sorternes stærkere eller svagere Væxt, Stokkens Frødighed &c., for at afgive Bæregrene for næste Aar, medens Grenene a, a nedskræres paa 2 Dine, for at frembringe en god, kraftig Green, der næste Efteraar skræres til Bæregreen, og Grenene b, b der nu have baaret deres Frugter, nedskræres til 2 Dine, for saaledes bestandigt at frembringe afvejlende Frugt og Bæregrene. Naar Vinen dyrkes paa denne Maade, regner man, at Stokken kan frembringe 10 Pd. Druer for hver Tomme af Stammens Omkreds $\div 2\frac{1}{2}$ Tomme, maalt lige over Jordfladen, f. Ex. en Viinstok er 6 Tommer i Omkreds, derfra drages $2\frac{1}{2}$ Tomme, bliver tilbage $3\frac{1}{2}$ Tommer, den skulde altsaa kunne frembringe 35 Pd. Druer. Et tørt Underlag og en righoldig, tør, med Beenstykker, Hestehove, Røderstumper, Horn, Ralkgræs, Muurbrokker &c. blandet Jordart anbefales ligeledes. (See Mr. Hoares Practical »Treatise on the Cultivation of the Grape Vine on open Walls.») Hvad Efteraarsskæringen angaaer, da kunne vi af Erfaring anbefale den for vort Klima, naar Ranterne ere behørigt modne; men af denne Ranternes Modning afhænger igjen hele Viindyrkningens heldige eller uheldige Udfald, og naar de her givne Regler følges, og Stokken kan anvises et beskyttet, mod Syd beliggende Bøgested ved en Muur eller et Plankværk, ville Skuddene ogsaa nok modnes; ialfald maa man hellere skære Vinen om Efteraaret, løsne Grenene og indbinde dem om Vinteren med Grangrene eller Bregner, end tabe den om Vinteren opstiggende Saft ved at udsætte Beskæringen til om Foraaret. Naar Vinen trækkes paa den ovenfor angivne Maade, maa der plantes mange Stokke, og naar Muren er høi, maae de halve tiltrækkes med høiere Stammer, for at kunne udbrede

dem over de nederste. De bedste Sorter for vort Klima, ere Følgende:

a) Blaae Druer.

1. Tidlig Leipziger.

Klasen lille, med tætstaaende, smaa, runde Bær. Huden er mørkeblaa med en blaalig Duft. Bladene smaa, glatte, spids indstaaende, rødlig ved Røvfaldet. Ranken ikke meget stærk; den kan stæres paa 4 à 5 Dine, og give Druer. Druerne modnes ved en Sydmuur i August.

2. Moller Druen.

Klasen kort og tyk, med smaa, runde, sorte, tætstidende Bær. Huden tynd, bedækket med en fiin blaa Duft. Kjødet er blødt, med klar, sød og krydret Saft. Ranken er temmelig stærktvoksende, med store, stump indstaaende Blade, som paa begge Sider ere bedækkede med et hvidt Duun. Den modnes i gode Sommerer ved en Sydmuur i September, og kan stæres paa 6—7 Dine.

3. Frankendaleren.

Klasen stor, pyriform, med store, ikke meget tætstidende ovale Bær. Huden mørkepurpurfarvet, bedækket med en fiin blaa Duft. Kjødet blødt, med sød og rigt krydret Saft. Ranken er frodig, med store, glatte, spidsindstaaende Blade, der ved Røvfaldet blive rødlig. Druerne modnes kun i en Viinkasse eller Vasse, og kan godt taale at ledes ind i et varmt Vædhuus eller Ananas-kasse. Dyrkede i store 14 Tomme vide Potter, og fremdrevne i et varmt Huus, frembringe de smukke og fuldkomne Druer.

4. Esperione.

Klasen stor, smukt formet, med runde, eller noget fladttrykte Bær, som stundem har ligesom en Rende paa den ene Side. Huden mørkepurpurfarvet, bedækket med en tyk blaa Duft. Kjødet, som hænger fast ved Huden, er ikke

meget frydret, men velsmagende. Ranken er meget frodig, overordentlig frugtbar og haardsfør. Bladene ere forskjelligt formede og blive orangefarvede ved Uvofaldet. Druen modner i gode Sommere paa en Sydmuur i September. Bestøring som den Forrige.

b) Hvide Druer.

5. Hvid van der Lahn.

Klasen middelfor, noget spredt, med runde Bær. Huden gunstigt hvid, med lidt mørkere Schattering paa Solsiden, naar Bærrene ere meget modne. Kjødet er blødt, meget sødt og velsmagende. Ranken er frodig, men ikke af de meest stærkvoksende, med glatte, spids indfkaarne Blade. Druen modner i de allerfleste Tilfælde ved en Sydmuur i September og kan bringes til Modenhed i et tomt Væxt-huus ved at dyrkes i Potter af 12 Tommers Diameter. Den er frugtbar og haardsfør og giver Frugt ved at stæres paa 5 à 6 Dine.

6. Persilledruen.

Klasen ikke meget stor, noget spredt. Bærrene runde, hvide, tyndskallede. Kjødet saftigt, velsmagende, men ikke meget frydret. Rankens Væxt og Bestøring er omtrent som den Forrige. Bladene ere meget fintdeelte, næsten som Persilleblade. Druen modner i gode Sommere ved en Sydmuur i September, men bliver baade større og mere frydret i en Vinkasse.

7. Perledruen.

Klasen temmelig stor, smukt formet, med store runde Bær. Huden hvid, med lidt Rustfarve paa Solsiden, naar Bærrene ere meget modne. Kjødet saftfuldt, sødt og velsmagende. Ranken stærkvoksende med store glatte Blade og temmelig korte Ved. Druen modner vel i gode Sommere ved en Sydmuur, men da den er meget tilbøielig til at „frente“ (det vil sige: at en Deel af Bærrene standse i

Bærten og forblive som smaa Erter), dersom der indtræffer uheldigt Veir i Blomstringstiden, saa dyrker man den bedst i en Viinkasse eller Kasse. For at opnaae Frugt, maa den ikke skæres paa mindre end 6 à 7 Dine.

8. Hvid Muskateller.

Klasen af Middelsstørrelse, noget spredt, for det meste 6 Tommer lang og 4½ Tomme bred foroven. Bærrene runde, middelsstore. Huden grønagtig hvid; paa Solsiden ere Bærrene ved fuldstændig Modenhed lidt gulagtig brune. Rjødets fast, fastigt og sødt. Ranken er frodigt vøgende, med mellemstore, rundagtige Blade, som ere regelmæssigt, men ikke dybt indstaarne. Druen modner i gode Sommerer ved en Sydmuur i September, men bliver baade større og mere velsmagende i en Viinkasse.

§ 2. **Stiffelsbærbusken** (*Ribes Grossularia* 5te Cl. 1ste Ord. *Crassulariaceae*) vøxer vilst i det nordlige Italiens Bjergegne, og fordrer en god, velgjødet Havejord for at opnaae nogen Fuldkommenhed. Formeringen skeer let ved Stiklinger, der skæres om Efteraaret af de stærkeste og længste Sommerstuds 12—15 Tommer lange, med lidt af det gamle Træ paa den nederste Ende, der før Stikningen omvikles med lidt Mos. Efterat være indslaaede paa et beskyttet Sted om Vinteren, stikkes Grenene om Foraaret i 6 Tommers Afstand og saa dybt, at kun to Dine rage frem. Næste Foraar kunne de unge Planter henplantes paa Bli-vestedet, enten paa Rabatterne imellem Frugttræerne eller paa et eget, for dem bestemt Qvarteer; en varm, vel gjødet Jord med Leermergel til Underlag er dem bedst tjenlig. Ved Sommerbeskæringen udthendes de overflødige Grene, og ved Vinterindstudsningen indstudsbes Grenene til Halvdelen af deres Længde. (See 2det Cap. § 3.)

En Deel af de mange store engelske Stiffelsbærsorter ere dels sildige og opnaae saaledes ikke altid deres rigtige Fuldkommenhed her til Lands, dels ere de mere beregnede paa at forbause ved deres usædvanlige Størrelse, end paa

at behage ved deres frydrede Smag; nedenstaaende ere et Udvalg af de tidligste og meest velsmagende Sorter. Røde: Red champagne, Red Warrington, red Turkey, Rob Roy, Bough red, Leigh's Rifleman, Farrow's roaring Lion; Gule: Yellow Champagne, early sulphur; Grønne: Early greenhairy, Pitmaston's greengage, Massips Heart of Oak, Edwards Jolly Tar; Hvide: Early White, white Champagne, Woodward's Whitesmith, Taylor's bright Venus, White Honey.

§ 3. **Ribsbuften** (*Ribes rubrum*) findes vildtvogende paa flere Steder i Europa. Den fordrer den samme Jordbund, Formering og Behandling, som Stikkelsbærbusken, og dyrkes ofte i store Partier, da Frugterne som bekendt anvendes til Syltning og Ribsvin. Denne tillaves saaledes: 2 Lisbd. afribbede Ribs knuses i en Ballie, og kommes tilligemed $1\frac{1}{2}$ Lisbd. Puddersukker og $1\frac{1}{2}$ Pot Rom i et Anker, som dernæst fyldes med Vand. Ankeret henstaaer utilspundset, indtil Gjæringen er endt, dernæst fyldes det atter med afvreden Ribssaft eller Vand og henlægges veltilspundset 4 Maaneder før Vinen bruges. Naar man om Sommeren afsniiber Spidserne paa Studdene, føres den saaledes standsede Saft til Frugterne, som derved blive større. Naar den træffes som Espalier ved en Nordmuur paa den i 2det Cap. § 2 beskrevne Maade, opnaae Frugterne ikke alene en bethdelig Størrelse, men kunne ogsaa holde sig langt ud paa Efteraaret. Træerne bør i saa Fald bedækkes med et Net. Man har hvide, rosenrøde og store spanske Ribs, hvoraf den sidste Sort fortjener Fortrinnet. To nye Ribsvarieter: groseiller crse og Queen Victoria anprises meget i de nyere Priiscouranter; den frste er meget strre end det spanske Ribs, men Saften er endeel surere; den anden skal derimod med en bethdelig Strrelse forene en behagelig Syrlighed.

§ 4. **Solbrbusken** (*R. nigrum*) vxer vildt i Rusland og Siberien, hvor den anvendes til Liqueurer, til Destillation og til Syltning. Bladene kunne anvendes som

Thee, naar de tørres i deres spæde Tilstand. Formering og Dyrkning er den samme, som den Foregaaendes. Man har det grønne Solbær og det store, sorte neapolitanske; det sidste er den bedste Sort.

§ 5. **Hindbærbusken** (*Rubus Idaeus* 12te Cl. 3die Ord. Rosaceae) vøges vildt i Skovene i det nordlige Europa. Formeringen skeer let ved Udløbere, der opgraves i Marts, og plantes 3 sammen (. .) i 2 Alens Afstand i Rader; Jorden bør være noget fugtig, og Beliggenheden noget skyg-
 gesuld. Gjødning anbringes rigeligt, saavel i Plante hullerne som senere, naar man om Efteraaret omgraver Jorden imellem Raderne. Ved Sommerbeskæringen borttages overflø-
 dige Rodskud (5—6 ere tilstrækkelige for en stærk Stok). De afbaarne Stokke affkæres, saasnart Frugten er indsam-
 let, og de unge Skud indstubses i Marts indtil $\frac{2}{3}$ eller $\frac{3}{4}$ af deres Længde. Naar man imellem hveranden Rad ned-
 rammer Pæle og fæster en Rægte derpaa i horizontal Ret-
 ning, kan man fæste de frugtbærende Stokke fra begge Ra-
 der dertil, hvorved mere Lys og Luft opnaaes, og Frugterne blive større. Man dyrker mange Sorter, hvoraf de røde og gule Antwerpner Hindbær ere de bedste af ældre Sor-
 ter; blandt de nyere Hindbærvarieteter: Fastolfs, Merveille de quatre Saisons, Victoria, Paragon, synes det sidste at være det bedste, saavel med Hensyn til Frugtbarhed og Størrelse, som til Haardførhed.

§ 6. **Morbærtræet** (*Morus nigra* 21de Cl. 4de Ord. Urticeae) har hjemme i Persien og fordrer hos os en meget luun og varm Plads som fritstaaende Halvstamme, eller en Plads ved en Vest- eller Østmur som Espalier. Forme-
 ringen skeer let ved Rodskud eller Stiklinger (see 1ste Cap. § 3), og Træet vil vøge frodigt i enhver god Havejord. Paa det fristaaende Træ udthendes de overflødige Grene, og paa Espaliertræet udthendes, indstubses og skæres de paa
 Spore, eftersom Omstændighederne kræve det. Ved at ned-
 grave Dreblod ved Rødderne i 2 Fods Afstand fra Stam-
 men befordrer man i høi Grad Frugtbarheden, og da de

modnende Frugter daglig falde ned, bør der under Træet være faaet en lille, tætbevokset og kort afflaaet Græsplaine, for at Frugterne ikke skulle smudses. Den meget sunde og delicate Frugt anvendes til Bordsfrugt og Ehltning.

§ 7. **Figentræ** (*Ficus Carica* 23de Cl. 2den Ord. *Urticeae*) stammer fra Asien og Berberiet og dyrkes stundom som Espalier ved en Eydmuur, hvor det i gode Sommerer giver gode, modne Frugter. Formeringen skeer ved Rodskud og Stiklinger af det modne Træ; Figenen fordrer en let, tør og vel gjødet Jord og maa forsynes rigeligt med Vand, naar Bladene udfolde sig, og Frugterne ansættes, da disse ellers ville falde af. Sommerbestæringen bestaaer i den i 2det Cap. omtalte Knibning, og ved Foraarsbestæringen borttages store, ældre Grenene tæt til Stammen, for at tilveiebringe ungt Træ, paa hvilket Frugterne fremkomme. I November eller December bøies Grenene ned mod Jorden og dækkes med Halm, Granriis eller Bregner; bliver Frosten stærk, lægges siden et tykt Lag Tang over det Hele. Den brune thyrkiste og den store Brunsviger-Figen ere de bedste til Dyrkning i Friland. De kunne ogsaa dyrkes i store Valler, der om Vinteren overvintres i en Kjælder eller i et kolbt Væxthuus.

Sjette Capitel.

Nodfrugt.

§ 1. **Valnødden** (*Juglans regia* 21de Cl. 8de Ord. *Juglandiae*) har hjemme i de caucasiske Bjerger og hnder her til Lands en dyb, sandet Leerjord. Formeringen skeer ved Nødder og Oculation paa de simplere Sorter (see 1ste Cap.).

Valnødden plantes ved Udkanten af Frugthaven i 40 Fods Afstand og bestæres ikke. Maa en eller anden Green borttages, bør dette skee ved Midsommertid, og Saaret be-

lægges med Træsålve; den store, franske tyndskallede, og den lave tidligt bærende (*I. regia præparturiens*) ere de bedste.

§ 2. **Hæselnødden** (*Coryllus Avellana* 21de Cl. 8de Ord. Cupuliferae) voxer vildt i Europa og foretrækker en lettere Jordbund. Den dyrkes i Almindelighed hos os i Hækker uden Beskæring, men de bedre Sorter bør tiltrækkes med 4 Fods høje Stammer og aabne, hule Kroner, ligesom andre Frugttræer.

Ved den aarlige Foraarsbeskæring borttages alle Udløbere og Vandskud, og de unge Skud indstudsjes i deres halve Længde til en Hunblomst; dette Arbejde foretages rigtigt, naar Hunblomsterne kaste deres Sædstøv, for ved Rystelsen af Træets Grene endmere at befordre Befrugtningen.

De fritstaaende Nøddetræer anbringes i de forreste Rækker af Frugthaven, naar, som vi have antaget, de største Træer ere anbragte i Baggrunden, mod Nord eller Nordvest, og Afstanden bør være 10 Fod; man kan plante Riis eller Solbær mellem dem, indtil disse naae Nøddetræernes Kroner, da de maae borttages. De bedste Sorter ere den røde og hvide Zellerenød, Cob Lambertsnødden, den franske Ræmpenød o. fl. De formeres ved Podning paa Stammer af den vildtvoksende Hæselnød.

§ 3. **Den ægte Kastanie** (*Castanea vesca* 21de Cl. 6te Ord. Amentaceae) er et høit og stærktvoksende Træ fra det sydlige Europa, som i det Væsentlige behandles som Valdnødden. Uagtet Frugterne kun sjældent modnes her til Lands, planter man dog stundom Træet til Bjerg og for at give Læ for Frugthaven. Formeringen skeer ved Nødderne, der gjemmes Vinteren over i Sand og udsaaes i April.

Fjerde Afdeling.

Driveriet.

Første Capitel.

Aulæget.

§ 1. **Beliggenhed.** Den for Miftbænkene og Driverhusene bestemte Plads bør vende mod Syd- eller Sydpøst, helst med en lille Skraaning, og mod Nord eller Vest være beskyttet mod de kolde Foraarsvinde. Skulde det tilstede-værende Pæ for Miftbænkpladsen ikke være tilstrækkeligt, eller et saadant aldeles mangler, maa der allerførst raades Bod paa denne Mangel enten ved Plankværker eller Skjærme, bestaaende af 6—7 Fod høje Rørmaatter, der fæstes til et Lægterækværk; har man Grangrene i Nærheden, kan man allerlettest indhegne Pladsen paa de nordlige og vestlige Steder med et 7—8 Fod høit Stakit af Lægter og stærke Pæle, der gjennemværes saa tæt med Grangrene, at Blæsten holdes ude; Lægterne, der fæstes horisontalt til Pælene, gives en Afstand af 1—1½ Fod. Er Pladsen meget udsat, saa at der ogsaa fra andre Sider kan befrygtes kolde, skarpe Lusttræk, kan man indhegne hele Pladsen paa denne Maade, dog saaledes, at den sydlige og østlige Væg bliver 4—5 Fod høi og rykkes saa langt fra den første Miftbænklinie, at Hegnet ikke stygger for Vinduerne.

Endsskjøndt det vel kunde synes ligegyldigt, hvorledes Jordens Bestaaenhed er, da Miftbænkjorden præpareres og

Hidsføres andenstedsfra, er dette dog ingenlunde Tilfældet, idet en vaad og kold Jordbund hindrer Anlægget i Gruber, som kun kan finde Sted, hvor alt Grundvand aldeles kan fjernes.

Den bedste Jordbund vil saaledes være en løs, sandet eller stenet Undergrund, der let modtager al oversflødig Væde, eller som dog i det Mindste har saamegen Skraaning, at al Grundfugtighed kan bortledes ved Render eller Drains.

§ 2. **Mistbænkgruben.** Naar Jordbunden ved Afsløbsrender kan trækkes tør, nedscænkes Gruben 2 Fod i Jorden, dog saaledes, at Siderne skraane omtrent 6 Tommer ned mod Bunden; Gruben gjøres altid 2 Fod bredere foroven end Mistbænkvinduerne, for at faae Plads til den fornødne Omsats, og naar Jordbunden ikke bestaaer af seig, bindende Leer, maae Siderne enten ved en Bræddebedækning eller ved et Lag stampet Leer sikkes for Nedstridning. Omkring hele Gruben anbringer man en lav Bræddeindsatning, der kan være 8 Tommer ved Forsiden og 10 Tommer ved Bagsiden, og som tjener til at sammenholde Omsatsen; skulde denne synes for kostbar, kan den erstattes ved et lavt, smukt flettet Riisgjerde, bedst af Grangrene; denne Indsatning bliver saameget mere nødvendig, isald man ved en vaad Jordbund nødes til at anlægge Mistbænken ovenpaa Jorden. Er Pladsen indskrænket, eller, hvad ofte er Tilfældet, Varmematerialerne kun faa, er det hensigtsmæssigt, i Stedet for en fortløbende Linie at udgrave Gruben saa bred, at der kan anlægges to eller flere Linier bag ved hverandre, der blot behøve et 2 Fods Mellemrum til Gang; naar man saaledes først anlægger den forreste, og siden den anden og tredie, vil, naar Omsatsen hver Gang tages bort tæt til den ældre, allerede noget afkjølede Bænk, denne atter opvarmes ved den raske Varme fra den friske Gjødning, og en langt større og længere vedholdende Varme kunne opnaaes med et forholdsmæssigt lidet Quantum Gjødning.

Den samme Fremgangsmaade anvendes ogsaa med Fordeel, naar Anlægget foretages ovenfor Jorden.

§ 3. **Barmematerialier.** Disse bestaae, som bekjendt, fornemmelig af Heste-, Faare- og Viesløgjødning, der anvendes frisk, inden den har gjæret, og hvortil man i Skov-egne som Hjælpemiddel kan anvende Blade, helst Bøge- eller Egeblade, og ved Strandkanten frisk, grøn Tang, hvortil den lange Bændeltang (*Zostera marina*) er den bedste. Naar Bændeltangen kan faaes i fuldkommen frisk Tilstand og i tilstrækkelig Mængde, kan man, forudsat at Kulden ikke er altfor haard, frembringe en meget god, men ikke langvarig Varme, ved et 4—5 Fods høit Lag af samme, hvorimod Bladene gjerne maae blandes med nogen Gjødning for at gaae i Gjæring; den derved frembragte Varme er ikke meget stærk, men holder sig temmelig længe.

I Almindelighed blandes Tangen paa samme Maade, og de saaledes anlagte Bænke give en ret god Varme, som dog, da den ikke varer længe, meest bør anvendes til Ting, der senere skulde vænnes til den frie Luft, saasom Selleri og Porreplanter, Gulerødder o. s. v. Hestegjødningen bør vel ikke være altfor halmet, men heller ikke aldeles halmfri, da den i første Tilfælde frembringer en voldsom Hede, som man enten maa spille til Unytte, eller vil forbrænde Planterødderne, medens den rene, ublandede Gjødning synker saa hurtig sammen ved Vægten af den paaførte Jord, at Gjæringen standser, og Bænken bliver kold, ofte inden den bliver besaaet. Har man Leilighed til at bringe Gjødningsmassen under Tag, inden man bruger den, og der sætte den sammen og daglig omstikke den i 5—6 Dage, besugte den, naar den behøver det, og dernæst bringe den i Bænken, kan man være sikker for den alt for voldsomme Hede, og har desuden den Fordeel, strax at kunne paaføre Jorden uden Fare. Da en saadan Behandling imidlertid maa foregaae under Tag, og der vel sjelden vil være Leilighed dertil, maa man ved Anlægget, næst efter den nøiagtige Udrykning og Fordeling af den halmede og ikke halmede Gjødning imellem hinanden ved Blanding med tørre Substantier, saasom Halm, Blade o. s. v., søge at befordre Gjæringen

hos den Sidste, og ved en med Forsigtighed anvendt Trædning stræbe at dæmpe den alt for stærke Hebe hos den Første.

§ 4. **Mistbænk-Induerne** gjøres i Almindelighed af godt, tørt og reent Fyrretræ, helst af Planker, men i al Fald af gode, tykke, fuldkantede Brædder; den meest passende Størrelse er $3\frac{1}{2}$ Fods Brede, og 6 Fods Længde dybe Maal. Rammerne gjøres 3 Tommer brede og $1\frac{1}{2}$ Tomme tykke, der anbringes 3 eller 4 Længdesprosser af 1 Tommes Brede og Tykkelse, der understøttes ved en 1 Tomme bred Jernstang, som paa Midten af Vinduet besæftes til Rammens Sidespytter, og alle Sprosserne ved smaa Skruer. Sprosser med 1 Tommes dybe Fals styrke Induerne betydeligt, og forhindre Ruderens Stuslaaning ved Dækningen. Af det nederste Tværspytter paa Rammen borttages saameget paa Gladen, at Sprossernes Fals kommer i Flugt dermed, saaledes, at det nedløbende Vand ikke standser der, men frit kan afløbe; endelig forsynes begge Enderne af Vinduet med Haandtag eller Ringe, og hele Vinduet males 3 Gange med Oliefarve, helst brunnrødt eller med lys Steenfarve, som bedst konserverer Træet. Den sidste Malning foretages, efter at Ruderne ere indsatte; disse gjøres af en passende, til Sprossernes Antal svarende Størrelse, lægges lidt over hverandre og den nedadvendende Ende affæres med en stump Spids, eller bedre efter et Cirkel-Segment (—), som betydeligt letter Vandets Afløb. Stiftning og Ritning foretages med Nøiagtighed, og Vinduet bør ikke bruges, førend Rittet er nogenlunde tørt.

Til Induerne forfærdiges dernæst Rarme eller Rasser som de ogsaa kaldes; disse bestaae af en 8 Tommers bred Forplanke, Fig. 35, a, en 12—14 Tommers bred Bagside, b, og Sider, der rette sig efter denne Skraaning; Vinduet hviler paa Rarmens Kanter, og Falsen, c, dannes ved at fastnagle Lister paa Rarmens Oversider. Disse Lister anbringes dog kun paa Bagsiden og Enderne, paa Forsiden hviler Vinduet frit paa Rarmen og hindres ved to Stoppere,

f, fra at glide ned. Alle Sideskytterne fastnagles til Hjørnepælen, e, og da en saadan Arm i Almindelighed indrettes for 2—3 Vinduer, anbringes der 3 Tommers brede,

Fig. 35.

med en Kende i Midten forsynede Poster, d, imellem dem. Naar Kassen er færdig, tjæres den et Par Gange, inden den bruges, og dette gjentages hvert Aar, naar den er afbrugt.

§ 5. **Anlægget** selv skeer paa følgende Maade; naar de fornødne Materialier ere hidstaffede, og man i Bunden af Gruben har lagt et $\frac{1}{2}$ Fod tykt Lag Grene, for at aflede Fugtigheden, eller bedre, umiddelbart under Grubens Bund et Drainrør, som kan føre alt Grundvand bort fra Pladsen, begynder man i den ene Ende af Gruben lagvis at opstable Gjødning eller Tang, hvorved den allerede omtalte omhyggelige Sammenrystning og Fordeling med Berngreben ikke undlades; under dette Arbejde, der fortsættes, til den attraaede Høide er naaet, trædes Bedet nogle Gange eller klappes med Berngreben, alt efter Materialiernes Bestaaffenhed. Anvender man Tang, blandet med Gjødning, lægges først et Lag Tang paa Bunden, og derpaa rystes Gjødning og Tang afvekslende sammen. Har man opnaaet den fornødne Høide, der for tidlige, varme Mistbænke ikke kan være ringere end 4—5 Fod, men for sildige eller halvvarme Bænke kan nøies med 2 Fod, gives Overfladen en sraa Retning. Mistbænkkarmen paa sættes, Vinduerne lægges paa, disse dækkes med Halm- eller Rør- Maater og en efter Veirsligets Bestaaffenhed og Bænkens

større eller mindre Varme afpasset Gjødningssomsats opsættes rundt om Karmen lige til Randen. Efter nogle Dage giver man lidt Luft, for at udlade Dampen, og naar man efter 6—10 Dage mærker, at Varmen har fordeelt sig ligeligt i Bedet, som kjendes paa de fremkommende hvide Svampe, aftages Vinduerne; Karmen gives den rigtige, skraae Retning og forsynes med Muursteensunderlag under Hjørnerne, og efterat Gjødningen i Kassen ved gjentagen Omstikning har mistet sin brændende Hede, som bedst kjendes, naar et tændt Lys ikke slukkes i den 2—3 Timer tillukkede Bænk, paaføres først et 2 Tommers tykt Lag gammel Gjødning, der jevnes og klappes, og derefter den for Bænken bestemte Jordblanding. Denne bør især for de tidlige Bænke have ligget under Lag om Vinteren, for at være nogenlunde tør, da ellers meget af Bænkens Varme gaaer tabt ved at tørre den, eller i det Mindste være opsat om Efteraaret i en spids Hob og dækket for Frostens Indvirkning. Naar og frosten Jord rører ikke alene Bænken dens meste Varme, men naar gode Soldage ikke indtræffe inden Besaaningen, kan den ikke engang bringes i en saadan Tilstand, at man med Sikkerhed kan regne paa et heldigt Udfald.

Man paafører ikke den hele Jordmasse paa een Gang, men først Halvdelen, og naar denne er bleven opvarmet, paaføres Resten; Jordmassen omstikkes nu daglig og især i godt Solskin, da Vinduerne kunne være aftagne, saalænge Solen staaer paa, og dermed vedblives, til Jorden har opnaaet den nødvendige Tørhed, og den stærke Hede har sat sig saameget, at man kan holde en Haand nede i Gjødningen, uden at spore nogen brændende Varme (30—35° R.). Forsømmes denne Forsigtighed, kan man udsætte sig for Brand, der bestaaer i, at Jorden bliver hvidgraa og aldeles uduelig til Plantenæring. Naar Jorden saaledes har erholdt den passende Tørhed og Varme, omstikkes den for sidste Gang, rives og besaaes; i Stedet for Nedhakning, bestrøer man her Frøet med et tyndt Lag tørt Jord, og klapper Jordoverfladen med en Skovl; den ved disse Ar-

beider nedtraadte Omsats opfattes igjen, og Vinduerne, som for Saaeningen vadsledes, luftes og dækkes efter de for de forskjellige Culturer passende Regler. Skulde Tegn til Brand, uagtet den anvendte Forsigtighed, vise sig, maa man med en spids Stok bore Huller ind i Gjødningsmassen fra Omsatsen, for at ulede den overflødige Hede; en ringe Grad af Brand kan dæmpes med koldt Vand, men er den udbredt over en større Flade, er det nødvendigt at udkafe Jorden og paaføre frisk Jord, hvorved imidlertid saamegen Varme gaaer tabt, at man enten maa anvende Bænkene til halvvarme Sager eller opfriske Varmen ved en Omsats af frisk Gjødning. Naar en Omsats skal anvendes i det nævnte Tiemed, udstikkes den gamle tæt til Rarmen og til Bunden af Grunden, der stikkes nogle Huller ind i Massen, for at Varmen kan trænge derind, og den friske, om muligt præparerede Gjødning sættes atter om, helst noget bredere end den forrige Omsats. En saadan Fornødsel af Varmen i en Bænk vil ved de varme i Januar—Februar anlagte Mistbænke ofte blive nødvendig, og maa man deels paasee, at dette Arbejde foretages saa hurtigt som muligt, at Gjødningsmassen ikke hyderligere skal afsjæles, deels, at den fra den friske Omsats udstømmende Damp ikke skal trænge ind i Bænken, hvor den virker dræbende paa de spæde Planter.

§ 6. **Pasningen.** Naar Mistbænken saaledes er bejaaet eller beplantet, vil der i Almindelighed om Natten kunne være 16° under Bedækningen. Denne Varme stiger snart ved Solens Paavirkning efter Afdekningen til 24° , hvorpaa der luftes, og Temperaturen bringes derved ned til 18 — 20° . Luftningen maa forøvrigt foretages med den største Varsomhed og Nøiagtighed, den maa nøie afpasses efter de forskjellige Værters Fordringer i deres forskjellige Udviklingsperioder, og kolde, skarpe Vinde maae omhyggeligt undgaaes. Dækningen forøges eller formindskes, efter som den ydre Luft er kold eller varm, ligesom ogsaa forøget Dækning og Omsatser af frisk Gjødning anvendes, saa ofte

Temperaturen truer med at synke betydeligt under det bestemte Gradeantal.

Kort, Mistbænkens Pasning bestaaer af en Mængde tilshyneladende Ubetydeligheder, som dog udgøre den største Indflydelse paa de deri værende Værter, og dens rette Pasning udfordrer derfor ogsaa Havedyrkerens udeelte Opmærksomhed. Vi ville give en Skildring af Pasningen for een Dag først i April Maaned af en varm Melon- eller Agurkbænk, da disse altid ville udgjøre den vigtigste og største Deel af Driveriet. Paa Grund af stærk Nattesfrost og aftagende Varme, der snart atter skal fornyes ved en frisk Gjødningsomsats, dækkes der med 2 Lag Maatter, det underste Lag dækkes over den nedre og det øverste Lag over den øvre Kant, formedelst Storm er der lagt 1—2 Brædder over Dækningen; naar det er klart Veir Kl. 7, beskinnes Bænken af Solen, og Kl. 7½ dækkes der op, de øverste Maatter ere vaade og maae udbredes paa Indhegningens Sydside, for at tørres; de tørre Maatter sammenrulles og lægges i en Bunke eller opstilles til Indhegningen. Kl. 8½ er Varmen stegen til 23°, der gives 1 Tommes Luft; men Vinden er skarp og blæser fra Østen, der gives altsaa Luft, ved at anbringe Lufttræet i Vinduets vestlige Hjørne; Kl. 10 kommer der graae Skyer og strax efter en stærk Hagelbyge, Luften tages hurtigt bort, og et Lag Maatter rulles ufortøvet ud over alle Vinduerne, da Hagel og Sne i høi Grad afkjøle Bænken. Saasnart Bygen er øvre, afdækkes der, og gives Luft, og da Kl. imidlertid er bleven 11, gives der 2½—3 Tommers Luft; men nu er Vinden gaaet om til Nordvest, den blæser altsaa lige ind i Bænken, og for at hindre dette, luftes paa den nederste Deel af Vinduet i det østlige Hjørne. Bænken har i nogle Dage trængt til en lille Vanding, men Storm og kold Luft have hindret Vinduerne's Nabning, naagtet det fuldslaaede Vand bestandig har staaet parat, naar en Veilighed frembød sig; denne er nu kommen, Kl. 12 bliver det pludseligt stille, Vandingen foretages, og den givne Vandmængde retter sig deels efter For-

dens Bestaendighed, Planternes Art og Størrelse og den Tørhed; der for Tiden finder Sted. Efter Vandingen bliver Luften staaende til Kl. 3½—4 efter Veirets Bestaendighed, Kl. 5 begynder Solen at falde skraa paa Vinduerne, og disse dækkes med de nu i Solen tørrede Maatter. Det hændes ofte, især i Maanederne Februar og Marts, at Sneefog og haard Kulde gjør det nødvendigt, at lade Bænken henligge uopdækket, 1 ja endog 2 Dage; længere maa dette imidlertid ingenlunde opsættes, men om endog Veiret er aldrig saa galt, maa der i det Mindste opdækkes ½ Time, for at de spæde Planter kunne faae en Smulelys. Nødes man til at lade Bænken ligge i 2 Dage, bør man i det Mindste give 1 Tommes Luft et Par Timer under Dækningen, for at hindre den geile Fremvæxt af Planterne. I England har man næsten udelukkende murede Mistbænte, der deels ere forsynede med et Værgitter, der skiller Jorden fra Gjødningen saaledes, at denne kan tages ud af en Laage paa Muren, og erstattes ved anden, varm Gjødning, naar den første er bleven kold, ligesom ogsaa Barmen fra Omsætelsen kan trænge ind i Bænken igjennem talrige Smaahuller i Muren; deels opvarmet med Ildkanaler eller varmt Vand, ledet i støbte Jernrør. Ved disse Apparater blev det altid vanskeligt at efterligne den fugtige Gjødningens varme, men ved en i den nyere Tid opfundne Construction (see Fig. 36), der ikke alene opvarmer den øvre Luft, men ogsaa

Fig. 36.

den nedre Jordmasse, og som efter Behag kan frembringe fugtig og tør Varme, er der i saa Henseende gjort et stort Skridt fremad. I Fig. 36 er a Muren, b en muret Rende, der efter Behag kan fyldes med Vand og atter tømmes; deri ligge de tvende, fra et Varmeapparat med varmt Vand

tilbagevendende Rør, c, c, medens de tvende fra Rjedlen udgaaende Rør, d, opvarme Luften. Ved i er en Rist, hvorpaa Jordlaget, e, hviler, medens f afgiver Plads til Planterne, og g er et Espalier, hvorpaa Ranterne trækkes; h er en Afløbsrende for Vandet fra Vinduerne. Da nu Vandet, der omgiver de nedre Varmerør, bringes til Fordampning ved Varmen, kan den fugtige Varme godt efterlignes, og da Renden efter Behag kan tømmes, kan denne strax ophøre, saasnart den ikke mere er gavnlig. Forøvrigt ville disse kostbare Mistbænke vel næppe blive meget anvendte her til Lands.

Hvad enten Mistbænken anlægges paa den ene eller anden Maade, maa altid Hovedformaalet blive, at de give de i samme dyrkede Planter det rigtige Forhold af **Luft, Lys, Varme og Fugtighed**, overensstemmende med de for den paagjældende Plante eiendommelige Fordringer, som vi i næste Capitel nærmere skulle angive.

Andet Capitel.

Frugtdriveriet.

§. 1. **Ferskentræet.** Man driver Ferskentræet saavel i faste, permanente Huse, de saakaldte Ferskenkasser, som under transportable Mistbænkerammer, som faae Navn af Ferskenbakker. I Ferskenkassen frembringes Varmen enten ved en Gjedning og Barkgrube nærmest Vinduerne, og Træet plantes da ved Bagvæggen (see Fig. 37), eller Varmen frembringes ved Ildkanaler eller et Varmeapparat med varmt Vand, saaledes som det meest bruges i England, og Træet kan da efter Behag plantes foran ved Vinduerne og espalieres under Glasjet, eller der plantes et Træ ved Bagvæggen og et andet foran, som espalieres paa et lavt hvælvet Espalier, (see Fig. 38, Side 256). Den heri Vandet

meeft brugelige Opvarmningsmaade er baade den mindst bekostelige, hvad Materialet og Apparatet angaaer, og har tillige den Fordeel, at der i Gjødningsbedet, som er anlagt til at frembringe Varme i Kassen, tillige kan fremdrives lave Potteplanter, saasom Zwiebler, Jordbær, Roser, samt anbringes Stiflings- og Froplanter. Endeel af den fornødne fugtige Luft frembringes ogsaa af Gjødningen og er

Fig. 37.

Forflaring.

- a) Gjødnings- og Vaskgrube,
- b) Gang,
- c) Rabat, hvorpaa Træerne plantes,
- d) Taget, udvendigt belagt med Brædder og Tagsteen, indvendig udført med Brædder.

Fod: 1 2 3 4 5 6 7 8 9

svangret med endeel nærende Stoffer fra denne, men man er paa den anden Side mindre Herre over Varmegraben og maa i Begyndelsen af Drivningen, da Temperaturen skal være lav og Gjødningen i Gruben er varm, lade meget af Varmen undslippe, medens man senere, naar Varmegraben skal tiltage, ofte naar Vinteren er haard og Bænken har tabt endeel af sin Varme, maa tage sin Tilflugt til tykke Dækninger og varme Gjødningsomfatter. Vi ville derfor med et Par Ord berøre Anlægget af Varmeapparater, der

Fig. 38.

Forklaring:

- aa) Ildkanaler,
- b) Brævet Espalier,
- c) Espalier ved Bagmuren.
- d) Ildsted,
- e) Dør til Bagskuret, indeholdende Ildstedet og Plads til Brændsel, Maatter etc.

saavel kunne anvendes i Driverier som i Blomsterhusene. Den simpleste og billigste Opvarmningsmaade er med de almindeligt bekjendte Røgkanaler. Ildstedet, hvoraf Fig. 39 a og b giver et Profil og Grundrids, er noget af det Vigtigste derved, og da den Maade, hvorpaa det er bygget, for en Deel betinger Kanalens større eller mindre Træk, maa man nøie paasee, at det udføres godt og nøiagtigt. Man maa saaledes sørge for, at Dvnen gjøres rummelig, stærk, og

Fig. 39.

med en lille Stigning imod Kanalen, medens Stedet, hvor Dvnen udmunder i Kanalen, ikke alene maa være noget snevrere end denne, men at der desuden er noget videre Rum umiddelbart efter denne Mundning, som senere taber sig i Kanalens sædvanlige Brede (see Tegningen). Kanalen selv opsaettes enten af Muursteen paa Kant, dækkede med Fliser, eller af store 6 à 8 Tommer vide Drains, som hurtigt afgive Varmen og langt lettere lade Røgen circulere; dersom disse anvendes, maa man dog opsaette Kanalen af

Muursteen i en 5—6 Alens Afstand fra Ovnen, for at den stærkere Varme ikke skal bringe Rørene til at revne. Rørelsen ledes i Almindelighed fra Vagskuret, hvor Ildstedet er anbragt, langs Forsiden af Huset, og udmunder i en Skorsteen, som for det meste anbringes ved Vagmuren i den modsatte Ende.

Vi ville ikke opholde os med at omtale alle de forskjellige Opvarmningsmetoder, som man har anvendt, f. Ex. Damp, varm Luft, og de første usuldsommere Forsøg med varmt Vand, men kun beskrive den sidste Opvarmningsmaade i dens nuværende forbedrede Tilstand.

Apparatet bestaaer af en ommuret Kjedel (Fig. 40), som har megen Lighed med en Selvkoger-Theemaskine, idet

Fig. 40.

Ilden (a) er anbragt i Midten, og Vandet, som skal opvarmes, befinder sig imellem Kjedlens dobbelte Sider (b). Ved e gaaer Røgen ud i Skorstenen, g er Risten, f Afkegraven, h en Abning, hvorigjennem man udtager Afken og gjør Ild paa, og d Døren, hvorigjennem Ilden vedligeholdes. Naar Brændselet bestaaer af Cokes, Cinders fra et Gasværk eller stofske Steenkul, som ikke brænde sammen i Rage, vil det, paa Grund af den ringe Berørelse med Luften, som kun kan finde Sted igjennem Risten, udbrænde langsommere, naar Cylinderen fyldes halvt med Kul, idet Varmen fra det nederste brændende Kullag kun vil gjøre de øverste Kul gloende og disse vilde meddele deres Varme til det omgivende Vand. Ved c udmunder Kjedlen i et rundt Rør,

som efterat være traadt ind i Huset udvider sig til et bredt, fladt Rør med en lille Kant foroven, som deels bedre kan afgive Varmen, deels kan tjene til derpaa at lade Vand fordampe for at frembringe fugtig Luft, naar Saadant ønskes. Efterat Røret i horizontal Retning har gjennemløbet Huset, bøier det nedad (i) og vandrer samme Vej tilbage, dog kun som et rundt Rør og udmunder i Kjedlens Bund (k). Den Forskjel, der er paa Vægten af det varme Vand i det flade Rør og det noget mere afsjolede i det runde Rør, bevirker, at Vandet vil circulere og affætte sin Varme i Huset. Der- som Rummet er større end at eet Rør kan opvarme det, lader man 2 Rør løbe ved Siden af hinanden og gjør Kjedlen forholdsvis større.

Fra Fersknerne ere modne, til Drivningen atter skal begynde, lader man Vinduerne være aftagne, man løsner i December Skuddene, binder dem sammen i Bundter og dækker dem foreløbigt med Bastmaatter.

Inden Drivningen begynder, borttager man et lille Lag af den øverste udtærede Jord af Rabatten, og erstatter den med en Blanding af fiinthsakke Græstørv og Blade. Af denne Blanding paafører man et 2 Tommer tykkere Lag end man har borttaget, og bedækker dernæst hele Rabatten med et 3 Tommer tykt Lag Bladjord. Man giver dernæst 2 gode Grundvandinger med reent Vand, med 1 Dags Mellemrum, og dernæst Dagen efter den sidste atter en Vanding med afslaret Gjødningsvand i Forholdet: 6 Lod Guano til 4 Potter Vand. Vandet til denne saavelsom de foregaaende Vandinger maa være c. 20° varmt. Under disse foreløbige Arbejder ere imidlertid Vinduerne blevne paalagte, og nu løsnes de sammenbundne Grene og gives den fornødne Beskæring. Efterat denne er tilendebragt, til- laver man en Masse af 4 Lod grøn Sæbe, opløst i 4 Pot- ter varmt Vand, 1½ Hjerdingkar frisk Kalk og 3 Haand- fulde stødt Svovl, og overstrækker dermed enhver Green paa hele Træet, samt hele Espalieret, for deels at dræbe de muligt tilstedeværende Insekter, deels for at holde saadanne

borte under Drivningen. Naar dette er fæet, anbindes Grenene, og Drivningen begynder. Derjom denne skal fæe ved Gjødningsvarme, da anlægges Gruben med frisk, ikke altfor halmet Hestegjødning, og Hviden af denne varierer i Forhold til Aarstiden fra 4 til 3 Fod. Naar den største Varme har sat sig, kan man lægge et Lag frisk Garverbart ovenpaa, deels for endmere at vedligeholde og forsøge Varmen, deels for deri at kunne nedsætte de Potteplanter, som man vil drive. Begynder man Drivningen i December eller først i Januar og Vinteren er streng, vil det blive nødvendigt at opsætte en Gjødningsomfats bagved Kassen, som atter indstændses med en Vold af gammel Gjødning, Blade eller Tang. Anvendes derimod Ildvarme, da ere de forberedende Arbejder ulige lettere, men det gjelder da ogsaa om til enhver Tid i Døgnet at passe den fornødne Temperatur.

Man begynder Drivningen med en Varme af 5 à 8° om Dagen og 3 à 5° om Natten, og da Træets første Opvaagnen til Livsvirksomhed saavidt som muligt bør foregaae under Forhold, som ligne de naturlige paa en mild Foraarsdag, saa holdes Luften fugtig ved at sprøite Træerne Morgen og Aften og ved at holde Binduerne tillukkede. Efter 14 Dages Forløb vil den røde Epids vise sig paa Blomsterknopperne, og nu kan Fugtigheden, især om Dagen, aftage lidt og Varmen tiltage i samme Forhold.

Man maa dog ingenlunde forsømme den fornødne Forsigtighed, men vel erindre, at det er den jævne, eensformige Varme og Luftfugtighed med de fornødne Modificationer paa de forskjellige Stadier af Drivningen, som skal bevirke et heldigt Resultat. I den egentlige Blomstringsperiode holder man, især om Morgen, Kassen noget varm, for senere paa Dagen at kunne lufte noget, hvilket er saa gavnligt for Frugtens Ansættelse. Varmegraden maa ved lidt Luftgivning være 10—12° om Dagen, den kan med Solskin stige til 15—16°, men ikke mere, da man saa giver noget mere Luft; om Natten holdes Kassen paa 5 à 6°. Man

sprøiter ikke under Blomstringen, men kan engang imellem overbruse Gangen eller Bløkanalen, dersom der anvendes Bløvarme. Efter en Ugestid ville de unge Frugter begynde at stikke frem igjennem de visnende Blomster; nu formindskes Luftgibningen noget, der holdes om Dagen en Temperatur af 10 à 12° og om Natten af 6 à 8°, hvorimod der ved Solfin med nogen Luftcirculation kan tilstedes en Varme af 18°. Man bør ikke alene sprøite Træet Morgen og Aften, men ogsaa, dersom Luften om Middagen skulde være noget tør, give en Sprøitning.

Omtrent 6 Uger efter Blomstringen indtræder Steendannelsesperioden. I dette Mellemrum udthendes og knibes Skuddene jevnlig saaledes, at de stedse holdes i en regelmæssig Orden over hele Træet, og naar Skuddene eftersees hver 3die—4de Dag, vil dette Arbejde kunne være endt til Steendannelsen begynder. Paa samme Tid ordner man ogsaa Frugterne og borttager dem, som sidde for tæt, man regner at kunne beholde 3 à 4 paa hver $\square$ Fod, eftersom Træet drives tidligere eller sildigere. Under Steendannelsen fortsætter man den seneste Behandling, dog kan Varmen gjerne stige lidt mere i klart Veir. Nogle Timers Skygning i stærk Sol er gavnlig. Sprøitningen fortsættes Morgen og Aften. Rabatten gives af og til en Vanding med Vand af 25° Varme, blandet med lidt flydende Gjødning. Vandingstiden og Vandmængden beroer paa Træets Kraft og Jordens Nabenhed. Er Rabatten drainet og Jorden porøs, kan Træerne behøve Vand hver Uge. Efter Steendannelsen kan man lade Varmen stige noget, men henimod Modningen maa man give rigelig Luft, for at Frugterne kunne faae god Couleur og behagelig Smag. Som Grundregler for Ferstendrivning kan man opstille Følgende:

- 1) Søg aldrig at forcere Træerne ved kunstig Varme, uden at der paa samme Tid kan tilveiebringes et tilsvarende Lys, og hold ikke nogen høi Temperatur om Natten.
- 2) Lad ikke Luften blive for tør i nogen Periode af Driv-

ningen, men lad Luftfugtigheden være mindst i Blomstrings- og Modningsperioden.

- 3) Forsøm ikke jævnlig at udthnde de overflødige Skud og knib Spidsen af de stærkeste; dette Arbejde bør være endt før Steendannelsen.
- 4) Lad Frugten modnes saa langsomt som muligt, den vil derved ikke alene faae en finere Smag, men ogsaa en forøget Størrelse og smukkere Udseende.

Til den tidligere Drivning foretrækker man Georg the Fourth og Rød-Magdalene, til sildig Drivning og til Bakker Dobbelt-Montagne. Hollænderne drive meest Fersken-træet i Bakker. Fig. 41 forestiller Profilet af en saadan Ferskenbakke, hvor a er de af nedrammede Planke og Bræd-

Fig. 41.

der opførte Ydervægge, b Poster og Vinduer, c Pladsen til Gjødning og Vark, d det over Varken værende Espalier, hvorpaa Træet udbredes, og som kan hæves og sænkes, e den med den tidligere beskrevne Ferskenjord fyldte Rabat, som dog her faaer en Tilfætning af Bladjord, for at gjøre den lettere. Til Drivning i en saadan Bakke, der gjøres paa 4 Vinduer, vælges 6 à 10aarige frodige Træer, som hverandret Aar ere omplantede forat tilveiebringe en talrig Mængde Sugerødder. Man gjør bedst i at plante Træet om Foraaret, og Sommeren over, ved omhyggelig Udbrækning og Knibning samt ved kun at anbinde Hovedgrenene, sørge for at tilveiebringe godtmobnet Træ med talrige Blom-

stergøine. Dersom man først vil plante Træet, naar Drivningen skal begynde, maae Rødderne dækkes med Tang eller Blade for at kunne opgrave det, naar det skal bruges.

I Slutningen af Januar eller først i Februar anlægges Bassen, idet Gruben rystes fuld med frisk Hestegjødning, Binduerne paalægges, der dækkes med Maatter og gives Luft, for at udele Dampen; naar Gjødningen har sat sig, jevnes den, og der lægges saamegen Bark paa, at denne danner en skraa Flade i 1 Fods Afstand fra Glasfæt; efter et Par Dages Forløb vil Barken synke, den omstiftes da, og frisk Bark paaføres til den før angivne Høide. Et tyndt Bræddeskillem anbringes imellem Gjødningen og Espalieret og bedækkes med stærkt olieret Papir for at hindre de skarpe Ammoniakdampene fra at beskadige de unge Blomster og Blade. Nu opgraves Træet med Varsomhed, saa at de fleste Trevelerødder forblive ubeskadigede, det plantes paa Rabatten lige for den midterste Binduespost, og udbredes paa Espalieret. For at kunne dette, indrettes denne Binduespost og et Stykke af Forplanken saaledes, at de kunne borttages, medens Træet lægges ind i Bassen, og Stammen anbringes i et rundt Hul i Forplanken, som dernæst udfyldes med Mos. Efter Beskæringen lader man Jorden sætte sig nogle Dage, inden man anbinder Grenene, og bedækker Rabatten og den ydre Deel af Stammen med Mos, Blade og Maatter, for at hindre enhver Indvirkning af Frosten. Drivningen begynder nu, men langsomt, med megen Luft og liden Dækning, saa at Varmen ikke overstiger $6-8^{\circ}$ om Natten, men derimod ved Solens Paavirkning kan tillades at gaae noget høiere. Med denne Behandling, der har til Hensigt at give Rødderne Tid til at udvikle sig, inden Safen kommer i Bevægelse, vedblives, indtil den røde Spids paa Blomsterknopperne frembrhyder, som sædvanligviis vil finde Sted omtrent 3-4 Uger, efter at Drivningen er begyndt. Ved mindre Lustgivning, stærkere Dækning, og, om det skulde behøves, ved varm Omsats forøges nu Varmen til $10-13^{\circ}$, og naar Ansætningen begyndes, luftes der ikke

mere; den ved Solen frembragte høiere Varme modereres helst ved Skygning med Riisqviste. Naar Thermometret hænger saaledes, at Solen kan bestemme det, maa der blive 24—26°, inden Skygningen bliver nødvendig, ligesom det uden Sol maa stige til 16°; naar Frugterne ere saa store som en Nød, luftes lidt igjen, og denne Luftning tiltager lidt efter lidt, jo mere Foraaret nærmer sig; Skygningen fortsættes til ind i Mai.

I Slutningen af April eller Begyndelsen af Mai ville Skuddene have naaet Glasjet; paa en klar Dag aftages Binduerne, alle overflødige Skud borttages, og de øvrige anbindes.

I Mai, naar Steendannelsesperioden, som varer 5—6 Uger, begynder, forøges Luftningen; dog anvendes ogsaa Skygning, naar en kold, skarp Vind skulde hindre den rigelige Luftning, og Solen driver Varmen over 26°. Efter Steendannelsen, og naar Frugterne ere næsten udborne, gives lidt Luft om Natten, for at vænne Frugterne og Træet til den frie Luft, og naar Frugterne næsten ere modne, aftages Binduerne, hvorved Frugterne faae en langt smukkere Farve; dette bør skee paa en mørk Dag, og Træet i de første Soldage skygges ved Grene. Naar Rabatten midt i Mai udsættes for Solens og Luftens Indvirkning, maa man af og til give Vand; man kan belægge Overfladen af Rabatten med gammel Gødning eller Bark, hvilket hindrer Uddunstningen, men ved sin sorte Farve tiltrækker Solvarmen. Efter Bladsfaldet optages det drevne Træ og henplantes atter ved Muren; det stærkes stærkt tilbage ved den næste Beskæring og kan efter 2 Mars Forløb atter anvendes til Drivning. Den bedste Ferskensort til Drivning for vore Forhold er den dobbelte Montagne; naar Træet plantes i Slutningen af Januar, vil man først i Juli kunne have modne Frugter.

§ 2. **Viinstoffen.** Man driver Vinen i en Ferskenkasse eller i Bakker. Kassen kan være lidt smallere end Fig. 37, da Vinen forbedrøstest plantes udenfor Formuren

og ledes ind under Binduerne, hvor Ranterne befæstes paa et der anbragt Espalier; et saadant Huus anlægges med Hestegjødning og Garverbark, ligesom det tidligere er omtalt ved Ferskendriveriet. Skal Vinen i et saadant Huus drives tidligt, da maa Stokken plantes ved Bagvæggen og dersom Drivningen skal begynde i December, maa der ligesom ved Ferskenkassen sættes en Gjødningssomsats bag ved Kassen, indstandset af en Vold af Blade eller gammel Gjødning. Dersom Viinstokken er plantet ved Bagmuren, kan man anvende Barkbedet, ligesom i en Ferskenkasse til Drivning af forskellige Planter i Potter, men dersom Ranterne ledes op under Binduerne, som er den meest brugelige Maade, da vil Pladsen snart blive for mørk for Potteplanter, og det Høieste den kunde bruges til, vilde være til Drivning af nogle Aspargsblokke eller Rhubarber.

Inden Drivningen begynder, bestøres og anbindes Ranterne, Rabatten oplokkres og gives en kraftig Vanding med lunkent Vand. Er Stokken plantet udenfor Formuren, bedækkes Rabatten dernæst med et 18 Tommer tykt Lag halmet Hestegjødning, som atter tildækkes med Brædder.

Man begynder Drivningen med en Varme af 8 à 10° om Dagen og et Par Grader mindre om Natten. Fra Knopperne svulme til Blomstringen kan Varmen om Dagen stige til 16 à 18°, under Blomstringen 13 à 15°, efter denne 16 à 18°, under Rjærnedannelsen 14 à 16° og efterat denne er forbi til Modningen 16 à 18°, Alt med et Par Grader mindre om Natten og 4 à 5° mere i Solskin. Der gives kun lidt Luft indtil Løvet er udviklet, senere mere. Sprøjtning finder Sted indtil Blomstringen, senere overbruser man kun leilighedsvis Gulvet for at frembringe fugtig Luft. En Grundvandig paa Rabatten med lunkent Vand foretages efter Blomstringen, naar Bærrene udvikle sig, og 4 Uger før Modningen. Man sthygger kun i Slutningen af Blomstringsperioden og under Rjærnedannelsen, samt naar man har udthundet, geitset og knebet Ranterne; dette skeer paa samme Maade og efter samme Grundsætning.

ger som paa Friland, dog bør man ved Udbæknngen af de overflødige Skud ikke med altfor stor Engstelighed staae Druerne, da en overdreven Begjærighed efter at beholde mange Druer som oftest giver det modsatte Resultat af hvad man ventede, i det mange Druer blive smaa og uanfælige. Naar Bærrene omtrent 3 Uger efter Afblomstringen ere saa store som Erter, blive de udthnede med en spids Sax, og Tredieparten eller Halvparten borttages. Man beholder de Bær med de stærkeste Stilke og ordner forpø-

Fig. 42.

Forklaring.

a) Rør med varmt Vand i Viinkassen.

b) Kjedel til Viinkassen.

c) Kjedel til Champignonhuset.

d) Grube under Gangen i Champignonhuset til Drivning af Rhubarber, Asparager, Strandkaal.

e) Luftgivningsapparater i Viinkassen.

f) Sylinder til Champignon-Drivningen.

rigt Bærrene ligeligt i Klasan. Efter 5 Maaneders Forløb fra Drivningens Begyndelse kan Druen være moden. Ved at gjøre Viinstiklinger af enkelte Vine i Potter og ved stadig og jevn Undervarme, idelig Ompotning samt flydende Gjødning at fremdrive dem, vil man paa een Sommer kunne erholde smukke Stokke, som allerede den næste Vinter lade sig drive i en Viin= Færsten= eller Ananaskasse, og som ved hyppig Anvendelse af flydende Gjødning vil frembringe meget smukke Druer.

I den engelske Viinkasse, see omstaaende Fig. 42, hvortil der paa Bagsiden er spjæet et Champignon=Driveri, er Stokken plantet i selve Huset ved Formuren, som er bygget paa hvælvede Buer for at lade Rødderne uhindrede søge Næring udenfor.

Vinduerne og Espalieret er lidt frumbøjlet og Luftpapparatet er anbragt foroven og forneden af dem. Et Varmeapparat med varmt Vand løber langs med Husets Forside under Espalieret, og et andet gennemløber Champignonskabet, i hvis Midte der er en Grube med en Lem over, til deri at fremdrive Asparges, Strandkaal eller Rhabarber.

Hvor man har gode, kraftige Viinstokke ved en Skydmuur, kan man imellem to af dem anlægge en Viinbakke, hvorved man selv i flette Sommere er sikker paa modne Druer af saadanne Sorter, som ellers ikke modnes hos os paa Friland; Fig. 43 afgiver Profilet af en saadan Viin-

Fig. 43.

bakke, hvor a er Muren, hvortil Bakken læner sig, b Forsiden, hvor Viindrueerne, ligesom ved den almindelige Mistbænk, fastholdes af en Stopper; denne bestaaer af en Fernpind, der ved Luftningen kan flyttes kortere eller længere ned paa en med Huller forsynet Fernstang, som i Flugt med Vinduerne er anbragt midt paa samme paa Forsthkset. Vinduesposterne, c, ligne ganske dem paa en sædvanlig Mistbænk.

Endegavlene opsættes af sammenploviede Brædder og befæstes paa den indre Side paa en til Muren fastnaglet Riste, ved d anbringes en firkantet Abning halvt i det 3die og 4de Brædt, hvorigjennem Rankerne ledes ind, efterat det 3die Brædt er opsat, Hullet tilstoppes derefter med Mos; f er det 6 Tommer fra Glasfæt anbragte Spalier, som indlægges, efterat Gjødningen og Barken er indbragt i Bassen, og g er Gruben, hvori samme nedlægges. Bakkens Anlæg, der skeer paa samme Maade som ved den allerede omtalte Ferstenbakke, foretages ikke før i Midten af Marts, da Rødderne, som ikke paavirkes af Varmen, ved en tidligere Drivning ikke kunne levere den fornødne Saft. Efterat Gjødningen er sammenbrændt, Barken er paaført og vel gjenemvarmet samt omstuffed, isald den er vaad, indlægges Spalieret, 3 gode Frugtranker af forskjellig Længde indlægges fra hver Ende, de manglende Endebrædder opsættes, Hullerne tilstoppes, og Rankerne fordeles og anbindes paa Spalieret. Har man Viinstofke paa begge Sider af Bassen, og man følgerig kan trække Ranker ind af begge Endegavlene, dannes Bassen af 4 sædvanlige Mistbænkvinduer; har man derimod kun een Stok, da er en Bakke med 2 Vinduer tilstrækkelig. Drivningen begynder langsomt med rigelig Luftning, undtagen naar Sneer eller Frost skulde indtræffe; i de første 11 Dage kan man holde Varme paa 8—10°. Fra Knopperne svulme til Blomstringen kan Varmen stige til 12—14°. De unge Skud anbindes, naar de begynde at støde mod Glasfæt, og saasnart Druen lader sig see, udbrækkes de overflødige Skud og saadanne, som ikke have Druer. Under Blomstringen, der vil finde Sted midt i Mai, og som varer 14 Dage, maa Bassen ikke alene holdes lidt varmere, men man maa ogsaa ved forsigtig Luftning forhindre Indstrømningen af den kolde Luft. Efter Blomstringen heftes Rankerne atter, og ihvorvel der gives rigelig Luft, holdes Temperaturen dog noget høiere end i Blomstringstiden, omtrent paa 14—16°. Vender Bassen mod Syd, gives der Luft Kl. 7 om Morgen (vi befinde

os nemlig i Juni), som forøges Kl. 10, eftersom de hydre Forhold udfræve det; denne Lust kan staae, til Solen Kl. 5—6 om Eftermiddagen falder straa paa Binduerne, da disse tilsthydes. Naar de fra begge Ender indlagte Ranfer i Juni mødes midt i Bassen, kan man afsnibe Enderne, og midt i Maaneden begynder man at borttage et Par af de stærkeste Geitser, først over eet Die, og ved den næste Hestning borttages de ganste; paa samme Tid indstubses de nærmeste Geitser atter over eet Die, og saa fremdeles, idet man bestandigt, i det Mindste hver 14de Dag, anbinde og udbrækker Ranferne. Midt i Juli ville Druerne begynde Kjernedannelsen, og i denne Periode gives mere Lust, ligesom Temperaturen i det Hele holdes noget lavere, f. Ex. 12—14°; men naar Kjernedannelsen, der varer i 4—5 Uger, er forbi, kan Varmen gjerne stige til 16—18°, isald man ønsker at faae Druerne hurtigt modne. Behandlede paa denne Maade ville Druerne i Slutningen af August indtil Midten af September efter Sorternes Natur være modne, ligesom ogsaa Træet langt bedre modner i en saadan Vasse end paa den frie Muur. Vil man bevare Druerne til langt ud paa Efteraaret, skeer dette allerbedst ved at lade dem hænge paa Ranferne i Bassen, som da tilstrækkelig luftes i tørt Veir; Druerne eftersees jævnlig, de mugne Vær udskippes med en spids Sax, al Fugtighed fjernes omhyggelig, og Muus eller Rotter, der ødelægge Frugterne, fanges, saasnart man mærker dem, hvilket lettest skeer ved at strø hvidt Sand paa Barken, hvori de efterlade deres Spor. Naar Druerne ere afflaarne, aftages Binduerne, og Ranferne, som i rette Tid beskæres paa 2 à 3 Dine, for at danne stærke Bæregrene til næste Aar, heftes atter paa Muren, medens andre gode Bæregrene fra Stokken indlægges i Bassen det paafølgende Foraar, for atter det næste Aar at afløses af de Ranfer, som først bleve bødne, og som nu i den løbende Sommer have frembragt kraftige Bæregrene. De bedste Sorter til saadanne Viinbakter ere hvid van der Lahn, Perle-Druen og den blaa Frankendaler.

§ 3. **Ananasfen** (*Bromelia Ananas* 6te Cl. 1ste Ord. Bromeliaceae) har hjemme i Ost- og Vestindien, og trives især i de fugtige, varme Kystlande.

Det er en stængelløs, fleeraarig Plante, med lange, skarpttandede, stedsfegrønne, rendesformige Blade, og et Skaf med en af mange rødgule Bær sammensat Frugt, over hvilken paa Enden af Skafet fremkommer en smuk Bladkrone.

Uagtet man vel kan dyrke Ananas i en varm Mistbænk om Sommeren og overvintre den i Værkhuset, vil man dog derved kun opnaae en slygelig Væxt og smaa, smagløse Frugter, som ikke lønne den derpaa anvendte Umage, og vi ville derfor først give en Beskrivelse af en Drikkasse eller Balle til de unge Planter og af et Drikkhuus til de ældre frugtbærende Planter. Ananasdrikkassen (Fig. 44) er opført af

Fig. 44.

Muur; Bredden er 4 Fod, Bagmuren er $6\frac{1}{2}$ Fod og For-
muren 6 Fod; ovenpaa Muren er anbragt en Ramme af
Egetræ eller Tjørretømmer, forsynet med Poster og Fals,
hvori Binduerne passe. En Alen fra Bunden af Kassen
er anbragt en Bund (c) af smalle Planker, som ligge en
halv Tomme fra hinanden, og Muren er nedenfor denne
Bund gjennebrudt saaledes, at Varmen fra Gjødningsom-
satsen (a) kan trænge derind og opvarme Bedet. Denne
Gjødningsomsats gjøres 1 Alen bred og ligesaa høi, men
ifald streng Frost skulde indtræffe, vil det blive nødvendigt
at gjøre den høiere, ja endog at fortsætte den lige til Kas-
sens Overkant. Det Indvendige af Kassen fyldes til en
efter Planternes Størrelse svarende Høide med Bark eller
Egeblade, som i 4 Uger have ligget i et tørt Skuur og i
denne Tid ved Befugtning og Omstikning have opnaaet den
jevne, fugtige Varme, der er saa velgjørende for Ananasfen.
Den ydre Gjødningsomsats omstikkes hver Uge, den ud-
brændte Gjødning bortstaffes, den endnu brugbare bringes
forneben i Gruben, og den friske Gjødning lægges ovenpaa.
Fremfor Alt maa man vogte sig for at frembringe en tør,
brændende Varme, da denne er endnu skadeligere end en
lav Temperatur, og man maa derfor ei alene vogte sig for
at give for stærke Gjødningsomsatser af frisk Gjødning, men
ogsaa sørge for, at den Bark, man nedsænker Potterne i,
er bleven saaledes tempereret, at Rødderne ikke skulde for-
brænde, hvisaarsag det altid er godt, kun at nedsænke Pot-
terne halvt i Barken. Forøvrigt bør man altid tage Ther-
mometret med paa Raad, og bør Jordvarmen i Kassen hos
de unge Planter helst være $+ 25-30^{\circ}$, medens en Luft-
varme af $14-16^{\circ}$ er tilstrækkelig om Sommeren; denne
Varme kan uden Skade reduceres nogle Grader i de 3
Vintermaaneder. Man luster til alle Tider saa rigeligt som
Beirliget vil tillade det; man luster tidligt om Formiddag-
en, for at Planterne kunne astørres, og før man borttager
Luften, overbruser eller oversprøiter man Planterne, hvorved

en mild, fugtig Varme bringes tilveie, hvilket Ananasfen saa meget ynder.

Man vander jevnligt, men ikke for meget ad Gangen, og anbringer altid Vandingen saaledes, at de under Rødblade værende Rødder kunne blive vædede. Da Ananasfen ynder megen Fugtighed, maa man paa den anden Side sørge for, at den oversflødige Væde kan finde hurtig og uhindret Afløb, som deels opnaaes ved at forsyne Bunden i Potterne med et tyndt Lag Potteskaar, Steen- og Trækul, deels ved at vælge en Jord, som tillader Vandet frit Gjennemløb; en saadan er en Blanding af lige Dele leret Græstørvjord (Loam) og Lyngjord, begge Dele skaarne eller hakke i Smaastykker, men ikke smuldrer for meget, og af $\frac{1}{4}$ Deel friske, tørrede Hestepærer, som smuldrer ved Vandingen. Ananasfen kan ogsaa med meget Held dyrkes i reen Lyngjord, i Bladjord, i Tørvejord og i almindelig Havejord, naar man ved flydende Gjødning engang imellem forøger Jordens nærende Kræfter.

Har man nu i Marts eller April sin Drivkasse færdig og forsynet med varm Gjødningssomsats foruden og varm Bark eller Blade forinden, da forskaffer man sig unge Skud eller Stiklinger af de Sorter, man vil dyrke, og efterat Potterne, som efter Skuddenes Størrelse bør være 5—6—8 Tommer i Diameter, ere fyldte med den angivne Jord, nedsænkes de i Barken og henstaae nogle Dage til Jorden bliver varm. Dernæst gjør man et Hul i Midten af Potten, kommer lidt Sand deri og planter Skuddet omtrent $1\frac{1}{2}$ Tommer dybt; Vænsken holder man lukket nogle Dage, og Planterne vandes, indtil man mærker, at Rødderne komme frem, som sees derpaa, at Hjertebladene antage en lysere Farve. Naar man nu, som ovenfor er omtalt, stadigt forsyner de unge Planter med Vand, Varme og Luft, vil man henpaa Sommeren allerede være nødt til at give Planterne større Potter; dette skeer imidlertid først, naar Jorden i Potten er saa gjennemvævet med Rødder, at den ikke falder fra Klumpen, naar man tager Planten ud af Potten,

og man vogter sig vel for ved Omplantningen at beskadige Rødderne. Ogfaa Barken eller Bladene maae engang inel-
lem omstiffes, og frisk Bark eller Blade tilføies, for at
holde Undervarmen jevnt vedlige. Har man kun kunnet
erholde smaa Skud til sin Plantning, maa man fortsætte
denne Behandling til næste Efteraar i September, da Plan-
terne, som nu ere blevne kraftige nok til at kunne bære en
fuldkommen Frugt, indflyttes i Ananashuset. Har man
derimod om Foraaret kunnet forskaffe sig udmærket stærke
Planter af Ietvoksende, tidligt bærende Sorter, som allerede
have dannet Rødder, medens de stode i Forbindelse med
Moderplanten, og det desuden ikke er saa magtpaaliggende
at skaffe meget store Frugter, saa ville Planterne, naar de
givne Regler nøiagtigt ere fulgte, allerede i det første Mars
September kunne henflyttes i Frugthuset, hvor Blomstringen
vil foregaae i Løbet af December—Januar, og Frugten mod-
nes i Løbet af Sommeren.

Man kan ogsaa undvære Potter til sin Ananashyrk-
ning og først plante de unge Skud paa en varm Mistbænk
i den angivne Jord og siden henplante dem i Kassen, som
i saa Fald gjøres 2 Tommer lavere; man lægger i saa Fald
et Lag Potteskaar, Stene og Træful ovenpaa Plankebunden,
og efterat man har lagt et 6—7 Tommer tykt Lag Jord
derpaa, flytter man Planterne derover og behandler dem
som tidligere er omtalt.

Ananashuset (Fig. 45, see næste Side) er 15 Fod dybt,
5½ Fod høit foran og 8½ Fod høit ved Bagmuren; det
er forsynet med et 4 Fod bredt Vagsskur, hvor Indgangen
er, og hvor Rjedlen til Varmeapparatet (g) er anbragt.
Fra denne gaaer et aabent Rør rundt under Bunden af
Jordbedet (a), som er forsynet med en Plankebund ligesom
Bakken; ovenpaa Planterne ligge tynde Fliser (c) tæt ved
hinanden, og ovenpaa dem et Lag Potteskaar og Træful
samt 8—9 Tommer Jord. De tvende Mure (d), som un-
derstøtte Bunden, ere gjennebrudte for at give Varmen
fri Circulation i Rummet. Ved (e) er en Lem, hvorigjen-

Fig. 45.

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Fod.

nem man kan komme til at eftersee Varmerørene (b), og ved f er i begge Ender anbragt smaa Luftklapper, hvorigjennem den fugtige Luft indlades i Huset. Et luftet Varmerør (h), som foroven har en Jordybning, hvori man kan lade Vand fordampe, gaaer ligeledes fra Rjedlen rundt om Forsiden og Enderne af Huset, og ovenover dette er anbragt en Hylde (i), hvor adskillige Varmhuusplanter kunne anbringes. De skraaliggende Vinduer, som ere deelte i tvende Rængder, ere aldeles tætte og ubevægelige, og forsynes stedse med god Ritning saavel udvendig som indvendig, for at hindre den varme, fugtige Lufts Udstrømning og Regnvandets Indtrængen. Luftcirculationen frembringes ved at aabne de forreste opstaaende Vinduer (l) og de i Vagmuren anbragte Luftklapper (k). Dyrker man sine Ananas i Potter, da falder det aabne Varmerør bort under Jordbedet, der i saa Fald forandres til et Barkbed, og da denne Dyrkning desuden giver meget mere at bestille med Planterne, bør der være en smal Gang imellem Bedet og Vagmuren. Istedetfor eet Rør fra Rjedlen langs Vormuren bliver der i dette Tilfælde anbragt 2 ved Siden af hinanden. Medens Jordvarmen ikke bør overstige 30° , kan Luftvarmen i Frugthuset om Natten holdes paa $16-18^{\circ}$ og om Dagen paa $21-25^{\circ}$, som dog uden Skade kan stige til 30° i Solskin. Om Vinteren vandes sparsomt, men ofte, og i Blomstringstiden holdes Husets Luft mindre fugtig. Ligeledes luftes der kun lidt ad Gangen og kun for kort Tid; naar Frugten begynder at udvikle sig, og Solvarmen paa samme Tid tiltager, fordrer den en ligesaa regelmæssig afperlende tør og fugtig Luft som Agurkerne. Man giver f. Ex. tidlig Luft og lader Thermometret falde fra 21° til 19° , derpaa lukkes, og man lader Varmen stige indtil 25° ; derpaa aabnes igjen, og den friske Luft vil nu snart astørre Planterne; naar dette er skeet, lukkes Huset, og Planterne sprøites saalænge med Vand af 21° , indtil de hule Bladskeder ved Bladenes Basis ere fulde af Vand. Nu skygges Huset til Kl. 3, og der luftes atter til

Nl. 5 og i godt Veir længere, hvorpaa der atter sproites, og Huset luffes. Vil man bringe Frugterne meget tidligt til Modenhed, da kan man ogsaa uden Skade holde en høiere Temperatur. Om Vinteren dækkes Huset med Maatter eller Lemme fra Nl. 4—5 Efterm. til 7—8 Formiddag. Skulde en heftig Frost i Forbindelse med Mangel paa Træf i Skorstenen for en kort Tid bringe Varmen ned til $1-2^{\circ}$, da kan Ananasen ogsaa uden Skade taale denne Temperaturforandring, forudsat, at den kun bliver af kort Varighed.

Hvad enten Ananasen udplantes paa Jordbedet eller i Potter nedsjækkes i et Barkbed, bliver det at betragte som ufravigelige Betingelser for et heldigt Resultat:

- a) at vogte sig for en altfor brændende Undervarme, som bedst undgaaes ved enten kun halvt at nedsjænke Potterne i Barkbedet eller slet ikke at nedsjænke dem, men fylde Egeblade imellem Potterne og tilføre friske Blade, naar Varmen begynder at tage sig; man kan gjerne lade Bladene naae høit op paa Planten, hvorved man vedligeholder en jevn Fugtighed ved Lufterødberne og foranlediger Skuddene til at drive Rødder ud i Bladene;
- b) at vedligeholde den fornødne Luftvarme og Jordvarme, som skeer ved at holde Thermometret paa $16-21^{\circ}$ og ved Solskin høiere, samt ved Omstikning af Barkbedet og Tilførsel af friskt Bark eller ved Ildvarme at holde Jordvarmen paa $25-30^{\circ}$;
- c) at tilveiebringe en regelmæssig daglig Aftørring og en ligesaa regelmæssig daglig Besugtning, som skeer ved at lufte saa ofte og saa meget som Veirligt tillader det, og lade Damp udstømme eller anbringe Sproitning i Forhold til Luftningen;
- d) at sørge for rigelig Næring ved de fornødne Omplantninger og ved nogle Gange, efterat Frugten begynder at voge, at foretage en Vanding med flydende Gjødning, saasom Ro- eller Duemøg og Sod, eller

Guano og Sod opløst i Vand og før Anvendelsen tilstrækkelig fortyndet med reent Vand.

Det bliver saaledes klart, at denne herlige Frugt ingenlunde er saa vanskelig eller saa kjælen, som man tidligere saa feilagtigen troede, og vi haabe, at den med Tiden mere og mere vil blive dyrket hertillands.

Naar Frugten er moden, som kjendes paa den smukke, rød-gule Farve og den behagelige Lugt, affæres den og kan gjemmes en Uges Tid, inden den bruges; Planterne bortkastes imidlertid ikke alle, men de med de stærkeste og smukkeste Rødsfrud forsynede Exemplarer pleies ligesom forhen, for at erholde saa kraftige Skud til Plantning om Foraar som muligt. Vil man have Frugter modne hele Aaret, maa man ogsaa plante unge Planter til forskjellige Tider.

Endnu maae vi omtale et Forsøg, som den dygtige engelske Gartner James Barnes har anstillet i Sommeren 1847 med at cultivere Ananassen i Friland. Hr. Barnes opkastede i Mai en Grøst fra Nord til Syd, saaledes at den opkastede Jord værnede for de nordlige, vestlige og østlige Vinde. Dernæst fremtoges nogle kraftige Ananasplanter, som havde ansat Frugter, og opstilledes nede i Bunden af Grøsten paa 3 Muursteen, for at skaffe Afløb for Vandet. Potterne og Bunden af Gruben dækkedes nu med halvt forraadnede Blade fra et Varmbed, og Grøstens Skraaninger dækkedes med et Lag forskullet Hø og Halm for at indfuge og fastholde Varmen. Uagtet Veiret, efterat Ananasserne vare flyttede ud, i flere Dage var raat, koldt og uden Sol, toge de dog ingen Skade, og da senere varme, solrige Dage fulgte, voksede Frugterne fortræffeligt og leverede gode og velsmagende Frugter i August og September, medens de unge Rødsfrud udviklede sig overordentligt kraftigt og tegnede til at ville levere langt stærkere Planter, end de fra Ananashuset. Medens Sorterne New Providence, White Providence, Black Antigua o. fl. vel frembringe meget store Frugter (fra 6—10 Pd.), men tillige formedelsf deres stærke Bladvæxt fordre megen Plads i Huset og me-

gen Tid til deres Udvikling, give Queen, Moscou Queen, Ripley o. fl. vel kun Frugter paa 3—4 Pd.s Vægt, men som i Velsmag ikke staae tilbage for de forrige, og som hde den store Fordeel for den mindre formuende Haveejer, at de modnes tidligt og kun optage liden Plads, hvorhos de ogsaa ubetinget ville være at anbefale for vore Forholde.

§ 4. **Abrikostræet.** Man driver Abrikosen i en Ferstenskåse paa samme Maade som Ferstenen, dog holdes Temperaturen igjennem alle Stadierne et Par Grader lavere. Sprøitningen undlades ved Træets Udvikling, under Blomstringen og ved Frugtmødningen. Det er nødvendigt at skygge med Riis eller Bastmaatter, naar Solen, efterat det i længere Tid har været mørkt Veir, pludselig træder klart frem. Man kan ogsaa plante nogle, som Pyramidetræer tiltrukne Abrikoser i store Potter eller Baller, og drive dem i en Ferstenskåse. De maae være smukt formede, og indplantes i April, naar de skulle drives til Vinteren. Under Drivningen maae de jævnlig vandes med lunfent Vand, saa ofte de behøve det. Til Drivning vælger man de sildige Sorter, saasom den Bredaiiske og Ferstenabrikosen.

§ 5. **Kirsebærret.** Man driver Kirsebærret i en Ferstenskåse, og espalierer Træet ved Bagmuren.

Førend Drivningen begynder, underkastes Træet en lignende Behandling, som der er angivet ved Ferstentræet, men Temperaturen holdes under Drivningen noget lavere.

Saaledes begynder man i den første Uge med en Varme om Dagen af 6 à 8°, som i de næste 2 Uger kan stige til 9 à 10°. Derfra til Blomstringen 11 à 13°. Under Blomstringen 9—10°, fra Blomstringen til Steendannelsen 10—12°, medens denne varer 8 à 10° og derfra til Mødningen 13 à 15°; alt med et Par Grader mindre om Natten. Der luftes kun lidt før Blomstringen, under denne mere, derpaa atter mindre, indtil Steendannelsen er forbi, medens der under Mødningen luftes meget. Skygge gives under Blomstringen og Steendannelsen ved det mindste

Solglimt, fra Blomstringen til Steendannelsen begynder, og efterat denne er endt, skyges ikke.

Fra Drivningens Begyndelse til Blomstringen sproites 2 à 3 Gange daglig, og Gulvet vandes ogsaa jevnligt for at frembringe fugtig Luft; dette fortsættes efter Blomstringen indtil Steendannelsen, hvorpaa kun Gulvet befugtes. Den bedste Sort Kirsebær til Drivning er den dobbelte Maikirsebær.

Man driver ogsaa Kirsebærret i store Baller, som med passende Mellemrum placeres paa Gulvet i et bredt Huus med opstaaende og Straavinduer samt dybtliggende Alderkanaler, for at frembringe saamegen fugtig Luft som mulig. Man anvender dertil 5 à 7aarige Træer som i Træskolen ere tiltrukne i forskjellig Stammehøide; de indplantes i October efter at være meget forsigtigt opgravede, og gives en Jordblanding af 2 Dele Bladjord og 1 Deel Træjord af forraadnede Saugspaaner tilsat med noget Strandsand. Rødderne indflemmes ved Plantningen, og Drivningen begynder ikke, førend Træerne have været udsatte for nogle Graders Frost. Naar Træerne ere flyttede ind i Huset, renses Stammen og Grenene omhyggeligt, Grenene bringes ved Baand saavidt muligt til at staae i samme Afstand fra hinanden, Ballen gjennevandes med lunkent Vand, og Overfladen belægges med Mos eller tørre Saugspaaner, som fornyses, naar de ere blevne for vaade, og efter Blomstringen aldeles borttages. De afdrevne Træer blive stærkt indstudsede, og efterat Jorden er rystet noget fra Klumpen, atter udplantede i Træskolen, hvorfra de efter 3 à 4 Aars Forløb atter kunne indplantes til Drivning.

§ 6. **Blommetræet.** Man driver Blommer paa samme Maade og med den samme Forsigtighed, som er angivet ved Kirsebær. Dersom Træerne skulle indplantes og espalieres i en Ferskenkasse, da vil en Jordblanding bestaaende af 3 Dele sandig Havejord, 1 Deel Markjord og 1 Deel forraadnet Gjødning være dem bedst tjenlig; hvorimod man anbefaler en Blanding af 4 Dele Bladjord, 1 Deel sandet

Markjord, 1 Deel Sand og 1 Deel forraadnet Gjødning for de Træer, som skulde plantes i Vallér. Den bedste Sort til Dribningen skal være den almindelige blaa Blomme.

§ 7. **Figentræet.** Man indrømmer sjelden Figentræet noget eget Huus, men planter det enten ved Bagvæggen i en Kasse, hvor der drives Fersken eller Kirsebær, eller planter det i store Vallér, som bringes ind i et af de nævnte Huse og underkastes de samme Temperaturforhold som de deri drevne Træer. Man behøver kun liden Sprøitning og slet ingen Skjyning, men derimod maa man jævnlig vande, og det er godt engang imellem at give en Vanding med flydende Gjødning. Naar Dribningen begynder, bortffjernes alle overflødige Grene og alt tørt Træ, Frugtgrenene beskæres ikke, men udthynedes, dersom der er for mange. Naar Frugten er ansat, knibes Spidsen af Skuddet, hvorved man styrker Frugten. Man anvender en Jordblanding bestaaende af lige Dele Markjord, Bladjord og forraadnet Kogjødning, og man foretrækker til Dribning den store hvide Smyrnaer Figen.

§ 8. **Dværg Pisang** (Musa Cavendishi). Har man saameget Plads tilovers i sit Ananas = Frugthuus, at man kan indrette en muret Grube, som er 4—5 Fod dyb og i Bunden drainet, og belagt med et nogle Tommer tykt Lag Potteskaar, kan man deri plante et Exemplar af denne interessante Væxt i en Jordblanding af 3 Dele Løngjord, 3 Dele godt udluftet Skovjord, 1 Deel forraadnet Kogjødning og 1 Deel Strandsand. Pisangen har en knollet Rod, hvorfra der udvikler sig en blød, saftig Stængel, der paa Spidsen bærer de ovale 3 Fod lange og $1\frac{3}{4}$ Fod brede Blade, og et stort Blomsterhylster, som efter Afblomstringen frembringer talrige, 10 Tommer lange, gule Frugter, hvis Smag har noget tilfældeds med Melonen og Ananas. Medens de øvrige Pisangarter opnaae en Stængelhøide af c. 20 Fod, bliver Dværg Pisangen kun 4—5 Fod høi og egner sig derfor bedst til Dyrkning i Forening med Ananassen. I det 3die eller 4de Aar efter Plantningen giver Pisangen Frugt,

i hvirken Tid man stadigt maa vedligeholde en Varme af 14 à 16° i Huset og sørge for rigelig Vanding, da den porøse Jord hurtig udtørre, og de store Blade forbruge megen Fugtighed. Efterat Frugterne ere modne, raadner Stammen af til Roden, hvorfra atter nogle friske Skud komme frem; af disse vælger man 1—2 af de stærkeste til at fortsætte Væksten og i sin Tid give Frugt.

§ 9. **Orangen** (Citrus). I hvorvel man hertillands mere dyrker Orangetræet blandt Koldhuusplanterne for dets smukke Bladvæxt og vellugtende Blomster end for Frugten, som dels kun frembringes paa større Træer, dels fordrer en mere omhyggelig Behandling, end der i Almindelighed her bliver dem tildeel, ville vi dog give en kort Anvisning til dets Dyrkning for at kunne opnaae smukke Frugter. Man faaer enten sine Orangetræer indirecte fra de større Handelsgartnerier eller directe fra de sicilianske eller neapolitaniske Planteskoler. De Sidste, der i Almindelighed komme hertil med hjemvendende Sydsfarere, ere fordetmeste smukke, store Træer, men saa fortorrede i Rod og Top, at de see ud som aldeles udgaaede. Man udbløder Rødderne først 24 Timer i Vand, planter dem dernæst i Potter afpassede efter Røddernes Størrelse, men efterseer dog først disse og bortskræper alt Beskadiget og Raaddent. Dernæst indbinder man Stamme og Grene i Mos, nedsjænker Potterne i et halvvarmt Barkebed, stygger og sprøiter dagligt og vil saaledes snart bringe dem til at drive frem. Naar dette er skeet, vænnes de gradviis til at taale Lyset og Luften.

Hertillands vil man neppe før midt i Juni kunne flytte Drangerne ud i Triland, hvor de anvises den solrigeste og meest beskyttede Plads, man kan raade over, dog kan der ogsaa indtræffe saa uheldige Sommere, at man hellere maa lade Træerne blive inde det hele Aar. Medens Træerne ere inde, maa man give rigelig Luft og saavel ude som inde noie paasee, at de ikke mangle Vand. Dette er især vigtigt med større Træer, som staae i store Træballer eller firfandede Trækasser, idet Vandet ikke saa let kan gjennem-

trænge den store af Rødder gjennemvævede Jordklump. Engang imellem kan man give en Vanding med flydende Gjødning, saasom en Afkog af Maltspirer. Har man store og gamle Træer, som i flere Aar ikke have været omplantede og derfor savne Næring, kan man tilberede en meget virksom flydende Gjødning til dem ved at opløse 2 Hjulbøre Hornspaaner, 4 Hjulbøre Røggjødning og 15 Pund Salpeter i varmt Vand, som, efterat være afflaret, fortyndes med reent Vand, indtil det Hele udgjør 400 Potter. Naar man vil vande dermed, giver man først Træet 3 Kander reent Vand, derpaa 1 Kande af Gjødningsvandet og derpaa atter 3 Kander reent Vand; disse Talsforreelser gjælde for Træer, som staae i Valler af 5 à 6 Fods Diameter. Beskæringen, som foretages i Februar, har deels til Hensigt at ordne Kronen saaledes, at indadvogende og krydsende Grene borttages, og de altfor tætstaaende udthynes, deels at fornøye et ældre Træes Krone, som har faaet en nøgen og ufsjøn Form. Saadanne Træer nedskæres til det gamle to- eller treaarige Træ, de stilles derpaa i Skygge og gives rigelig Luft saafremt Aarstiden tillader det. Alle Saar belægges ufortøvet med Bodevøj. Ogjaa i August foretager man en Udtynning af Sommerfjuddene. Ved Omplantningen, som foretages i Februar—Marts, og ved større Træer kan finde Sted hvert 5te eller 6te Aar, borttager man den yderste Rødfilt med en skarp Kniv og undersøger, om der skulle findes bestadigede Rødder, da disse isaafald bortskæres til det Friske. Er Rødballen ved større Træer tør, gjør man vel i at nedsjænke den i et Aar Vand og lade den staae deri nogle Timer. Man bruger sædvanligst en Jordblanding af 2 Dele Bladjord, 2 Dele Træjord af forraadnede Sangspaaner og 1 Deel forraadnet Røggjødning. Denne Blanding maa ligge 1—2 Aar, inden den bruges, og i den Tid jævnlig omstiftes. Til denne Blanding sætter man ved Anvendelsen $\frac{1}{2}$ Deel Hornspaaner, og paa Bunden lægges Potteskaar og et Bag Ralk og Tagsteensbrokker, for at befordre Vandafløbet. I September eller October bringes

Træerne atter i Huus, hvad enten man dertil har et eget Orangehuus eller Træerne anvises Plads imellem Roldhuusplanterne. Luft gives, saalænge Frosten tillader det, og Varmen, som ikke gjerne maa gaae under 2 Grader, lader man ved Ildvarme ikke gaae høiere end 6 Grader, hvorimod Solen gjerne maa bringe den noget høiere. I Vinterens Vøb afvaskes Bladene og Grenene gjentagne Gange med en Svamp, dersom der skulde vise sig Smuds eller Skjoldlus paa dem, hvilket som oftest er Tilfældet.

Orangeslægten omfatter følgende i Særdeleshed dyrkede Arter:

- 1) Appelsinen (*Citrus Aurantium*), med store, rundagtige, guldgule, søde Frugter.
- 2) Pomeranzen (*C. Bigaradia*), med store, stærkt vellugtende Blomster, som i stor Mængde benyttes af Parfumeuren, og rundagtige, syrlig-bittere Frugter, der saavel modne som grønne anvendes af Destillateuren.
- 3) Bergamotten (*C. Bergamia*) og
- 4) Limetten (*C. Limetta*), med ægformige eller pæreformige, bleggule, syrlige Frugter.
- 5) Pompelmos (*C. Pompelmos*), med meget store, rundagtige, sødlige, svampige Frugter af slau Smag.
- 6) Limonen (*C. Limonum*) og
- 7) Citronen (*C. medica*), med langagtige, ægformige, smukt gule, sure Frugter.

Af alle disse Arter gives der talrige, meer eller mindre værdifulde Varieteter. Endnu dyrker man den lille *Citrus chinensis*, en buskagtig Plante, med smaa, kun lidet vellugtende Blomster og smaa Frugter uden Værd. Den formes med Væthed ved Stiflinger.

Vil man selv tiltrække sine Orangetræer, da saaer man i Marts eller April nogle gode fuldmodne Limon- eller Citronkerner i en flad Potte, der fyldes med den ovenfor beskrevne Orangejord, og nedsenker Potten i en varm Mistbænk; man lægger ikke ret mange Kerner i en Potte for at kunne lade de unge Planter blive staaende i Frøpot-

ten til næste Foraar. De vandes sparsomt om Efteraaret og næsten slet ikke om Vinteren. Om Foraaret giver man hver Plante en Potte af 6 Tommers Diameter og bringer dem atter paa Varme. I August kan man oculere de Stammer, som have en Tykkelse som en Pennepose med det sovende Die; man vælger dertil Dine af sunde, frugtbare Træer med runde Dine. Det følgende Foraar blive de anvogede Stammer bragte i en halvvarm Vasse, for at danne Sommerfrud, og forblive der til Slutningen af Juli, da man vænner dem til Luften.

§ 10. **Melonen** (*Cucumis Melo* 2den Cl. 8de Ord. *Cucurbitaceae*) har hjemme i Persien, Armenien og Buchar.

Det er en eetaarig Plante, som i de nævnte Lande, hvor den afgiver et saare vigtigt Næringsmiddel, dyrkes paa store Marker, bestaaende af en let, skjør Leerjord, gjødet med Duegjødning og gjennemskaaet af talrige Vandrender, der bestandig vedligeholde en stærk Fugtighed ved Rødderne. Medens Melonerne ved en saadan Behandling opnaae en uesterlignelig Fuldkommenhed i Persien, hvor den stærke Hede og det klare Sollys frembringer en mægtig Uddunstning, hvortil endvidere de store Blade, der rigeligt ere forsynede med Spaltaabninger, meget bidrage, vil en lignende Behandling ikke føre til et heldigt Resultat i de nordlige Lande, hvor Varme og Fugtighed vel kan efterlignes, men den rene Luft og det klare Sollys ikke samtidigt dermed kan opnaaes. Naar vi imidlertid vide, at en fugtig, varm og stærkt nærende Jordbund, samt en tør Luft ere Betingelserne for Melonens Dyrkning i dens Hjem, maae vi ved Culturen, saavidt muligt, søge at gjengive disse Forholde, og det lader sig saameget lettere gjøre, som Melonen hos os kun dyrkes i de varme Mistbænke. Hovedbetingelserne for en heldig Meloncultur her til Lands ville vel omtrent være følgende: a) en raff, jevn og vedholdende Undervarme, der ikke maa overstige 35° og ikke gaae under 20°, og som opnaaes ved en tilstrækkelig Gjødningsmasse (4—4½ Fods Høide, 9—10 Fods Brede) samt jevnlig Omsats af frisk

Gjødning, naar Varmen taber sig; b) en jevn Jordfugtighed, som dog mindre bør frembringes ved Vanding, der dæmper Varmen, men snarere ved at give en noget svær Jordart, hvilket især maa anbefales til de sildigere Plantninger, og ved at bedække Jordoverfladen med gammel Gjødning, friske Kofasser, tynde Skiferplader &c., hvilket vedligeholder Fugtigheden; dog maa Vanding desuagtet ikke forsømmes, især i den Periode, da Frugterne udvikle sig, og indtil de have opnaaet deres fulde Størrelse; i denne Periode maa Luften ogsaa være fugtigere og varmere end ellers, dog maa man altid vogte sig for at befugte Blade og Ranker, hvilket, især ved de persiske Meloner, let forarsager Forraadnelse formedelsk den utilstrækkelige Uddunstning; c) en rigtig Beskæring, der, om muligt, bør indskrænke sig til Afknibning af Greenspidserne, efter at Værerankerne ere frembragte, og Borttagning af en eller anden overflødig Green. Har man valgt en heldig Jordart, befrugtet de første Hunblomster, der sidde nær ved Stammen, og saaledes tidligt tilveiebragt Frugter, der kunne modtage den tilstrømmende Saft, samt valgt 3—4aarige Kjerner, der ikke mere ere i Besiddelse af den hyppige Livskraft, som udmærker de af unge Kjerner fremkomne Planter, vil Beskæringen for det meste kunne indskrænke sig til Indstudsnung af Frugtanterne 2—3 Fod over Frugten, hvorved et rigeligere Safttilløb foranlediges; derved maa imidlertid bemærkes, at den saakaldte Lederanke, der fremkommer tæt ved Frugten, ikke maa beskadiges, da denne hidfører den forarbejdede Saft; endelig vil d) en passende Luftfugtighed og Varme være en Hovedbetingelse for Plantens sunde og frodige Tilstand, og denne opnaaes deels ved omhyggelig Lufstning, afpasset efter de ydre Forholde (see 1ste Cap.), deels ved at vogte sig for overflødig Vanding og Overbruusning, samt ved at holde Vinduer og Kammer tætte, og saaledes forhindre Drøyp. Som Regel kan man antage, at Melonen fordrer den største Luftfugtighed og Varme i Frugtens Væxtperiode, og den mindste, naar den skal modnes. Har man

en righoldig Compostjord (see 1ste Afd. 2det Cap. § 3), der i 2 Aar er vel gjennearbeidet, vil en saadan med Tilfætning af $\frac{1}{3}$ Bladjord for den tidlige Plantning og $\frac{1}{4}$ for den sildige afgive en meget god Melonjord. Jorden bør vel smulbres, men ikke harpes fiin, da den derved synker for meget sammen; den gamle Melonjord anvendes atter næste Aar, men blandes med Halvdelen frisk Jord. Man har mange forskjellige Anvisninger til at blande en god Melonjord, saasom $\frac{1}{2}$ gammel Kogjødning og $\frac{2}{3}$ vel forraadnet Græstørvjord, $\frac{4}{8}$ god leret Rjøkkenhavejord, $\frac{2}{8}$ Bladjord, $\frac{1}{8}$ Leer af gamle Vgninger og $\frac{1}{8}$ Feieskarn o. s. v., men deri stemme Alle overeens, at der bør være en vis Leermængde tilstede i Forhold til Aarstiden, som kan holde paa Jordfugtigheden.

Den praktiske Fremgangsmaade er følgende: i Slutningen af Januar, ogsaa tidligere, isald man har gode Vinduer og tilstrækkelig Gjødning, anlægges en Bænk til tidlig Blomkaal, Gulerødder o. s. v., og samtidigt hermed anvendes et Vindue til Tiltrækning af Melonplanter. Naar Bænken er færdig, anbringes en mindre Kamme, $1\frac{1}{2}$ Fod lang og 1 Fod bred, som bedækkes med et lille Vindue med een stor Rude, i det større Vindue for deri at saae Rjernerne; den øvrige Plads i Vinduet kan anvendes til andre Ting, Jordarten maa være let og sandblandet, og man lægger nogle Rjerner hver Dag, for at Planterne, der komme frem paa 5—6 Dage, ikke alle skulle komme op i mørkt Veir, hvorved de staae Fare for at falde om, isald dette varer flere Dage. Naar Planterne efter 14 Dage ere blevne 1 Tomme høie, optages de med den fornødne Barsomhed og plantes i det samme Vindue ned til Frøbladene, men i en skraa Retning. Efterat de atter om 14 Dage ere vorede 1 Tomme, omplantes de igjen paa samme Maade, og den fornødne Lustning paa det mindre og større Vindue maa ikke forsømmes. Smidlertid anlægges Bænken til Melonerne, og naar den er tilrettegjort og forsynet med 8—9 Tommer Jord (for den sildige Plantning 12 Tommer), hen-

plantes der 2 Planter under hvert Vindue; der vandes lidt med lunkent Vand, og Vinduerne luftes ikke, førend Planterne ere rodfæstede. Man kan nøjes med at paasøe Halvdelen eller Trediedelen af Jordmassen og samle denne i en høj Ryg midt i Vinduet, hvor Planterne skulle staae; senere tilføres den manglende Jord, som i saa Fald kan være noget sværere; man opnaaer derved en længere, vedholdende Varme, da det svære Jordlag ofte sammentrykker Gjødningsen saaledes, at Varmen standser. Da man ofte nødes til at foretage Plantningen i stærk Frost, maa man ved udbredte og opstillede Maatter, samt ved en hurtig Operation jikkre sig mod Frostens Indvirkning paa den spæde Plante. Naar man har anlagt Bænken i Slutningen af Januar, ville de saaledes behandlede Melonplanter midt i Marts være henplantede paa Blivestedet, og i Slutningen af Maa-neden ville de have drevet 3 Ved, hvoraf det øverste afkniibes; de derfra fremkommende 2 Hovedgrene indstudies senere over det 4de Die; af de saaledes erholdte 8 Grene behol-des de 6, hvorpaa Frugterne ansættes, hvilket man maa søge at fremskynde, ved at befrugte Hunblomsterne med Sæd-støvet af de talrige Hanblomster. Skulde Frugtgrenene ikke vise Frugt ved det 4de Ved, indstudies de over det 3die, og af de derfra fremkommende Grene kan man bestemt vente sig Frugter. Naar Frugten er saa stor som et Dueæg, borttager man de overflødige; man lader 2—3 Frugter sidde paa hver Plante af de mindre Sorter, og 1—2 paa de større. Ere Frugterne udvorede, lægger man dem paa en sort Tagsteen, Pottestaar eller Skifertable indtil Modnins-gen; ere Planterne frodige, kan man, ved første Gang at nøjes med 1—2 Frugter, opnaae en sildigere Høst, som dog ikke altid er at stole paa. Medens den mindst mulige Bæfæring er ønskelig hos alle Sorterne, taale de Persiske, Barbaresterne og Vintermelonerne slet ingen Bæfæring, efterat Frugtranterne ere dannede, og man maa derfor deels ved store Vinduer, deels ved gammel Frø søge at holde dem i Orden. Man vedbliver med Melonplantningen til

Slutningen af Mai, senere kan man ikke altid i vort usikre Klima være sikker paa modne Frugter. Lustningen for de tidlige Meloner bør skee saaledes: i Februar opdækkes i mørkt Veir Kl. 11, og dækkes Kl. 2 uden Lust, i klart Veir opdækkes Kl. 8, luftes $\frac{1}{2}$ à 1 Tomme Kl. 11, som bliver staaende, til der tildækkes Kl. 3 à 4. Er det om Morgenens Sneeveir og streng Kulde, men bliver klar Sol op ad Dagen, opdækkes fra Kl. 1—3 og gives lidt Lust. I Marts opdækkes fra 8 til 3—4; Kl. 9 gives 1 Tomme og fra 10 til Tildækningen 2 Tommer Lust. I April giver man i godt Veir 1 Tomme Lust Kl. 9, 3 Tommer Lust Kl. 11, som bliver staaende til Kl. 4. I Mai kan Lusten stige til 4 Tommer, og naar Frugterne i Juni skulle modnes, gives 1—2 Fod Lust. Vandingen foretages med lunfent Vand, der paaføres med Tuden, ikke ved Overbruusning og rigeligt i Frugtens Uddannelsesperiode; falder der i Mai en jevn, varm Regn, kan man tage Binduerne af 1—2 Timer. Den røde Edderkop, som let faaer Overhaand, naar Lustningen forsømmes, kan i utrolig kort Tid ødelægge Planterne; ere de kun lidt angrebne, skal en Bestrøning med Kulpulver, blandet med Kalk og grov Snusstof, kunne dræbe dem, ere de angrebne i høi Grad, er der neppe nogen Redning. Følgende Sorter egne sig især til Dyrkning:

a) **Meloner** (med lange Frugter).

Nr. 1. Tidlig 4 Ugers Melon, med stærke, kortleddede Ranker, der kunne give 4—6 gode Frugter; de ere ovale, riflede, noget tykfskallede, have guult Rjød og modnes 4—5 Uger efter Ansetningen; Frugterne veie fra $1\frac{1}{2}$ —3 Pd.

— 2. Trigolongi, med svagtvoxende Ranker, Frugten oval, næsten hvid; naar den er moden, tyndskallet med hvidt, meget velsmagende Rjød. Den giver 2—3 Frugter til en Vægt af 10—13 Pd.

— 3. Pariser Melonen, med tykke, stærke Ran-

fer, store, ovale, med Net overtrukne Frugter, hvoraf der ansættes 2, der kunne veie 12—17 Pd.; Skallen er af Middel=Tykkelse, og Kjødet guult.

Nr. 4. Barbaref=Melonen, med stærke Ranker, middelmaadig store Frugter med grønt Kjød og særdeles velsmagende.

— 5. Grøn, Spansk Vintermelon, hvis Ranker ere opstigende; den ansætter 2—3 Frugter, der ere langagtige, ovale, have meget tynd Skal og hvidt velsmagende Kjød.

— 6. Grøn Hoosainee Melon fra Persien, med ovale Frugter, der ere grønne ved Modningen, tyndskallede, med grønagtigt, særdeles delikat Kjød.

b) **Cantalouper** (med runde eller fladtrykte Frugter).

Nr. 7. Tidlig Orange = Cantaloup, med fine talrige Ranker, der kunne bære 4 gode Frugter; disse ere runde, ribbede, gulgrønne ved Modningen, tyndskallede og have pomerantsegult, velsmagende Kjød. Frugterne modnes 4 Uger efter Ansætningen.

— 8. Tidlig grøn Net=Cantaloup med langstrakte Ranker, der kunne bære 3—4 gode Frugter af 6—10 Pds. Vægt; de ere runde, mørkegrønne, overtrukne med et Net, grøngule ved Modningen, som følger 6 Uger efter Ansætningen, tyndskallede og have guult Kjød.

— 9. Sortknudret Cantaloup med stærke Ranker, med 2 gode Frugter paa 5—6 Pd.; de ere mørkegrønne, vortede, tykkskallede med guult Kjød.

— 10. Gul, Hollandsk Cantaloup med kortleddede, talrige Ranker, der bære 2—4 gode Frugter af Middelsørrelse, de ere runde eller flade,

fiintvortebe, noget tykfskallede, med hvidt, saftigt og velsmagende Kjød.

Nr. 11. Greenfleshed, en engelsk Sort med korte Ranker, der bære 4—6, 2 à 3 Pd. svære, tyndfskallede Frugter med grønt, overmaade velsmagende Kjød.

— 12. Den graae Sarepte Cantaloup med korte Ranker, 3—4 Frugter paa 3—4 Pd., grønt, meget velsmagende Kjød.

Den saakaldte Vandmelon (*Cucurbita Citrullus*) har stærkt indskaarne Blade, store langagtige, ofte 30 Pd. svære Frugter, med en tyk, grøn Skal og rødt, saftigt og kjølende Kjød; den dyrkes som Melonen, men da man ikke maa bestæere den, nødes man til i Sommermaanederne at lade Rankerne løbe ud under de hævede Kammer. Frugten forandrer ikke sin Farve ved Modningen, men denne kjendes paa den hule Lyd, der fremkommer, naar man banker paa Frugten. Af de nævnte Meloner ere Nr. 1, 7, 8 de tidligste og tillige de bedste for en Huusholdning, da Frugterne ikke blive saa store. Kjerneerne holde sig 6—7 Aar og ere bedst i det 4de til 5te Aar.

§ 11. **Jordbærret** drives: a) i Potter, der anbringes i et varmt Huus eller i Mistbænk, b) frit udplantet af Potterne paa et middelmaadigt varmt Mistbed, og c) ved at belægge Bedet med Vinduer og omgive samme med dybe Omsatser af varm Gjødning. For at drive Jordbærret paa de to første Maader, aflægges man de første og stærkeste Udløbere, indplanter dem, naar de have Rødder, i Potter af 4 Tommers Diameter og 5 Tommers Dybde med god, kraftig leerholdig Jord; de sættes i Skygge nogle Dage og nedgraves til Randen ved en Sydrabat, hvor de omhyggeligt forsynes med Vand og engang inellem gives flydende Gjødning. Alle Ranker afknibes, saasnart de fremkomme, og naar Rødderne have udfyldt Potterne, omplantes de med fuld Klump i Potter af 5 Tommers Diameter og 6 Tommers Dybde. De saaledes behandlede Planter kunne vel

anvendes til Drivning, naar man hen ad Efterommeren standser Vegetationen, ved at lægge Potterne paa Siden og lade dem staae ude, til man har havt nogle Graders Frost; men Udbyttet vil blive større og sikkrere, naar man overvintrer dem frostfrit, nedgraver Potterne ved en Sydmuur den følgende Sommer, forshner dem rigeligt med Vand og borttager alle Ranker og Blomster, saasnart de fremkomme. Har man Ananashuse, kan man drive saadanne Potter meget tidligt, men naar dette skal skee i en simpel Mistbænk, maa man ikke paabegynde Drivningen før i Februar, da Planten let bestadiges af fugtig Luft og ikke taaler stærk Undervarme. Man sætter derfor Potterne paa Brædder, men kan derfor ligesuldt omgive Siderne med Bark, begynder med 8—10° i de første 3—4 Uger, stiger derpaa indtil Blomstringen til 12—14°, under samme 10—12° og derfra til Modningen 12—16°. For at forebygge den saa skadelige, fugtige Luft, gives rigelig Luft. For at erholde saameget Lys som muligt, kan man hæve Karmens Bagside saameget, at Vinduerne komme til at ligge i en Vinkel af 45°, og Potterne bringes saa nær Glasset som muligt. Naar Frosten begynder, blive de til Drivning bestemte Potter lagte paa Siden bedækkede med et tykt Lag Blade, og i denne Stilling forblive de, indtil de skulle anvendes. De afbaarne Potter udplantes paa et Bed i Haven, Ranker og Blomster borttages, og om Efteraaret plantes de tæt paa en afbrugt Melonbænk, hvor de holdes frostfrie Vintren over, de luftes i Løveir, og ved Solens Virkning paa Glasset ville de komme betydeligt tidligere med deres Frugter, end de fra Friland. Jordbærrene maae under Drivningen vandes med Varsomhed, saaledes, at der ikke ved overflødigt Vand foraarsages Skimmel; man kan ogsaa før Blomstringen engang imellem overbruse dem med lunken Vand. Vil man udplante Planterne paa en Mistbænk, kan man først plante Hovedsalat, og naar denne er halvvoxen, plante Jordbærrene derimellem i 1 Fods Afstand, da Salaten vil være brugbar, førend den kan genere Jordbærrene,

og disse, som sagt, ikke hnde den stærke Undervarme. Blad-
lusene ødelægges enten ved Røgning med Tobak eller ved
at afviste dem fra Bladene med en Pennesjer. Vil man
drive Jordbærrene ved Gjødningsomsatser i Friland, hen-
planter man kraftige, rodfæstede Udløbere paa et varmtlig-
gende Bed i Begyndelsen af August, fjerner alle Ranfer
saavel denne som den paafølgende Sommer, bedækker Be-
det med et tykt Lag Blade det næste Efteraar, og udgraver
en Grube, 2 Fod bred og dyb, rundt om Bedet, der er af-
passet saaledes, at det kan bedækkes med 2—4 eller 6 Vin-
duer. I Februar paasættes Mistbænkfarmen, Dækningen
borttages, Vinduerne paalægges, og Gruben, der gaaer tæt
til Rammen og har været fyldt med Blade, for at hindre
Frostens Indtrængen, anlægges 1 Fod over Jordfladen med
frisk Hestegjødning, som kan omskiftes, naar Varmen taber
sig. Et saadant Bed vil ikke behøve meget Vand, hvorimod
der luftes rigeligt. De bedste Sorter til Drivning ere At-
kinson's, Rosenjordbær og til meget tidlig Drivning, Prin-
cesse Alice.

§ 12. **Hindbærret** drives i Potter, som indsættes i
en Ferksen- eller Viinkasse, men det kan ogsaa med meget
Hjælp drives i Mistbænk paa følgende Maade: man anlægges
en Bænk i Februar med 4 Fod Hestegjødning, og naar
denne er sammenbrændt, nedsættes først en Rarm, der be-
staaer af 4 sammenføiede Brædder uden Fals, hvorpaa der,
efterat et 8 Tommer tykt Lag Bark er paaført, befæstes et
Espalier; ved begge Sider af Bænken paa Gjødningen ind-
retter man en 2 Fod bred og 8 Tommer tyk Jorddrabat af
Vinduernes Længde, hvori Hindbærrene, som ere opgravede,
nedslaaede og dækkede om Efteraaret, nu plantes i en lig-
gende Stilling; de bestæres og anbindes til Espalieret i en
Afstand af 4—6 Tommer. Efterat have anbragt 4 smaa
Stykker Træ i Hjørnerne, som kunne holde Ranten af den
egentlige Mistbænkfarm 1 Tomme fjernet fra Ranten af
den nedre Ramme, paalægges hiin, Nabningerne tilstoppes
med Mos, Rabatterne dækkes med Blade, Mos eller

Maatter, og Drivningen paabegyndes meget langsomt. Varmen maa ved Luftning og tynd Dækning holdes paa 8—10°, naar Knopperne svulne, sprøites hveranden Dag med lunfent Vand, og Varmen kan stige til 10—12°; under Blomstringen ophører Sprøitningen, og der skygges med Grene eller Saloufier fra Kl. 10 til Kl. 1, indtil Frugterne ere ansatte. Efter denne Periode kan Varmen gjerne stige til 18—20°, og friske Omsatser ville derfor være fornødne. I Mai vil man kunne have Frugterne modne, og naar man blot begynder langsomt, sprøiter før Blomstringen og skygger, indtil Frugterne ere ansatte, er denne Drivning meget let og lønnende. Naar Rabatterne ere tørre, gives de Vand, og Bladluus fordrives ved Tobaksrøgning; de fordeelagtigste Sorter til Drivning ere de store gule og røde Antverpner Hindbær.

Tredie Capitel

Gronsfeldriveri.

§ 1. **Agurker** drives, som bekjendt, for tidlig at erholde grønne Frugter til Salat. I det sydlige Ostindien, hvor Agurken har hjemme, varierer Lufttemperaturen imellem 25—30° med en betydelig høiere Jordvarme, stærk Luft og Jordsugtighed og kun liden Forskjel imellem Dag- og Nattemperaturen. Da man ikke ved Efterligningen af dette Klima behøver at tage Hensyn til, ved en tør Varme at fremme Frugtmodningen, saaledes som hos Melonen, men kun har til Hensigt at befordre Plantens frodige Væxt og Frugternes hurtige Udvikling, vil en let Jord, der tillader en jævnlig Vanding, uden at forårsage Skimmel eller Forraadnelse, en raff Varme, som tillader rigelig Luftning, for at tørre Bladene en Gang hvert Døgn, og som ligeledes, naar Vinduerne ere lukkede, kan danne en mild Damp, der virker saa velgjørende paa Planterne, være de vigtigste Ho-

vedbetingelser for et heldigt Agurkdriveri. I England, hvor man fordrer Agurker det hele Aar igjennem, driver man dem i murede Bænke, opvarmede ved Omsatser eller varmt Vand i Serrør, samt i store Potter, 12 Tommer vide og 18 Tommer dybe, fyldte med en Blanding af Bladjord, forraadnet Gjødning og Løngjord (denne Sort anvendes ogsaa ublandet), hvilke placeres over Varmeværet i et Agurkhuus med Vinduer, der staae i en Vinkel af 80°, og hvor Rankerne ledes op paa et Spalier, der er anbragt 1 Tomme fra Glasfæstet. Hos os dyrkes Agurken i Mistbænke omtrent som Melonen, men da det gjælder om at frembringe en rask og uafbrudt Varme, maa Bænken ikke alene anlægges med stor Nøiagtighed, forsynes med et Lag Riis paa Bunden, der kan aflede Fugtigheden, men der maa ikke lægges Jord paa den, førend man ved oftere, hver anden Dag, at omstikke det øvrige Gjødningslag med en Greb har overbevist sig om, at der ikke mere kan befrygtes Brand. Man kan overbevise sig om Bænkens Brugbarhed derved, at man lukker Vinduerne 3—4 Timer og dernæst sætter et tændt Lys derind; vedbliver dette at brænde, da er Varmen passende. Efter at have belagt Bedet med et 2 Tommer tykt Lag gammel Gjødning, lægges et 12—14 Tommer tykt Lag af den valgte Jordart, som til meget tidlig Drivning kan bestaae af lige Dele Bladjord, forraadnet Heste- eller Kogjødning, Løngjord og god, let Høvejord, langs hen i Midten af Vinduet, hvori Planterne plantes, 2—3 i hvert Vindue, eftersom Sorterne ere stærkt- eller svagtvoksende. Jorden udbredes ikke mere end høist nødvendigt over Bedet, for at Varmen ikke skal dæmpes, og Opstigningen af den for Planterne saa velgjørende, milde Damp ikke hindres. Naar Bedets Varme begynder at tage sig, kan man ogsaa med tilbørlig Forsigtighed omstikke den ubesatte Plads i Bænken 6—8 Tommer dybt, hvorved en fin, varm Damp vil fremkomme. Naar Rødderne vise sig paa Overfladen, paaføres et 2 Tommer tykt Jordlag paa alle Siderne, det maa have samme Temperatur som Bænken, og den ydre

Lufts Indvirkning maa omhyggeligt undgaaes. Banding maa jævnlig foretages, men kun i smaa Portioner og saaledes, at Bladene atter kunne tørres samme Dag; kan dette ikke forventes, da maa man, isald Banding bliver nødvendig, anbringe denne uden at berøre Bladene. Ved de tidligste Agurker kniber man Hjertet af over det andet Led, men ved de sildigere lader man Planterne vore uden Indskrænkning; man befæster dem ved Kroge saaledes, at de fordeles jævnt over Vinduet. Varmen vedligeholdes ved forøget Dækning og ved Omsatser, der bør være 18 Tommer brede i Bunden og naae op til Kanten af Rammen; de bør hver 8—10 Dag omstifkes til Bunds, for at vedligeholde Gjæringen i en eensformig Tilstand, besugtes, naar Gjødningen bliver for tør, og blandes med frisk Gjødning, naar den bliver for kold. Denne Omstikning maa efter Foraarets Beskaffenhed fortsættes til Slutningen af Marts eller Midten af April. Luftning og videre Pasning foretages som ved Melonerne, og den sidste Jordpaafylde-ning skeer ved de tidlige, i Slutningen af December eller Begyndelsen af Januar anlagte Bænke i Midten af April; den nederste eller forreste Deel af Vinduet paafylbes sidst, da den altid er den koldeste. Naar man anlægger i Begyndelsen af Marts, kan man belægge den Plads i Bænken, der ikke er belagt med Jord, med Mos og deri ned sætte adskillige varme Ting i Potter, saasom Frøplanter af varme Sommerværter, Hyacinther til sildig Drivning, Stiklinger, Melonplanter o. s. v., ligeledes kan man gjøre Jorden noget sværere ved at tilsætte $\frac{1}{4}$ Græstørvjord. Naar Frugterne an sættes, kan man bedække Bedet med $\frac{1}{4}$ Tomme Mos, hvorpaa Frugterne ingen Afsmag modtage. De bedste Sorter til tidlig Brug ere: Arnstædter Riesen, Walkers Traveller, Prize of Manchester, Sion house, Ainsworth splendid meget lang, og til sildig Drivning den fortræffelige, fine og frugtbare, hvide Non plus ultra, som i Haven hos Forfatteren i Sommeren 1844 i et Vindue gav c. 80 Frugter fra 8 til 14 Tommer i Længden. (Den 19de

September 1845 aftoges 2 Frugter af denne fortrinlige Agurk, som vare 17 Tommer lange og tilsammen veiede 5 Pd.)

§ 2. **Blomkaalen.** De til Drivning bestemte Planter saaes i September paa en afbrugt Mistbænk, ompriffes, naar de have 4 Blade, paa en anden kold Bænk i 2 Tommers Afstand, og holdes der lustigt, tørt og frostfrit, til de skulle bruges. (See 2den Afd. 1ste Cap. § 1). Bænken anlægges i Begyndelsen eller Midten af Januar, 4 Fod høi, paa sædvanlig Maade, og der bringes 6—7 Tommer almindelig Mistbænkjord, blandet med $\frac{1}{3}$ Bladjord derpaa, som senere, efterhaanden som Planterne voxe, forøges til 10 Tommer. Planterne sættes 1 Fod fra hverandre og saaledes, at de komme til at staae i en Qvinctunx (·.) og midt under en Rude; man kan hæve Jorden paa Plante-stedet noget, og siden udfylde Mellemrummene med frisk Jord; man maa vel paasee, at Gjødningen ikke er for varm, naar Plantningen foretages, og i de første Dage, til Blomkaalen er i Væxt, dække lidet og give Luft Dag og Nat mere eller mindre efter de hyre Omstændigheder. Imellem Raderne kan man saae Riller med Rasktuf-Salat eller Karse, som hurtigt voxer frem og kan anvendes, førend Kaalen behøver at hyppes; dette skeer ved at paaføre et 2—3 Tommer tykt Jordlag, som senere gjentages, og hvorved Jorden hyppes op omkring Planterne. Naar Planterne ere godt fremvoksede, kan Varmen i Solen stige til 14—16°, gaaer den høiere, gives der Luft eller skygges, ifald Veiret er raat og stormende. Naar Planterne berøre Glasset, maae Rarmene hæves, og dette gjentages saa ofte, til man ved den indtrædende Foraarsvarme i April eller Mai kan aftage Binduerne, hvorved man dog maa bruge den Forsigtighed, at dække Kaalen om Natten med Maatter eller Papirsvinduer. Naar Kaalen er i god Væxt, maa man ikke forsømme at vande 2—3 Gange om Ugen, meer eller mindre efter Jordens Tørhed, visne Blade borttages, og de smaa Hoveder beskyttes mod Solen ved at overbøje et af Bla-

dene. 4—4½ Maaned efter Anlægget vil Blomkaalen kunne leveres i Rjøkkenet; man bruger udelukkende den ægte Erfurter Dværg-Blomkaal til Drivning.

§ 3. **Bønner.** Man driver Bønnerne deels i dertil indrettede Bønnehuse, hvor de dyrkes i Potter, der stilles paa bevægelige Stilladser, som efter Behag kunne bringes længere bort fra Glasfæt, eftersom Planterne voxe, deels i varme Mistbænke, hvis Vinduer gives en Skraaning af 16—20°. Da Bønnedriveriet ligesom Agurkdiriveriet har det samme Formaal: Frembringelsen af hurtigt udviklede, store og saftige grønne Frugter, og da de desuden begge stamme fra Ostindien og oprindeligt fordrer en høi Varmegrad, maa den samme Omhu anvendes, for at tilveiebringe en jevn, men ikke brændende Undervarme, der kan holde sig, indtil Solvarmen gjør den overflødig, og som kan tillade en rigelig Luftning, uden at gjøre Bænken for kold. Man anlægger Mistbænken i Februar, paafører, naar Varmen er passende, 6—8 Tommer let Jord (Bladjord) og vel forraadnet Gjødning, og lægger Bønnerne 2—3 sammen i 1 Fods Afstand saaledes, at de komme til at staae under en klar Rude.

Naar Bønnerne komme op, beholder man de 2 bedste og borttager den 3die. Man afsniber Hjertet over det 4de Blad for at frembringe buftede Planter, og vander sparsomt, da de saftige Stængler og Blade lettelig forraadne; ligeledes gives af samme Aarsag rigelig Luft, især i Blomstertiden, dog saaledes, at Varmen ikke falder under 16—18° i Bænken; man giver ogsaa i denne Periode nogen Skygge. Naar Planterne naaer Vinduerne, hæves Rassen, hvilket gjentages, saa ofte det gjøres fornødent. Alle visne eller raadne Blade borttages omhyggeligt, og den samme Varsomhed med Luftning anvendes, som ved Agurker og Meloner. Til Drivning i Mistbænk anvender man den hvide Krup-Sværdbønne, og naar man anlægger Bænken først i Februar, vil man i Marts kunne have spiselige Bønner.

§ 4. **Urter** drives paa samme Maade som Bønner, men da de af Naturen ere haardsførere, fordre de ikke saamegen Opmærksomhed, magrere Jord og en lavere Varmegrad. Man kan saaledes nøies med at holde Vedet paa $10-12^{\circ}$, og maa selvfølgelig dække mindre og lufte mere; Drivningen maa ved denne, som ved alle andre Rjøffenværter fra de nordlige Lande, begyndes langsomt og siden stige noget mere, desuden maa der gives rigelig Luft, sparsomt Vand og nogen Skygge i Blomstringstiden, Epidernerne afskibes ikke. 8 Uger fra Anlægningen regner man at kunne have spiselige Urter. Man anvender den lave Bishop og den lave Dværg-Sukkerært de Grace.

§ 5. **Salat.** Den tidligste Salat faaes i August eller Begyndelsen af September; naar de unge Planter have 4 Blade, plantes de paa en afbrugt Melonbænk i 1 Fods Afstand, vandes, skygges, til de ere tilvoksede, og gives siden rigelig Luft. Naar Bladene berøre Glasjet, lettes Rammen, da en uventet Nattesfrost affvider Bladfanterne og ødelægger Planten. I October, naar Salaten begynder at danne Hoveder, luftes ikke længere, og maa man ved Dækning og svagt varmende Omsatser af Blade søge at holde Bænken i den samme Temperatur. Ved at fortsætte denne Fremgangsmaade, ikke vande, men opdække, naar Veiret nogenlunde tillader det, kan man have gode Salathoveder fra November til Marts. I de tidlige Melon- og Agurkbænke kan man plante et Par Rader Salat foroven og forneden, ihvorvel den stærke Varme ikke saa ganske svarer til Salatens Fordringer, og den heller ikke bliver saa fast og god, som naar man dyrker den paa et Ved for sig selv ved $10-12^{\circ}$ Varme, let Jord, sparsom Vanding og rigelig Luft. Man planter den imellem Jordbærplanterne, naar man driver disse paa en Mistbænk, udplantede i Jorden, og saaer Rask og Snitsalat imellem den drevne Blomkaal (see § 2). Salatplanterne tiltrækker man i Potter, der kunne nedgraves i Melonplantvinduet, og, om behøves,

ompriffes, inden de udplantes. Den tidlige hollandske Smaaguul foretrakkes til denne Drivning.

§ 6. **Gulerødder.** Man anlægger i Januar eller først i Februar til tidlige Gulerødder og gjør Bænken 4 Fod høi; da Barmen imidlertid ikke skal være saa stærk, kan man anvende Blade eller Tang, hvortil man kun anvender saa megen Gjødning, at disse Substantier kunne bringes i Gjæring, hvilket, naar Frosten ikke er høiere end $4-5^{\circ}$, kan bevirkes ved $\frac{1}{3}$ Gjødning; er Frosten stærkere, maa man tage mere. Naar Bedet er tilrettegjort, lægger man 10—12 Tommer almindelig Mistbænkjord derpaa, og efterat denne ved Omstifning er bleven beqvem til Besaaening, strøer man Frøet tyndt ud paa Overfladen og bedækker det $\frac{1}{4}$ Tomme med tørt, sandblandet Jord. Man klapper dernæst Bedet med en Skovl og holder det ved Lufning og tynd Dækning paa $8-10^{\circ}$. I længe vedholdende Sneeveir maa man i det Mindste hver anden Dag opdække Bænken 1 Time og lufte under Dækningen, da de spæde Planter ellers løbe geilt i Veiret og ikke give gode Rødder. I godt Veir luges Bedet engang imellem, og bliver Jorden tør, giver man lidt Vand, som dog maa være fuldslaet. Fire Maaneder fra Anlægget af de tidligste Gulerødsbænke kan man trække Gulerødder, og man anvender dertil den korte Hollandske Douwicker Karotte. I Marts anlægger man en saakaldet aaben Mistbænk til Gulerødder, den behøver kun at være 2—3 Fod høi, og bedækkes ikke med Vinduer, men med Maatter eller Lemme; Gulerødderne derfra ville afløse dem fra de tidlige Mistbænke og holde ud, til de kunne høves paa Friland.

§ 7. **Maanedsradisfen** saaes for det Meste sammen med Gulerøden, da den i Et og Alt fordrer den samme Behandling, og naar man saaer den tyndt, vil den, da den meget hurtigt bliver tjenlig til Brug, komme bort, førend Gulerødderne generes af den. Vil man have mange Radiser, kan man anlægge en Bænk til dem, hvor de behandles paa samme Maade som Gulerødderne, holdes meget koldt,

indtil Knolten dannes, for at Bladene ikke skulle blive lange, gives rigelig Luft, og Vand efter Behov; en saadan Bænk kan siden anvendes til Levkøiplanter, Sommervæxter o. s. v. Den gule Wiener Maanedsrabise og den halbrunde rosenrøde, er den tidligste, næst efter den kommer den røde og hvide, runde Maanedsrabise. Ved rigtig Behandling kunne Rabiserne bruges 4 Uger efter Bænkens Anlæg.

§ 8. **Asparges** drives deels paa Friland, deels i Mistbænk. I sidste Tilfælde anlægges man paa sædvanlig Maade en Bænk til dem med 4 Fod høi Hestegjødning, og da det her kun gjælder om at fremkalde Spirer, kan dette skee, fra Planterne i October ere i Hviletilstand, indtil man atter kan have dem paa Friland; man opgraver de dertil bestemte Planter af gamle, casserede Bede, sætter dem tæt ved hverandre i Bænken paa et 5—6 Tommer tykt Jordlag; over Planterne lægger man 2—3 Tommer Jord og senere, naar Spirerne fremkomme, lige saameget. Der luftes, for at ublade Dampen, og Varmen vedligeholdes ved Omsatser og Dækning. I godt Veir afdækkes, for at Solvarmen kan virke paa Bedet; men i haard Frost og Sneefog bliver Bænken tildækket.

Da man ved denne Drivningsmaade nødvendig maa pdelægge Planterne, foretrækker man at drive Bedene i Friland, hvilket skeer paa følgende Maade: Isald man vil have Asparges til Nytaar, eller sildigere, udgraver man i November de alenbrede Gange 3 Fod dybt, fra Kanten af Bedet at regne, og anlægges disse Gruber med frisk Hestegjødning 1 Fod over Kanten af Bedet, Gjødningen trædes jævnt, for at frembringe en jevn, længe virkende Varme, og der lægges et Brædt paa Overfladen for at kunne gaae derpaa uden at sammentræde Gjødningen. Paa samme Tid omstikkes Bedet med en Greb, og der lægges 4—6 Tommer fin Mistbænkjord over hele Overfladen, for at Spirerne lettere kunne stige igjennem; dernæst belægges Bedet i samme Høide som Gruberne (1 Fod) med stærkt halmet Hestegjødning, og der nedstikkes nogle Stokke høit og her i

disse, for at kunne undersøge Varmen; bliver denne for stærk, saa at man kunde berygte, at Rødderne skulle forbrænde, gjøres nogle Huller med en Jernstang, for at udlade den overflødige Varme, og skulde Varmen ved en eller anden Foranledning tabe sig, da maa Gruben atter omstikkes, og Gjødningen blandes med frisk Hestegjødning. Naar man efter 5—6 Uger venter, at de unge Spirer skulle fremkomme, maa Bedet eftersees, og naar dette er Tilfældet, gennemgaaes Bedet regelmæssigt 2 Gange ugentlig af 2 eller 4 Personer, hvoraf den ene med en Greb forsigtigt løfter den lange Gjødning tilside, medens den anden stikker de derunder værende Spirer.

Er Frosten meget haard, maae Aspargeserne lægges i en Kuv, der udføres med Hestegjødning i Bastmaatter. De saaledes drevne Bede kunne drives hvert andet Aar, men maae ikke stikkes i den mellemliggende Sommer.

§ 9. **Strandkaalen** kan drives paa en lignende Maade, og Rhabarberen kan man have til enhver Tid om Vinteren ved at sætte de om Efteraaret opgravede Planter i en varm Kjelder eller under Stillaadjet i et varmt Værtshuus, naar et saadant haves; drevne i Mistbænk behandles de som Asparges.

§ 10. **Champignonen** (*Agaricus campestre*). Man kan fremdrive Champignoner i ethvert mørkt og tørt Rum, hvor man kan raade over en regelmæssig Varme af 12—14°, men hvor et saadant skal indrettes, anbringer man det bedst bag en Viin- eller Ferstenskasse (see Fig. 42). Man indretter sig der 2½ Fod brede Hylde langs alle Væggene og kan enten i Midten anbringe en Grube, hvori der ved fermenterende Gjødning kan frembringes Varme, eller lade et Varmeapparat gennemløbe Huset. De enkelte Hylde, hvoraf der efter Vocalets Hvide kan være 2 à 3 over hinanden, indrettes ved 18 Tommer høje Forsthykker og Dværsthykker til flere Kasser, hvori Apparatet til Svampene anbringes.

Naar man vil drive Champignoner, forskaffer man sig

enten fra en Handelsgartner den saakaldte „Yngel“, som forsendes i Form af smaa Muurstene, indeholdende den fine hvide Traadvæv, hvoraf Svampene fremkomme, eller man søger selv at frembringe denne Yngel paa følgende Maade: Man samler i Februar—Marts endeel halmfrit Heste-, Ro- og Faaregjødning og lader det tørre i et aabent Skuur. Efterat denne Gjødning er tørret, pulveriseret og sigtet, tager man 2 Dele Røgjødning, 1 Deel Faaregjødning og 1 Deel Hestegjødning og bringer det, efterat være godt sammenblandet, i en kogleformet Hob, hvor det, efterat være tilbækket med et 6 Tommer tykt Lag friskt Hestegjødning, bliver liggende i 4 Uger. Skulle de hvide Traade, efter denne Tids Forløb endnu ikke have viist sig i Massen, maa man forsøge Gjødningsbedækningen og atter lade den ligge i 4 Uger, hvorefter hele Massen vil være gjennevævet med „Yngel“. For i længere Tid at kunne bevare og forsende denne Yngel, ælter man en Deig sammen af 2 Dele Rø-, 2 Dele Heste- og 1 Deel Faaregjødning, alt halmfrit, 1 Deel gammel Garverbarf og 2 Dele godt opløst Bladjord, naar denne Deig ved fornøden Tilfætning af Vand har faaet den behørig Seighed, former man den i en Muursteensform og naar Stenene efter nogle Timers Forløb ere noget tørre, gjør man en Midtfure paa den ene Side og 2 lignende paa den anden Side. Derpaa lader man Stenene udtørre i Luften og fyllder nu Furerne med den tilberedte Yngel; man stabler derpaa Stenene løseligt sammen i en kogleformet Hob paa et 6 Tommer tykt Underlag af friskt Hestegjødning og bedækker det Hele dermed. Man fordobler Bedækningen efter 14 Dages Forløb og naar nu efter nogen Tids Forløb Yngelen aldeles har gjen- nemtrængt Stenene, udtager man dem og gemmer dem paa et frostfrit Sted, hvor de kunde holde sig i flere Aar og forsendes i hvilken som helst Afstand. Naar man vil begynde Champignon drivningen, anskaffer man sig et tilstrækkeligt Quantum halmfri Hestegjødning, som først tørres noget i et luftigt Skuur, bedst er den, som faaes fra en Tærste-

maskine, da denne ikke alene er tørret, men ogsaa dygtig sammentraadt af Hesten. Deraf lægger man et 12 à 14 Tommer tykt Lag i nogle af de omtalte Kasser, træder det godt fast og bedækker det med Brædder. Naar Temperaturen i Gjødningen er bleven $16-20^{\circ}$, bringer man Yngel eller itubrukken Yngelsteen paa Gjødningen og trykker den fast. Man bedækker atter Kassen i 8 Dage, og naar Yngelen nu ved en Varme af $12-14^{\circ}$ begynder at uddanne sig til Svampe, lægger man et 2 Tommer tykt Lag af ikke altfor let og temmelig fugtig Jord derpaa, jævner det og trykker det fast. Efter 4 à 6 Ugers Forløb ville Champignonerne fremkomme i rigeligt Antal og vedblive at give regelmæssigt Udbytte i 2 à 3 Maanedes. Den fornødne Varme under Drivningen er 12 à 14° ; dersom Jorden bliver for tør, maa man stænke den ganske lidt med varmt Vand af 30° Varme. Naar man har flere Kasser, kan man anlægge dem Tid efter hinanden, for saaledes at sikke sig en uafbrudt Høst af gode Champignoner.

§ 11. Medens man ved Frugtdriveriet ei alene skal fremkalde Planternes Livsvirksomhed paa en Tid, da den hydre Vegetation befinder sig i Hviletilstand, men ogsaa vedligeholde denne overeensstemmende med de forstjellige Væxters Fordringer indtil Frugtens Modning, eller med andre Ord, efterligne de naturlige Klimatforhold, hvorunder Planter i deres Hjem opnaae deres Fuldkommenhed, ngies man ved Grønseldriveriet med, i det Høieste at fremstille den godt udviklede Frugt, og i Almindelighed fremdriver man kun Bladene, Blomsterknopperne eller Spiren. Medens der saaledes fordres langt mere Nøiagtighed og Opmærksomhed for det første Slags Driveri, især naar den drevne Plante ikke har hjemme i de sydlige Lande og ikke fordrer en høi Temperatur, maa man ved Grønseldriveriet kun paa-see, at de drevne Gjenstande ikke forceres for stærkt i Begyndelsen, da dette for de i Friland haardsføre Planter altid bliver meget skadeligt, sørge for tilstrækkelig Luft, sparsom

Banding for de meget faste Bærter, og en jevn, uafbrudt Varme og den størst mulige Indvirkning af Sollyset. Ved gode, tætte og rene Vinduer, gode og tilstrækkelige Varmematerialier og fremfor Alt ved en utrættelig Paapassenhed, Orden og Nøiagtighed i alle til Driveriet hørende Forretninger, de mindste som de største, ville alle Vanskeligheder imidlertid let lade sig overvinde, hvilket her i Vandet forlængst er beviist af vore duede Gartnere, som ofte med faa Hjælpemidler og under høist ugunstige locale og klimatiske Forhold have vidst at fremdrive Frugter og Grønsager, der dristigt kunne maale sig med Udlandets bedste Frembringelser i denne Retning.

Tennte Afdeling.

Blomsterhaven.

Første Capitel.

Anlæg og Vedligeholdelse.

§ 1. Medens der vel neppe findes nogen Have uden adskillige svage Spor af en tidligere eller sildigere Blomsterdyrkning, gives der, som bekjendt, talrige Haver, hvor denne er Hovedsagen, og hvor Kjøkken- og Frugthaven selvfølgelig indtager en underordnet Rang.

Det er ikke vor Hensigt i denne Bog at levere en fuldstændig Veiledning i Blomsterdyrkningen, men kun at give en kort Anvisning til den letteste og smagfuldeste Maade, hvorpaa en lille Blomsterhave lader sig bringe i Forbindelse med en Kjøkken- og Frugthave. Hvad der ofte afholder Haveeieren fra at beskæftige sig med Blomsterculturen, er deels Mangel paa den fornødne Sagkundskab, deels den forudfattede Mening, at alle virkelig zirende Planter nødvendigviis maae være meget kostbare; dette er imidlertid saalidet Tilfældet, at man tvertimod for 10—15 Rdlr. kan erholde flere hundrede virkelig zirende, fleeraarige Blomsterplanter, Georginer og Potteplanter til Udplantning i Grupper, saasom Verbener, Salvier, Fuchsier o. s. v., som, naar Alt er velvalgt og smagfuldt ordnet, ville udgjøre et ligesaa smukt som harmonisk Heelt. Selv den allerubetydeligste Haveplet, som ved Skygge af Træer eller Bygninger vil

være aldeles ubrugelig til Rjøskenurter og Frugttræer, kan dog ved at beplantes med passende Blomster gøres til et hyggeligt og interessant Opholdssted, og selv om den strengeste Økonomi skulde gøre sig gjældende i Rjøsken- og Frugthavens Anordning, vil der dog altid blive en Plet tilovers til en lille Blomstergruppe, et lille af 10—15 Ziirbuste bestaaende Busket, et Par høistammede Acacier eller Roser, et af Slyngplanter dannet Pysthuus, eller i det Mindste en beskeden Blomsterrabat med fleeraarige eller eenaarige Blomstervæxter.

§ 2. Ligesom de særegne økonomiske Fordringer, der gøres til den store Have, for en Deel bestemme Blomsterpartiernes Form, Størrelse og Beliggenhed, saaledes afhænger Anlægget af en lille, til Blomster udelukkende bestemt Jordplet tildeels af sammes Form, Begrænsning og andre locale Forhold.

Det vilde saaledes være urigtigt paa en smal Jordstrimmel foran Bygningen at ville fremtvinge en Deel smalle $1\frac{1}{2}$ Fod brede, slyngende Gange og dertil svarende Miniatur-Grupper, medens en lige Gang og en bred Rabat, der efter sin Brede enten udelukkende kunde anvendes til Blomster eller besaaes med Græs, med en lille Busket i Hjørnerne og et Par Blomstergrupper i Græsset vilde tage sig langt smukkere og naturligere ud.

Hvad enten man anlægger saadanne Smaahaver efter regulære eller efter naturlige Former, vil det altid blive nødvendigt at iagttage en vis Grad af Symmetri, da Pladsen ikke som i større Anlæg tillader nogen Skuffelse, men kan oversees med et Blik, hvorved alle Uregelmæssigheder strax vilde støde Øiet. Vistnok kan et saadant Anlæg foretages paa mange Maader, uden at støde an mod denne Regel, men der vil dog altid gives en Anlægsmaade, der vil være at foretrække for alle andre, og denne bliver det Anlæggerens Sag at udfinde, ved paa Pladsen at iagttage Localforholdene, det allerede paa Pladsen Tilstedeværende, Omgivelserne, forsaavidt de ere egnede til at begunstige

smukke Udsigter, eller bør dækkes ved Plantninger, Indhegninger, der enten bør dækkes ved Plantning eller kan anvendes som Beskyttelsesmiddel for kjæle Planter, alt efter som Murene vende mod Nord eller Syd o. s. v. Dertil kommer endnu Tierens større eller mindre Interesse for en eller anden Slags Blomsterværter; om Buske saaledes foretrækkes for Stauder og Sommerblomster, om Florblomster (Ranunkler, Anemoner, Belliser o. s. v.), der skulle dyrkes med særdeles Omhu, eller Potteplanter, der fordre en egen, varm Opstillingsplads om Sommeren, fornemmelig skulle dyrkes der, og endelig om Sol og Luft uhindret kunne komme til Planterne, eller om høie Mure eller store Træer, som ikke maa borttages, gjøre Pladsen mørk og sthyggesfuld. Naar Haven ikke udelukkende skal anvendes til Florblomster, der bedst dyrkes i regulære Bede, og hvor Hovedgangen i saa Fald bør indfattes med en 4—6 Tommer høi Kant af Bugbom eller Ranunkelroser, der hvert Aar klippes, eller en tæt Indfatning af *Hepatica triloba* pl. med Varieteter, Aurikler, Primuler, Bellis o. fl., anvender man som oftest en Græsplaine til at udfylde det imellem Buskettet, Blomstergrupperne og Gangene værende tomme Rum (see Fig. 4 d og 5 e, Side 60—61), og paa denne kan der paa passende Steder anbringes et eller flere høistammede Ziirtræer med smukke Blad-, Blomst- eller Væxtformer, saasom podede Roser, især de nye remonterende Hybrider, som blomstre næsten hele Sommeren, den rød-blomstrede eller *Rugleacacien*, Rødbøgen, Kaalassen o. fl. (see 3die Cap.). Ved Valget af saadanne fritstaaende Ziirtræer og de blomstrende Buske til Busketter maa der tages Hensyn deels til en for Pladsens Størrelse passende Høide, og at de høieste places i Baggrunden, deels til Blomstens Farve og Blomstringstiden, saa at ikke alene Farverne nogenlunde fordeles, men Buskettet desuden stedse har nogle blomstrende Planter. Dette gjælder ogsaa om Rabatter og Blomstergrupper, der bestaae af fleeraarige og eenaarige Værter, og da det her er mere iøinefaldende, naar der opstaaer Huller i Blom-

stermassen, bør man bestandig have en Deel Reserveplanter i Potter, som kunne udstyrtes i den afblomstrede Plantes Sted. Saadanne Reserveplanter kunne bestaae af Vinter- og Sommerlevkøier, flere Sorter Stauder og Sommerværter, samt de i Friland let og hurtigt blomstrende Potteplanter, Fuchsier, Salvier, Verbener &c. Saaledes kan den allertidligste Flor dannes af Crocus, Hepatica, Tulipaner, Hyacinther, der atter afløses af Vinterlevkøier, og efterat disse ere afblomstrede, kunne store Salvier eller Fuchsier indtage deres Plads; det er imidlertid nødvendigt ved et saadant Arrangement at plante Stauderne langt fra hverandre, da de ellers aldeles kræles af de senere henplantede, stærktvoksende Planter; man bør ogsaa, for at vedligeholde Jordens Frugtbarhed, jævnlig give et lille Lag gammel Gødning og leilighedsviis en Banding med flydende Gødning. Har Foraarsfloren udelukkende bestaaet af Løgværter, indfattede med en dobbelt Kant af dobbelte røde og blaae Hepatica, ville Løgene saamtidigt med Vinterlevkøierne kunne optages, inden man udplanter Potteplanterne; i Stedet for disse kunne ogsaa anvendes smukke, i Potter tiltrufne Sommerblomster, Levkøier, Asters, Calliopsis, Scabiosa dobbelte Senecio o. fl. Ved saadanne Grupperinger bør man altid søge at tilveiebringe en vis Enhed i Sammenstillingen, som dog ikke behøver at blive eensformig; en Gruppe med Levkøier eller Asters i alle Farver, en Rosengruppe, en Gruppe af Sommerværter af samme almindelige Udseende, men desuagtet af forskjellige Farver og Former, Grupper af flere Arter Salvier, Fuchsier, Verbener danne hver for sig et harmonisk Heelt, som ingenlunde er eensformigt, medens en Salvie imellem en Fuchsiegruppe, en Rose i et Levkøiparti, en Solsfikke i en Lupingruppe aldeles vilde forstyrre Harmonien.

For at oplyse det Sagte ved et Exempel, ville vi antage, at Fig. 6 (see Side 61) er en lille 40 Fod bred og 74 Fod lang Haveplads, der udelukkende skal anvendes til Blomsterhave, og at Indgangen fra Gaardsrummet er ved b.

Da Indhegningen bestaaer af et simpelt Stakit, og ingen Udsigt til nogen af Siderne kan opnaaes, er hele Omkredsen dækket med et Bustads af smukt blomstrende Buske, hvoraf de bageste inidlertid ikke maae være høiere end 12—15 Fod efter Havens Størrelse. Midt i Haven stod en stor Hængeaak, som man ønskede at bevare, og derfor ere Gange anbragte saaledes, at der omkring samme bliver et frit Rum, der anvendes som et Slags Usthus; ved a er anbragt et af Slyngplanter dannet Usthus, og de runde Punkter antyde frittstaaende Træer, bestaaende af høistammede Roser, rødblomstrende og Kugleacacier, dobbelte Hvidtorn, dobbelte Kirsebærtræer o. fl. De tvende Dvaler ved Indgangen og foran Usthuset bestaae af en Græsplaine og Blomstergrupper; Gruppen foran Indgangen bestaaer af tidlige Foraarsblomster i 1½ Fods Afstand, som siden efterplantes med Løvkløier og Sommerværter fra Reserverpotterne. Den runde Gruppe i Dvalen foran Usthuset bestaaer af Hyacinther, garnerede med en dobbelt Rad blaae og røde dobbelte Hepatica, de andre to Grupper af gode Floretulipaner, garnerede med en tæt og bred Rand af Crocus i alle Farver. Efterat Sviblerne ere afblomstrede, udstyrtes Gyldeklæpper og Vinterløvkløier paa Grupperne, og naar de begynde at tabe sig, bortkastes de, Løgene optages, og den runde Gruppe beplantes med Verbener i alle Farver, medens de to andre Partier besættes med en Fuchsie og en Salviegruppe, begge med flere afvigende Farver. De tvende midterste ovale Grupper anvendes til Ranunkler og Anemoner, og naar de ere afblomstrede, besættes de med Georginer, som i dette Tiemed have været holdte i store Potter, til de kunne blive udplantede. Paa denne simple Maade ville alle Grupperne frembyde en smuk og livlig Blomsterflor den hele Sommer, og naar Bustettet vælges med Skønsomhed, og der i Randen og paa passende Steder anbringes en Deel Reseda, Violer, nogle om Sommeren og Efteraaret blomstrende Stauder, og det Hele indfattes med Buxbom, Ranunkelroser, Primuler, Aurikler eller Hepatica,

vil ogsaa dette Parti afgive en smuk og vedholdende Flor. En Deel af de som fritstaaende Træer betegnede Punkter kan ogsaa beplantes med en enkeltstaaende, udmærket god, dobbelt Stokrose eller Georgine, isald man skulde synes, at Antallet af Ziirtræerne i en saa lille Have var for stort. Havde Indgangen imidlertid været fra Siden i Stedet for Enden af Pladsen, vilde naturligviis Anlæggets Form være bleven en ganske anden; det vilde i saa Fald have været mere hensigtsmæssigt at danne en stor Oval med en deromkring løbende Gang, besaae Ovalen med Græs og anbringe nogle frie, men dog symmetrisk til hverandre svarende Grupperformer i Græsset o. s. v. (see Figur 4). Der maa ogsaa sørges for Vænke, og at disse komme til at staae paa et kjøligt, skyggesfuldt Sted, samt at der i Nærheden findes vellugtende Planter, som til enhver Aarstid kunne udsende deres Duft. Levkoier, Reseda, *Viola matronalis*, Roser maae være tilstede i rigelig Mængde og anbringes paa passende Steder saaledes, at det Hele ikke nogetsteds faaer Udseende af at være overfyldt. Anvender Eieren sin Have til Dyrtællingen af en eller flere Florblomster eller til botaniske Samlinger, bør vistnok Græsplainer og tildeels ogsaa Busket falde bort, og den bedste Inddeling vil være i regulære Quarterer, omgivne med smukt indfattede Rabatter, hvorpaa en mere blandet Flor kan anbringes, og findes der mange Potteplanter, bør man allerførst søge at finde et passende Sommerlocale for dem, hvor de, nedsænkede i 1 Fod dybe Grundsbede eller ordnede paa Stilladser, kunne nyde godt af Solen, efter Omstændighederne beskyttes mod samme, og være beskyttede mod kolde og skarpe Vinde.

Inden vi slutte denne Paragraph, ville vi med et Par Ord omtale den saakaldte italienske Anlægsmaade for Blomsterhaven, saaledes som den anvendes i England og med nogle Forandringer ogsaa i Tydskland, navnlig ved de kongelige Slotte omkring Potsdam. Gangene udføres i regelmæssige geometriske Former, forzires, hvor de krydse hinanden, med elegante Steen eller bronze Springvande og paa

Siderne med Piedestaler med Statuer, eller flade, brede Marmorvaser fyldte med Skarlagenpelargonier. Græsplainerne ere fordeltmeste 1 à 2 Fod fra Gangen fordybbede 4 à 6 Tommer ved en skarp skraa Døsfering og decorerede med Vandbassins eller større Blomsterpartier af oval eller cirkelrund Form, omgivne med en Sandsteensrand. Indenfor denne er der ved smalle Buxbomskanter foretaget en Contourtegning som har megen Vighed med de Ornamente, Maleren anvender paa et Loft, og som udfyldes med rød-gul Gruus og Plantninger af lave rigtblomstrende Varieteter af *Portulacea grandiflora*, *Skarlagenpelargonier*, *Verbener*, træagtige *Calceolarier*, *Tropaeolum*, *Lobbianum*, *Lobelia erinoides* o. fl. Der anvendes ogsaa Planter med brogede Blade, saaledes de hvidbrogede, gulbrogede og trefarvede *Skarlagenpelargonier*, blandt hvilke især den nye pragtfulde «Sunset» udmærker sig. *Ballota nigra* fol. var., *Cerastium tomentosum*, *Bellis aucubaefolia* o. fl. Ved sparsom Anvendelse af disse Materialier, som i England ere ordnede i compacte Masser for at frembringe Effect ved stærke afftiffende Farver, frembringes ved Hjælp af de fine Buxbomsconturer og det rød-gule Gruusudfylding et Slags Blomsterbroderi som gjør et smukt Indtryk, men fordrer et meget omhyggeligt Udvalg af Planter og en idelig Pasning for at holdes i Orden. I Tydskland ere Anlægene af denne Art noget mere storstilede og smukke Bladplanter spille her en mere fremherskende Rolle. Det er fornemmelig *Canna discolor* og *Caladium Colocasium* med *Papyrus antiquarum* som Centrum og *Phalaris plicata* som Rand, der danne de deilige Bladgrupper som vi beundrede i Havene ved Babelsberg og Glienicke, medens *Arundo Donax*, *Solanum robustum* og *quitense*, *Wigandia caracassana*, *Nicotiana Wigandioides*, *Uhdea pinnatifida*, *Cosmophyllum cacaliaefolium*, *Gunnera scabra* o. fl. anvendes enkeltstaaende; i Fig. 46 og 47 fremstilles Ideen i de engelske Blomstergrupper i italiensk Stil. Contourlinierne ere udførte med Buxbom, de lyse Figurer ere de forskjelligt farvede

Blomsterbede, medens det Mørke ere de med rødguult Græs udfyldte Mellemrum; det Hele er omgivet med en lav, afrundet Sandsteensrand og begrænses paa alle Sider af den kort afflaaede og stærkt tromlede Græsplaine.

Fig. 46.

Fig. 47.

§ 3. **Anlægget og Jordbehandling**en skeer i det Væsentlige her ligesom ved Rjøffenhaven (see 2den Afd. 2det Cap. § 10); Gangen udgraves og anlægges med Muurbrokker, Muurgræs og fint Strandgræs, der lagvis stam-

pes og ordnes saaledes, at Gangen bliver i lige Høide med den øvrige Jordoverflade og faaer en hvælvet Form, at Vandet med Lethed kan løbe af. Kanterne drages med Nøiagtighed, og hvor Indfatning anvendes, plantes denne tæt, i eens Høide og i den bestemte Retning; Grupperne ordnes saaledes, at de lavest voksende Sorter komme forrest, at der ikke alene tages Hensyn til en ligelig Fordeling af Farver og Blomstertid, men at man ogsaa vogter sig for at sammenblande Sorter, der ikke passe sig sammen. Saaledes vilde en Gran eller Juniperus passe lige saa slet i en Rosengruppe, som en Bignonia Catalpa eller Aristolochia Siphon mellem en Gruppe fiintløvede Buske. Det er en Selvfølge, at Pladsen før Plantningen bør være renset, kulegravet og forbedret med Gjødning, isald dette skulde være fornødent. Ved Plantningen, der bør foretages om Efteraaret eller saa tidligt om Foraaret, som Vinteren vil tillade det, giver man Buskene 2 Fods Afstand, og kan, indtil de vøxe sammen, anbringe nogle passende Stauder imellem dem. Græsplainen tilrettegjøres, saa tidligt som muligt, om Foraaret, men Saaeningen bør ikke skee, førend Jorden er løs og smuldret; man saaer tykt, og bruger $1\frac{1}{4}$ Pund af det fine Græsfrø (*Lolium perenne tenue*) til 25 Kvadrat Alen. Før Saaeningen, der altid bør foretages i stille Veir, trædes hele Pladsen fast sammen og jevnes, derpaa saaes Frøet, nedhakkes, jevnes, og Pladsen tromles med en svær Steen eller Jerntromle, der kan trækkes af 2—3 Arbeidere. Har man ingen saadan Tromle, kan man flappe Pladsen med en tung Skovl. De i Græsset affatte Grupper udstikkes og tilberedes før Græssaaeningen, og alle Kanter affstikkes nøiagtigt og ziirligt. Vil man anbringe et med Slingplanter beklædt Lusthuus i Anlægget, opsættes det buelformige Spalier, der forfærdiges af Smedkeren og kan gives forskjellige Former, om Efteraaret, der graves en Grøft rundt om samme, og efterat Jorden er forbedret med gammel Gjødning, plantes de dertil bestemte Slingplanter tæt sammen, for hurtigt at faae Spalieret dækket, og de

plantede Sager, der indstubses ved Plantningen, bestæres atter stærkt næste Efteraar, for at vinde Styrke til en frodig Væxt den paafølgende Sommer.

§ 4. **Bedligholdelsen** af et lille Blomsteranlæg er langt vigtigere end Anlægget selv. Kun altfor ofte see vi Smaahaverne, der om Foraaret ere anlagte med megen Smag og beplantede med ikke ubetydelige Omkostninger, henad Sommeren frembyde et ligesaa styt som nedslaaende Syn. Alt vidner om, at den Interesse for Havevæsenet, der foranledigede Eieren til at anvende Befrustninger paa Havens Anlæg, forlængst har tabt sig. Gangene og Grupperne ere bevoxede med Ukrud, Planterne ere ikke opbundne, Græsplainen er hverken luget eller flaaet i rette Tid, og fremtræder derfor ikke som et elegant grønt Teppe, der strækker sig imellem Grupperne, men ligner mere et Overdrev, bevoxet med Ukrud og kort, stridt Græs; kort, den lille smukke Have, der ved den fornødne Pasning kunde være et saare behageligt Opholdssted, er ved Forsømmelsen bleven et Bildnis, og de paa Anlægget og Planteindkjøbet anvendte Penge ere reent bortkastede. Har man derimod stadig et vaagent Øie med Havens Mangler og afhjælper dem strax, kan et saadant, ikke alt for stort, Anlæg let holdes i Orden ved nogle faa Arbejdstimer om Ugen, og hder, især hvis Eieren selv vil hysle dermed, en dobbelt Fornøjelse den hele Sommer. Fremfor Alt maae Gange, Busket og Blomstergrupper holdes rene for Ukrud, hvilket ikke maa forstaaes saaledes, at man skal stusse Gangene, naar de ere grønne, eller bortskaffe Ukrudet fra Grupperne, naar Planterne i samme ere halvvalte; nei, saasnart Ukrud viser sig, maa det bortskjernes; det maa overhovedet slet ikke sees i et saadant lille Østianlæg, og naar man ugentlig et Par Gange gennemseer Alt, vil dette Formaal ogsaa kunne naaes. Græsplainen bør luges, saasnart Græsset kommer op, senere, naar dette er 2 Tommer over Jorden, maa det flaaes, hvilket bør udføres med Orden og Nøiagtighed, saa at Vunden bliver eens jevn, og at Veien ingen Skade gjør

paa de omliggende Grupper. Slaaningen foretages bedst med en af de saakaldte engelske Græsleer, der ere meget skarpe og kun fordre nogen Øvelse, for at kunne bruges med Fordeel. Alle Græskanter affstikkes hver 14de Dag enten med en skarp Spade eller med den saakaldte Kantstikker; har man Indsatninger af Buxbom, blive disse klippe de een Gang, bedst i Juli eller August. Græsplainerne bør slaaes hver 10—12 Dag og efter Slaaningen tromles med Steentromlen, samt gives rigeligt Vand, naar stærk Tørre skulde gjøre saadant fornødent. Om Efteraaret bedækkes hele Græsplainen med et 2 Tommer tykt Lag forraadnet Gjødning, eller endnu bedre: med et tyndt Lag Guano, der atter rives bort om Foraaret. Blomstergrupperne eftersees jævnlig med Opbinding, hvorved dog maa erindres, at Planterne ikke sammensnøres, men kun ved Opbindingen sikkes for at falde om, og beholde for Resten deres frie, utrungne Form. Alle visne Plantedele bortfjernes, og den i forrige § omtalte Efterplantning fra Reserverepotterne foretages, saasnart man mærker en Åbning i Gruppen. De rankende eller slyngende Planter, hvad enten de anvendes til Dækning af Mure og Lysthuse eller anbringes frit omkring et pyramideformet Spalier, bør jævnlig anbindes, og Potteplanterne bør, isald saadanne have, hver Aften eftersees med Vand og opbindes eller omplanteres, naar det behøves. Om Efteraaret bortskæres Stænglerne af de fleeraarige Planter, de eetaarige oprykkes og bortskaffes, de Sorter, der behøve Dækning, gives et efter Omstændighederne større eller mindre Lag Blade eller Tang. Jorden omgraves imellem Planterne og Buxsene, Stokke og andre om Sommeren anvendte Gjenstande bringes i Huus, til de skulde bruges næste Aar. Der udfordres saaledes ingenlunde noget besværligt eller bekosteligt Arbejde, for at holde en lille Blomsterhave i den skønneste Orden, men blot en jævnlig, uafbrudt Sysslen med samme, der for de fleste Havebesiddere vilde være en ligesaa sund som behagelig Recreation efter byrdefulde Forretninger.

§ 5. Selv uden at besidde et stort Værthuus, hvis Bygning, Vedligeholdelse og Opvarmen om Vinteren medtager en ret klæffelig Sum, kan Havebesidderen med Vethed og uden store Bekostninger dyrke og overvintre en stor Mængde vakkre Potteplanter ved Hjælp af et Jordhuus eller en simpel Vasse, hvortil de om Sommeren i Driveriet anvendte Mistbænkvinduer kunne anvendes. Et saadant Jordhuus, see Fig. 48, gjøres 8 Fod bredt, sænkes 3 Fod i Jorden, og Muren og Bræddewæggen hæver sig foran 1 Fod og bagved 2 Fod over Jordfladen. Vinduerne, (a)

Fig. 48.

der sædvanligviis ere 5 Fod lange, anbringes i en Vinkel af 70° , for at opfatte al Lyset i Vintermaanederne, og det bageste, straae Tag kommer saaledes til at ligge i en Vinkel af 25° . For at bevare Vagvæggen for Tugtighed, forlænger man Taget (b) 2 Fod ud over samme og sørger desuden for Afløb fra Husets Sider. Det Indvendige anvendes til en flad, 3 Fods bred Hylde (c) tæt foran Vinduerne for saadanne Planter, der fordre meget Lys, en $1\frac{1}{2}$ Fods bred Gang og et Plantestillads med Hylde over hverandre, der hæve sig under en Vinkel af 70° (d), og hvor saaledes Planterne ville opfange det meest mulige Lys. Rundt omkring i Huset henleder man en Varmekanal (e), der kan konstrueres

af Muursteen, ligesom Dønen, hvis Munding vender ud til Bagsiden, hvorfra Indlægningen steer under et til den Ende af gamle Brædder samtørret Skuur. Barmekanalen stiger i en skraa Retning hen mod den modsatte Ende i Huset, hvor den gaaer ud i en Skorsteen, bestaaende af 4 sammenløiede 14 Fods Brædder. Over Kanalen ved Bagvæggen kan man anbringe 2 à 3 Hylde (f), som fortrinligt egne sig til Opbevaring af Georginerødder om Vinteren. I den ene Ende anbringer man Indgangen, som maa beskyttes med et Slags Forstue eller Skuur, der lukkes med en Dør, og saaledes hindrer den ydre Lufts pludselige Indtrængen, naar Nogen gaaer ind i Huset. Medens det vistnok er meest varigt at opføre Sider og Gavl af Muur, kan en langt simplere Bygningsmaade meget godt anvendes, idet man nemlig nedrammer stærke Egepæle i Grunden, saa at de faae den fornødne Høide over Jordfladen, beklæder dem paa begge Sider med gamle Brædder eller simple uhøvlede Bragbrædder, stopper Mellemrummet med tørt Mos, Tang eller Blade, beklæder Tagsparrerne paa den nederste Side med sammenløiede Brædder og paa den øverste med Lægter og Tagsteen, og af den opfæstede Jord sætter en 4—5 Fod tyk Jordvold omkring hele Huset lige til Taget. Tagsparrerne og Vinduesposterne kunne tappes i hverandre, og disse atter paa en lignende Maade forenes med de i For- og Bagvæggen nedrammede Egepæle. Luftningen kan deels iværksættes ved at trække Vinduerne ned, deels kan der i Bagvæggen og Endegavlene anbringes nogle 1 Fod brede og lange Klapper, der ved Nabninger igjennem Jordvolden lade Luften strømme ind i Huset. Om Vinteren, naar Frosten begynder, lægger man et $1\frac{1}{2}$ til 2 Fod tykt Lag Tang paa Taget og dækker Vinduerne med Halm eller Rørmaatter, over hvilke der bør anbringes $2\frac{1}{2}$ Fod brede, tynde Lemme, som paa den ene Side ere forshnede med en Hals, for at de kunne slutte over hverandre. Bliver Kulden meget stærk, kan man forstærke Dækningen med en tyk Tangvold foran paa Lemmene, som aldeles vil hindre

Kuldens Indtrængen; i godt Solstinsveir borttages Dækningen, men i stærk Frost og Sneefog kan der gjerne være tilbækket i flere Dage.

Et saaledes construeret og behandlet Værthuus til 6 Mistbænkvinduer kan rumme henimod 800 Potteplanter og vil neppe kunne koste 10 Rdlr. om Aaret at opvarme, om man endog holder Varmen paa 3—5° Reaumur. Da nu en stor Mængde Potteplanter nsies med denne Varme, navnlig alle Pelargonier, Fuchsier, Myrter, Roser, Verbenner, Salvier, Cinerarier, Criser m. fl., vil et saadant Huus vistnok tilfredsstille alle billige Fordringer. Hvad der fornemlig bør iagttages, er, at Huset kommer til at staae paa et tørt Sted, helst indgravet i Sydostsiden af en tør Sandbank eller ialtfald vel forsynet med Afløbsrender, der kunne lede alt Grundvandet udenfor Huset. Har man imidlertid Raad til at bygge sig et muret Værthuus, vil man ikke alene deri langt sikkere kunne overvintre alle de capste Planter og de Planter, der have tynde Blade og urteagtige Stængler; men man kan ogsaa ved at dele Huset i 2 Dele faae Leilighed til at dyrke halvvarme Værter eller saadanne, som fordre 5—8° Varme om Vinteren, medens de egentlige Varmeplanter meest passende anvises en Plads i Ananasfrugthuset. Et saadant Værthuus, see næste Side Fig. 49, gjøres meest passende 10 Fod dybt, 5½ Fod høit ved Forsiden og 11 Fod ved Bagsiden, de skraae Vinduer (a) ligge faste, hvorimod de opstaaende Vinduer (b) ere forsynede med Hængsler til at aabne; en Ildkanal (c) løber rundt i Huset, men kan man anbringe et Varmeapparat med varmt Vand, da bør dette ubetinget foretrækkes. Over den forreste Kanal ligger en 2 Fod bred Hylde (d) til Planter, og under samme er i Muren anbragt Luftklapper (e), som anvendes, naar Vinduerne ikke kunne aabnes. Paa Trappestilladset (f) anbringes de større Planter, medens saadanne Planter, der tabe deres Blade om Vinteren, ligesom ogsaa Georginerødder og varme Knolleværter, anbringes paa de ved Bagmuren anbragte Hylde (g). Et 4 Fod bredt Skiuur (h) er

Fig. 49.

føiet til Huset, hvori Ildstedet og i den modsatte Ende
 Indgangen er anbragt, ligesom der ogsaa er anbragt Luft-
 klapper (i) i Vægturen, der lede den fuldslaaede Luft fra Væg-
 sturet ind i Huset. Saadanne Potteplanter, som paa Grund
 af deres stive, læderagtige Blade ikke fordrer meget Vds og
 heller ikke let angribes af Fugtigheden, kunne overvintres i
 en Vasse, der allerlettest kan konstrueres ved at rejse Mist-
 bænkrammer op mod en Gydningsmur eller paa en fri Plads
 saaledes, at Vinduerne komme til at ligge i en Vinkel af
 40°. Alle Abninger tættes med gamle Brædder, og Væs-
 ken fyldes, saa høit som Planternes Størrelse vil tillade
 det, med friskt Garverbark, hvori Potterne ned sænkes til
 Randen. Da her intet Varmeapparat kan anbringes, maa
 der dækkes med Maatter og Lemme, og i haard Frost be-
 dækkes disse atter med et tykt Lag Tang, hvoraf der ogsaa
 strax ved Frostens Begyndelse sættes en 4—5 Fod tyk Vold
 om hele Vassen. Dækningen bliver liggende, til Frostien
 ophører, og er denne trængt ind, maa man lade Planterne
 optøe langsomt uden Paavirkning af den ydre Luft; de ville
 saaledes aldeles ingen Skade tage.

Paa en lignende Maade kan man beskytte de i Friland udplantede Grupper af Rhododendron, Kalmia, Laurus nobilis, Fuchsier, Daphne, Andromeda, Nerium, Magnolia, Roser o. s. v. Man anbringer 2 Riisgjerder, 2 Fod fra hinanden, omkring dem, stopper Mellemrummet fast til med tørre Blade, lægger en Deel tørre Blade ind i Indhegnningen omkring Planterne og bedækker det Hele med Lemme eller Brædder, som ved indtrædende stærk Frost atter dækkes med et 2 til 3 Fod tykt Lag Blade, Halm eller Tang. Omkring Gruppen maa trækkes en Afslæsbrende, isald Grunden ikke er meget tør, da Planterne i modsat Fald maaskee ville lide af Tugtighed.

Andet Capitel.

Potteplanter.

§ 1. Almindelige Arbeider.

Hvad enten Blomsterelskeren overvintre sine Potteplanter i det ovenfor beskrevne Jordhuus, i et velconstrueret Væxthuus, eller i et lyst, frostfrit Værelse, vil den største Nøagtighed med Hensyn til Varme, Tugtighed og Luft være nødvendig, saavel førend Planterne bringes i Overvintringslocalet, som medens de befinde sig der. Det vil endvidere være klart, at Planter, der fordre 9—15° Varme om Vinteren, ikke bør optages i Samlingen, naar denne for det Meste bestaaer af Planter, der befinde sig vel ved en Varme af 3—5°, med mindre et eget Afslukke kunde indrettes til saadanne Planter, hvor den forordrede høie Temperatur kunde vedligeholdes. Fra denne Regel gjør imidlertid en Deel meget smukke, varme Potteplanter en Undtagelse, idet de vel om Sommeren fordre en stærk Varme, som let kan gives dem i en Sommerbakke eller et varmt Værelse, men om Vinteren miste deres Top og ikke fordre

anden Pasning for de knolbede eller løgagtige Rødder, end at holdes varmt og tørt, til Vegetationen atter viser sig, hvilket bedst opnaaes ved at opstille Planterne paa en Hylde over en Kaffelovn, som der daglig fyres i. Efter at de kolde Potteplanter i October og November ere bragte i Huus, søger man ved daglig og rigelig Luftning at hærde dem mod Vinterkulden, og man maa for Alting søge at undgaae en paa denne Aarstid høist skadelig Gjenopvækkelse af Vegetationen. Man vedbliver derfor til langt ind i December (ifald Veiriget nogenlunde tillader det) med at lufte, giver sparsomt Vand og bortffjerner forøvrigt alle visne og skimlede Blade, saasnart man bemærker dem. Naar Frosten i Januar tager fat for Alvor, ophører Luftningen, den fornødne Varme tilveiebringes ved Hjælp af Dækning og Ildvarme, hvorved bemærkes, at Varmen altid bør være noget lavere om Natten end om Dagen, og at Solvarmen gjerne maa bringe Temperaturen 3—4° højere end den sædvanlige for Planterne bestemte Varme. Alle Insecter, Bladluus &c. bortffjernes omhyggeligt. Planter med store Blade, saasom Oranger, Nerium, Camellier, vaskes engang imellem med en vaad Svamp, og Jorden i Potterne holdes omhyggelig opløkket, hvilket skeer ved stundom at løsne den paa Overfladen med en spids Pind.

Man bør vel kun vande Potteplanterne om Vinteren, naar de ere tørre, dog maa man vogte sig for at overdrive denne Forsigtighed, da mange stedsegrønne Planter, saasom Myrter, Griser, Camellier, ved aldeles at udtørre, ville tabe deres Blade og siden vanskeligt staae til at redde. Naar man vander, bør dette skee om Formiddagen i klart Solskin, og man giver saameget Vand, som Potten kan modtage; det er i Almindelighed bedre at vande sjældnere, men rigeligt, end at vande sparsomt og ofte. Sidst i Marts eller i Begyndelsen af April ville de fleste kolde og halvvarme Potteplanter begynde at vegetere, og det er nu derfor det rette Tidspunkt til at foretage Omplantningen. Da Potteplanternes frodige Væxt for en stor Deel afhænger af

deres vel udførte Omplantning i passende Potter i den for dem eiendommelige Jordart og i rette Tid, maa denne Forretning overalt, hvor man vil have Glæde af sine Potteplanter, stjenkes den største Opmærksomhed. De til Omplantningen fornødne Rekviziter bestaae: a) af et tilstrækkeligt Antal Potter i forskjellige Størrelser, de meest brugelige ere 1) 5 Tommer brede og 6 Tommer dybe, den saakaldte Veskøipotte, 2) 4 Tommer brede og 5 Tommer dybe, og 3) 3 Tommer brede og 4 Tommer dybe; til smaa Stiklinger, der hurtigt faae Rødder, kan endnu anvendes en mindre Størrelse: 4) 2 Tommer brede og 2½ Tomme dybe. Alle Sorterne bør være $\frac{1}{6}$ smallere i Bunden end ved Randen, for at lette Omplantningen; b) af en god Deel større og mindre Potteskaar til at lægge i Bunden paa Potterne, for at bevirke Vandafløb, grovt Gruus og fiint Strandsand til forskellige Blandinger, Kulstøv og smaa Kulstykker, som blandede med Jorden deels tjene til at befordre Rodværten, deels holde Jorden aaben og perøs, og som lettest erholdes ved Kulmilerne eller ved at samle alt i Haven forekommende træagtigt Affald, Kaalstokke, afklippede Grene o. s. v., sætte det lagvis sammen med Halm og antænde denne Bunke, efter at man har draget Omserg for ved en Dækning af vaadt Græs eller slikt at hindre Flammen i at bryde frem, og saaledes bevirke den egentlige Forfulning, og endelig c) af de fornødne Jordarter. For en mindre, meest af kolde Potteplanter bestaaende Samling ville følgende Jordarter være tilstrækkelige: 1) **Plantejord**, bestaaende af den tidligere (1ste Afd. 2det Cap. § 3) beskrevne Compostjord, sammensat af lerede Græstøv, Ukrud, Blade, Gjødning og andet gjødende Affald saavel i fast som flydende Tilstand, samt Kalkmergel eller ulædslet Kalk, for hurtigere at opløse det Hele. Naar denne Jordbunke staaer 2 Aar og i denne Tid 3—4 Gange omstiftes, samt for Anvendelsen blandes med $\frac{1}{6}$ grovt Strandsand og noget Kulaffald, vil den være fortræffelig for de fleste kolde og capse Potteplanter; da imidlertid adskillige jordre en anden Blan-

ding, bør man ogsaa være forsynet med et lidet Quantum

2) Græstørnjord, bestaaende af vel forraadnede Græstørn fra en leeragtig Mark eller Eng, helst hvor der i lang Tid har været Malkeplads eller Faarefold, 3) Bladjord eller Træjord af forraadnede Blade eller raadde Træ og 4) L yngjord eller den øverste 5—6 Tommer tykke Grønsvær af L ynghederne, i hvis Sted Grønsværen fra Skovegne, hvor Blaabærret voxer, eller en stærk sandblandet Mosejord kan anvendes. En tørveagtig L yngjord som findes ved Randen af saadanne Tørvemoser, hvis Masse især bestaar af forraadnet Tørvemos, er efterat have ligget et Aar i Bunk fortrinlig til *Azalea indica* og Camellier, dog maa der for den sidste gives en mere nærende Tilfætning. De Jordarter, man mener at komme til at bruge i Marts og April, bør om Efteraaret i nogenlunde tør Tilstand bringes i et tørt Skur, hvor de kunne beskyttes for Fugtigheden og dækkes for Frosten. Man foretager Omplantningen i en dobbelt Hensigt: 1) for at give de smaa, i Eftersommeren indplantede Stiklinger større Potter, hvilket skeer ved forsigtigt at borttage Potten og omsætte Planten med sin fulde, ubeskadigede Jordklump i en Potte, der er 1 Tomme videre og dybere end den gamle; 2) for at forandre Jorden hos Planter, som enten ved for megen Fugtighed, Mangel paa Vandafløb eller urigtig Jordart ere komne i en sygelig Tilstand. I dette Tilfælde fjernes al den gamle Jord med en spids Pind, de beskadigede Rødder bestøres, og efterat der er lagt et tykt Lag smaatflaaede Potteskaar paa Wunden af Potten, sættes Planten, som, isald mange Rødder ere bortskaarne, behøver en mindre Potte, i den tilsvarende Jordart, der dog for saadanne syge Planter bør blandes med noget mere Sand eller L yngjord end sædvanligt. Endelig omplanter man 3) for at give Planten frisk nærende Jord i Stedet for den gamle, der ikke mere indeholder den fornødne Næring, d. e. den tilstrækkelige Mængde Jordsaite i opløst Tilstand, som betinger Plantens sunde og frodige Fremvæxt. Efterat man med en stærk Pind har løsnet de

ofte stærkt sammenfildede Rødder og fjernet dem fra den gamle Jord, borttages de beskadigede Rødder, og de friske indstudies lidt, derpaa vælger man en lidt større Potte, hvor Rødderne i det Mindste staae $\frac{1}{2}$ Tomme fra alle Sider, lægger først et stort Potteskaar hvælvet over Afløbs-hullet, over dette et $1\frac{1}{2}$ —2 Tommer tykt Lag smaatflaaede Skaar, som maae bedæffes med lidt friskt Mos, der hindrer Jorden i at stoppe Afløbet, og hvori Rødderne desuden gjerne udbrede sig; dernæst kommes en Haandfuld Jord i Bunden af Potten, og Planten ned sættes lidt dybere, end den før har staaet, Jorden fyldes atter paa Siderne, rykkes vel til Rødderne og trykkes jævnt sammen med Haanden. Potten bør ikke ganske fyldes med Jord, men der maa være Plads til at kunne give det fornødne Vand.

Efter Omplantningen hensættes Planterne nogle Dage i Skygge, indtil Sugerødderne ere komne i Virksomhed, man vander heller ikke umiddelbart efter Omplantningen, da dette vilde bervirke, at mange af de beskadigede Sugerødder, der ikke kunne indsuge Vandet, derved vilde raadne; ogsaa klumper Jorden ved en saadan ubetimelig Vanding saaledes sammen, at den hele Omplantning gjør mere Skade end Gavn; i det Hele maa man ved alle mulige Midler søge at gjøre Jorden løs og modtagelig for Luftsens og Varmens Indvirkning, ligesom ogsaa en saadan Jord uden Skade kan vandes stærkt, da al overflødig Væde strax løber bort. Dette opnaaes ved at blande Jorden med Kulstykker og Stene, ved at bruge Græstørvjord og Lyngjord, som kun er fkaaret eller hakket i Stykker, men ikke smuldbret, og ved at vande med reent Vand, da det tykke, mudrede Vand forstopper Abningerne i Jorden. — Eftersom Foraarsvarmen i Marts og April tiltager, forsøges Vandingen, og der gives rigelig Lust, for at hindre Planterne fra at skyde geile Skud. De nedenfor nævnte knoldeagtige Varmplanter bringes efter Omplantningen paa en varm Mistbænk, hvor de kun vandes meget sparsomt, indtil de spire; naar de blive for store for Mistbænken, anbringes de i den med friskt Gjødning

anlagte Sommerbakke. De eetaarige Potteplanter, der saaes paa varm Mistbænk i Marts, ompottes flere Gange og anvises ligeledes en Plads i Sommerbakken, hvor de forblive til Blomstringen. I Midten af Mai kunne de kolde og i Midten eller Slutningen af Juni de cappelte Potteplanter, der i den seneste Tid maae være vante til Luften ved rigelig Luftning og Vinduernes Aftagning i godt Veir, udstyldes i det Frie, hvor de, efterat have staaet i nogle Dage i Halvskygge, kunne anbringes paa de for dem bestemte Pladser, enten nedsænkede paa Sand- eller Gruusbede, eller placerede paa trappeformede Stilladser, der vende mod Ost eller Sydøst; i saa Fald er det nødvendigt at anbringe et Brædt paa Kant foran Potterne og omgive disse med Mos for at hindre den stærke Udtørring, der er meget skadelig for Rødderne. De Potteplanter, der skulle udplantes paa Grupperne, anbringes der, saasnart Jorden er beqvem eller Pladsen tom til at modtage dem; kunne de ikke anbringes der før i Juli, maa man ompotte dem i Juni og jevnlig give en Vanding med fortyndet, flydende Gjødning, helst af Maltspirer, for at de ved Udplantningen strax kunne udfylde deres Plads. Ogsaa de øvrige Potteplanter, som taale det, gives en Gang imellem en Vanding med flydende Gjødning, og eftersees forøvrigt jevnligt med Ombinding og Oplokkring, og der paasees, at de i Jord- eller Sandbedene nedsatte Planter ikke faae Lov til at skyde Rødder igjennem Afløbshullet; saasnart man mærker dette paa den kraftige Væxt, hæves Potten, og de fremkomne Rødder bortskæres.

De fleste af de nedenstaaende Planter formeres let ved Stiklinger, som enten stikkes langs med Randen i lave Potter, der ere forsynede med et 2 Tommer tykt Lag Pottestaar paa Bunden og fyldte med let, sandblandet Jord, eller ligefrem stikkes i en lignende Jordblanding forneden i en varm Melon- eller Agurkbænk; den sædvanlige Aarstid til Stikling er Foraaret, naar Vegetationen er begyndt, og Stiklingen, der ikke maa gjøres for lang, skæres lige, tæt under et Die og afpuddes $\frac{1}{2}$ —1 Tomme, saa langt som den

nemlig kommer i Jorden. Saasnart Rødderne ere dannede, optages de nye Planter og sættes i Smaapotter, som stilles i en halvvarm Mistbænk, hvor de snart ville fremvøxe; lidt efter lidt vænnes de til Luften og sættes omfider hen til de andre Potteplanter.

Følgende Blomstervæxter, som ere valgte blandt de smukkeste, saavel ældre som nyere Sorter, ville kunne anbefales til enhver Blomsterdyrker:

§ 2. Florblomster.

Florblomster kalde vi de Planter, som paa Grund af deres særdeles Formskjønhed, Bellugt eller Farvepragt, ere blevene særlige Yndlinger, og hvoraf man ved fortsat omhyggelig Cultur og kunstig Befrugtning har frembragt en stor Mængde værdifulde Varieteter. Af saadanne ville vi blandt Potteplanter især fremhæve Følgende:

1. Den indiske Azalea (*Azalea indica*).

Denne Plantes ziirlige Buskform, dens smukke, stedssegrønne Blade og rige fleerfarvede Blomster, samt den Lethed, hvormed den bringes i Blomst i Vinter- og Foraarsmaanederne, gjør den med Rette til en ligesaa yndet som uundværlig Plante, navnlig i større Blomsterhaver. Planten har en stærkt forgrenet Buskform, talrige smaa, ovale, stedssegrønne Blade og store, tragtformige Blomster, varierende i Hvidt, Rødt, Rosa, Violet, Vuult, Orange med og uden Punkter og Striber.

Har man om Efteraaret forskaffet sig gode, kraftfulde, unge Planter, bringes de i Marts i en Kasse eller Kasse, hvor der holdes en Varme af 8—10°. Dersom Planterne behøve Omplantning, foretages denne før Indflytningen, hvortil anvendes god Løngjord, som 1 Aar har ligget i en Bunk og i den Tid har været nogle Gange omstøffet. Eftersom de unge Skud fremkomme, søger man at danne Formen, ved at knibe Spidserne af Sidegrenene, og efter Omstændighederne ogsaa Midtgrenen, for at frembringe en

smuk pyramidalst Bægt. Man giver Planterne rigelig Lys og Luft, men beholder dem dog under Glas den hele Sommer. For at hindre Blomsterknoppernes Ansættelse den første Sommer, omplanter man dem atter i Juli, giver ikke altfor store Potter, rigelige Potteskaar i Bunden, og vogter sig vel for at lade Rodhalsen komme dybere end Randen af Potten. Om Vinteren gives de en lys og god Plads i et Værthuus og en Varme af $4-5^{\circ}$, for at Træet kan eftermodne. Naar denne Cultur gjentages næste Sommer, vil man i September have sine Planter fulde af Knopper, som ville udvikle sig i Vinter- eller Foraarsmaanederne, eftersom de stilles varmere eller koldere. De ældste Sorter, A. ind. alba med hvide og A. ind. phoenicea med røde Blomster, kunne allerede i December bringes i et Huus, hvor der er $10-14^{\circ}$, og ville da kunne bringes i Blomst i Januar. Vil man selv tiltrække sine Azaleaer, da kan dette skee ved Stiklinger og ved Frøudsæd. Stiklingerne gjøres i Juli—August af halvmodent Træ, 1—2 Tommer lange i sædvanlige Stiklingepotter. Efterat der er lagt et Lag Potteskaar i Bunden og derover et Lag Mos, fyldes Potten med 2 Dele fint sigtet Lyngjord og 1 Deel udvasket Sand; efter Stikningen vandes de, bedækkes med en Glasflokk, og sættes i en Bænk med $10-14^{\circ}$ Undervarme, hvor de sthygges. Efter 8—9 Uger ville Stiklingerne have Rodder, de vænnes nu gradviis til Luften, og Stiklingepotterne overvintres i et koldt Huus, saaner Lysen som muligt. Først i Marts omplantes de i smaa Potter og bringes i en Mistbænk paa $8-10^{\circ}$ Undervarme, hvor de blive, indtil de i Mai omplantes og gives Plads i en kold Bænk, som de første 8—14 Dage holdes tillukket og sthygget, for at give dem Tid til at rodfæste sig. Senere gives der Luft, Skygge og Vand, og man begynder at tilbæne Formen ved Anibning af de stærkeste Skud. Efterat Bægten for denne Sommer er endt, ophører Skygningen, og man giver nu rigelig Luft for at modne Træet.

Man saaer Frøet i Marts i flade Frøskaale, fyldte med

figtet, sandblandet Løngjord. Jorden trykkes godt fast, jevnes, og, efter at Frøet er saaet og dækket med lidt Jord, trykkes det atter fast og overbruses. Efterat have bedækket Potten med en Glasflise, sættes den paa en Hylde i det kolde Væxthuus, og naar de unge Planter ere opkomne og have saaet 2 à 3 Frøblade, omprøffes de i andre Frøstaaer i en lignende Jord. Senere plantes de enkeltviis i Smaapotter og overvintres, og behandles som Stiklinger. Flere Sorter give bedre og større Blomster, naar de ere podede, og de nye og sjældne Varieteter formeres ogsaa lettere og hurtigere paa denne Maade. Podningen skeer bedst ved den saakaldte Sidepodning, hvorved der gjøres et $\frac{1}{4}$ Tomme langt Indsnit paa Siden af Stammen, og en filebannet Podedqvist tildannes til at passe deri, saaledes at Barkkanterne passe paa hinanden. Man ombinder Saaret med Uldgarn, og giver Skygge og lidt Undervarme, indtil Sammenvøningen har fundet Sted, som pleier at skee efter 3 à 4 Ugers Forløb; da de ældre Sorter alba og phoenicea let vøxe af Stiklinger, anvender man dem til Grundstammer.

Efterat Floret er forbi, giver man de ældre Exemplarer en Omplantning, og behandler dem Sommeren over, som tidligere er omtalt. Skulde Knopperne ikke ville vise sig i September, maa man, ved at flytte dem ind i et varmt Huus, bringe dem i Væxt igjen, og saasnart dette er skeet, atter flytte dem tilbage i det kolde Huus, hvor Knopperne snart ville fremkomme.

Som gode Varieteter kunne fremhæves: *Lateritia* teglrød, *splendens* og *Danielsiana* mørkerød, *Gledstanesi* hvid, *striata formosissima* hvid med røde Striber, *exquisita* rosenrød med mørke Striber, *Irbyana* hvid, *Stanleyana* rosa med stirlagen, *Sinensis* guul, sin: *crocea* orange, *Fortunata* violet, *Goethe*, *Duc Adolph de Nassau* o. fl.

2. *Calceolaria*.

Paa Andesbjergenes Skraaninger, i Nærheden af Snee-linien, findes de oprindelige *Calceolarier* og talrigst i Peru,

Chili og Patagonien. Medens det kolde Sneevand ved Foraarets Komme gjennefugter Jorden, de voxer i, bringer en stadig Søndenvind Luften til at blive langt varmere end Jorden, men da der fra Sneemasserne finder en stadig Vandforsyning Sted, er Luften tillige fugtig. Da disse Planter befinde sig vel under disse eiendommelige Klimatforholde, maae vi ved Culturen saameget som muligt søge at efterligne dem, og saaledes lade det være en Hovedregel ikke at anvende Undervarme, ikke at lade Solen beskinne Potterne, men derimod ved at nedgrave disse i Gruusbede og vande med saa koldt Vand som muligt, søge at give Rødderne den Kjølighed, som de ere vant til. Derimod kan man med Fordeel benytte en høiere Lufttemperatur i en kold Vasse, hvor Potterne nedgraves i Gruus, og hvor man ved Lustning, saa ofte og saameget som muligt, søger at bringe Luften i Bevægelse.

Calceolarierne deles i de træagtige og urteagtige. Til de første hører *C. rugosa* med gule, og dens Varieteter med brune, punkterede og stribede Blomster, *C. robusta*, *salicifolia*, *sessilis* og *thyrsiflora* med gule og *C. violacea* med violette Blomster. De tvende første Arter ere især værdifulde som Gruppeplanter. De træagtige Calceolarier formeres let ved at stifte de unge Skud i September i flade Stiflingepotter i en let, sandblandet Jord, sætte Potterne i en kold Bænk, og holde dem fugtige og skyggede. De ville da slaae Rødder inden Vinteren, og omplantes i Marts eller April i enkelte Potter, hvorfra de senere, naar disse Potter blive for smaa, enten udplantes i Grupperne eller gives større Potter. En Blanding af Blad- og Græstørvjord med lidt forraadnet Gødning vil være dem meget tjenlig. De overvintres lyst og tørt ved en Varme af 3 à 5°. De urteagtige Calceolarier, som nedstamme fra Arterne *C. purpurea*, *plantaginea*, *corymbosa*, o. fl., have ved fortsat kunstig Befrugtning opnaaet en saa forbausende Formskjønhed og Farverigdom, at de oprindelige Arter kun vanskeligt kunne gjenkjendes, og en velcultiveret Samling af

disse Planter er sikkert noget af det Skønneste og meest Tiltalende man kan tænke sig. De store, regelmæssigt formede Blomster, der prange med den rigeste Farvepragt i de meest bizarre Tegninger og Schatteringer, sidde i en stor opret Pyramide, der ofte, naar der ikke spares paa Impotning og Pasning, kan indeholde flere Hundrede Blomster.

Man tiltrækker i Almindelighed de urteagtige Calceolarier af Frø, og skal man købe dette, bør man ubetinget give det fra Louis van Houtte i Gent Fortrinet, da man deraf er vis paa at erholde et pragtfuldt og rigt Flor. Frøet faaes i August i flade Frøskaaler i en let Bladjord, bedækkes ikke med Jord, men man lægger en Glasflise over Potten, efter at have overbruset den, og hensetter den i en kold Mistbænk. Saasnart Planterne ere store nok, omprøffes de i andre Skaalet og plantes inden Vinteren i smaa Potter, som overvintres tørt, luftigt og lyst. Saasnart Vegetationen om Foraaret viser sig hos dem, omplantes de i halv Bladjord og halv Græstørvjord, blandet med Træful, hvortil man for de senere Omplantninger kan føie noget forraadnet Gjødning. Naar Frosten tillader det, sættes de i en kold Vasse, med Potterne nedgravede i Gruus, hvor de luftes rigeligt og vandes med koldt Vand. Man vedbliver at ompotte dem, saa ofte Rødderne have udfyldt Potterne, giver engang om Ugen flydende Gjødning, og de ville, saaledes behandlede, vise Knopper i Mai. Ved rigelig Luftning og Vanding, vil man nu kunne vente et fortræffeligt Flor, og naar dette er tilende, nedgraves Potterne atter til Randen paa et solrigt Sted, for at faae Frøet modent, hvorefter de gamle Planter bortkastes, med mindre en eller anden Sort skulde være saa sjelden, at man kunne ønske at bevare den. I saa Fald affkøres Stænglerne lidt før Floret er endt, de nederste Blade borttages, man borttager 1 Tomme af den øverste Jord i Potten, og giver istedetfor denne en let sandblandet Jord, som man lader gaae temmelig langt op paa Stammen, for at de unge Skud lettere kunne slaa Rødder deri. Dernæst bringes Potterne

hen paa en mod Nord beliggende kold Bænk, som kun bedækkes med Vinduer i stærkt Regn og Storm, og naar de unge Skud, som snart vilde fremkomme, have dannet Rødder, aftages de, plantes i Smaapotter og behandles som Frøplanter.

3 Camellien.

Kun faa Planter kunne i fuldentst Skjønhed maale sig med en velcultiveret Camellie. Træets smukke afrundede Form, som desuden ved Beskæring kan tildannes i hvilken Figur man ønsker, de store, ovale, mørkegrønne, glinsende Blade, og de talrige, store, rosenlignende Blomster, som variere i næsten alle Farver, samt den Omstændighed, at disse Blomster let kunne bringes til at fremkomme i de blomsterfattige Vintermaaneder fra November til Marts, giver den med Rette Adkomst til at henregnes blandt Floras Udvalgte. Dersom denne stolte Plante havde Rosens Bellsugt og vilde opies med dennes lette Dyrkningsmaade, vilde den uomtvistelig have været den første Florblomst, man kjender, men selv nu, deler den denne Rang med Rosen.

Camellien har hjemme i China og Japan, men i hvorvel den der ofte maa udholde en temmelig streng Vinterfulde, kan den dog hos os ikke med Fordeel dyrkes, uden i Værkhuset, hvortil vi nedenstaaende skulle give en kort Anviisning. Man formerer med Lethed den enkelte Hovedart ved Stiklinger, som gøres i Marts, enten i et lille Mistbænkvindue eller i flade Stiklingepotter, som sættes i en halvvarm Bænk, bedækkes med en Glas klokke og stygges. De vilde have Rødder om 4 à 6 Uger, og naar de ere plantede i Smaapotter, blive de satte i en halvvarm Bænk eller Vasse, hvor de snart vilde opnaae den fornødne Størrelse, for at kunne tjene til Grundstammer for de bedste Arter.

Forædlingen skeer ved Sidepodning om Foraaret, naar Vækten begynder, i et stygget, halvvarmt Formeringshuus,

hvor de forblive, til de ere anvorne, hvorpaa de kunne henflyttes i et Camelliehuus eller i en Vasse.

For at tilveiebringe et smukt Vinterflor af Camellien, til hvilken Tid denne Pragtblomst altid er meest velkommen paa Grund af den større Mangel paa smukke, blomstrende Planter, maa man især lægge Mærke til Følgende:

1) Efter Blomstringen at holde Udviklingen af Træsiet noget tilbage, ved at anbringe Planterne i en kold Vasse eller Væxthuus, med en Varme af $2-3^{\circ}$, for saaledes at tilveiebringe en Hvileperiode. Under denne kan den fornødne Beskæring finde Sted, ligesom ogsaa Omplantning, dersom samme skulle være fornøden. Man giver større Potteskaar til de Planter, som trænge dertil, skaaner omhyggeligt de friske Rødder og bortskærer beskadigede eller raadne. Der anvendes særlig Opmærksomhed paa Vandafløbet, og efterat der er lagt 2 à 3 Lag store Potteskaar i Bunden, saaledes at Vandet med Lethed kan løbe igjennem, lægges der atter et Lag mindre Potteskaar, og ovenpaa dette et lille Lag Græstørvrodtrævler. Jorden, som bedst egner sig for Camellien, bestaaer i 3 Dele porøs Græstørvjord og 2 Dele Tyngtør, anvendte i saa store Stykker som muligt, og efterat have ligget i en Bunte i et Aar.

Ved Anvendelsen tilføttes noget Trækul og grovkornet Sand.

2) Naar Hvileperioden efter 3 à 4 Ugers Forløb kan ansees for endt, søger man at fremme Træets kraftige Væxt ved en Temperatur af $10-12^{\circ}$, omhyggelig Støtning, lidt Luftgivning, for at vedligeholde en fugtig Luft, og en eller to Gange om Dagen Sprøjtning. Vanding maa ikke forsummes. Der bør i Væxtperioden af og til vandes med flydende Gjødning, som kan bestaae af følgende Blanding: 1 Deel Guanoopløsning i Forholdet = 1 Ved til 1 Pot Vand, 1 Deel mættet og afflaret Sodvand og 1 Deel Urin, som i 4 Uger har staaet i et Aar, udsat for Luften. Naar denne Blanding skal bruges, fortyndes den med tolv Gange

saameget reent Vand, da den er saa stærk, at ingen Plante kan taale den ublandet.

3) Naar Sommerskuddene ere dannede, og Løvet tildeels udvoxet, ansætter Planten Knopper, og i denne Periode maa Varmen gjerne være et Par Grader mindre, Luftningen lidt større, og Vandingen formindskes noget, indtil Blomsterknopperne ere tydeligt udviklede, hvilket vil medtage omtrent 4 à 5 Uger. Denne formindskede Vanding har til Hensigt at bevirke en temporair Standsning i Væksten, som meget letter Dannelsen af Knopperne, dog maa man vel vogte sig for at indskrænke Vandingen saameget, at Rødderne lide derved. Skygning og Sprøjtning vedværer, men der gives ingen flydende Gjødning.

4) Naar Blomsterknopperne saaledes ere tilbageholdte en 14 Dages Tid, og ved denne Behandling ere blevne saa store som Urter, vandes atter rigeligere, og anvendes atter flydende Gjødning, og da Vækstiden nu er rykket frem (naar Andrivningen var begyndt i Februar, ville vi nu være i Mai) behøver Planten megen Rødfugtighed, og saameget mere, jo flere Knopper den har.

Naar Skygning og Sprøjtning regelmæssig fortsættes, ville Knopperne sidst i Juni eller først i Juli være saavidt, at de kunne udflyttes i det Frie til Midten af September, dersom man ikke foretrækker at beholde dem inde den hele Sommer. Camellierne gives en beskyttet og varm Plads og vandes rigeligt og ofte, i tørt Veir flere Gange daglig, de faae nu ogsaa hyppige og stærke Vandinger med Gjødningsvand. De første 8—14 Dage efter Udflytningen skygges de for Solen. Inden de atter bringes tilbage i Huset, som før Indflytningen renses, udthyrer man Knopperne saaledes, at man af et heelt Knippe, som stundom sidder paa Enden af Grenen, kun beholder de 2 stærkeste, og i det Høieste lader 3—4 blive paa en kraftig Green.

5) Efterat Planterne atter ere bragte i Huus, skygges der ikke mere, men der luftes rigeligt, saalænge Frosten vil

tillade det, og der gives af og til en Sprøjtning og en Vanding med flydende Gjødning. Skulde der vise sig Skjoldluse, da sprøites der i nogle Dage med en Opløsning af 4 Rod Sæbe i 8 Potter Vand. Har man begyndt Fremdrivningen af Camellierne i Februar, da vil der allerede i November begynde at udfolde sig Blomster, som kan vedblive til Marts. Er Drivningen begyndt senere, ville Blomsterne ogsaa komme sildigere. Under Blomstringen ophører Sprøjtningen aldeles, og man holder Temperaturen saavidt muligt ved stadig Lufstning paa 8—10°. Det er saare vanskeligt blandt den store Mængde brillante Varieteter at fremhæve nogen Enkelt, og da de fleste Camelliecataloger tillige levere en Beskrivelse, vil Liebhabererne selv derefter kunne gjøre sit Udvalg, dog maa Alba plena, Chandleri elegans imbricata og den billige og rigtblomstrende Campbell ansees for tilstrækkelige for en lille Samling.

4. *Chrysanthemum indicum*,

ogsaa kaldet Chinesisk Guldblomst eller Winterasters, har hjemme i China, hvor den dyrkes overalt, og er meget anseet og afholdt. Ogsaa hos os fortjener denne farverige og smuktformede Plante at regnes med blandt de værdifulde Decorationsplanter, især fordi dens Blomstertid falder ind i de triste og blomsterfattige Efteraarssmaanedes November og December, og den med liden Møie kan bringes til at udfolde sine smukke Blomster baade i Stuen og i Værkhuset.

Efter Afblomstringen affkæres Toppen, og Potten anvises en Plads i en tør Kjælder eller bag et Plantestillads, for til Foraaret at bruge Rodskuddene som Stiklinger. Vil man bruge Potterne til andre Planter, eller ingen Plads har til dem, kan man ogsaa godt strax gjøre Stiklinger af Rodskuddene, sætte dem i smaa Potter og anbringe dem paa en Hylde i Værkhuset, hvor de snart ville slaae Rodder; de gamle Planter kunne derpaa bortkastes. Hvad enten Stik-

lingerne ere satte om Vinteren eller om Foraaret, saa ompottes de, naar de have udfyldt Potterne, i større Potter, og man anvender den tidligere omtalte Plantejord til dem. Vil man holde dem lave og bufsede, kniber man jævnlig Spidsen af Toppen og Grenene, og fortsætter dette Arbejde og Ompotningen hele Sommeren, indtil de komme i store Veksepotter. Vanding maa ikke forsvømmes, da de talrige Rødder og Blade behøve megen Væde. Det er en selvfølge, at Planterne opbindes til passende Stofte. I September flytter man dem ind i Værthuset, hvor de i November—December ville blomstre og fuldkommen lønne den paa dem anvendte Umage. Man kan ogsaa udplante de rødfæstede Stiklinger paa et Ved i Haven, og der knibe dem, for at faae dem bufsede, man planter dem først i September i Potter og holder dem styggede i nogle Dage, til de ere rødfæstede. Man bruger ogsaa at udplante de gamle Planter om Foraaret, nedkroge og aflægge de unge Rødsud i Potter, som ere nedgravede til Vanden, og naar de have Rødder, affærer man Afslæggerne og behandler dem som de Forrige. Foruden de ældre bekjendte storblomstrende Sorter, hvoraf man har en Mængde Varieteter i hvidt, rødt, brunt, rosa, guult, orange o. s. v., har man ogsaa en nyere Form, den saakaldte Dværgchrysanthemum eller „Pompon“, som ere mindre i Blomsterne og i Værten, og som ligeledes variere i de nævnte Farver. Af denne Afdeling har man i de sidste Aar faaet nogle tidligtblomstrende Sorter (August—September), som saaledes kan bidrage til at mangfoldiggjøre Efteraarsfloret i Friland. Som gode Varieteter af den storblomstede kunne vi nærne: Guelder rose, hvid, Queen of Lilac, lilla, Lord of the Isles, guul, Rising Sun, kobberrød. Mr. Dick, brunnrød, blomstrer næsten uafbrudt hele Aaret. Af Dværg eller Pomponformen kunne vi anbefale: Cedo nulli, hvid, Attala, hvid og rosa, Indian prince, carmin, Sacramento, orange, Pluye d'or, guul, Mr. Shirley Herbert, lilla, o. fl.

5. Cineraria.

Ved kunstig Befrugtning har man i de senere Aar vundet en Mængde brillante Varieteter af de capste Arter *C. cruenta*, *populifolia*, o. fl. og disse ligne med deres stærke bukkede Form, store, tætsluttede, flade Blomsterskjærme og store, runde, regelmæssige Blomster, der variere i næsten alle Farvenuancer af Hvidt, Rødt og Blaåt, kun faare lidt deres tarveligt udstyrede Forældre. Cinerarien, saaledes som den nu kultiveres, er en ligesaa hyndet som søgt Florblomst, deels for dens Priisbillighed og lette Kultur, deels fordi den blomstrer i Vinter- og Foraarsmaanederne.

Man formerer Cinerarierne ved Frø, hvorved man dog ikke maa vente at faae bestemte Varieteter gjengivne. Dette faaes enten om Foraaret i Marts, dersom man vil bruge Planterne til tidligt Vinterflor, eller i Juli, dersom de først skulde blomstre til Foraaret. De opkomne Planter plantes i Smaapotter i god Plantejord eller i en Blanding af lige Dele Græstørjord, Bladjord og forraadnet Gjødning, der ompottes nogle Gange om Sommeren, Potterne nedgraves paa et Sted, hvor de have Morgensolen, og de gives det fornødne Vand. Saaledes behandlede, ville de først saaede Planter allerede i December kunne flyttes fra Værthuset ind i en Kasse eller Huus, hvor der er 8—10°, og de ville der snart udfolde deres Blomster. De sildigt saaede ville først blive ompottede i Marts og bringes dernæst paa en Mistbænk, hvor de snart ville fremvoxe og behøve en ny Ompotning. Naar de ere ompottede nogle Gange, sidst i store Levkøipotter, kunne de, eftersom de blive for store til at være i Bænken, flyttes ind i Værthuset, hvor de ville blomstre i Mai. Naar de stærke Foraarsplanter Tid efter anden bringes i det varme Huus, vil man saaledes kunne sikke sig en uafbrudt Flor af Cinerarier hele Vinteren. De bestemte Varieteter formeres ved Rodskud, som erholdes ved at udplante de afblomstrede Planter i Mai paa et solrigt og varmt Bed i Haven, i let, porøs Jord. Der ville Rod-

skuddene snart fremkomme, og naar man aftager dem paa 2 Gange, udplanter de første, saasnart de ere rodfæstede i Potterne, paa et Bed eller en afbrugt Mispbænk og atter med Klump sætter dem i Potter i Slutningen af September eller Begyndelsen af October, medens man lader de sidst aftagne Rodskud blive i Potterne, vil man ogsaa derved kunne jikkre sig en Rækkefølge af Planter til et tidligt og sildbigt Flor. Cinerarierne egne sig ogsaa udmærket godt for Stuegartneri og give et langt og rigeligt Flor. Skulle Planterne blive angrebne af Bladluus, fordrives disse ved gjentagen Rygning med stærk Tobak. Den nye *C. Web-biana* med større, pyramideformig Væxt, prangende som det hedder i de tydske Cataloger i alle Farver, har ikke svaret til de pompøse Uppriisninger og fortjener ingen Opmærksomhed.

6. Fuchsia.

Kun faa Planter kunne rose dem af en saa stor Udbredelse og en saa almindelig Indest som Fuchsien. Saavel i den Fattiges beskedne Vindue og den ubemidlede Blomstervens lille Have, som i Rigmandens pragtfulde Værthuse og store Parkanlæg træffer man denne taknemmelige Plante i tallose, meer eller mindre værdifulde Varieteter og Culturstilstande. Skjøndt man nu dyrker henimod 1000 Sorter, hvoraf mange vel ligne hinanden meget, er denne store Mængde dog for Størstedelen fremstaaet ved kunstig Befrugtning, thi de oprindelige Arters Antal er kun omtrent 40. Først ved Indførelsen af de anseelige, storblomstrende, men mindre rigtblomstrende Arter fulgens, *corymbiflora*, *macranthe*, *serratifolia* og *cordata* fandt man Leilighed til en Krydsning med de tidligere bekendte, mindre, men mere rigtblomstrende Sorter, og derved frembragtes de nyere anseelige og blomsterrige Varieteter, som vi daglig beundre i Haverne og Værthuserne. Medens der neppe er nogen Plante, som i den Grad taaler en slet Behandling, Mangel paa passende Jord, Varme og Luft og alligevel vøjer

og blomstre, kræver dog især de nyere Hybrider en særlig Behandling for at opnaae en vis Fuldkommenhed.

Man anvender Fuchsierne deels til Decorationsplanter i Værthuse og Værelser, deels til Udplantning paa Blomstergrupper i Haven. Til det første Diemed bringer man i Februar—Marts de 1 à 2aarige Fuchsier, som om Vinteren have været holdte saa tørre som muligt, i en Kasse eller en varm Afdeling af Værthuset og lader dem staae der, til de begynder at drive; saasnart man mærker Spor dertil, omplantes de i frisk Jord, bestadigebe eller tørre Rødder borttages, de nedskæres stærkt og bringes i en Mistbænk eller Kasse paa 15° Undervarme. Jorden, der bør have ligget noget i det varme Huus, for at Vækten ikke skal standses ved den kolde Jord, bør bestaae af lige Dele Græstørvjord og Bladjord, blandet med lidt Træful. I den varme Bænk ville de nu snart frembringe kraftige Skud; disse udthndes og borttages overeensstemmende med den Form, man agter at give Planten; der sættes Stofte til Skuddene, og de anbindes i den Retning, man vil give dem. I en Mistbænk ville de nu snart ikke mere kunne faae Plads, og de flyttes derfor hen i en Kasse eller i en Jersten= eller Viinkasse, hvor de især befinde dem vel, da Vinen paa denne Tid af Aaret vil yde dem en passende Skygge. Naar Potten er fyldt med Rødder, kan man give Vanding med flydende Gjødning, og naar de ere blevne stærke og frodige, kunne de flyttes hen i det kolde Huus, hvor de nu snart ville udvise en stor Mængde Blomster. Rigelig Lustning og Vanding maa iagttages. Har man intet Drivhuus, maa man nøies med at studse Spidsen af Grenene og borttage de Skud, som vanzire Formen og forresten, efterat have overvintret sine Fuchsier froisfrit og saa tørt som muligt, flytte dem ind i den varme Stue i Marts og dernæst omplante dem, naar de begynde at bryde. De gives i Stuen saamegen frisk Luft som muligt og rigeligt Vand. Stifflinger af det unge Træ voxe til enhver Aarstid, dog lettest og hurtigst i Mistbænk; det fjorgamle Træ voxe derimod ikke

saa villigt, hvorfor man ogsaa for at erholde tidlige Stik-
 linge maa fremdrive nogle Exemplarer og benytte de der-
 paa udviklede Skud til Formering. Vil man frembringe
 store Pragtexemplarer i Pyramideform eller som Høistam-
 mer med Krone, maa man allerede i Februar forskaffe sig
 gode stærke, buttede, kortbladede Stiklinger af ungt fremdre-
 vet Træ, helst af stærkvogende Sorter, og saasnart de ere
 rodfæstede i en Bænk, plante dem i smaa Potter og bringe
 dem paa Undervarme, hvor de forblive i 4 Uger; dernæst
 omplantes de i Potter af 4 Tommers Diameter og holdes
 atter 4 Uger paa Varme, efter hvilken Tid man vil kunne
 dømme, om hvorvidt de tegne til at ville forgrene sig
 smukt og udvikle den fornødne Kraft. Naar man saaledes
 er paa det Nene med hvilke Planter der ville give et godt
 Resultat, plantes de i store, 12 à 14 Tommer vide Potter,
 som først forsynes med rigelige Skaar paa Bunden og der-
 paa fyldes med Jord, bestaaende af Markjord i Stykker
 som et Æg, Bladjord med endeel uforraadnede Pinde, Pyn-
 gterstykker og Træful, Alt for at gjøre Jorden saa porøs
 som muligt. Dernæst sættes Planten i Midten, dog ikke
 dybere, end at Rodhalsen kommer i Linie med Potteranden.
 Jorden maa have en jevn Fugtighed, og Planten maa, ind-
 til den viser kraftig Væxt, vandes med den yderste Forsig-
 tighed; en gjentagen daglig Overbruusning er den sikreste
 Vandingsmaade. Skygning anvendes slet ikke, men Glasjet
 holdes tvertimod saa reent og saa klart som muligt. Naar
 Planterne have opnaaet en Størrelse af 18 à 20 Tommer,
 vil det være rigtigt, for at fremme den regelrette Udvikling
 af Sidegrenene, at henslytte dem i et Formeringshuus med
 Vinduer til begge Sider. Her placeres de saa vidt fra
 hinanden, at Luften frit kan cirkulere imellem dem, og de
 holdes i jevn raak Væxt ved en passende Undervarme og en
 stadig Vanding med svagt Gjødningsvand. Skulle Bladluus
 indfinde sig, dræbes de ved gjentagne Rygninger med stærk
 Tobak. Ved en saadan Behandling vil man i August—
 September have smukke Exemplarer af 1½ à 2 Alens

Hvide, dannende en smuk Pyramide og bejat med talrige Blomster.

Man anvender helst de ældre Sorter til Udplantning paa Grupper paa Friland, saasom *F. virgata*, *Thompsoniana*, *globosa*, *coccinia* o. s. v. De trives godt i almindelig god Havejord, dog foreges Værten og Blomstringen bethdeligt ved gjentagne Vandinger med flydende Gjødning. Har man ikke Plads til dem om Vinteren i en tør Kjelder eller bag et Stillads i Værthuset, kan de ogsaa skæres ned til 4 à 6 Tommer fra Jorden og dækkes med en Dynge Sand, som bedre end de fleste andre Dækningsmidler giver Slip paa Fugtigheden. *F. virgata* udholder i Almindelighed vore Vintre uden Dækning og kan saaledes anvendes til smukke Hækker og Grupper.

Den smukke nye *F. arborescens* var. *syringaeflora* med rosenrøde Blomster i en opret Klase, som ligner Syrenen, egner sig ikke til at behandles som de øvrige Fuchsier, hvorimod den, ved at formeres i Juni eller Juli, overvintres med de øvrige Sorter paa 2 à 3° og i Juni udplantes i Friland, i Plantehuller, der ere tilberedte med en god Deel Luggjord og Bladjord, vil udvilde sig til store anseelige Planter, som optagne med Klump i September, ville blomstre smukt det hele Efteraar i Værthuset. Naar de afblomstrede Planter overvintres tørre og atter udplantes i Juni paa en tilberedt Gruppe, ville de blomstre smukt hele Efter sommeren.

Den nye og smukke *F. Dominiana* holdes bedst i Værthuset under Blomstringen.

Som gode Sorter til Pottecultur fremhæves a) mørke: Minnie Banks, Black prince, Brilliant, Prince Albert, Lord Elcho; b) lyse: Rose of Castille, Schiller, White Lady, Englands Glory, Prince Alfred; c) hvidfrøede: Madame Cornelissen, Marie Cornelissen, Mademoiselle van Meldert; d) dobbelte Sir Colin Campbell, Marvellous, Triomphe Cornelissen, True Blue o. fl.

De smukkeste Hovedarter ere *macrantha*, *serratifolia*,

venusta og spectabilis, denne sidste udmærker sig især ved fine brillante Blade og store pragtfulde Blomster.

7. Pelargonium.

Denne ligesaa bekjendte som almindeligt hndede Capplante findes næsten hos enhver Blomsterven, og det med god Grund, thi saa Planter fordre en simplere Cultur, for= merees lettere, eller frembyde et pragtfuldere Syn i Blomstringstiden, især naar en talrig Mængde Varieteter ere sammenstillede, hvortil endnu kommer, at de ere ligesaa anvendelige til Udplantning i Grupper i Græsplainer, som til Drirkhuusdecoration og Stuegartnerie. Formeringen, som foretages i Juli, skeer ved Stiklinger, og man benytter der= til de Grene, som afskæres efter Blomstringen. De stikkes i sandblandet Bladjord, efterat have ligget 24 Timer i Skygge for at indtørre paa Snitsladen, og sættes i en Mistbænk, hvor de snart ved Skygning og sparsom Vanding ville slaae Rødder. De plantes dernæst i Smaapotter, holdes, til de ere godt rodfæstede, paa en Mistbænk og ned= graves senere med de andre Potteplanter paa et Gruusbed. I October bør alle Pelargonierne, saavel de unge som de gamle Exemplarer, indflyttes i et tørt og lyst Værthuus, hvor de Vinteren over faae saa sparsomt Vand som muligt, og hvor man kun anvender Ildvarme for at holde Huset frostfrit. Naar de saaledes have haft en Hvileperiode ind= til Begyndelsen af Marts, giver man dem større Potter og tildeels frisk Jord dog uden at beskadige Rødderne. Den Jordblanding, man anvender, bør helst bestaae af 2 Dele god Markjord, 2 Dele godt forraadnet Ro= eller Hestegjødning, 1 Deel Bladjord og 1 Deel grovt Strandgruus. Man giver et Underlag Pottefaar og Trækul i Bunden af Potten, og flytter Planterne efter Omplantningen hen i en Kasse eller Huus, hvor de gives 5—6° Varme. Indtil Rødderne udbrede sig i Potten, holder man Vinduerne til= lukkede og sørger for en fugtig Luft, som man tilveiebringer ved Sprøitning, hvorimod Potten selv kun gives lidt Vand,

indtil Værten bliver stærkere. Man søger ved at knibe Spidsen af de fremragende Skud at holde Planten smukt busket, og giver i Væxtperioden rigelig Luft og Skygge i Middagsstunden. Den bedste Plads for dem fra nu af til Blomstringen er i en Vaske, hvor Luften kan stryge henover Toppen.

Naar Blomsterknopperne vise sig, ville de have godt af en Banding med Gjødningsvand, som dog ikke maa være for stærk. I Blomstringstiden, som falder i Juni og Juli, skygges Huset, hvori Pelargonierne ere opstillede, enten med tynde Lærreds Rullegardiner, eller Glasfæstet overstrygges paa den indvendige Side med en Kridtopløsning. Saasnart Blomstringen er endt, borttages Skyggen, og Planterne udsættes nu, med sparsom Banding, i 8—12 Dage for den fulde Sol for at faae Skuddene godt modne. Derpaa indstudies disse stærkt, og Planterne bringes i det Frie og placeres paa et Sted, hvor de kun faae Morgensolen og gives dem sparsomt Vand. Naar de unge Skud ere 2 Tommer lange, omplantes de i en Trediedeel mindre Potter, i den ovenfor beskrevne Jord, som dog kan være noget mere sandblandet. De flyttes efter Omplantningen hen i en Vaske og derfra i October ind i Værthuset, efterat Potterne ere tilbørligt vaskede, og Planterne rensede og opbundne. Naar Pelargonierne saaledes have blomstret 4 Aar, bør de ikke mere anvendes til Potteflor, men kun udplantes paa en Gruppe i Friland, hvortil forøvrigt Fanchy- og Skarlagenspelargonierne bedst egne sig. De Sidste dyrkes næsten udelukkende til dette Brug, og naar man efter Udplantningen omhyggelig kniber Spidserne af dem nogle Gange, vil man henpaa Sommeren erholde en smuk, lav, sammenvoget Gruppe, prangende i den brillanteste Skarlagensfarve. Man har nu ogsaa Varieteter, i Hvidt, Rosa og Carmoisin, ligesom de brogetbladede Varieteter, bestaaende af guldgule, guldguldgule, samt trefarvede Blade anvendes med stor Virkning i de engelske Blomsterhaver.

Man kan ogsaa forskaffe sig et smukt Efteraarsflor af

dem ved at holde dem i Potter, ompotte dem nogle Gange om Sommeren, vande med flydende Gjødning, afskabe Spidsferne for at regulere Vægten og danne Formen, og afskabe alle Blomstertænger, saasnart de vise sig. De saaledes behandlede Planter ville, naar de i November bringes i et Huus, hvor der er 8—10° Varme, kunne blomstre stærkt i et Par Maaneder. De i Grupperne staaende Skarlagenspelargonier indplantes i October i Potter og stilles paa et tørt og frostsrit Sted, hvor de tilbringe Vinteren uden Vand. De bringes frem for Lyset i Marts, vandes, og man udtynder det ældre Træ, hvorpaa talrige unge Skud ville fremkomme. I Mai kunne de atter udplantes og enten anbringes i Grupperne eller ved Hjælp af et lavt, fritstaaende Espalier, trækkes som Hække, som gjør en brillant Virkning. Fanch Pelargonierne behandles omtrent som de storblomstrede, dog bør man helst sætte dem i en Kasse, efterat de i Juli ere indstudsede, og indflytte dem i Huset i Slutningen af September. Man giver dem ogsaa en noget lettere Jord, bestaaende af et større Forhold Bladjord og Sand. Foruden ved Stiklinger kunne de ogsaa formeres ved Rodstykker, som man affærer ved Foraarsomplantningen. De gøres 1 Tomme lange, nedlægges i Potter, fyldte med meget let, sandblandet Jord, og bringes paa en Mistbænk. Efter 3 à 4 Ugers Forløb ville de skyde Blade og snart voxe frem til kraftige Planter. De behandles siden som Stiklinger.

Af de storblomstrende Pelargonier ville vi fremhæve Arabella, Adele, Desdemona, Duke of Cornwall, Dutchess of Leinster, Hebe's Lip, Hector, Henriette, Isabella, La Polka, Orion, Marc Anthony, Pearl, Rosycircle, Titus, Witch, Enchantress, Af Fanch: Reine des Fleurs, Non plus ultra, Picturata, Lady Emma, Hero of Surrey, Delicata, Lady Flora, Jenny Lind, Iehu superb, Beauty of St. Johns Wood, Prima Donna.

Man har nu ogsaa de saakaldte Odier Pelargonier, hvis 5 Kronblade alle ere tegnede med mørke Pletter, blandt

hvilke kan fremhæves: Medaille d'or, Augusta Mielliez, Godsfreyd, James Odier o. fl., og Pelargonier med monstrose Blomster, hvoriblandt Extravaganza, Harlequin, Roseum striatum udmærke dem ved deres eiendommeligt tegnede Blomster.

Smukke og rigtblomstrende Skarlagen Pelargonier ere: a) røde: Baron Ricasoli, Magnet, Princess of Prussia, Sheen rival; Harkawai og Harry Hieover ere Dværgvarieteter; b) rosa og Rødsfarve: Christina, Français Lesbois, Comtesse de Morny; c) hvide: Hendersons nana, Madame Voucher; d) broget bladede: Golden Leaf, Golden Fleece, Golden Harkaway, Meteor, Silver chain; e) trefarvede: Sunset, den nye og prægtige Mrs. Pollack, The Queens Favourite.

8. Levkoien og Gylldenlaffen.

Hvem kjender og ynder ikke en smuk dobbelt Levkøi eller Gylldenlaf, hvad enten den udfolder sine smukke, velugtende Blomster i en Gruppe, i en Potte i Vinduet eller tjener til at give en Blomsterbouquet Anseelse og Velsugt.

Levkøierne dele sig i 2 Arter, Sommer- og Vinterlevkøien, som faae en noget afvigende Behandling.

Sommerlevkøien (*Cheiranthus annuus*) deles i Almindelighed, i storblomstrede, med bethdeligt større Blomster, og Høstlevkøier, som blomstre hen ad Efter sommeren. I alle Afdelinger har man Sølevkøier, med glatte mørkgrønne Blade, engelske med tætssluttet Vært og tykke Blomster, og halvengelske med mere udspærret Vært. Alle disse Underafdelinger tælle en stor Mængde Varieteter i Hvidt, Rosa, Chamois, Carmin, Carmoisin, Brunt og Violet.

Man saaer Frøet i Marts, paa en halvvarm Mistbænk eller i Potter, fyldte med ikke altfor let Jord, saa at man kan være fri for at vande fra Frøet er saaet til Planterne skulle omprifles, som bør skee, naar de have de 2 Frøblade fuldkommen uddilede. Frøet maa ikke saaes altfor tæt, og bedækkes kun med et tyndt Lag Sand, som netop kan skjule Frøet. Man maa vogte sig for at der ikke bliver for

varmt i Bænken', da Planterne let falde om, dersom de komme for hurtigt og geilt frem; hvorfor man ogsaa gjerne giver lidt Luft paa Bænken under Dækningen om Natten, eller efter Veirets Bestaaffenhed reent lader denne blive borte. Ved Ompriflingen, som gjøres paa en halvvarm Mistbænk, giver man Planterne en Afstand af 2—3 Tommer, og planter paa samme Tid af den storblomstrede Afdeling nogle i Potter, til Flor i Stuen eller Værthuset; man sætter 3 sammen i en Potte af 6 Tommers Diameter, og trækker de enkelte op, naar de vise sig. De lustes rigeligt, løstes engang imellem, for at forhindre Rødderne fra at løbe igjennem, og naar de have opnaaet en smuk pyramideformig Væxt, tages Binduerne af dem, og de ville nu snart udvikle deres Blomster. Naar de udprilede Løvskier have faaet deres 4de Blad foruden Frøbladene, udplantes de med saamegen Klump som muligt paa Friland, enten i Grupperne, paa Græsplainen eller paa egne Bede; i en god, gjødet Jord med 1 Fods Afstand. Man fordeler Farverne saaledes, at der dannes et harmonisk Heelt og blander Høstlevskierne med de Øvrige forat forlænge Floret saalænge som muligt.

Winterlevskien (*Cheiranthus incanus*) af hvilken man foruden den almindelige, har Keiserlevskien, Stanglevskien og Dværg-Stanglevskien, tæller ligesom Sommerlevskien talrige Farvenuancer i Hvidt, Rødt, Brunt og Violet, og behandles fra Saaeningen indtil Udplantningen som denne; men istedetfor at man giver Sommerlevskien en velgjødet, let Jord, planter man Winterlevskien i en leret Markjord, uden al Gjødning, 4 Rader paa 2 Alen brede Bede, og 1 Fod imellem hver Plante. De holdes her rene for Ufrugt, gives engang imellem en Behakning, for at løsne Jorden, og saasnart de om Efterommeren begynde at vise Knopper, oprykkes de Enkelte, og de Dobbelte plantes i Potter af 8 Tommers Diameter, ved hvilken Leilighed de nederste Blade paa Grenene borttages, Rødderne beskæres, og saadanne Grene bortskæres, som forstyrre Formen. De

plantes i 2 Dele leret Markjord, og 2 Dele Bladjord, som længe kan holde paa Fugtigheden, da det er af stor Vigtighed, saa sjældent som muligt, at vande dem om Vinteren. Man stiller dem dernæst, efterat have opbundet dem til en Stok, i Skygge bag en Muur eller Hælle, og de ville der snart atter skyde Sugerpødder og reise Bladene. Naar dette er skeet, flyttes de frem paa et solrigt Sted og forsynes med Vand, indtil de, saasnart Frosten i November begynder at indfinde sig, indflyttes i et koldt Værthuus, hvor de lufte, saalænge Veiret tillader det, og forresten holdes tørt og frostfrit.

Skulde man ikke have en passende Plads til dem i Husene, kunne de ogsaa overvintres i en kold Kasse, naar denne fyldes med aldeles tørt Tørvehumus, Potterne i en passende Afstand fra hverandre hen sættes derpaa, og Frosten holdes ude ved Dækning med Maatter, Lemme og Tang, samt tilstrækkelige Blad- eller Tangomslætter. Dersom man kun har liden Plads, og Levkøierne ere ikke ret store, kan man indplante dem i 5 à 6 Tommers vide Potter, og ompotte dem med fuld Klump i Marts; man vælger dertil en lettere Jordart. Naar Solen i April begynder at blive for stærk for Levkøien, kan man med Fordeel henslytte dem i en kold Kasse, som vender mod Øst; kan man ikke godt undvære Glasvinduerne, kunne disse jidst i Maanedene ombyttes med olierede Papir- eller Lærredsvinduer. I en saadan Kasse ville de udvikle sig noget langsommere, men opnaae en stor Fuldkommenhed. De til Friland bestemte Planter udplantes med fuld Klump i Mai paa de for dem bestemte Grupper, hvor de ville blomstre den største Deel af Sommeren.

Gylbenlaffen (*Cheiranthus cheiri*), hvoraf man har dobbelte Varieteter i Brunt, Violet og Blaat, i sædvanlig Høistamme og Dværgform, behandles omtrent som Vinterlevkøien, men kunne taale en noget federe Jord, hvoraf Levkøien som oftest faaer Forraadnelse i Rødderne. I Sommer tiden holdes de rene for ukrudt, Jorden oplokkres og

vandes nogle Gange med flydende Gjødning. Paa de Høistammede afbrækkes de fremkommende Sideskud, saasuart de vise sig. Efterat være indplantede i den ovenfor omtalte Løvskøjord, som gives en Til sætning af 1 Deel gammel Gjødning, overvintres de som Løvskøjerne, men kunne allerede i April udslyttes paa et beskyttet Sted, naar de skulle udplantes paa Grupperne, hvorimod man lader dem blive sammen med Løvskøjerne og giver dem et Par Bandler med flydende Gjødning, naar de skulle blomstre i Potte. Det bedste Løvskøj og Gylbenlakfrø faaes fra Erfurt og Weimar, hvor man anvender særlig Omhu paa Tiltræknin-gen, og hvorfra der aarlig forsendes betydelige Partier.

9. Rosen.

Rosen har forlængst været den populæreste Blomst man kender. Der gives vist neppe nogen Have uden at der jo findes en Rose deri, og en righoldig, velcultiveret Rosensamling er ikke den mindste Pryd for en stor Have. Da nu Rosen, foruden sine andre velbekjendte Egenstaber, desuden kan anvendes til Pottecultur, til Drivning, til høje og lave Trilandsgrupper, som Høistammet til Alleer, og som rankende til Beskædninger af Mure, Isthuse, Buegange og fritstaaende Søjler, vil sikkert enhver Blomsterelsker finde Anvendelse for den, til et eller flere af de nævnte Niemed.

En god Jord for Roser i Almindelighed bestaaer af lige Dele Markjord, Bladjord og forraadnet Gjødning, til Potteroserne kan man endnu dertil føie nogle Trækul og lidt grovkornet Sand. For godt Vandafløb i Potten ved Potteskaar og Trækul maa der altid sørges, ligesom man ved at blande lidt frist Kalk iblandt Jorden, kan stille sig af med Regnormene, som saa ofte tilstoppe Vandafløbet. Vil man forskaffe sig smukke, rigtbærende Potteroser af den indiske Roses Underafdelinger, maae de i Sommertiden formerede Planter, der bedst overvintres i en kold Batte, omplantes i Marts i større Potter og bringes i det Frie,

Taa snart Nattefrosten er forbi, hvor de nedgraves paa et Gruusbed. Alle fremkommende Knopper borttages, overflødige Grene afbrydes, medens de ere smaa, og de stærke knibes i Spidsen, for at danne en smuk Form.

Naar Potterne hen paa Sommeren ere fyldte med Rødder, ompottes Roserne i større Potter og gives engang imellem en Vanding med fortyndet, flydende Gjødning. De saaledes behandlede Roser ville kunne blomstre smukt og rigt i Foraarsmaanederne, og ved at bringes i en varm Bakke, Jerstenkasse eller andet varmt Huus med 8 à 10° Varme, kan de bringes i Blomst i Vintermaanederne, efter som de tidligere eller sildigere bringes paa Varme. Naar de ere afblomstrede, stæres de stærkt ned, og de affkaarne Grene bruges til Formering; de stikkes i Potter eller frit i et varmt Mistbænkvindue i en sandblandet Bladjord, sthyges og overbruses engang imellem. Om 3 à 4 Uger ville de have Rødder, og blive derpaa plantede i Smaapotter. Ogsaa ved Oculation eller Podning paa Hybenstammer eller paa Stammer af Boursaulti eller Bengal florida Rosen kunne de forædles, hvorved deels opnaaes smukke Krone-træer, deels en hurtigere og kraftigere Blomstring. De rankende Varieteter af Noisetterosen, nogle Hybrider af Maaneds- og Bourbonrosen, og de egentlige rankende Roser Boursaulti, sempervirens, rubifolia o. fl., kunne ogsaa med Held anvendes som Potteroser, naar de allerede som ganske smaa ved stadig Knibning bringes ind i Bustformen. Naar de om Foraaret ere formerede ved Stiklinger og have udfyldt de smaa Potter, hvori disse ere blevne plantede, styrtes de ud paa Friland og forblive der til Slutningen af den næste Sommer, i hvilken Tid man ikke lader noget Skud blive længere end 3 Fod, inden det knibes og forresten ved Udtynding og Borttagelse af de svageste Skud forhindrer en altfor compact Væxt. Efterat de atter ere indplantede, maae de behandles som andre Roser, dog maa ethvert stærktvoksende Skud strax standses, for at holde Planten i Orden. Centifolieroserne og de med dem beslægtede

Frilandsroser gives i Almindelighed en egen Plads, enten paa separate Grupper eller i en egen Rosenafdeling. En god, velgjødet Jord, hvis Kraft jevnlig maa fornøjes ved fast og flydende Gødning, er aldeles nødvendig for at de kunne udvikle sig til deres rette Fuldkommenhed. Man bør ikke plante dem nærmere end 1 Alen fra hinanden, og dersom de paa denne Plads skulle formeres ved Afslægning, bør Afstanden endnu være større. Formeringen ved Afslægning foretages, saasnart Rosenfloret er forbi; man bruger dertil de unge Sommerfud, som bøjes ned, indskræres lidt paa Siden og nedkroges i en lille Kende, hvorpaa Skuddet bedækkes med Jord. De ville her slaae Rødder inden Vinteren, og kunne afskræres og henplantes paa et Skolebed det næste Foraar. Man formerer dem ogsaa ved Oculation i Juli—August paa vilde Hybenstammer, for at erholde høistammede Roser, dog bruger man nu især dertil de remonterende Roser. Mosroserne kunne ogsaa formeres ved om Foraaret at skære de større Rødder i Stykker af 1 Tommes Længde og lægge dem i smaa Killer paa en kold Mistbænk, hvor de snart ville udvikle Dine og fremvøxe til smaa Planter, som inden Vinteren henplantes paa Skolebedet. Man driver ogsaa Vandroserne, og planter dem i denne Hensigt i Potter om Efteraaret, overvintre dem koldt, beskærer dem for at danne en smuk Form, og søger paa enhver Maade i den følgende Sommer at fremme Væksten, dels ved at borttage alle overflødige Dine og alle Blomsterknopper, dels ved at give dem flydende Gødning. Naar man dernæst, efter at have beskaaret dem, til forskjellige Tider henflytter dem i det varme Huus, Færsteskassen eller i en egen Rosenbakke, nøie vogter dem for Bladluus, og daglig efterseer dem, naar Skuddene bryde frem, for at ødelægge den lille brune Orm, som ellers æder Knopperne, vil man kunne have blomstrende Roser i flere af Vintermaanederne. De afblomstrede Roser skræres tilbage og udplantes atter paa Friland. Blandt Frilandsroserne egne følgende dem bedst til Dribning: Somfrurosen, rosenrød,

Cristata, rosenrød, rød Mosrose, La Seduisante, rosalilla. Madame Legras, hvid, Boule de Nanteuil, carmoisin, Surpasse tout, skarlagen kirsebær-rød, Couronne d'Amour, mørkrosa, Grandissima, carmoisinpurpur o. fl.

Rosenslægten henfalder i 2 store Afdelinger, Potteroserne og Frilandsroserne.

Til Potteroserne henregne vi:

1. Theerosen (*Rosa indica* Thea). Af denne interessante og hyndede Potterose har man en talrig Mængde Varieteter med hvide, gule og bleggrøde Blomster. De udmærke dem alle mere eller mindre ved deres eiendommelige Theelugt og frembringe deres smukke, fyldte Blomster hele Sommeren. Som gode Sorter kan nævnes: Belle Archinto, bleggrød, Bouchère chamois, Clara, hvid, Devoniense. guulagtig, Yellow, guul, Niphetos, hvid, Marechal Bugeaud, rosa, Comte de Paris, fjødsfarvet, Princesse Marie, rosalilla, Caroline, rødliglilla, Triomphe de Luxembourg, fjødsfarvet med lysbrunt, Bon Silène, rosa, varierende i Carminrødt.

2. Maanedsrosen (*R. ind. semperflorens*) har ligeledes talrige og smukke Varieteter. Medens Theerosen kun med Vanskelighed udholder vore Vintere paa Friland, ville de fleste Maanedsroser, ved at dækkes med Mos eller Tang, kunne overvintres ude, og saaledes om Sommeren danne smukke, længeblomstrende Grupper i Blomsterhaven.

Sorter: Admiral de Rigny, viinrød, Duc de Bordeaux, mørkpurpur, Bleu de la Chine, blændende rød, d'Yebles, carminrød, Reine Blanche, hvid, Taglioni, guulagtig, Bouquet des Dames, rosa. Til Drivning: Antheros, hvid, Eugen Beauharnais, rød, Cramoisie superieur, mørkcarmoisin, Madame Desprez, guulagtig, Madame Lacharme, fjødsfarvet. Til Overvintring i Friland er den gamle lysrøde Maanedsrose især godt skiftet.

3. Noisetterosen (*R. ind. Noisettiana*) udmærker sig derved, at Blomsterne ere ordnede i mangeblomstrende Klaser. De behandles som de foregaaende. Sorter: a) med

busket, sammentrængt Bægt; Anatole de Montesquieu, lilla-rosa, Blanche d'Orleans, hvid, Clara Wendel, gul, Coronis, mørkrosa, Edward Garret, rødviolat; b) med stærkt, rankende Bægt, Fellemborg, klar, rød, Aimée Vibert, hvid, Bougainville, violet, purpurea, purpur, Chromatella, gul; c) til Drivning, la Pactole, gul, la Victorieuse, kjødsfarvet.

4. Bourbonrosen (*R. ind. bourbonica*). En værdifuld Afdeling, der behandles som Maanedrosen; de briljante, meest røde Blomster, fremkomme hele Sommeren. Sorter: Acidalie, rødlig-hvid, Armosa, rosalilla, Ceres, blegrosa, Henri Lecocq, rosacarmin, La florifere, rosalilla, Edward Desfossez, rødlig, rosalilla; ovenstaaende Sorter kunne drives. Proserpina, carmoisin, Lamartine, carminrød, Gloire de Paris, mørkrød med carmoisinviolet Stjær.

5. Redoutérosen (*R. ind. Lawrenciana*). Denne lille, lave, fiintløvede Rose overvintres bedst paa et tørt og lustigt Sted i Bæthuset, da den lider af Fugtighed og behandles forøvrigt som de foregaaende. Sorter: Blanc, hvid, multiflora, rosa, Gloire des Lawrencianas, carmoisin.

6. Banksierosen (*Rosa Banksia*). Denne fra China indførte Rose egner sig bedst til Udplantning i den frie Grund i et Bæthuus, hvor den kan espalieres ved Muren. Den dyrkes i Almindelighed i Potter, beskæres efter Blomstringen, holdes godt udthundet, og de unge Skud knibes, men beskæres ikke. De talrige Blomster sidde i Aaser og ere meget smaa, omtrent som Blomsterne paa det dobbeltblomstrende Kirsebærtræ. Man har gule, hvide, enkelte og dobbelte Varieteter.

7. Muskatrosen (*Rosa moscata*) fra Berberiet, er den Sort, hvoraf den bekjendte tyrkiske Rosenolie erholdes. Den er rankende og behøver Plads ved en Sydmuur, hvor den maa dækkes om Vinteren eller bedre udplantes i fri Jord i Bæthuset. Sorter: Comtesse de Nassau, gulagtig, La Nantaise, hvid.

8. Prairierosen (*Rosa rubifolia*) er en rankende Rose, som nedstammer fra Amerika, den er lidt haardførere

end den forrige, men opnåer dog først sin rigtige Fuldkommenhed i et Værthuus. Sorter: Beauté des Prairies, rosalilla, Belle de Baltimore, hvid, o. fl.

9. *Rosa bracteata* fra China er rankende, og behandles som Bankfjorosen. Sorter: Marie Léonide, hvid, Victoire modeste, kjødsfarvet.

10. Slyngeroserne: *R. alpina*, Boursaulti, capreolata, sempervirens, samt nogle Varieteter af stærktvoksende Noisette- og Hybride-Roser, anvendes til Beskædning af Visthuse, Mure, Buegange og Støiler, men maae alle dækkes om Vinteren. Som specielle Sorter vilde vi anføre: bengal florida, rosa, Boursaulti crimson, rød, sempervirens, Adelaide d'Orleans, hvid, Ruga, var. Félicité perpétuelle, kjødsfarvet, capreolata alba, hvid, o. fl.

11. De remonterende Roser (*Rose hybride remontant*) blomstre første Gang i Rosentiden i Juli, og atter fra September til langt ud paa Efteraaret. Blomsternes Størrelse, Farve og Bellugt gjør denne Afdeling til en af de meest yndede. De kunne ved en god og omhyggelig Dækning overvintres i Friland, men man holder altid endeel i Potter, deels for at være sikker paa at bevare Sorterne, deels for at fremdrive dem i Løbet af Vinteren og Foraaret. Gode Sorter, som tilslige kunne drives, ere: Aubernon, mørkrosa, Docteur Marx, mørkcarmoisin, Edward Jesse, mørkpurpur, William Jesse, carminrød med purpur, Louis Bouonaparte, skarlagan, Madame Laffay, rosa, Géant des Batailles, fløielscarmoisin, Prince Albert, violetcarmin, Sydonie, chamoisrosa, Julie Després, mørkrosa, La reine, rosa, o. fl.

Til Frilandserne henregnes:

1. Centifolie-Rosen (*Rosa centifolia provincialis*) eller som den ogsaa kaldes Provindsrosen, blomstrer vel kun eengang om Aaret, men udfolder da ogsaa et saadan Overmaal af Skønhed og Bellugt, at Rosentiden med Rette betragtes som Sommerens Glands-punct. Som fortrinlige Sorter kunne vi anføre: cristata, rosa, hollandica maxima

rosa, unica, hvid, Reine de Danemark, fjødsfarvet, des peintres, blaaligrød, Dijonensis, rosa (den bekjendte Somfrurose), unique panaché, hvid med røde Striber, o. fl.

2. Mosrosen (*R. cent. muscosa*). Af denne hvide Rose har man en stor Mængde Varieteter, hvoraf vi ville fremhæve: Zoé, rød, med Mos paa Grene og Blade, Kosciusco, mørkfleuelspurpur, Etna, purpurildfarvet, Comtesse de Noé, carmoisin, unique de provence, hvid, Jenny Lind, rosa, stærkt besat med Mos.

3. Gallicarosen (*R. cent. gallica*) indeholder en Mængde smukke, meest mørktfarvede Varieteter, hvoraf vi ville udpege: Agathe de Montmorency, rosa, General Evain, purpur, Pierre Corneille, purpur, Triomphe de Louvain, carminrød, Tricolore de Flandres, hvid, rød og violet.

4. Damascenerrosen (*R. cent. damascena*). Sorter: Madame Hardy, hvid, Athala, fjødsfarvet, Duc de Cambridge, carmoisin, La negresse, sort purpur.

5. Portlandrosen (*R. cent. portlandica*). Sorter: Du Roi, rød, Blanche du Roi, hvid, Genie de Chateaubriand, carmoisin, med sort Tegning, Duchesse de Rohan, rød med lilla.

6. Hvide Roser, *Rosa alba*. En stærktvoksende Rose med mange smukke Varieteter, saasom: Maidenblush, fjødsfarvet, Ancelin, mørkrød, Blanche agreable, hvid, Belle de Segur, rosa, o. fl.

7. Hybride Landrosen (*Rosa hybrida*). Sorter: Reine des Belges, hvid, Belle de St. Cyr, rosa, Coupe d'Amour, mørk-chamois, General Allard, mørk-rosa, Gloire de Couline, carmin, L'Attrayante, fjødsfarvet.

8. Kapusinerrosen (*Rosa Eglanteria*). Stærktvoksende Roser, som formere sig ved Rodstød. Blomsterne ere enkelte, gule, med røde Pletter ved Grunden; paa en Varietet, den tofarvede tyrkiske Rose, ere Blomsterne udvendig gule og indvendig brændende røde. En meget god Varietet er den gule, dobbelte, persiske Rose. Den holdes bedst i Potte, formeres ved Oculution paa Hybenstammer,

og Grenene studses kun paa Spidserne, da Blomsterne fremkomme paa det unge Træ. Man kan befordre Blomstringen ved at binde Grenene ned til en Jernring, der befastes til nogle Stofke.

9. Den gule Rose (*Rosa sulphurea*) har store, gule, dobbelte Blomster, som dog sjelden aabne sig uden i gode Sommer, og naar Planten er espalieret til en Skydmuur og beskyttet mod Fugtighed paa Blomsterne. Den formeres ved Afslæggere, Rodskud og Pødning.

10. Pimpenellerosen (*Rosa pimpinellifolia*) har smaa Blade, smaa, men talrige Blomster, er stærkt tornet og vøjer let sammen i en Klump paa Grund af den Mængde Rodskud, som den udsender. Den anvendes i Bouffetter, især paa Skraaninger og sandede, tørre Steder. Man har endeel Varieteter med fyldte Blomster, som variere i Rødt, Rosa, Hvidt og Gulagtigt. Saavel denne som den følgende Art blomstre c. 14 Dage tidligere end de øvrige Roser.

Kaneelrosen (*Rosa cinnamomea*), har ranke 3—4 Fod høje Skud, rødbrune Grene og uregelmæssige dobbelte røde Blomster. Den anvendes som Bouffetplante og udbreder sig stærkt ved sine talrige Rodskud.

10. Violen.

Den bestedne, men dog saa yndede Martsviol (*Viola odorata*) med de smukke mørkeblaa Blomster, der udsender den saa behagelige Viollugt, er, ligesaavel som den lugtløse, men store og farverige Stedmodersblomst (*Viola tricolor*), egentlig Frilandsplanter, men dyrkes dog ogsaa i Potter til Vinter- og Foraarsflor. Blandt Varieteterne af den første ville vi især fremhæve den blaa Russiske, som udmærker sig ved sin tidlige og langvarige Blomstringstid, den dobbelte Blaa og den dobbelte Hvide, som ogsaa blomstre længe og kommer lidt tidligere i Blomst, den Træagtige og Neapolitaniske, som har blaa Blomster og som især egner sig til Drivning om Vinteren. Medens den træagtige Viol kan

trives og blomstre ude i Haven, hvor den let formeres ved sine Udløbere, og ved fortsat Borttagelse af alle Sideskud paa eet nær, som opbindes til en Stok, kan bringes til at antage en Slags Træform, trives den neapolitaniske Viol bedst i Potte, hvor den hele Vinteren igjennem vil kunne udfolde sine vellugtende Blomster. For at bringe den til Fuldkommenhed udplanter man Udløberne i Marts eller April paa et, af lige Dele Markjord og sandet Lyngjord tilberedt, Ved i Rader 1 Fod fra hinanden og med 6 Tommers Afstand i Raderne. Her holdes de rene for Ufrugt. Jorden opløffres, og alle Udløbere borttages, saasnart de vise sig. De gives Skygge mod den brændende Middags-sol og Vand, naar de maatte behøve det. I April optages de med Klump, sættes i Potter af 6—8 Tommers Vidde og skygges, til de ere anvorne i Potterne. De kunne baade blomstre i det kolde Huus og taale en Varme af 8—10°, naar de gradviis vænnes til denne høie Temperatur. Alle Udløbere borttages, og først mod Slutningen af Floret lader man dem fremkomme for at benytte dem til Formering.

Af Stedmodersblomsten har man den sædvanlige Eldre, hvis talrige Varieteter bør have Blomster, som danne en Randfreds mindst af en Species Størrelse og være smukt reent farvede og regulært tegnede, og de nye Fancy-Varieteter med broncerede og kobberfarvede Blomster i Schatteringer. Man formerer dem bedst ved Frø, hvortil man vælger Frøkapplerne efter de først udsprungne Blomster. Det saaes i August i Potter, fyldt med let sandblandet Jord. Naar Planterne ere 1 Tomme høie, ompriffles de paa det Ved eller den Gruppe, hvorpaa de skulle blomstre. En Gjødning i Bunden paa et saadant Ved af Hønses eller Duemøg vil betydeligt befordre Blomstens Størrelse og Skjønhed. Vil man have et Flor af dem i Potter, da indplanter man sidst i October nogle af de stærkeste Planter fra Vedet i 6 Tommer vide Potter i en Jordblanding af Markjord, Bladjord og forraadnet Gjødning, lader Potterne

staae ude til Frosten for Alvor begynder, og giver dem derpaa en Plads i en Vasse eller Mistbænk. 3 Februar tages de frem, afpudses og omplantes, dersom de skulle trænge dertil, og man lader kun 6—8 stærke Skud blive paa en Plante. De faae derpaa en Plads i koldt Værthuus tæt under Glasjet og gives Gjødningsvand, naar Knopperne begynde at vise sig.

§ 3. Perennerende Væg- eller knoldeagtige Potteplanter.

Achimenes. Naar Toppen om Efteraaret visner, hensesættes Potterne paa Bagsiden i Vordhuset eller bedre paa et tørt og varmt Sted i Værelset; de knoldeagtige Rodder optages i Marts og lægges atter i flade Potter, fyldte med sandblandet Bladjord. Knoldene bedækkes løseligt med Jord, og Potterne sættes i en varm Mistbænk, hvor de kun befugtes sparsomt, indtil Spirerne fremkomme. Naar Planterne ere 2 Tommer høje, kan man tage dem op og plante dem enkelt i Potter af 5 Tommers Vidde, hvorved man erholder meget kraftige, stærktblomstrende Exemplarer. De holdes indtil Blomstringen i den varme Sommerbakke og flyttes derfra til et solrigt Værelse. De ere 8—10 Tommer høje Planter med ovale, haarede Blade, pyramideformet Vægt og store, tallerkenformede Blomster, der holde sig meget længe, og blomstre den hele Sommer. De bedste Sorter ere: *A. grandiflora* med violblaae Blomster, *A. longiflora* med azurblaae Blomster, *A. pedunculata* med orangegule og *A. picta* med brogede Blade og pragtfulde, sribede Blomster, *cardinalis* med skarlagensrøde Blomster, *cupreata* med kobberrøde Blade og skarlagensrøde Blomster, *ignescens* med ildrøde og *patens* med store stærkt purpurfarvede Blomster, *gloxiniaeflora* med hvide Blomster, guult Svælg og purpurrøde Prikker, *longiflora latifolia* med store, himmelblaae Blomster, *Jaureguia* med hvide Blomster, *picturata* med rosenrøde Blomster, schatteret og sribet med Kobberfarve, *gigantea* store, rigt og længeblom-

firende Aklaser med rødgule Blomster. Hjem: Mexico og Sydamerika.

Agapanthus umbellatus med knippedannet Rod, lange Irislignende Blade og smukke, blaae Blomster i en tæt Klase paa Enden af et 3 Fod høit Stakst. Den fordrer store Potter, kraftig Plantejord, overvintres frostsrit og nøies med en Plads bagved Stillaadset. Hjem: Cap.

Alloplectus Schlimmii, Knoldvæxt, hørende til Gesnerierne, den har smukke Blade, røde Blomster og dyrkes i Varmehuset.

Alstroemeria. Af denne smukke sydamerikanske Plan-teslægt gives der mange, meget smukke Arter saasom: *pelegrina*, *psittacina aurea*, *hirtella* o. fl., med knoldede eller tykke kjøddede Rødder og oprette Stængler, der paa Enden frembringe store, brogede og pralende Blomster i store Klaser. De holdes næsten tørre om Vinteren og ompottes i Mai i en fed, sandblandet Plantejord med dygtigt Vandafløb i Potterne, som idetmindste maae være 8 Tommer i Diameter. Men alle disse Sorter fordundles aldeles af de uhyg indførte *Alstroemerier* fra Chili, som i Farvepragt og Afvexling overgaae enhver Forestilling. De cultiværes bedst saaledes. I October udgraver man paa et solrigt Sted et Bed 1½ Tomme dybt og lægger et Lag Potteflaas og Smaastene paa Bunden for at tilveiebringe Vandafløb, derover lægges et lille Lag Mos og ovenpaa dette 15 Tommer Jord, bestaaende af lige Dele Græstørvjord, Bladjord, og det Hele omgives med en Bræddeindsatning. I dette Bed lægges Rødderne 10 Tommer dybt, og Vinduer lægges paa i stærk Regn og naar Frosten begynder; ved Dækning og Gjødningsomsatser holdes denne ude om Vinteren, og om Foraaret gives rigelig Luft indtil Blomstringen, da Vinduerne borttages.

Naar Toppen i Juli visner, optages Rødderne og gemmes i tør Jord til Væggetiden i October. Formering ved Roddeling og Frø, som ved tidlig Saaening og god Pleie kan blomstre den første Sommer.

Amaryllis. Det er pragtfulde, sydamerikanske Løg-værter med lange, smalle Blade og store pragtfulde Blomster paa et 2 Fod høit Skæft. Naar Bladene indtørre, stilles Potterne paa Baghølden. 3 Marts omplantes de, uden at beskadige Rødderne, i en af 2 Dele Græstørvjord og 1 Deel Sand bestaaende Jord og bringes paa en varm Mistbank, hvor de i Begyndelsen kun vandes sparsomt. Efter Blomstringen stilles de i Værthuset eller i et solrigt Værelse, hvor de vandes jævnt, til Bladene gulne, hvorefter Vandingen lidt efter lidt ophører. De fleste Arter blomstre om Foraaret.

A. Johnsoni med mørkfirsebærrøde, hvidstribede Blade, *A. miniata* med mønnierøde Blomster, *A. Reginae* med skarlagensrøde Blomster, *A. vittata* med vellugtende, hvide Blomster med røde Striber. *A. formosissima* udplantes om Sommeren paa et varmt Sted, Løgene optages om Efteraaret, naar Frosten begynder, indslaaes bag Stillaadset, til Bladene indtørre, og plantes derpaa i Potter, som i Februar eller Marts bringes paa Varme, hvorefter de smukke, mørkerøde Blomster snart vise sig. Der gives en stor Mængde Arter og Varieteter af denne smukke Planteslægt.

Formeringen skeer ved de unge Løg, der fraskilles, naar de ere udvøgede.

Anomatheca cruenta. Det er smaa Løgværter med linieformede Blade, grenet Stængel og mønnierøde Blomster med mørkrøde Pletter. De smaa Løg lægges i September i 5 Tommer vide Potter, 3—4 sammen, i en sandblandet Bladjord, og vandes sparsomt. Potterne stilles om Vinteren paa et lyst Sted, og naar Blomsterstænglen henimod Foraaret fremkommer, vandes stærkere; saasnart Bladene gulne, ophører Vandingen, og Potterne staae tørre, til de atter om Efteraaret blive omplantede. — Hjem: det gode Haabs Forbjerg.

Begonia discolor er en anseelig Plante med store, paa Underfladen blodrøde, paa Overfladen grønne, rødaserede, skæve Blade, 2 Fod høie, kjødede Stængler og lyserøde

Blomster. De knoldeagtige Rødder holdes om Vinteren tørre, omplantes i Marts i kraftig Plantejord og fremdrives i Mistbænken eller Værthuset. Naar Planten om Efteraaret taber sine Blade og Stængler, ophører Vandingen. De nyere Arter med knolde Rødder, *diversifolia*, med store, prægtige rosenrøde Blomster, *martiana* med rosenrøde, og *cinnabarina* med gulrøde Blomster behandles paa lignende Maade, hvorimod de Sorter, som beholde deres Stængler og Blade om Vinteren, maae overvintres i en Varme af 6—8°. Af saadanne Sorter ere især følgende meget smukke: *præstoniensis* med skarlagensrøde Blomster, *manicata* med røde Blomster, *incarnata* med rosenrøde Blomster, *heracleifolia* og *ricinifolia* med store anseelige Blade.

Bomarea dulcis, med knollet Rod, rankende Stængler, udvendig mørkerøde og indvendig gule, rødplettede Blomster. Den overvintres frostfrit.

Caladium Colocasion med store hjerteformige, smukt aarede Blade og knollet Rod overvintres tørt under Stillaadset i det varme Huus og fremdrives i Marts i Potter, som bringes paa en varm Mistbænk. Senere henslyttes de i en Vasse og ompottes et Par Gange i en af Bladjord, Mistbænkjord og gammel Gødning bestaaende Jord; de anvendes til Decoration i Værelserne og Værthuset. Fra Juli kan man, i Forbindelse med *Canna discolor*, som behandles paa samme Maade, danne smukke Bladgrupper af dem i Friland, naar man giver dem en varm beskyttet Plads og nogen Undervarme af frisk Hestegødning. De varme *Caladium*arter fra Ceilon, Borneo og Madagascar, hvis tilbeels store Blade prange med glimrende Tegninger og Pletter i Rødt og Hvidt og hvoraf vi fremhæve: *Argyrites*, *Belle-meye* og *Houlette*, Hvid, *Chantini*, *Victchi*, *bicolor Neumanniana*, Rød, o. fl. overvintres tørt og varmt, indtil Knollene i Marts fremdrives i den varme Mistbænk i Formeringshuset ved 16—24° Varme, som er nødvendig for dem under deres hele Væxtperiode. Man ompotter saa ofte det behøves, og giver en Jord bestaaende af lige Dele Lyngjord,

Bladjord og gammel Gjødning. Kan man anbringe de større Exemplarer i store 12 Tommers vide Potter og placere dem saaledes, at Underfladen netop berører Vandfladen paa Bassinet i et Victoria-Huus, da vil man opnaae at erholde sande Prætexemplarer. Alle Arter formeres ved Roddeling.

Colochortus splendens, luteus og venustus ere smaa Eggvæxter fra Californien, med 1 Fod høi Blomsterstængel, paa hvis Spidse fremkomme 3 til 5 prægtige glindsende Blomster af guldgul, hvid, purpur og lilla Farve. De behandles bedst som *Alstroemerierne* fra Chili.

Camassia esculenta er en Knoldevæxt fra Nordamerika, med store, lange Blade, og Stængel med en Drue af smukke, blaae udbredte Blomster, overvintres som forrige og formeres ved Roddeling.

Canna. Store anseelige, sydamerikanske Planter med store, ovale eller langagtige Blade, urteagtig Stængel og rødgule Blomster. De plantes i Marts i kraftig Plantjord og gives store Potter (12 Fod brede og 10 Fod dybe), fremdrives i Sommerbassen; om Efteraaret lader man dem tørre ind, og overvintres dem frosts frit bag Stillaadset.

C. indiflora, *C. chinensis*, *C. indica* med røde Blomster og *C. Warscewiczii* med mørkrøde Blomster og rødbrune Blade, Stængler og Frøskapsler. *C. discolor* med smukke, store, rødbrunt-kantede Blade ere de bedste. De formeres let ved Frø og Roddeling.

Cyclamen europaeum, persicum, coum og *vernum* ere lave Planter med tykke, skiveformige Rodknoller, hvorfra Bladene og Blomsterne umiddelbart fremkomme. Man lader dem hvile om Sommeren med en sparsom Vanding og ved at anbringe dem paa et slygget Sted i Væxthuset. Naar man om Efteraaret atter giver dem Vand og 6—8° Varme, ville de snart blomstre. Den bedste Jord for dem er lige Dele Mark- og Lyngjord med lidt forraadet Gjødning.

Erythrina. Det er pragtfulde, ost- og vestindiske

Planter med ranke, grenede, urteagtige, tornede Stængler, tykke, kjøddede Rødder, store, ovale, 3-hobede Blade med Torne paa Stilke og Bladribber, og pragtfulde, røde, læderagtige, 3—4 Tommer lange Urteblomster i 1—2 lange Endebruer. Naar Bladene om Efteraaret begynde at falde af, holdes Potterne tørre og vandes i Vintertiden kun saameget, at Rødderne ikke udtørre; i Marts omplanter man dem i en kraftig Plantejord, blandet med noget Sand og Bladjord, indstuder de tørre Grene ned i det Friske, og bringer Potterne paa en Mistbænk eller i Sommerbassen. Man kan omplante dem een eller to Gange, naar Rødderne have fyldt Potten, engang imellem vande med flydende Gjødning (Maltspireafkog), og gives ellers i Væxtperioden rigeligt Vand. Naar Bladene ere udvoksede, stiller man dem i Jordhuset, for at vænnes til Luften, og naar dette er skeet, kan man i Juni udplante dem paa Friland paa et varmt, solrigt Sted, i dyb, løs og nærende Jord, hvor de ville udvikle en forbausende Blomsterrigdom. Om Efteraaret kan man opgrave dem og indslaae dem i Sand under Stilladset i Jordhuset. For at bringe dem til at blomstre rigtig fuldkomment i Potter, maae disse ved den sidste Ompotning være 10—13 Tommer vide og 9—10 Tommer dybe. Formeringen skeer let ved Stiklinger. *E. crista galli* med firsebærrøde Blomster, *E. herbacea* med mørkfarlagenrøde og *E. laurifolia* med hviisfarlagenrøde Blomster ere de meest bekjendte.

Eucomis punctata. Det er en Capsvibel med lange, plettede Blade, $1\frac{1}{2}$ Fod høit, plettet Skæft med et tæt Blomsterax, bestaaende af smaa, grønne Blomster, over hvilke hæver sig en smuk Bladkrone. Røgene overvintres tørt og omplantes i Februar i kraftig Plantejord, blandet med $\frac{1}{3}$ Sand. Planterne holdes ude om Sommeren og kunne med Fordeel udplantes paa Friland. Blomstringstid om Sommeren. Formering ved Rodhyngel.

Ferraria Tigridia er en smuk Løgvæxt fra Mexico med liniespærdeformede, faldende Blade, $1\frac{1}{2}$ Fod høit Skæft

med fleerblomstret Svøb og store sexbladede, pragtfulde, skarlagensrøde Blomster med gule og blodrøde Pletter og Tegninger. I Marts lægger man de første Vøg i Potter, der fremdrives langsomt paa en Mistbænk og siden behandles som *Anomatheca*. I Mai lægger man de øvrige Væg paa et solrigt Sted i Friland, i god, nærende Jord, med en Afstand af 8—12 Tommer. De blomstre der den største Deel af Sommeren, optages, naar Frosten begynder, nedslaaes i Værthuset bag Stillaadset, indtil Bladene visne, og bevares siden paa et tørt og frostfrit Sted. Jordart som de forrige, Formering ved Rodhyngel.

Gesneria. Det er pragtfulde, brasilianske Knoldsværter, med smukke, ovale, langagtige, modsatte, siddende, blødhåarede Blade og pragtfulde, skarlagensrøde, rør- eller kørleformede, ofte 1 à 2½ Tomme lange Blomster, i rigt blomstrende Endedruer. Knoldene overvintres tørt paa det varmeste Sted i Værthuset eller i et varmt Værelse; de omplantes i Februar og stilles paa en varm Mistbænk, hvor de snart fremdrive deres Skud. Spiringen lettes ved at lægge Knolde i Kulaffald og ved at blande noget deraf i Jorden. Potterne vandes inden Spiringen meget sparsomt, senere mere og om Sommeren rigeligt. Før Blomstringen ompottes de i større Potter, og naar Bladene visne, behandles de som *Achimenes* og vandes kun saameget, at Knoldene ei udtørre. Jordart: sandblandet Bladjord; Formering ved Spirer fra Knolden, der udføres med et lille Stykke af denne, og ved Frø, som, naar det saaes tidligt, og Planterne ompottes nogle Gange, allerede samme Sommer giver blomstrende Planter. *G. elongata*, som blomstrer om Vinteren, *G. Geroltiana* med brogede Blade, *G. discolor* har fleerfarvede Blade, *G. magnifica* har store 5 Tommer lange og 4 Tommer brede Blade og store blodrøde Blomster, *G. hybrida splendens* hviirøde Blomster og *G. zebrina* og *cinnabarina* smukke, røde Blomster og store hjerteformede, mørkegrønne Blade, der ere gjennembragte

med blodrøde og purpurfarvede Aarer. Alle Gesnerier ere meget smukke, men fordrer en stærk Varme i Væxtperioden.

Gladiolus ramosus med røde, purpur- og hvidtegnede Blomster, *G. floribundus* med talrige, kjødsfarvede Blomster med mørke Striber og *G. psittacinus* med store, talrige, høgule, mørkfarlagensrødt-puncterede Blomster i eenfaldige Aar, *G. gandavensis* med rosa og amarant-røde Blomster, blaae Støvnaale og hvide Pistiller, ere smukke Løgplanter fra Cap, der formeres ved Rodhygel og Frø, og forøvrigt behandles som *Ferraria*; Bladene ere jævnsfremmede, Stænglen 2—3 Tommer høi, og Blomstertiden Juli og August.

Gloxynia. Det er smukke, rigtblomstrende, Brasilianske Planter med lave Stængler, store tykke, ovale, haarrede Blade, og enkeltstaaende, store, tragt- eller klotteformede, gabende Blomster. De behandles og formeres som *Gesneria*, samt ved Blade, der aftages tæt ved Stænglen og stikkes i smaa Potter, fyldte med sandblandet Torvejord; ved at ompotte de fremvoksende Planter et Par Gange i velforraadnet, sandblandet Træjord, kan man tiltrække Prægtexemplarer med over 100 Blomster. Gloxynierne, hvoraf der nu gives flere Hundrede prægtigt tegnede Varieteter, deles i de med oprette og de med hængende Blomster. Af de Første vilde vi nævne: *Alba auriculata*, *Donna Colonna*, *Helen of Orleans*, *Roy Ferdinand*, *Princess Alice* og af de Sidste: *Claude Lorrain*, *Madonna*, *Mathilde de Lande-voisin*, *Scholastica*, *Sebastian*, *Spagnoletta* o. fl.

Hibiscus moscheutos fra Canada har store 3-lappede Blade og store, rosenrøde Blomster af 7 Tommers Diameter. Den omplantes i Marts i store Potter i sandet Græstørvjord og Torvejord med en lille Tilfætning af forraadnet Kogjødning; man beholder kun 4—6 af de stærkeste Rodskud og holder Planten Sommeren over i et fugtigt Væxthuus. Ved denne Behandling vilde Blomsterne fremkomme i October. Formeres ved Roddeling og Frø.

Ipomaea Tyrianthina. Denne smukke Slynge-

plante overvintres tørt og varmt, og de knolledede Rødder plantes tidligt om Foraaret, i 10 Tommer vide Potter i en Blanding af Markjord og Lyngjord. Efterat have staaet paa Undervarme i 3 à 4 Uger, kan de henslyttes i et koldt Huus, hvor de kan trækkes op ad Vinduesposterne, og de ville der udvikle de store mørkpurpurrode Blomster hele Sommeren. Formeringen skeer ved Stiklinger og Frø.

Isoloma Crameri har knollet Rod og smukke røde Blomster; behandles som *Gesneria*.

Ixia. Det er smukke Pgværter fra Cap med linie- sværdformede Blade, grenet Skæft, og smukke, fleerfarvede, plettede og tegnede Blomster næsten i alle Farver, ordnede i talrige Ax eller Druer. Behandling og Formering som *Anomatheca*. *I. coerulea* har blaae Blomster, *I. curta* mørkegule Blomster med Mørkerødt, *I. crateroides* store, fugel-, klokkeformede, purpurrode Blomster. *I. maculata* iridiflora stjerneformede, udbredte, kobbergrønne, fløielsfort- plettede Blomster o. s. v. Slægterne *Babiana*, *Antholyza*, *Sparaxis* ligne for en Deel Gyierne saavel i Udseende som i Dyrkning.

Lilium lancaefolium alba med store, reenhvide, om- høiede Pragtblomster med en behagelig Duft, samt Variete- terne *roseum* med rosenrøde, og *punctatum* med hvide, rødplettede Blomster fortjene i høi Grad at dyrkes i enhver Blomsterhave. De plantes i November i store 8—10 Tom- mer vide Potter, efterat alle fordærvede Rødder ere bort- tagne, i en Jordblanding af 2 Dele Markjord og en Deel Bladjord, overvintres frostfrit, og holdes om Sommeren i Sommerbassen og Væxthuset. Behandlede paa denne Maade blomstre de i August og September. Hjem: Japan; For- mering ved Rodhyngel. Stænglen, som bærer 5—8 Blom- ster, er besat med siddende, lancetformede, blaagrønne Blade.

Lobelia. Det er smukke, mexikanske Stauder, med aangagtige, siddende Blade, ranke, 3—6 Tommer høie, haarede Stængler, og store, pragtfulde, mørke eller skarla- genrøde Blomster i lange Endear. Paa et tørt Sted kunne

Robelierne dyrkes i Friland med behørig Dækning, men man gjør rettest i at overvintre dem frostfrit under Stil-ladset. Men kan opnaae en overordentlig Frodighed og 2—3 Fod lange Blomsterax, ved i October at stifte Skud-dene i Smaapotter, bringe dem paa en varm Mistbænk i Januar, ompotte dem i større Potter i kraftig Plantejord, naar Rødderne have udfyldt Potten, og ved sidste Ompot-ning midt i Mai give dem Potter af 15 Tommers Vidde og 12 Tommers Dybde. De holdes bestandigt paa store Vandstaaale, fyldte med Vand, da Robelierne oprindeligt ere Sumpplanter, og holdes inde, til Blomstringen er begyndt, hvorefter de vænnes til Luften og udslyttes i det Frie, hvor de ville blomstre til langt ud paa Efteraaret. *L. cardinalis* med brændende, højrøde Blomster, *L. fulgens* med skarlag-enrøde Blomster, *L. ignea* med mørkebrunrøde Blade og store, pragtfulde, skarlag-enrøde Blomster, *L. grandis* med blaae Blomster og *L. splendens* med store, høiskarlag-enrøde Blomster, samt de nyere Pragtvarieteter: *Salteri*, *Queen Victoria*, *fulgens multiflora*, *fulgens pyramidalis* og *reful-gens*, ere de fortrinligste.

Lychnis coronata med store, pragtfulde, orangerøde og *L. Bungeana* med store, mørkerøde Blomster, kunne vel overvintres i Friland, men bringes sjelden eller aldrig til at blomstre der, hvorfor disse tvende Arter, der unegtelig ere de smukkeste af hele Slægten, overvintres frostfrit bag Plantestilladset og omplantes i Marts i kraftig Plantejord. Planterne fremdrives langsomt i Sommerbakken eller Væxt-huset, ompottes et Par Gange, og vandes med flydende Gjødning engang imellem. Saaledes behandlede ville de blomstre meget frodigt i August og September. Hjem: Sibirien; Formering ved Røddeling og Stiklinger.

Den nye japanste Art *L. Sieboldi* med store hvide Blomster, behandles som de Forrige.

Macromeria exserta er en smuk, perennerende Væxt fra Mexico med rue Blade og prægtige, store, hængende, rørtragtformige, guldgule Blomster i endestaaende Druer.

Den plantes i Græstørvjord og Tørvejord og holdes inde om Sommeren; den blomstrer i October og November, overvintres frostsrit og formeres ved Roddeling.

Mandirola Nægeli picturata, med lille røde Blomster, og pragtfulde Blade med purpur Tegning paa grøn Grund, behandles som *Gesneria*.

Mimulus. Det er smukke, nordamerikanske Stauder, som kunne overvintre i Friland paa et tørt Sted og under en god Bedækning. For at være sikker, overvintre man nogle Potter frostsrit som *Lobelia*, omplanter og deler dem i Marts, og udplanter i Mai nogle af dem paa Friland. Udseende: lave Stauder med æggerunde, lancetformede, klæbrige eller stærkt moskuslugtende Blade, store, gule, røde eller brunplettede Læbeblomster; de formeres let ved Roddeling, Stiklinger og Frø. *M. cardinalis* har skarlagensrøde Blomster, *M. Wilsoni* gule Blomster med mørkebrune Pletter, *M. altroroseus* mørkerøde, o. fl.

Ranunculus cortusaesolius med store guldgule Blomster, som fremkomme hele Sommeren, den maa overvintres frostsrit.

Thysacanthus rutilans med knollet Rod, røde Blomster og smukke Blade behandles som *Gesneria*.

Veltheimia viridiflora, udvikler sit store Blomsterag med talrige grønne Blomster i December; den holdes i det halvvarme Huus. *V. uvaria* opnaaer først sin rette Fuldkommenhed ved at være udplantet paa Friland, hvor den frembringer 5—6 Blomsterstængler med prægtige, rørformige, rødgyule Blomster i et langt Ar.

§ 4. Varme og halvvarme Potteplanter.

Har man en egen Afdeling i sit Værkhuus til halvvarme Planter eller saadanne, der fordre en Varme af 5—8° og Plads i sin Ananaskasse til de Sorter, som om Vinteren fordre + 9—15°, da vilde vi anbefale Dyrkningen af nedenstaaende Sorter, hvoraf endeel have deres naturlige Blomstertid om Vinteren. I et saadant Locale kan

man ogsaa drive Svibelvæxter, saasom Hyacinther, Tulipaner, Pilleconval, Crocus, Tajetter o. fl., ligesom Centifolieroser, persiske Syriner, dobbelte Kirsebær, dobbelte Fersken-træer o. fl., saaledes at man den hele Vinter kan have et rigt og udsøgt Blomsterflor.

Aphelandra fulgens fra Mexico udmærker sig ved sine smukke, røde Blomsterax, der bestaae af talrige, lange, rørformige Blomster; den har modsatte hjerteformede Blade med dunet Underflade. Denne smukke Plante plantes i Bladjord eller L yngjerd med stærkt Vandafløb i Potten, holdes om Vinteren paa 5—8° ved sparsom Vanding, men vandes rigeligt om Sommeren; efter Blomstringen indstudies de Grene, som have blomstret, for at frembringe Sidegrene. Formeringen ved Stiklinger under Glasfløkke.

A. Leopoldi med prægtige, store, glindsende Blade med regelmæssige hvide Baandstriber, og canariegule Blomster i et Ax; behandles som Forrige.

Allamanda neriefolia. L yngplante med smukke Blade, store talrige og guldgule Blomster. Den overvintres lyst og tørt ved 8—10°, og formeres ved Stikling.

Begonia coccinea med skarlagensrøde, *B. incarnata* med kjødsfarvede og suchsioides med hængende, røde, suchsialignende Blomster, formeres let af Stiklinger, plantes i Bladjord og blomstre i det halvvarme Huus den meste Deel af Vinteren; *B. alba coccinea* og *B. hydrocotylifolia* behandles paa samme Maade.

De pragtfulde tegnede Varieteter af *Rex Xanthina*, *R. magnifica*, *Leopoldi*, *Grandis*, *Snowflake*, *splendida argentea*, ere smukke Decorationsplanter i det varme Væxthuus, men da de fordrer en temmelig høi Temperatur og en omhyggelig Behandling, samt ere meget følsomme, naar de paavirkedes af tør Luft og Gasubstrømninger, ville de herstillaads ikke ret vinde Indgang hos Publicum. De formeres meget let ved Blade eller Bladstykker, der lægges ovenpaa en flad, med sandblandet L yngjord fyldt Potte, bedækkes med lidt Trækulstøv og holdes varmt i en Mistbænk eller

bedre i et Formeringshuus. De trives bedst i en moseagtig Løngjord, ompottes jævnligt og holdes stadig paa en jevn Undervarme med fugtig Luft. Ældre, velcultiverede Expl. af 1 à 1½ Alens Gjennemsnit og Høide, ere en sand Prydelse for de varme Huse, især naar flere forskjelligt farvede Arter ere plantede sammen i en Potte.

Cactus. Af denne talrige Plantefamilie dyrkes især Afdelingerne *Echinocactus*, *Mamillaria*, *Melocactus* og *Opuntia* meest for deres smukke og usædvanlige Former, medens *Cereus*-Arterne og *Epiphyllum truncatum* med sine Varieteter dyrkes for de smukke Blomster. Medens den sidste blomstrer om Efteraaret og Vinteren og især frodigt udvikler sig, naar den er podet paa stærke *Cereus* eller *Opuntia* Stammer, blomstre *C. grandiflorus*, *speciosissimus*, *Ackermanni* *Mallissoni* o. fl. om Sommeren i Juni—Juli. De udmærke sig alle ved store, pragtfulde Blomster, der for det meste ere af kort Varighed. Man holder dem tørt i Vintermaanederne, vander dem rigeligt i Vækstperioden og giver dem let nærende Bladjord blandet med gammel Gjødning og Kalkgruus og forsyner dem med tilstrækkeligt Vandafløb. De formeres let ved Stiklinger paa Undervarme.

Centropogon grandiflorum fra Mexico har oprette, haarede Stængler og Blade af Hjerteform, med store rørformede, carmoisin purpur Blomster i Bladvinklerne. Denne prægtige Plante overvintres i det halvvarme Huus og plantes i let Bladjord med Steen og Kul imellem, den formeres ved Stiklinger.

Chirita sinense har rundagtige, glatte, haarede Blade og et Skæft med flere blaaagtige Blomster, som ligne Gloxinier; den dyrkes i det varme Huus og gives en sandblandet Løngjord. Formeres ved Blade.

Cissus discolor. Løngplante i det varme Huus, med pragtfulde brogede Blade.

Coleus Blumei ligner i Væxt og Blade en Nelde, men de store lysgrønne Blade ere smukt tegnede med mørke-

rødt. *C. Verschaffelli* har mørkebrune Blade og rødlig Tegning, det er en meget brugbar Decorationsplante. Begge Arter vore frodigt i en god nærende Mistbænkjord, fordrer jævnlig Ompotning og formeres let ved Stiklinger.

Columnea crassifolia med store, tykke, lancetformige Blade og smukke, 3—4 Tommer lange, skarlagensrøde, rørformige Blomster. Formeres ved Stiklinger, gives sparsomt Vand og 8—10° Varme om Vinteren.

Cyrtanthera Ghiesbreghtiana og *macrantha* ere smukke, greneede Buske med modsatte, aflange, glatte Blade og store, rørformige, højrøde Blomster i vinkelstaaende Klaser. De dyrkes som *Aphelandra*.

Eranthemum pulchellum. De smukke, himmelblaae Blomster fremkomme om Vinteren. Cultur som *Aphelandra*.

Euphorbia Jaquiniflora har smukke, røde Blomster, der fremkomme om Vinteren. Den plantes i sandblandet Bladjord, formeres ved Stiklinger og holdes paa 8—10° Varme om Vinteren.

Franciscea latifolia, *macrophylla*, *Pohleana*, *Hopeana* o. fl. med deres smukke, ovale, mørkegrønne Blade og hvide blaae Blomster dyrkes om Vinteren og den største Deel af Sommeren i Halvvarmehuset, omplantes jævnligt i større Potter og gives en sandblandet Bladjord; et Par Maaneder før de bringes ud i det Frie for at modne og afhærde de unge Skud. Formeres ved Stiklinger.

Gardenia florida fl. pl. med store, hvide, dobbelte, vellugtende Blomster, dyrkes bedst i Græstørnjord og sandet Bladjord og overvintres tørt og koldt (3—5°), om Foråret giver man dem lidt efter lidt mere Vand og bringer dem i en Blomsterbakke paa Undervarme, hvor de hurtigt ville komme med Blomsterne; under Blomstringen stilles de paa et koldere Sted.

Efter Blomstringen omplantes de og stilles atter i Bakken, for at Sommerskuddene kunne modnes. *G. Rothmanniana*, *radicans*, *Thunbergia* o. fl. behandles paa samme Maade.

Goldfussia isophylla fra Indien har blaae, hvidpletterede Blomster og behandles som *Aphelandra*.

Hibiscus rosa sinensis med sine pragtfulde Varieteter af kjøbsfarvede, orangerøde og mørkerøde, enkelte og dobbelte Blomster er en af de største Prydelser for Varmhusene, den gives en kraftig, løs, nærende Plantejord og ompottes jævnlig i større Potter. De staae bedst paa Varkbedet i Varmehuset eller udplantede i Frijord og spalierede ved en Væg i samme. Formeres let ved Stiklinger.

Hoya carnosa har tykke, ovale, læderagtige Blade, rankende Stængel og smaa, blegrode, femkantede, porcellainlignende, vellugtende Blomster, der fremkomme i Bladvinklerne og staae sammen i tætte Klaser. De plantes i sandblandet Bladjord, vandes sparsomt om Vinteren og espalieres bedst paa en Væg i Halvvarmhuset eller Ananaskassen. *H. imperialis* ligner den Foregaaende, men har store, pragtfulde, rosenrøde Blomster af 3 Tommers Diameter. Den holdes i Ananashuset og befæstes bedst til en raadden Træstamme med Varken paa.

Jasminum grandiflorum med smukke, gule Blomster og stive, glindsende Blade holdes i Halvvarmhuset. *J. Sambac* fl. pl. med store, dobbelte, hvide, vellugtende Blomster trives bedst paa Varkbedet. De plantes i kraftig Plantejord og formeres ved Stiklinger.

Impatiens Jerdoniae med mørkegrønne, glindsende Blade og skarlagensrøde Blomster. Den overvintres lyst og tørt med 8—10° Varme og formeres ved Stiklinger.

Justitia rosea med store rosenrøde Blomster i et opret Æg, behandles som *Aphelandra*.

Linum trigynum med talrige, guldgule Blomster, der fremkomme om Vinteren, dyrkes i Græstørvjord og Bladjord, der formeres ved Stiklinger og holdes paa 8—10° Varme om Vinteren.

Oxypetalum solanoides med modsatte, laadne Blade og rosenrøde, rørformige Blomster i Bladvinklerne. Formering og Overvintring som forrige.

Passiflora princeps, quadrangulære insignis, *Kermesina*, *amabilis* o. fl. ere sande Prydelser for Varmhuse, hvor man espalierer dem paa Bæggene, lader dem løbe opad Posterne eller anbinde dem paa et Espalier i Potten. De fordre større Potter, rigeligt Vandafløb, nærrende Jord og engang imellem en Vanding med flydende Gjødning. De formeres let ved Stiklinger.

Pentarapha cubensis er en smuk Gesneriacee med grenet Væxt, siddende, ovale Blade og lange, rørformigt-bugede, zinoberrøde Blomster, som fremkomme i Bladvinklerne. Denne, saavel ved sin Habitus som ved sin rigelige og vedvarende Blomstring, værdifulde Plante dyrkes i Vhngjord med rigeligt Vandafløb, holdes lyst og tørt og paa 8—10° Varme om Vinteren. Formeres ved Stiklinger og Frø.

Pentas carnea (*Sipanea*) har lyssilla Blomster i store Hoveder, som fremkomme sildigt paa Efteraaret og Vinteren. Den formeres ved Stiklinger og Frø, gives Markjord og Bladjord og knibes jævnligt for at holde Planten busket. Overvintres ved 8—10°.

Prepusa Hookeriana er en smuk Bust fra Orgelbjergene med mærkværdigt farvede Blade: Blomsterkronen er hvid, Bægeret carmoisin og grønt, Stænglen lysecarmoisin. Planter i flade Potter i Vhngjord og Markjord, og Jordoverfladen bedækkes med Mos. Den vandes sparsomt og overvintres ved 8—15°. Formeres ved Stiklinger.

Ruellia Purdieana med store, mørkecarmoisinrøde Blomster. Behandles som *Aphelandra*.

Strobilanthus lactatus med smukke, lilla, violette Blomster. Behandling som den forrige.

Torrenia asiatica og *concolor* med purpurblaa og mørkviolette Blomster og smukke, rankende Stængler. Formeres ved Stiklinger og overvintres ved 8—10°.

Vinca rosea og *V. alba* ere smukke, rigtblomstrende Buske med ovale Blade og store, udbredte, røde og hvide Blomster i Bladvinklerne. De formeres let ved Stiklinger,

plantes i sandet Bladjord og holdes det hele Aar i Halvvarmhuset; om Vinteren vandes de sparsomt og stilles paa et lyst og tørt Sted.

§ 5. Stedssegroenne Potteplanter med læderagtige Blade.

De hertil hørende Værter kunne nøies med noget mindre Lys end de tyndbladede Capplanter og anvises derfor ogsaa de længst fra Lyset liggende Pladser i Overvintringslocalet. De formeres let ved Stiklinger paa den angivne Maade; hvor L yngjord og Glasfløffer ere nødvendige, er saadant opgivet. Om Sommeren opstilles de ligesom de tvende følgende Afdelinger i Friland, enten nedgravede paa Sandbæde eller paa Blomstertrapperne. Hvor ingen Jordart er angiven, anvendes den tidligere omtalte Plantejord.

Abelia floribunda med smukke, ovale, mørkegrønne Blade og talrige, røde, rørformige Blomster; den kan udplantes om Sommeren paa Friland paa et skygget Sted og formeres ved Stiklinger.

A. triflora med rosenrøde, senere næsten hvide Blomster, behandles som Forrige.

Acacia ere ziirlige, nyhollandse Planter med lange, linie-lancetformede Blade og talrige, gule Blomsterhoveder, der fremkomme om Vinteren og Foraaret, eller med smukke, fiintfinnede, stundom dobbeltfinnede Blade og langagtige, hvide Blomsterdruer. De plantes i sandet L yngjord, blandet med Bladjord, og formeres ved Frø og (vanskeligt) ved Stiklinger i L yngjord, som bedækkes med hvide Glasfløffer. I det Frie ynde de en Plads, der ikke er udsat for Midt-dagsofen. Man har a) med finnede Blade: *A. dealbata*, meget smuk og haardfør, *A. decurrens*, *A. Julibrissin*, haardfør, *A. Lophanta*, der bør staae inde helst i et Værelse, der vender mod Øst, *A. pulchella*, smuk og rigtblomstrende; b) med langagtige Blade: *A. armata*, *A. linifolia*, *A. alata*, *A. verticillata*, *floribunda vera* og mange flere.

Andromeda floribunda er en smuk, stedsgrøn, nordamerikansk Busk med smaa, mørkegrønne, glindsende Blade.

De talrige Grene ere om Foraaret bedækkede med smukke, hvide Blomster; den dyrkes i Mosejord og Lyngjord og formeres ved Afslæggere.

Aralia trifoliata, *crassifolia* og *quinquefolia* ere smukke Bladplanter med anseelige, deelte, læderagtige Blade. De formeres ved Stiklinger.

Araucaria exelsa og *imbricata* ere anseelige, naalebærende Træer, hvoraf især den Første udmærker sig ved sin smukke Væxt.

Arbutus ere sydeuropæiske Smaatræer med smukke, store ovale Blade, hængende æg- og kloskeformede Blomster i lange Klaser. De plantes i kraftig Plantejord og formeres ved Frø, Afslæggere og Stiklinger i Sand under Glasfløske. *A. Andrachne* med smukke, hvide Blomster i oprette Klaser, blomstrer i Mai; *A. Unedo* blomstrer om Sommeren og frembringer smukke, røde, jordbærlignende Bær, der zire Buften om Sommeren.

Aucuba japonica fra Japan har store, langagtige, glatte, gulspittede Blade og ubetydelige Blomster. Den plantes i kraftig Plantejord og kan overvintres i Friland under tilstrækkelig Dækning.

Bejaria ledifolia er en smuk, grenet Bust med smaa, ovale Blade og prægtige, skarlagensrøde Blomster. Plantes i Lyngjord og formeres ved Stiklinger af det unge Træ.

Benthamia fragifera er en smuk, grenet Bust med modsatte, aflange Blade, hvide Blomster i Endehovederne og smukke, røde, spiselige, jordbærlignende Frugter; den formeres ved Stiklinger; Hjem: Nepal.

Berberis ilicifolia, *Aurahuacensis* *aquifolium* o. fl. ere smukke, stedsegrønne Buste; de smukke, guldgule Blomster fremkomme tidligt paa Foraaret. Formeres ved Frø og Stiklinger.

Cantua buxifolia med smukke, store, kirsebærrøde, tragtformige, enkeltstaaende Blomster med guult Svælg og Rør; stive, mørkegrønne, dybt indskaarne Blade og grenet Væxt. Den har hjemme i det bjergige Peru og dyrkes i

Lyngjord og Bladjord, vandes sparsomt om Vinteren og formeres ved Stiklinger. *C. pyrifolia* med guulagtige Blomster i Klaser og *C. quercifolia* med pragtfulde hvide Blomster og *C. dependens* med lange, store, rørformige gule Blomster med Carminrødt, dyrkes paa samme Maade.

Cistus-Arterne ere sydeuropæiske og nordafrikanske Smaabuske med modsatte, ovale eller langagtige, stundom klæbrige Blade, og store, rosenlignende Blomster. De formeres let ved Stiklinger og blomstre om Sommeren. *C. albidus* har hvidtfilte Blade, purpurrøde Blomster, *C. Ladaniferus* klæbrige Blade, store, hvide Blomster med sortrøde Pletter ved Grunden af Kronbladene; *C. laurifolius* hvide Blomster, *C. salvifolius* lyse, rosa Blomster, og mange Flere.

Corraea longiflora, *roseum major*, *Stockwellianum*, *alba*, *superba* o. fl., have smukke, talrige, rørformige Blomster af hvid, rød og rosa Farve, som fremkomme om Vinteren, de behandles som de øvrige Koldhuusplanter og formeres ved Sidepodning paa *C. alba*, som let voxer af Stiklinger.

Daphne. Det er sydeuropæiske Buske med langagtige, glatte Blade og smukke, rørformede Blomster i Klaser paa Enden af Grenene. De plantes i sandblandet Bladjord, og der sørges for godt Vandafløb i Potten. Formeringen steer ved Stiklinger, Affugning eller Podning paa det saakaldte Pebertræ: *D. Mezereum*, som kan formeres ved Frø. *D. Cneorum* er en lav, krybende Busk med smukke, rosenrøde, vellugtende Blomster, *D. collina*, har 2—3 Fod høje purrøde, vellugtende Blomster, *D. odorata*, China, blegrode, vellugtende Blomster, og *D. Fortunei* fra China med filtede Grene og Blade og lange, rødlig Blomster, der fremkomme i Juni, ere de smukkeste Arter.

Diosma. Smukke, nyhollandiske, fiintgrenede og fiintbladede, vellugtende Buske med hvide, klaseformede Blomster. De plantes i Lyngjord, blandet med lidt Mosejord og Leer, holdes temmelig tørt, lyst og luftigt om Vinteren

og formeres ved Stiklinger. Man har *D. alba* med hvide Blomster, *D. rubra* med røde Blomster, *D. ericoides* med hvide Blomster o. s. v.

Epacris Wilmoreana, *impressa*, *campanulata*, *hybrida* o. fl., frembringe deres ziirlige, røde Blomster i Wintermaanederne. Efterat have modtaget en stærkere eller svagere Beskæring, i Forhold til Sorternes Væxt, omplantes de fra Januar til Marts i reen Løngjord og stilles i en Viinfask eller Vasse, hvor de kan sthygges, for at faae Skuddene godt modne og Knopperne udviklede i Sommertiden. Har man sidst i Juli opnaaet dette, kan de gjerne et Par Uger flyttes ud i Friland. Formering som ved *Erica*.

Erica. De sydeuropæiske Løngarter: *E. herbacea* og *E. multiflora* have smaa, men talrige, rosenrøde Blomster, der komme om Vinteren og Foraaret; de nøies med en let Blad- eller Mosejord, formeres let ved Stiklinger og kunne endog overvintres under Bedækning i Friland. Derimod fordre de talrige capiske Arter reen Løngjord, et lyst, luftigt og tørt Overvintringslocale og en noget beskyttet Plads om Sommeren, hvor de maae beskyttes mod stærke Regnskyl. Bedst trives de i et eget, dertil indrettet, lavt Væxthuus med Vinduer til begge Sider, hvor man kan holde fugtig Luft og afvejlende lade en rigelig Luft strømme igjennem Planterne. Ved Omplantningen, som foretages saa ofte Rødderne have udfyldt Potten, anvendes store Stykker Løngjord, Kulstykker og Sandsteenstykker saa store som en Rød eller større efter Potternes Størrelse, alt for at befordre Jordens Porositet.

Griferne tvinges ved Opbindingerne til Siderne for at danne lave, stærkt bukkede Exemplarer, og for at give Luften Udgang til alle Grenene. Man maa lige saameget vogte sig for, at Griferne skulle skimle af for megen Fugtig-hed, som at de skulle komme til at drive af for megen Varme, og der maa derfor lufte for dem, saasnart det paa nogen Maade kan gaae an; Formeringen er vanskeliggere end ved de ovenfor nævnte Arter; de stikkes i August

i Potter, der forsynes med et tørt Lag Smaasteen i Bunden, derover et Lag Løngjords-Affald, derover sigtet Løngjord og endelig $\frac{1}{2}$ Tomme fiint, hvidt Sand, hvori Stiklingen, som tages af Sidegrenenes Spidsen, gøres 2 Tommer lang, afpudses, saa langt den kommer i Jorden og stikkes saa dybt, at den berører Løngjorden. Potterne vandes med en fin Bruse, bedækkes med en hvid Glasfløkke og sættes i en mod Nord vendende kold Mistbænk, der holdes tæt tilluftet. Potterne overvintres frostfrit, og i Mai eller Juni ville Stiklingerne have Rødder. *E. Bowieana* med lange, hvide Blomster, *E. Uhria Ewerana* med lange, purpurøde Blomster, *E. ventricosa* med store, bugede, røde Blomster, *E. viridiflora* med lange, grønne Blomster ere smukke Sorter, der let lade sig dyrke, og som blomstre om Sommeren. Den smukke *E. gracilis*, der hele Efter sommeren er bedækket med fine smaa rosenrøde Blomster, er meget afholdt og udbredt i Nordtyskland.

Escalloni floribunda har aflange, glatte Blade, talrige, lyserøde, rørformede Blomster i tætte Endetoppe. Hjem: Chili, *E. organense* fra Orgelbjergene med rødbrune Grene og mørkfrosenrøde Blomster i Halvstjerne og *E. macrantha* med smukke mørkgrønne Blade og store røde Blomster i Klaser. De blomstre om Sommeren og formeres ved Stiklinger.

Eutaxia myrtifolia og *stricta* ere smukke, nethollandske Ziirbuske med smalle, linielancetformede Blade og talrige, guldgule Krteblomster i Bladvinklerne; de blomstre i Juli og formeres ved Stiklinger.

Jasminum azoricum, *revolutum* og *odoratissimum* ere smukke Ziirbuske fra de canariske og azoriske Øer med glatte, glindsende, trehobede Blade og gule, vellugtende Blomster i Klaser paa Spidsen af Grenene; de blomstre hele Sommeren og formeres ved Stiklinger.

Galphimia hirsuta er en grenet Bust fra Mexico med langagtige Blade og smukke, gulgrønne Blomster i en Drue paa Enden af Grenene. Den plantes i lige Dese

Thngjord, Markjord og velforraadnet Gjødning, vandes for-
figtigt og blomstrer om Foraaret. Formeres ved Stiklinger
under Glaslokke.

Genethyllis macrostegia med store, nedhængende,
pragtfulde, røde Blomster. Den behandles som *Diosma*.

Kalmia latifolia har store, ovale, glindsende Blade,
smukke, rosenrøde, lillieconvallignende Blomster i ranke
Klaser. Denne smukke Blomst plantes i Mosejord og hol-
des om Sommeren meget fugtig; den overvintres frostsrit
og formeres ved Frø og Afslæggere; Hjem: Nordamerika;
den blomstrer om Sommeren; *K. angustifolia* med smalle
og *K. glauca* med blaagraae Blade ere ikke saa smukke.

Laurus nobilis, Laurbærtræet, er et smukt, fydeuro-
pæisk Træ med aflange, tilspidsede, krydrede Blade; det
formeres ved Afslæggere og Rodstik; *L. camphora*, Kam-
phertræet fra Japan, holdes lidt varmere end det forrige;
den formeres ved Afslæggere. De stive, glindsende, ovale
Blade have ved Gnidning en stærk kampheragtig Lugt.

Lyonia jamaicensis er en smuk Bust med udbredte
Grene og smaa, ægformige, vellugtende, vorlignende Blom-
ster i Klaser. Den blomstrer i Juni—Juli og behandles
som *Bejaria*.

Leucothea pulchra fra Brasilien har aflange Blade
og ægrund=valsformede, grønligshvide Blomster i hængende
Druer. Behandles som den Forrige.

Magnolia grandiflora har store, glindsende, ovale,
læderagtige Blade og store, krukkeformede, hvide Blomster,
og formeres ved Frø og Afslæggere; Hjem: Nordamerika;
Blomstringstid: Foraar. *M. purpurea* med purpuragtige,
M. acuminata med guulagtige og *M. Umbrella* med store,
hvide, vellugtende Blomster; de tabe deres Blade om Ef-
teraaret og kunne overvintres under Dækning i Triland;
2 Dele Græstørvjord, 1 Deel Mosejord, 1 Deel mørkt Leer
og 1 Deel Sand er den bedste Jordart.

Melaleuca armillaris, *ericifolia*, *hypericifolia* o. fl.
ere smukke, nyhollandste Zierbuske, med lancetformede Blade

og prægtige, fjerbustagtige, mørkerøde Blomsterax paa Siden af Grenene; de dyrkes i en let, sandblandet Plantejord og formeres ved Stiklinger under Glaskloffer og ved Frø; de blomstre om Foraaret.

Metrosideros semperflorens, *floribunda* o. fl. ligne de Forrige i Udseende, Blomster og Behandlingsmaade; de blomstre om Sommeren; Hjem: Nyholland.

Myrtus communis, Myrte, med brede, smalle og fine Blade og dobbelte Blomster, har hjemme i SydEuropa, dyrkes i kraftig Plantejord og formeres ved Stiklinger i en varm Mistbænk; for hurtig at faae dem store, udplanter man dem om Sommeren paa en afbrugt Mistbænk og indplanter dem igjen i September.

Nerium odorum, *Oleander splendens* med de talrige dobbelte, hvide, rosa, skarlagens- og mørkerøde Varieteter ere sydeuropæiske Smaatræer med rank Stamme, stive, langagtige, glatte Blade og store, rosenlignende Blomster i store Klaser paa Enden af Grenene. De fordre en kraftig, fed Plantejord, engang imellem flydende Gjødning, og fra Vegetationen viser sig til Blomstringen begynder, en Plads i et Værthuus, helst paa nogen Undervarme; de formeres let ved Stiklinger, som stiftes i et Glas med Sand og Vand og sættes i en Mistbænk til de slaae Rødder. En ny Art, *N. Foscolumbianum* har hvide, dobbelte, vellugtende Blomster af udmærket Skjønhed.

Phyllica ericoides med flere Arter har talrige, smaa, langagtige, næsten taglagte Blade og smukke hvide Blomsterklaser paa Spidsen af Grenene; Hjem: Nyholland; Jordart: sandblandet Blad- og Lyngjord; den blomstrer om Vinteren og formeres ved Stiklinger.

Pimelia decussata, *drupacea*, *rosea* ere smukke, fiintbladede Bibruske fra Nyholland med grenede Stængler, ovale Blade og talrige, røde Blomster i runde Endeklaser; de blomstre om Sommeren, plantes i lige Dele Mose- og Lyngjord og formeres ved Stiklinger om Foraaret i fiintfandet Lyngjord under Glaskloffe; de holdes lyst og tørt

om Vinteren og vandes sparsomt. *P. spectabilis* har pragtfulde, store, hvide Blomster; de fleste Arter formeres let ved Frø, som før Udsæden lægges 24 Timer i fortyndet Chlorvand.

Pittosporum Tobira, *revolutum* og *undulatum* ere smukke Buske fra Nyhvdwales, med store, ægdannede, glatte, læderagtige Blade og hvidgule, vellugtende Blomster i Endeklaser; de blomstre om Sommeren og formeres ved Afslæggere og Stiklinger. Ved at knibe Spidserne et Par Gange, give store Potter og jævnlig Vanding med opløst Kogjødning og Sod bringer man Blomsterne til at fremkomme om Vinteren i December—Januar.

Rhododendron. Det er pragtfulde Birkbuske fra de europæiske og asiatiske Alperregioner med stive, læderagtige, langagtig = ovale Blade og purpurviolette Blomster i store Endeklaser. *R. ponticum*, *Catawbiense*, *maximum* have alle lysere eller mørkere, purpurviolette Blomster. *R. azaleodes* med hvide, *ferrugineum* med smaa, stivhaarede Blade, rosefarvede Blomster, og *hybridum* med hvide, rødligtantede Blomster, kunne under god Dækning overvintres i Griland, hvorimod *R. arboreum* med sine talrige, pragtfulde Varieteter i alle Farvenuancer beholdes i Potte. Af disse fortjene især at fremhæves: *Nobleum*, *Carneum elegantissimum*, *varium*, *Rollinsonii*, *Smithii album*, *Smithii chrysolectum* o. fl. Alle Arter gives lige Dele Mose- og Lyngjord, og de formeres ved Frø, Afslæggere og Forædling paa Hovedarterne. Blomstringstiden falder i April og Mai, men kan ved Drivning fremkaldes noget tidligere.

Sollya heterophylla og *latifolia* ere nyhollandste Buske med aflange Blade, tynde, rankende Grene og smukke, blaae, klokkeformede Blomster i hængende Klaser. De blomstre hele Sommeren og formeres let ved Frø, som hvert Aar modnes.

Veronica Lindleyana, *speciosa Andersoni* og *variegata* med deres talrige Varieteter ere smukke velformede nyhollandste Buske med glindsende mørkgrønne Blade og

Blaae, purpur og røde Blomster i tætte Akr, der fremkomme i Bladvinklerne. De fordre kraftig, sandblandet Markjord, store Potter og formeres ved Stiklinger.

§ 6. Tyndbladede Capplanter.

Medens disse Planter i Regelen formeres meget let, saa at de ofte kun bruge 8—12 Dage til at staae Rødder i et almindeligt Mistbænkvindue, fordre de derimod ogsaa en Deel mere Pleie om Vinteren og ville navnlig bevares for overbreven Bæde og staae saa nær Lyset som muligt. De anbringes derfor nærmest Vinduerne i Overvintringslocalet og eftersees jævnlig, for at fjerne visne Blade o. s. v. Jordarten kan for de fleste være den omtalte Plantejord, blandet med noget Bladjord og Sand; Undtagelser ere angivne. Planterne udslyttes i det Frie i Juni og bringes atter ind først i October.

Abutilon striatum er en smuk, anseelig Capplante med rank, grenet Stamme, Slappede Blade og smukke, klokkeformede, hængende, rødguulstmarmorerede Blomster i Bladvinklerne. Den blomstrer hele Sommeren, naar den bliver staaende inde, og formeres let ved Stiklinger. *A. venosum* med større Blomster, behandles som Forrige.

Adamia versicolor med blaalige Blomster i pyramideagtige Toppe; den dyrkes i 3 Dele Markjord og 1 Deel Bladjord, omplantes om Foraaret, holdes dernæst til i Juli i en Vasse, og derefter noget tør for at modne Skuddene.

Akebia quinata er en smuk Slyngeplante fra China med femslappede Blade og mørkebrune, vellugtende Blomster. Den behandles som *Calampelis*.

Alona coelestis, fra Chili, med cylinderformige, saftige Grene, cylinderformige, stedsgrønne Blade i Bunder og store *Pelunia* lignende Blomster. Den overvintres lyst, luftigt og tørt. Formeres ved Stiklinger, hvidt Sand under Glasfløkke.

Alonzoa, ogsaa kaldet *Hemimeris*, *Warscewiczii*, med skarlagensrøde Blomster fra Peru, den kan ligesom *A.*

grandiflora overvintres tørt og lyst paa 3—5°, og ogsaa behandles som Sommerplante.

Ageratum coelestinum, med blaae Blomsterstjærme, den formeres let ved Stiklinger, og er en god Gruppeplante.

Amicia Zygomeris, fra Mexico; udplantet om Sommeren i Friland og indplantet i September, fremkomme de smukke, guldgule Blomster i stor Mængde om Vinteren. Formeres let ved Stiklinger.

Anagallis collina og *Monelli* med Varieteter ere smukke, nordafrikanske, urteagtige Planter med smaa, ovale Blade, tynd, krybende Stængel og talrige (hos hiin røde, hos denne blaae) Blomster, der fremkomme den hele Sommer. De formeres let ved Stiklinger og ere gode Gruppeplanter.

Anthirrhinum caryophylloides har langagtige Blade, urteagtig Stængel og smukke, hvide rødstribede Blomster i lange Endetoppe. De formeres let ved Stiklinger, blomstre den hele Sommer og ere gode til Udplantning.

Bouvardia Jacquinii er en mexicansk Plante med lancetformede Blade, der staae 3 sammen om Stænglen, og smukke, rørformede, skarlagensrøde Blomster i Endeklaser. Udplantede i det Frie blive de meget frodige og blomstre hele Sommeren; de maae vandes sparsomt om Vinteren og formeres let ved Stiklinger. *B. flava* med gule Blomster og *B. Leiantha* og *Houtteana* med rosenrøde Blomster, behandles paa samme Maade.

Brugmansia candida med reenhviede og *B. bicolor* med guulorange, vellugtende Blomster og store, ovale Blade have hjemme i Peru. De formeres let ved Stiklinger, vandes sparsomt om Vinteren, rigeligt om Sommeren, omplantes nogle Gange, sidste Gang i 12 Tommer vide Potter, og de store, dragtformede Blomster ville da fremkomme om Efteraaret.

Calampelis scabra er en Rankeværxt fra Chili med finneede Blade, knoldet Rod og smukke, lange, bugede, rør-

formede, rødgul Blomster i hængende Klaser. De formeres ved Frø og Stiklinger, vandes sparsomt om Vinteren og blive frodigst og meest rigtblomstrende, naar de udplantes ved en Hydmuur om Sommeren.

Castilleia lithospermoides, fra Mexico, har en rank Stængel, linieformige Blade og et smukt Blomsterag af røde Læbeblomster, omgivne af rødlig Bracteer. Den dyrkes i nærende Bladjord og kan sidst i Mai udplantes i Friland. Formeres ved Stiklinger.

Cestrum aurantiacum med prægtige, mørkegrønne Blade, store, talrige, vellugtende, orangefarvede Blomster, som holde sig længe og eftersølges af pæreformige, hvide Bær. Omplantet i sandblandet Markjord om Foraaret kan den i Juni udplantes i Friland, og naar den i September atter indplantes, vil den først paa Vinteren blomstre rigeligt. Formeres ved Stiklinger.

Chaenostes lanceolata er en smuk Bust med langagtige Blade og smukke, rørformige, blaae Blomster i Klaser. Udplantet ved en Hydmuur blomstrer den rigeligt den hele Sommer; den indplantes i September og overvintres lyst og tørt ved 2—5°.

Clerodendron fragrans, fra China, har store, hjerteformede, haarede, stikkende Blade, pragtfulde, rødlig, velugtende, Blomster i en tæt Endeklase; de formeres ved Rodskud, Stiklinger og Rodstykker. De holdes inde, til Blomsterne fremkomme, og anbringes om Vinteren paa det varmeste Sted i Huset.

C. Bungi med store hjerteformige om Vinteren affaldende Blade, og en stor Endeskjærm med carmoisinrøde Blomster. Den overvintres frostfrit, men vil helst om Sommeren dyrkes i en Vasse eller Værthuus, og hyder et Par Ompotninger.

Clianthus puniceus og *magnifica*, fra Nyseeland, har grenet Stængel, finneblade og store, carmoisinskarlagne røde Krtelblomster i lange, hængende Truer. Den formeres let ved Stiklinger, ja endog ved enkelte Blade,

vandes stærk om Sommeren og bør staae lyst og tørt om Vinteren. Den hnder en sandet Bladjord og oftere Om-
potning, sidst i Potter af 9 Tommers Vidde. Den blom-
strer i April og Mai.

C. Dampieri med store blaae og røde Erteblomster i lange Druer, er en virkelig Pragtplante, især naar den, ud-
plantet i et Jordbed i et lavt Værthuus eller dyrket i store
Potter, udfolder en Masse Blomsterklaser paa eengang. Den
formeres ved Frø og Stiklinger, overvintres tørt og halv-
varmt og gives en Blanding af Løngjord og Græsterrv i
smaa Stykker som et Æg samt et rigeligt Vandafløb.

Cuphea platycentra med langagtige Blade og smukke,
røde, rørformige, paa Randen hvidt og violet tegnede Blom-
ster i Bladvinklernes. Denne Plante er en virkelig Gevinst
for Blomsterhaven og blomstrer baade udplantet i Friland
og i Stuen fra det tidlige Foraar til det sildige Efteraar.
Den formeres let ved Stiklinger, plantes i Markjord og
sandblandet Bladjord, gives meget Vandafløb i Potterne og
overvintres lyst og tørt paa 3—5°. *C. cordata* og *miniata*
med mønnierøde Blomster behandles paa samme Maade.

Daubentonia Tripeliana er et smukt Træ med fin-
nede Blade og store, pragtfulde, røde Erteblomster i lange
Druer. Den formeres let ved Frø, overvintres lyst og tørt
og gives Markjord og Bladjord. Naar man saaer Frøet
tidligt paa Undervarme og ofte omplanter de unge Planter
Friland, kan den blomstre samme Efteraar.

Diplaccus puniceus, fra Californien, har lange,
flæbrige Blade og lange, dunkelrøde Læbeblomster i Blad-
vinklernes. Den blomstrer om Sommeren og formeres let
ved Stiklinger.

Evolvulus purpureo-coerulus ligner *Anagallis coe-
roleus*; men er større i Blomster; den fordrer Markjord og
Løngjord, godt Afløb i Potterne; den overvintres ved 5—8°
med sparsom Vanding. Formeres ved Stiklinger.

Gardoquia Hookeri og *betonicoides* med ovale, vel-

lugtende Blade og smukke, røde Blomster i et langt Ar. De dyrkes som *Heliotroperne*.

Habrothamnus elegans med smukke røde og *H. aurantiaca* med orangegule, rørformige Blomster i en Endetop, ere smukke og taknemlige Planter, som frembringe deres Blomster om Foraaret. De formeres let ved Stiklinger.

Hebecladus biflorus er en Halvbuss fra Chili med hængende, rørformige, purpurlilla Blomster. Overvintres lyst og tørt, og gives om Sommeren store Potter med Mark- og Lyngjord i Stykker; den kan ogsaa udplantes i Friland om Sommeren. Formeres ved Stiklinger.

Heliotropium peruvianum og *grandiflorum* ere velbekjendte, almindelig hvide Planter fra Peru, med ovale, rynkede Blade og hvideblaae, stærktlugtende Blomster. De holdes om Vinteren lyst og vandes sparsomt. De formeres ved Stiklinger og blomstre hele Sommeren. De nye Varieteter, *Beauty of the Boudoir*, *Etoile de Marseille*, *Madame Adolph Weeck*, *Surprise*, udmærke dem ved lav sammentrængt Væxt, en stor Blomsterrigdom og store mørke Blomsterklaser. Man giver et Lag Døegjødning i Bunden af Potterne og i Grupperne et godt Gødningunderlag, hvormed man vil sikke sig et rigeligt og smukt Flor den hele Sommer.

Kennedya monophylla, *prostrata* og *rubicunda* ere nyskotske Rankeværter med 3-hobede, omvendte, ægrunde Blade og smukke, røde Erteblomster i Druer. *K. obavata* er en grenet Buss med smukke, blaae Blomster. *K. nigricans* med sortagtige Blomster, hvis Underlæbe indvendig er gul. Man omplanter dem om Foraaret i større Potter, uden at bestadige Klumpen, og giver lige Lyng-, Blad- og Mosejord. De formeres ved Stiklinger og blomstre om Foraaret og Sommeren.

Lechenaultia formosa og *oblata* ere smukke, jirlige Smaabuss med smalle Blade og smukke, talrige, røde Blomster i Bladvinklerne. De holdes lyst og tørt om Vinteren,

gives ved Implantningen Rhngjord, smaa Potter og stærkt Vandafløb. *L. biloba* og *Drummondi* samt *L. multiflora* have blaae Blomster, men de tvende første blomstre meget vanskelige. *L. splendens* og *arcuata* ere nye, indførte Arter, den Første med ildrøde, den Sidste med guldgule Blomster med Purpurrodt. De behandles som de Forrige, holdes hele Aaret under Glas og formeres ved Stiklinger i Mai—Juni.

Lobelia discolor med brogede Blade og hvide Blomster og *L. nitida* med lange, tynde, hængende Grene, tjenlige til Hængepotter; de overvintres lyst og tørt paa 3—6°.

Lophospermum erubescens, *grandiflorum* *Hendersoni* og *spectabile* ere mexicanske Rankeværter med hjerteformede Blade og store, klosseformede, lyserøde 2 à 2½ Tommer lange Blomster i Bladvinklernes. Formering og Behandling som ved *Calampelis*. De blomstre om Sommeren.

Lycium fuchsioides, fra Andesbjergene, har smukke, lange, hængende, fuchsialignende, orangegule Blomster i Bladvinklernes. Den formeres let ved Stiklinger.

Mahernia odorata, *incisa* og *glabrata* ere smaa, urteagtige Buske fra Cap med linieformede, takkede Blade og klosseformede, vellugtende, hængende, røde og gule Blomster. De dyrkes i sandblandet Bladjord, holdes tørt og lyst om Vinteren, og formeres ved Stiklinger. De blomstre om Sommeren.

Maurandia Barclayana er en Rankevært fra Mexico med hjerteformede Blade og talrige, store, blaae Læbeblomster. De formeres ved Frø og Stiklinger og kunne om Sommeren udplantes ved en Sydmuur. De blomstre om Sommeren.

Mitraria coccinia med talrige, orangerøde, halvfugleformige Blomster. Planten former sig til en smuk, lav Busk, blomstrer tidligt og formeres let ved Stiklinger.

Nierembergia intermedia, fra Sydamerika, har tynde, fine Grene, linieformede Blade og udbredte, klosse-

formede Blomster med guul Grund og sortpurpur og mørk-carmoisin Rand. Den hynder sandblandet Bladjord, maa holdes lyst og tørt om Vinteren og bliver i folde, vaade Sommere staaende i Værthuset. Da de gamle Planter let gaae ud, maae de bestandig formeres ved Stiklinger, hvilket bedst gjøres i August. De blomstre om Sommeren.

Osbeckia canescens er en opret, grenet Bust med modsatte aflange Blade og smukke violetlilla, paa Bagsiden hvidagtige Blomster i en Klasse paa Enden af Grenene. Den dyrkes i Lyngjord, gives rigeligt Vand om Sommeren og udsættes for den friske Luft; bedst vil den efter Mr. Neumanns Formening trives ved om Sommeren at udplantes i Friland paa et halvbeskygget Sted i Lyngjord. Den blomstrer i September og formeres ved Stiklinger.

Passiflora coerulea og *racemosa* ere Rankeværter fra Brasilien med store 5-lappede Blade og store blaae eller røde, velbekjendte Blomster (Passionsblomst). De hynde fed Plantejord, blomstre meget stærkt, naar de udplantes om Sommeren ved en Hydmuur, og formeres let ved Stiklinger. Under god Bedækning kunne de overvintre i Friland, og Rankeerne beffæres i saa Fald stærkt det følgende Foraar, for at erholde stærke Sommerskud. *P. alato-coerulea* er en ny pragtfuld Varietet med rosenrøde vellugtende Blomster, 3-lappede Blade og kraftig Væxt. Den behandles som de Forrige.

Penstemon gentianoides med mørkpurpurfarvede og fruticosum med mørkskarlagensfarvede Blomster ere ranke, grenede Planter med langagtige Blade, og 1—2 Tommer lange, rørformede, bugede Blomster i pyramidalske Endetoppe. De formeres let ved Stiklinger og Frø og ere fortrinlige Gruppeplanter. *P. Cobaea* og *Scouleri* med store flokkeformede, blaae Blomster ere lidt mere kjæle. *P. miniata* fra Mexico med zinoberrøde Blomster, *P. gentianoides gigantea elegans* med store, carmoisinpurpur Blomster og *P. Gordoni* med store, pragtfulde, amethystrblaae Blomster behandles som Forrige.

Petunia mirabilis og *grandiflora* med deres talrige Varieteter af dobbelte, stribede, marmorerede, grønrandede og eensfarvede i flere Farvenuancer af Hvidt, Purpur og Rosa, er en urteagtig Plante fra Chili med lange, fremliggende Grene, ovale Blade og store, tragtformede Blomster i mange Farver og Tegninger. Da den formeres let baade ved Frø og Stiklinger og blomstrer den hele Sommer, er den en fortrinlig Gruppeplante. Man giver dem Bladjord eller Compostjord saavel i Potterne som i Grupperne. Ved at nedstikke 1 Fod lange Stokke, som helde udad, rundt om en saadan Gruppe og lignende, men lidt høiere i Gruppen selv, kan man ved Hjælp af tyndt, udglødet Staaltraad danne et Slags Net over de unge Planter, som kan bringes til at ligne en hvælvet Kuv. Naar nu Grenene, efterhaanden som de voxe, anbindes til disse Staaltraadslinier, kan man hen paa Sommeren fremstille en Gruppe af forbausende Skønhed.

Philibertia grandiflora fra Sydamerika har rankende Stængel, hjerteformede Blade og talrige kloske- eller hjulformede Blomster, 1 Tomme i Diameter, udbendig hvide og indvendig mørkpurpurmarmorerede. Den formeres ved Stiklinger og blomstrer om Sommeren.

Plumbago Larpentæ er en ny Plante fra China med sammentrængt Væxt, aflange, haarede Blade, og store, pragtfulde, ultramarinblaae Blomster i Klaser i Bladvinklerne og paa Enderne af Grenene. Den ynder Bladjord blandet med lidt Markjord, godt Afløb i Potterne og holdes paa 3—5° om Vinteren. Den vandes sparsomt om Vinteren, men rigeligt om Sommeren og formeres let ved Stiklinger. De ældre Arter: *P. zeilanica* med hvide, *P. capensis* med blaae og *P. rosea* med rosenrøde Blomster, bør holdes paa 6—10° om Vinteren, medens de om Sommeren blomstre bedst, naar de bringes paa Undervarme i en Sommerbakke.

Polygala latifolia med brede, siddende Blade og violette Erteblomster og *P. Dalmaisiana* med store, violetpur-

purrøde Blomster med azurblaat Gjensker. De formeres ved Stiklinger, plantes i Blad- og Lyngjord og holdes paa 3—5° om Vinteren.

Primula praenitens, fra China, har en kort, fjøddet Stængel med haarede, hjerteformede, lappede og indskaarne Blade og smukke, hvide, røde og dobbelte Blomster i store, pragtfulde Skjærme. Formeringen skeer ved Stiklinger og ved Frø, som saaes i Potter i Marts; de unge Planter omplantes nogle Gange, sidst i 4 Sommer vide Potter i sand- og leerblandet Bladjord, og stilles noget i Skygge. De fremkommende Blomster borttages i Løbet af Sommeren, for at gemme hele Floren til Vintermaanederne.

De nyere storblomstede hvide og røde frøndsede, *P. sem-briata*, og de prægtige, hvide og røde Dobbelte, der blomstre næsten hele Aaret, fortjene isærdeleshed at anbefales. De dobbelte Varieteter formeres ved Stiklinger, der sættes i reent Sand og anbringes under Glasflokk og Skygge i en varm Mistbænk. De holdes hele Aaret under Glas om Sommeren i en halvvarm Mistbænk og overvintres med sparsom Tugtighed paa et lyst og tørt Sted i Halvvarm-huset.

Salvia. De sydamerikanske Salvier ere ranke, grenede Pragtplanter med aflange Blade, store rør-læbeformede Blomster i lange Endear. De formeres let ved Stiklinger og Frø, og overvintres lyst, luftigt og tørt med meget sparsom Vanding. Udplantede paa Friland blomstre de den hele Sommer og høre til de meest udmærkede Gruppeplanter. *S. Grahami* har carmoisinrøde Blomster; *S. cardinalis* laadne, skarlagensrøde Blomster; *S. patens* med store, ultramarinblaae Blomster, har knoldet Rod, mister Stænglen om Efteraaret, men skyder atter frem om Foraaret; *S. chamaedryoides* har smaa, talrige, blaae Blomster; *S. leucantha* med hvide Blomster og violette, filtede Bægere; *oppositifolia* med røde, vellugtende Blomster, ere gode Sorter. *S. gesneraeflorae* har store, pragtfulde, røde Blomster, som fremkomme tidligt om Foraaret. Den maa derfor om

Sommeren tilbannes til smukke, velformede Planter, som overvintres ved 5—6° Varme. *S. porphyrantha* med mørk-skarlagenrøde Blomster, behandles som de ældre Sorter.

Sabbatia stellaris med store, mørkfrosenrøde Blomster med mørkt Vie og langagtige Blade, den overvintres tørt og behandles som andre Capplanter.

Scutellaria incarnata med store, purpurrøde Blomster; *S. japonica* med blaae Blomster, og *S. Ventenatii* med skarlagenrøde Blomster, lange A; de formeres alle ved Stiflinger og Frø og overvintres ved 3—5°.

Siphocampylos bicolor og *betulaefolius* fra Sydamerika, med langagtige Blade og rørformige, hængende, rødgyule Blomster i Bladvinklerne; *S. coccineus* med smukke, skarlagenrøde Blomster, og *S. microstoma* med modsatte, hjerteformige Blade og store Klaser af rørformige, bugede, skarlagenrøde Blomster, som uafbrudt fremkomme den hele Sommer. Den holdes om Sommeren i Værthuset beskyttet for den brændende Sol og om Vinteren paa 6—10°, medens de foregaaende Arter kun behøve 3—5° Varme og blomstre den største Deel af Vinteren. De plantes i god, løs Plantejord og formeres let ved Stiflinger.

Sparmannia Africana, fra Cap, er en grenet Busk med træagtig, haaret Stamme, store, hjerteformede, laadne Blade og smukke, hvide Blomster med røde Størnaale i tætte Klaser. Den formeres ved Stiflinger og blomstrer om Vinteren.

Stenanthera Cuninghami. Denne mærkværdige Plante har oprette Grene med store, halvfinnede, stedsegrønne Blade paa Enderne af Grenene. Blomsterne fremkomme i sammensatte Skjærme, ere skarlagen-orangerøde og af en besynderlig Form, de 3 Kronblade af hver enkelt Blomst bøje sig nemlig nedad, medens de øvrige tilligemed Befrugtningsdelene reise sig iveiret. Man giver denne Plante Løngjord, holder den paa en lys Plads ved 3—5° og afsniber stundom Greenspidjerne, for at gjøre den mere busket.

Sutherlandia frutescens, fra Cap, er en grenet Busk med finneede, silkehaarede, fildede Blade og store, dunkelrøde Erteblomster i Druer. Den formeres ved Frø og Stiklinger. Udplantet paa Friland blomstrer den meget stærkt og giver i gode Sommere modent Frø.

Rhodochiton volubile, fra Mexico, har en 10—14 Fod lang, rankende Stængel, hjerteformede Blade og store, sortpurpurrøde, klokkeformede Blomster med vidt fra hverandre staaende purpurrøde, klokkeformede Bægere. Blomsterne fremkomme i Bladvinklerne, hænge ned ved tynde Stilke og fremkomme hele Sommeren. Formering og Behandling som *Calampelis*.

Tacsonia mollissima og *pinnatistipula* ere smukke Slyngeplanter med prægtige, rosenrøde Blomster. De dyrkes enten i store Potter i en Blanding af Bladjord og Markjord, eller udplantes frit i Væksthuset og trækkes opad Binduesposterne. Formeringen skeer let ved Stiklinger.

Thibaudia pulcherrima er en smuk Busk fra de indiske Bjerge, med talrige, hængende, rørformig-klokkeformige Blomster af orangegul Farve med røde Tverstriber. Den trives bedst i en Blanding af Markjord, Slyngejord og Græs og foretrækker at udplantes paa et Jordbed eller i store med godt Vandafløb forsynede Potter. Overvintres ved 3—5°.

Trachelium coeruleum, fra Italien, har ægrunde Blade, tragtformede, blaae Blomster i en rigtblomstret, grenet Halvstjærm. Den formeres ved Stiklinger og Frø og blomstrer om Sommeren.

Tropaeolum tricolor. Denne pragtfulde Slyngeplante har knoldet Rod, flintdeelte, skjoldformige Blade, tynde, traadformige Grene og smukke, skarlagensrøde Blomster med gul- og purpurfarvet Spore. *T. albiflorum* med prægtige, hvide Blomster. *T. azurea* med yderst fine Blade og Grene og blaae Blomster. *T. speciosa* med store, skarlagensrøde Blomster, og *T. Jaratti*, som ligner *T. tricolor*, men er større i Blomsterne. Alle disse knoldede Arter hol-

des tørt fra Toppen i Juni—Juli og visne, til Knoldene om Efteraaret i September—October atter vise Livstegn; de omplantes da i fed, sandblandet Bladjord, et Espalier anbringes i Potten, og de bringes saa nær Lyset som muligt; man vander sparsomt i Førstningen og holder Varmen paa 6—8°. Naar de thynde, ziirlige Grene fremkomme, anbindes de efterhaanden paa Espalieret, og man kan næppe tænke sig noget skjønnere Syn end velcultiverede, kraftige Exemplarer af disse pragtfulde Skyngplanter. *T. Lobbianum* med urteagtig Stængel og talrige Varieteter, der fremkomme den hele Vinter. *T. crenatifolium* med orangegule Blade. *T. majus* pl. og *T. minus* pl. med store, gule, dobbelte Blomster, plantes i Bladjord og Græstørvjord blandet med grovt Sand, holdes lyst og tørt om Vinteren og formeres let ved Stiklinger.

Verbena er en smuk, urteagtig Plante fra Sydamerika med fremliggende, rødskydende Grene, aflange, lancetformede, tandede eller indskaarne Blade, og smukke 5-lappede Blomster i tætte Halvsfjærme. De formeres hyderst let ved Stiklinger og danne, udplantede paa Grupper, et tæt Blomstertæppe fra Juni til October. Man har en stor Mængde Varieteter, som hvert Aar forøges. *V. La Stella*, *Madame Lange*, *Reine des Verveines*, *Blac bonnet*, *Firefly*, *Wonder of Scarlet*, *Comet*, *Novelty Mrs. Halford* ere gode Sorter.

Zauschneria californica med krybende Rødder, fremliggende Grene og smukke, røde Blomster, som fremkomme i Juli. Den formeres let ved Stiklinger og Rødstub og kan overvintres paa Triland ved lidt Dækning.

§ 7. Røvsældende Potteplanter.

De nedenstaaende Planter kunne i Rødsfald overvintres i en tør, frostfri Kjælder eller i en Kasse; har man Plads bag Stillaadset i Jordhuset, kan man anbringe dem der. Forøvrigt behandles de som de Forrige, og en kraftig Plantejord vil være passende for de fleste af dem.

Azalea glauca, *undiflora*, *pontica* og *viscosa* ere greneede, nordamerikanske Liirbuske med aflange Blade og store, tragtformede, 5-spaltede, vellugtende Blomster i store Endeklaser. De kunne vel overvintres i Friland, naar de plantes paa et beskyttet Bed, hvor Jorden til 1 à 2 Fods Dybde er blandet af Mosejord, Bladjord og Sand, og gives nogen Dækning om Vinteren; men da de blomstre meget tidligt, dyrkes de for det Meste i store Potter i den nævnte Jordblanding.

Clematis azurea med himmelblaae, *bicolor* med hvide og blaae, og *florida plena* med hvide, dobbelte Blomster, ere chineiske Rankeværter med ægformede, finneede Blade og store, rosenlignende Blomster i Bladvinklerne. *C. smilacifolia* med hvidt og grønt marmorerede Blade, Blomsterne ere udvendig mørkbrune og indvendig rødlig. *C. tubulosa* med fløielsblaae Blomster i Bladvinklerne. *C. florida* overvintres paa Friland, naar den plantes ved en Skydmur, og de nedbøjede Ranker om Efteraaret dækkes med Blade; behandlet paa denne Maade, blomstrer den næsten hele Sommeren. Formeringen skeer ved Afslæggere.

Cydonia japonica med hvide og røde Blomster og ovale, glindjende Blade har hjemme i Japan og kan med nogen Dækning overvintres paa Friland. De smukke Blomster fremkomme tidlig om Foraaret; den formeres ved Rodstik og Afslæggere.

Deutzia scabra, fra Japan med grenet Væxt, aflange, rue Blade og smukke, hvide Blomster i Endedruser, kan ogsaa under Dækning overvintres paa Friland; den formeres ved Stiklinger og blomstrer om Sommeren. *D. gracilis* med talrige, meget zirlige, hvide Blomster. Kultur som Forrige.

Hydrangea hortensis, *Hortensia*, er en anseelig Busk fra Japan, med store, ægformede Blade og talrige, rosenrøde Blomster i tætte Endehalvkærme. Hortensierne dyrkes i fed Plantejord, blandet med Sand og Torvejord; for at faae meget store Klaser, lader man de aargamle Stiklinger,

der i Marts omplantes i større Potter, beholde Endeknoppen, og blinder de øvrige. De blomstre om Sommeren og formeres let ved Stiklinger; *H. involucrata* med dobbelte, rosenrøde Blomster er en ny Art, som nylig er indført fra China. Den behandles som den Foregaaende.

Indigofera Dosua med smukt, finnet Løv, og smukke, rosenrøde Blomster i Aq. Den blomstrer hele Sommeren, især naar den er udplantet i Friland. *I. decora* med store, smukke, rosenrøde Blomster i Klaser; den formeres ved Stiklinger og blomstrer om Foraaret.

Kerria japonica. er en Busk fra Japan med ovale Blade og store, dobbelte, gule Blomster i Bladvinklerne. Den kan overvintres i Friland med Bedækning, formeres ved Rodstik og blomstrer tidlig om Foraaret.

Lantana mixta, *aculeata* o. fl. ere ostindiske Buske med ægrunde, rue Blade, og røde, hvide, gule og violette Blomster i tætte Hoveder. De formeres ved Stiklinger og overvintres paa et varmt Sted i Jordhuset eller Værelset. De blomstre om Sommeren. Blandt de talrige prægtige Varieteter, som man dyrker i Blomstergrupperne i de engelske Haver, ville vi især anbefale: *crocus superba*, orange med Rødt og *Raphael orange*, rosa og purpur, begge ere af en lav sammentrængt Væxt og meget rigtblomstrende.

Lippia citriodora, bekjendt under Navnet den velsugtende Verbene, er en sydamerikansk Busk med lange tilspidsede, rue, stærkt velsugtende Blade, der staae 3 sammen om Grenen, samt ubetydelige, hvide Blomster i Toppe. Den behandles som Forrige.

Paeonia arborea er en pragtfuld Halobusk fra China med store, sammensatte Blade og store, dobbelte Blomster af 6—8 Tommers Diameter, og i talrige Farvenuancer af Rødt, Violet og Hvidt. Man dyrker dem i fed Plantejord, giver store, 8—10 Tommer vide Potter for de ældre Exemplarer, og formerer dem ved Rodstik og Rodning paa Rodknoldene af den almindelige Bonderose. Deres største Fuldkommenhed opnaae de i Friland, hvor de plantes i kraftig,

dyb, løs Jord, og dækkes om Vinteren med Blade og Granriis. De blomstre i April, og kunne drives i Blomst et Par Maaneder tidligere. Formeringen skeer ved Rodskud, ved Rodning i August paa Knolde af den almindelige Pæon og ved at skære Grenene i ligesaa mange Stykker som der er Ringe, spalte dem i Midten, udtage Marven og plante dem saa dybt i en Potte, at Diet staaer frem over Jorden, hvorpaa Potten stilles paa 12—14° Undervarme og bestryges. Efter 8—10 Uger vil de fleste have Rodder. De smukkeste Sorter ere: *P. papaveracea* pl., *P. rosea* pl., *P. albida* pl., *P. purpurea violacea* superba, *P. Triomphe de Vandermaelen*, *P. Triomphe de Malines*, samt flere nye ved den engelske Samler Fortune indførte chinesiske Arter.

Punica granatum, Granattræ fra Sydeuropa, har lancetformede Blade, smukke, højrøde, læderagtige Blomster og røde, æbleformede, velsmagende Frugter. Man har flere Varieteter med hvide, rødgule og dobbelte Blomster. Granattræerne plantes i lige Dele gammel Røggødning, Bladjord, gammelt Leer og Sand. Omplantningen skeer i Marts; om Efteraaret bestryges alle de stærke Skud, og de svage borttages. Formeringen skeer ved Stiklinger; den blomstrer om Sommeren.

Spiraea prunifolia fl. pl. er en pragtfuld, grenet Busk fra Japan, med langagtige Blade og talrige, kuglerunde, hvide, dobbelte Blomster i Bladvinklerne. Den formeres ved Roddeling og Stiklinger.

Weigelia rosea er en smuk Busk fra China med modsatte, aflange Blade og store, rosenrøde Blomster, som meest ligne *Pyrus spectabilis*. *W. amabilis* med rosalilla og *W. Middendorfsiana* med gule Blomster ere nyere Arter. De formeres ved Stiklinger.

§ 8. Eetaarige Potteplanter.

De eetaarige Potteplanter faaes tidligt i Marts paa en varm Mistbænk eller i Potter, der stilles varmt; naar de have 4—6 Blade, omplantes de i kraftig Plantejord og

ompottes inden Blomstringen nogle Gange. Hanefamme, Gomphrener, Mimoser o. fl. giver man ved den sidste Ompotning et Underlag i Potten af frisk Kogjødning. Indtil Blomstringen holdes Potterne paa en rask Undervarme enten i Mistbænken eller i Sommerbassen, dernæst kan man vænne dem til Luften og udplante dem med Klump paa Grupperne. Man samler Frøet, naar det er modent, og bevarer det til næste Aars Udsæd.

Amaranthus tricolor fra Ostindien, har en 2—5 Fod høi, grenet Stængel, store, lancetformede Blade, pragtfuldt tegnede med Grønt, Gult og Hvidt. Planterne gives fed Jord, Kogjødning paa Bunden af Potterne og holdes paa stærk Varme indtil Blomstringen. Blomsterne ere ubetydelige.

Balsamina hortensis er fra Ostindien. Af denne almindelige bekjendte Plante haves en stor Mængde pragtfulde, dobbelte Sorter; især udmærke Varieteterne af Rosen og Camelliebalsaminerne sig ved deres Størrelse og brogede Farvepragt. Frøet samles kun af de meest fyldte Planter, og man foretrækker de mindste Frøkorn, som give de bedste, dobbelte Blomster. De saaes i Marts, plantes i fed Mistbænkjord, ompottes nogle Gange, sidste Gang i Potter af 9 Tommers Diameter, og holdes paa jevn Varme til Blomstringen. Man kan ogsaa plante de unge Planter paa Friland i Juni; men bliver Sommeren vaad og kold, ville de ikke trives.

Browallia speciosa med store, blaae Blomster og ægrunde Blade, behandles som den Foregaaende. *B. elata* og *grandiflora* behandles paa samme Maade.

Capsicum annuum, spansk Peber, har store, lange eller runde, røde eller gule Frugter; de behandles som *Amaranthus*. Frugterne kunne anvendes i Huusholdningen.

Celosia cristata, Hanefam, har store, hanefambannede Blomster, der variere i alle Farvenuancer af Hvidt, Gult, Rødt og Purpur. De behandles som de Forrige,

men gives en meget fed Jord og vandes nogle Gange med flydende Gødning. Hjem: China.

Cleome arborea med store, fingrede Blade og prægtige, røde Blomster kan om Sommeren udplantes paa et solrigt og beskyttet Sted.

Eucnide Bartonoides har smukke, store gule Blomster med lange, fremragende, gule Støvnaale. Den holdes i Værthuset.

Gomphrena globosa, Evighedsblomst, fra Ostindien, har langagtige Blade og talrige, kuglerunde, purpurrøde, hvide og kjødfarvede Blomsterhoveder. Behandles som de Forrige.

Heliophila trifida har indfkaarne Blade og smukke, ultramarinblaae Blomster. Som Forrige.

Impatiens latifolia og *platypetala* har brillante, rosenrøde Blomster med mørkcarmoisint Centrum. Den skal kunne overvintre i det varme Huus.

Martynia proboscidea, Elephantesnabel, fra Sydamerika, har store, aflange, laadne Blade, store, bleggrøde, purpurrettede Blomster og frumme, snabelagtige Frøhuse. *M. fragrans* og *formosum* med store, vellugtende, purpurfarvede, indvendigt gulspletteblomster. De tykfskallede, sorte Frøkorn lægges i Blød i 24 Timer paa et varmt Sted, og Skallen aabnes dernæst før Røgningen med en skarp Kniv paa den ene Side. De behandles som *Amaranthus*, men hude en kraftig Bladjord, blandet med gammel Gødning. Naar man gemmer Frøet i Kapslerne, kan det holde sig i 3—4 Aar. *M. craniolaria* og *M. diandra* behandles paa samme Maade.

Mimosa pudica, „Rør mig ei“, er en fiingrenet vestindisk Busk med dobbelstfinne Blade, som lægge sig sammen ved Berørelsen. De behandles som *Celosia*, men bære vanskeligt Frø hos os.

Sabbatia campestre med store tallerkenformige, carminrosenrøde Blomster med en gul Stjerne i Midten. Blomsterne fremkomme i Juli. Man saaer Frøet i Marts

i flade Potter, der sættes paa Understaaler i en halvvarmt Mistbænk. Jorden bør være 2 Dele Vngjord og 1 Deel Markjord. De kan ogsaa saaes i Juli, overvintres i 5—6° Varme, og omplantes nogle Gange næste Foraar.

Salpiglossis Barclayana og *straminea* med *Varie-*teter har langagtige, flæbrige Blade og store, gule, brune og violette Blomster med mange Tegninger. De unge Planter plantes i sandblandet Bladjord og holdes under Glas eller stilles paa et tørt og beskyttet Sted.

Schizantus Grahmi med finneblade og pragtfulde, carmoisinrøde Blomster med gule og purpur Aarer. Behandles som den Forrige.

Scyphantus elegans er en flattrende Plante med smukke, gule, rødplettede Blomster. Midt i Juni kan den udplantes ved en Skydmuur.

Thricosanthes colubrina med lange, tynde, flattrende Ranker, hvide, fryndseede Blomster og lugtende, meget lange, rød- og grønplettede Frugter. De unge Planter anbringes i Ananasboksen eller Varmehuset.

Thunbergia alata er en pragtfuld, ostindisk Plante med rankende Stængel, hjerteplilformede Blade og talrige, store, fladkravede, gule Blomster med sortpurpur Svælg. Man har *Varieteter* med hvide, orange og purpur Blomster. *Thunbergierne* fordre en let Bladjord, ompottes nogle Gange, og de første Blomster befrugtes, for at erholde Frø. De blomstre den hele Sommer og kunne overvintres i et lyst Varmhus.

Tourrettia Lappacea. En smuk Skyggeplante fra Mexico, med 3—5hobede, aflange Blade, rankende med Hestetraade forsynede Grene. De smukke, i en lang hængende Drue ordnede Blomster bestaae af et rørformigt, 2-læbet, zinoberrødt Bæger, hvis ene Læbe ender i Spore, og en smuk, violet, hætteformig Krone. Den ligner noget *Calampelis* og behandles som denne, indtil man i Mai kan udplante den i Friland ved en Muur, et Stakit eller et Visthus.

Trachymene coerulea er en Stjærmpflante med stærkt-deelte Blade, 2 Fod høi, opret Stængel og smukke, blaae Blomster, den behandles som *Salpiglossis*.

Whittlavia grandiflora. Denne nye værdifulde Sommerbægt kan dyrkes i god Plantejord og blomstrer ogsaa meget godt, udplantet paa Friland. Blomsterne ere store mørkviolette, og fremkomme hele Efter sommeren.

Tredie Capitel

Frilandsblomster.

§ 1. Frilandsbuske og Bii træer.

De fleste Blomsterbuske formeres ved Stiklinger, som gøres om Foraaret paa et Ved i Træskolen, hvorpaa de henplantes paa Blivestedet, naar de have naaet den fornødne Størrelse. En god, 2 Fod dybt fulegravet Havejord vil være tjenlig for de fleste Arter; Undtagelserne ere angivne ved de nedenstaaende Sorter. Høiden er angiven i Fod.

Amorpha fruticosa, *canescens*, *glabra* og *nana* ere nordamerikanske Buske med finne Blade og violette Blomster i axfornede Druer; de blomstre om Sommeren, ere 5—6 Fod og formeres ved Frø.

Amygdalus nana og *pumila* fra Japan har smalle, lancetformede Blade, talrige, rosenrøde Blomster om Foraaret. Den formeres ved Rodstik og er 1½ Fod.

Arundinaria falcata. Dette halvt træagtige, halvt perennerende Ræmpegræs voxer paa Himalayabjergenes Skraaninger i en Høide af 800—1000 Fod over Havet og har hos van Houte i Gent udholdt Vinteren uden Dækning. Stammen skal blive 26—30 Fod høi, medens de brede og lange Blade staae i Forhold til denne Størrelse. Enkelt eller i Grupper paa Græssplainerne vil den være af stor Virkning.

Paa en lignende Maade kan ogsaa Rjæmpe=Mais, Zea Caragua, anvendes; den bliver 8—10 Fod høi, og kan desuden anvendes som Foderurt, da Kørerne med Begjærlighed æde baade Blade og Stængel.

Pampasgræsset fra Chili, *Gynierium argenteum*, med sit høie, anseelige Rør og den smukke sølvhvide Blomstertop kan finde en lignende Anvendelse.

Berberis Fortuni nov. s. p. 2—4 Fod, *B. umbellata* 5 Fod, *B. nervosa* 2 Fod og *B. pallida* 5 Fod ere stedsgrønne Buske, som bære smukke, gule Blomster, men maa dækkes om Vinteren.

Bignonia Catalpa 6 Fod har store hjerteformige Blade og store klosseformige Blomster, der maa dækkes om Vinteren.

Calycanthus floridus har 4-kantede Grene, modsatte, aflange Blade, hvidfildede paa Underfladen, smukke, meget vellugtende, mørkebrune Blomster i Bladvinklerne. Den blomstrer i Mai—Juni, formeres ved Rodskud og Afleggere, er fra 5—6 Fod; fra Nordamerika.

Carpinus viminea 12—16 Fod, har smukke, langagtige Blade; den har hjemme i Nepaul.

Ceanothus americana 2 Fod, med hvide Blomster i Klaser paa Enden af Grenene; *C. thyrsiflorus* 2 Fod, med prægtige, blaae Blomster; den maa plantes i Pøtte om Efteraaret, overvintres frostfrit og atter udplantes om Foraaret.

Cephalanthus occidentalis har glatte, ovale Blade, hvide, vellugtende Blomster i Endehoveder; den formeres ved Afleggere og blomstrer i Juli—August, er 8 Fod; fra Nordamerika.

Chionanthus virginica har ovale, glatte Blade, ziiirlige, hvide Blomsterdruer; den blomstrer i August—September, er 6—12 Fod; Hjem, Nordamerika; den formeres ved Afleggere og Frø.

Colutea er en sydeuropæisk Busk med finneede Blade, ovale Smaablade, smukke Erteblomster i hængende Druer.

Den blomstrer i Juni—September og formeres ved Frø og Afslæggere. *C. arborescens* har gule Blade, 8—10 Fod; *C. cruenta* har bruunrøde Blomster, 5—8 Fod; *C. nepalensis* har svovlgule Blomster, 4—6 Fod.

Coriaria myrtifolia med æglancetformede, stedsegrønne Blade, har smaa, dunkelrøde Blomster, og sorte Frugter. Den formeres ved Frø, blomstrer i Juli—August, er 3—4 Fod og fra Sydeuropa.

Cornus er en nordamerikansk Busk med ovale, modsatte Blade og hvide Blomster i tætte Halvkjerner. Den blomstrer om Foraaret. *C. alba*, 10—12 Fod, har dunkelrøde Grene, Bladene blodrøde om Efteraaret. *C. sanguinea*, 6—8 Fod, har blodrøde Grene, *C. sericea*, 8—10 Fod, laadne Grene, Bladene silkehaarede, rustfarvede.

Coronilla ere rigtblomstrende, sydeuropæiske Smaa-buske med finneblade, talrige, gule Erteblomster i vinkelfstaaende Smaaaffjerme. *C. argenteus* har sølvhaarede Blade, 2—3 Fod, *C. emerus* ildrøde Blomster, 3—4 Fod, *C. glauca* graagronne Blade, 1—3 Fod, o. fl. De blomstre i Juni—August.

Crataegus coccinea med røde Frugter, 20 Fod. *C. Crus galli* 15—20 Fod, hvide Blomster, smaa, røde Frugter; *C. cordata* 10 Fod, røde Frugter, *C. parvifolia* 7—8 Fod, gule Frugter, der blive siddende Vinteren over. Formeres ved Frø, som saaes om Efteraaret og ved Pødsning paa Hvidtornen.

Cytissus alpinus og *Laburnum* har 3-hobede, ovale Blade og pragtfulde, gule Erteblomster i hængende Druer, 12—25 Fod. *C. argenteus* er 3—4 Fod, *hirsutus* 3—4 Fod, *purpureus* med fremliggende, haarede Grene, 1—2 Fod; *C. nigricans* 2—3 Fod, har sortagtige Grene, *C. capitatus* 2 Fod, gule Erteblomster i tætte Hoveder, *C. sessihfolius* er 3—4 Fod, o. fl. De formeres ved Frø og blomstre i For sommeren og ere fra Sydeuropa.

Deutzia scabra pulchella og *gracilis* ere 2—3 Fod

høie Buske, som blomstre i Mai med talrige, hvide Blomster. Formeres ved Stiklinger.

Elaeagnus augustifolia har lancetformede, hvidfilte Blade, velsugtende Blomster, 10 Fod. *E. latifolius*, 6—8 Fod, har runde, sølvhvide Blade. De formeres ved Rodskud og ere fra Sibirien.

Fitzroya patagonica er et anseeligt Naaletræ, som udmærker sig ved sin smukke Bægt, med lidt Dækning vil den udholde vore Vintre i Griland.

Forsythia viridissima er en 2—3 Fod høi Bust fra China med lange, guldgule Blomsterklaser, som fremkomme førend de store aflange Blade. Formeres ved Stiklinger og Afslæggere.

Fortunei sinensis, 10—15 Fod; ligner meget *Rhus typhinum* i Blade og Bægt, og frembringer om Foraaret lange, smukke Blomsterrakler ligesom Poplen.

Genista tinctoria pl., 1 Fod, har lancetformede Blade, talrige, dobbelte, gule Erteblomster i Bladvinklerne; den er meget smuk, blomstrer i Juni—Juli og formeres ved Stiklinger og Afslæggere.

Gleditschia triacanthos og *horrida* ere smukke 10—15 Fod høie Træer med dobbeltfinnede Blade og stærke, greneede Torne. Formeres ved Frø.

Helianthemum vulgare med talrige, dobbelte og enkelte Varieteter i alle Farver, *venustum*, *macranthum*, *mutabile* o. fl. ere sydeuropæiske Smaabuske med smaa, lancetformede Blade, 1 Fod høi Stængel, og talrige, rosenlignende Blomster. Den formeres ved Stiklinger, og blomstrer om Sommeren.

Hibiscus syriacus har talrige Varieteter i Hvidt, Rødt, Purpur, enkelte, dobbelte og brogede Blomster, samt ditto Blade. Den har en træagtig, 4—8 Fod høi Stamme, ægrunde-kileformede Blade og store, malvalignende Blomster. Den formeres ved Stiklinger og dækkes om Vinteren.

Hypericum hircinum har aflange, stinkende Blade, gule Blomster, 2 Fod, *calycinum*, 1 Fod, runde, stedse-

grønne Blade, store, gule Blomster; den ynder et beskyttet, fugtigt Vorested, formeres ved Roddeling, er fra Sydeuropa og blomstrer om Sommeren.

Ilex aquifolium er en stedsgrøn Busk med stive, læderagtige, bugtede, tandet-tornede Blade, hvoraf man har Varieteter med gul- og hvidkantede og plettede Blade og tornede Bladflader. Den formeres ved Podning paa den vildtvoksende Hovedart. Varieteterne maae dækkes om Vinteren, de ynde Skygge og Fugtighed. 5—6 Fod.

Koelreuteria paniculata, fra China, har lange, finne Blade og indskaarne Smaablade, smukke, gule Blomster i Endetoppen. Den formeres ved Rodskud, Afslæggere og Frø, er 10 Fod og blomstrer i Juli.

Libocedrus chilensis, Naaletræ fra Chili. Den behandles som *Fitzroya*.

Ligustrum japonicum floribundum, 6 Fod, med aflange Blade og hvide, stærkt lugtende Blomster i Klaser paa Enden af Grenene.

Lonicera alpigena, 4—8 Fod, *tartarica* og *Xylosteum* 6—10 Fod, have aflange, modsatte Blade og smukke, røde og hvidgule Blomster i Bladvinklerne. *L. diversifolia*, Douglasi, flava o. fl. have gule Blomster. De formeres let ved Stiklinger, blomstre om Foraaret og ere fra Sydeuropa.

Mahonia aquifolia, *nervosa*, *repens* o. fl. have smukke, finne Blade, 1—2 Fod høie Stængler, og smukke, gule Blomster i hængende Klaser, som fremkomme om Foraaret. *M. rym* er især haardsør, og villig til at vore i enhver Jordbund. De formeres ved Stiklinger paa Mistbænk, Afslæggere, Rodskud eller Frø.

Mespilus Oxyacantha, Hvidtorn, har glindsende Blade, røde og hvide dobbelte og purpur Blomster. Varieteterne formeres ved Podning paa Hovedarten; tiltrukne til Høistamme anvendes de som fritstaaende Træer; 10—15 Fod. *M. pyracantha* har stedsgrønne, aflange Blade, smaa, hvide Blomster i Klaser og talrige, ildrøde Bær, som

sidde paa Busten om Vinteren. De formeres ved Afslæggere, 4—8 Fod. Hjem: Sydeuropa.

Pavia pumila fl. pl., 6 Fod, med store, semhobede Blade og røde, dobbelte Blomster, og *P. rubra pendula* med smukke, røde Blomster og hængende Grene. De formeres ved Afslæggere, Trø og Podning paa den almindelige Hestekastanie.

Paulownia imperialis er et smukt Træ fra Japan med store Blade og talrige, lyseblaae Blomster i Klaser. Den maa dækkes om Vinteren og formeres ved Trø og Rodstykker ligesom Provindsroserne.

Philadelphus coronarius med flere nordamerikanske Arter ere grenede Buske med ovale, modsatte Blade og smukke, hvide, vellugtende Blomster i Druer. *P. Zeyheri* 6 Fod, *P. floribundus* 6 Fod, *P. grandiflorus* 10 Fod, *P. Gordoni* 8 Fod med hvide Blomster i Klaser. De formeres let ved Udløbere, ere 6—10 Fod, og blomstre i Juli; man har Varieteter med dobbelte Blomster og brogede Blade.

Potentilla fruticosa, *floribunda*, *glabra* ere lave fiberiske Buske med finne Blade og talrige, smukke, gule Blomster i Halvsferme; den sidste Art har hvide Blade; 3—4 Fod; de formeres let ved Rodstod.

Prunus avium fl. pleno, *domestica* fl. pleno og *spinosa* fl. pl., det dobbeltblomstrende Kirsebærtræ, Blomme-træ og Slaaentorn, fortjene ved deres store, talrige, hvide, dobbelte Blomster en Plads i ethvert Lystanlæg. De frøes paa Hovedarterne, og kunne, tiltrukne som Høistammer, anvendes som Fritstaaende. *P. Mahaleb* har aflange, tilspidsede, glatte, glindsende Blade og hvide Blomster, 4—6 Fod. *P. padus*, voxer vildt, har aflange Blade og meget smukke, hvide Blomster i hængende Druer; 10—12 Fod. Alle Arterne blomstre i Mai.

Ptelea trifoliata med 3-hobede, ægrunde, glindsende Blade og gulgrønne, vellugtende Blomster i Endehalv-

stjerne, formeres ved Frø, er fra Nordamerika, 8—12 Fod og blomstrer i Juni.

Pyrus communis pl., *malus* pl., dobbeltblomstrende Bære- og Æbletræ, anvendes i Buskettet og som Fritstaaende. *P. spectabilis* med store, røde Blomster, som før Udviklingen ere purpurfarvede, anvendes paa samme Maade. De formeres ved Podning og blomstre i Mai. 10—15 Fod.

Rhus copallina 5—8 Fod, *glabra* 5—9 Fod, *typhina* 5—9 Fod, ere Buske med finneede, laadne Blade, hvide eller røde Blomster i Ar. *R. Continus*, 4—10 Fod, har omvendte, ægrunde Blade, graagule, siden rødbrune, stærkt-deelte, fjederagtige Blomstertoppe, det saakaldte Parhytræ. De formeres ved Afslæggere og Stiklinger, ere fra Nordamerika og blomstre om Foraaret.

Ribes aureum, 4—6 Fod, har gule Blomster, *R. malvaceum*, 2—4 Fod, rosenrøde Blomster, *R. sanguineum*, pragtfulde, mørkerøde Blomster i lange Druer, 3—4 Fod, *R. speciosa*, med torneede Grene, prægtige, purpurrøde Blomster, maa dækkes om Vinteren. Alle Arter have lappe Blade, formeres let ved Stiklinger og blomstre i April—Mai. Nordamerika.

Robina hispida og *inermis*, hiin med brune, stivbørstede, denne med glatte Grene, ere nordamerikanske Buske med finneede Blade og pragtfulde, store, rosenrøde Erteblomster i lange hængende Druer. De formeres ved Podning paa den uægte Acacie. Tiltrukne til Høistammer anvendes de som Fritstaaende, især den sidste, som er bekendt under Navn af Kugleacacie, 5—10 Fod. De blomstre i Juni. *R. Pseudacacia* og *viscosa*, med hvide og rosenrøde Blade, 15—25 Fod, ere kun anvendelige i større Anlæg.

Saxe göthaea conspicua er et nylig indført Naaletræ af stor Skjønhed; det kan behandles som Fitzroya.

Spiraea ere ziirlige, nordamerikanske, fiintgreneede Buske med ovale eller lancetformede Blade og hvide eller rosenrøde Blomster i tætte, pyramidalske Endetoppe eller Halvstjerne. De formeres ved Stiklinger og Rodstod og

blomstre i Juni—August. Af dem mærkes: *S. alpina*, 2—3 Fod, *S. bella*, 4—5 Fod, *S. betulæfolia*, 3—4 Fod, *S. chamaedryfolia*, 3—4 Fod, *S. hypericifolia*, 4—6 Fod, *S. opulifolia*, 6—12 Fod, *S. salicifolia*, flere Varieteter, 3—5 Fod; endvidere følgende nye Sorter, der dog maae bedækkes noget om Vinteren: *S. prunifolia*, *S. aricaefolia*, *S. cuneifolia*, *S. Douglasi*, *S. Lindleyana*, *S. Reveesi*, *S. callosa* med smukke røde Blomster i en flad Skjerm, *S. laxiflora* med hvide Blomster, o. fl.

Symphoria racemosa, Sneebær, have modsatte, ovale Blade, smaa, rødagtige Blomster i Druer og smukke, sneehvide Bær, der blive hængende til langt ud paa Vinteren. De formeres ved Rodstub og ere fra Nordamerika. 3—5 Fod.

Syringa. Syrinerne ere velbekjendte og hyndede Buske fra Persien og China. De formeres let ved Udløbere og bør aldrig mangle i Buskettet. *S. chinensis*, 6—10 Fod, har store rødliglilla Blomster i 1 Fod lange, hængende Klaser, *S. Josikaea*, 8—10 Fod, lilla Blomster i ranke Toppe, *S. persica*, 4—6 Fod, tynde Grene, smaa, ovale Blade, og lyserøde eller hvide, vellugtende Blomster i store, hængende Klaser, og kunne anvendes til Drivning ligesom Roserne. *S. vulgaris*, 10—15 Fod, har hjerteformede Blade, smukke, vellugtende, hvide, lilla, violette, purpur og lyseblaae Blomster i store, ranke Endetoppe. Alle Arter blomstre i Mai.

Tamarix gallica og *germanica* have lange, tynde Grene og smukke, linieformede Blade. De formeres ved Stiklinger og ere fra Sydeuropa.

Viburnum Opulus roseo, Sneebolle, 10—16 Fod, har udbredte Grene, store, lappede Blade og hvide Blomster i store, fuglerunde Klaser. Desuden gives der *V. Lantana*, *V. Lentago*, *V. molle* o. fl., med store, langagtige, haarede Blade og hvide Blomster i Skjerm eller Klaser, 10—12 Fod. *V. macrophyllum*, med større og smukkere Blomsterklaser, og *V. plicatus*, som mere ligner vor gamle

Sneebolle, ere nye Arter, som nylig ved Fortune ere indførte fra China. De formeres ved Stiklinger og Frø, blomstre i Mai og ere fra Nordamerika.

Wellingtonia gigantea har hjemme i Californien, hvor man ofte træffer paa Stammer af 20 Fods Høide; det er et Naaletræ og maa vel dækkes om Vinteren.

Xanthorhiza apiifolia har finneblade og indstaarne Smaablade, gule Rødder og sortviolette Blomster i Endetoppe og formeres ved Rødsfud. Den er fra Nordamerika og blomstrer i Mai—Juni. 1 Fod.

Foruden de allerede angivne, som fritstaaende Træer anvendelige Træsorter kunne endnu bruges:

Tulipantræet, Liriodendron tulipifera, med store, Slappede, afstumpede Blade, og store, tulipanlignende, grønne Blomster. Det formeres ved Frø, er fra Nordamerika, 30—40 Fod, og blomstrer i Juli.

Platanen, Platanus occidentalis, med store, Slappede Blade, er fra Nordamerika. Den formeres ved Frø. 46—50 Fod.

Blodbøgen, Fagus sylvatica atropurpurea, med mørkerøde Blade. 30—50 Fod. Desuden Hængeassen, Hængebøgen, Hængealmen, Hængeegen o. fl., der deels placeres frit paa Græsplainen, deels anvendes til Væsthus. De formeres alle ved Podning paa høie Stammer af de tilsvarende Arter.

§ 2. Rankeværter.

De nedestaaende Slyngeplanter anvendes til Beklædning af Væsthus, Mure eller vandrede Gjenstande, og formeres let ved Afleggere eller Stiklinger. De bør beskæres om Foraaret, for at erholde stærke, bladrigge Sommerfud.

Ampelopsis bipinnata, cordata og hederacea have store, haandformede, lappede Blade, der paa den Sidste blive røde om Efteraaret, Bladene paa første Art ere dobbeltfiinnde. Hjem: Nordamerika. 15—20 Fod.

Aristolochia Siphon har store, hjerteformede Blade,

15—20 Fod lange Ranfer, bruunrøde Blomster, der ligne et Pibehoved. Hjem: Nordamerika. Blomstringstid: Juli.

Caprifolium gratum, *Pereclymenum* have gulspurpuragtige Blomster. *Sempervirens*, skarlagensrøde Blomster, ovale Blade. Blomsterne fremkomme i Juni—Juli, ere velsugtende og ordnede i Klaser. Hjem: Europa. 10—15 Fod.

Celastrus scandens har langagtige Blade og grønne Blomster i Endebruer og blomstrer i Mai—Juni. Hjem: Nordamerika. 8—10 Fod.

Clematis viticella, *glauca*, *viorna*, *Vitalba* ere rigtblomstrende Ranferærter med blaae, røde og hvide, store, klokkeformede, hængende Blomster og finne Blade; de blomstre i Juli—October. Hjem: Sydeuropa. 12—16 Fod.

Lycium barbarum og *europæum* have langagtige Blade og violette Blomster. Hjem: Sydeuropa. Blomstringstid: Juni—September. 10 Fod.

Menispermum canadense har store, fredsgrunde Blade, grønne Blomster i Druer. Hjem: Canada. 8—12 Fod.

Periploca gracea har æglancetformede Blade, sortpurpurfarvede, sjerneformede Blomster i en Halvsjerm; de bør plantes ved en solrig Muur. Blomstringstid: Juli—August. Hjem: Syrien. 15—20 Fod.

Rosa capreolata og *scandens* have talrige Varieteter i Hvidt og Rødt, halvdobbelte og heeldobbelte Blomster. De ere fortrinlige til Beflødning af Mure, hvor de blomstre den meste Deel af Sommeren. 15—20 Fod. Hjem: Sydeuropa. *R. alpina* *Boursaulti* og *turbinata* kunne anvendes paa samme Maade.

Wisteria chinensis har 1 Fod lange, finne Blade, 18—20 Fod lange Ranfer og prægtige, store, blaae Erteblomster i 9—10 Tommer lange, hængende Klaser. Den maa plantes ved en Sydmuur og dækkes om Vinteren. Hjem: China. Den blomstrer om Sommeren.

§ 3. Perennerende Frilandsblomster. (Stauder.)

Stauderne formeres næsten alle ved Roddeling eller ved Frø. De trives i god Havejord, som engang imellem gives nogen Gjødning, og hvert Foraar maae de aagrende Sorter affstiftes til en passende Størrelse. Hvert 3—4de Aar kan man omplante dem paa en anden Plads; de toaarige Arter maae aarlig fornøjes ved Stiklinger eller Frø. De fleste Sorter have hjemme i Sydeuropa, Sibirien og Nordamerika.

3 April eller efter Foraarets Bestaaffenhed i
Slutningen af Marts blomstre:

Adonis vernalis og wolgensis med mangedeelte Blade, store, gule Blomster. 6 Tommer.

Arabis collina med røde, A. coerulea med blaae, A. bellidifolia med hvide Blomster, lancetformede Blade, ordnede i Rosetter. 6 Tommer.

Bellis perennis, en velbekendt Indfatningsplante med røde, hvide, brogede, purpurøde Blomster, desuden talrige nye Varieteter. 6 Tommer.

Bulbocodium vernum, Eggvært, med hvide krusformede, rødblaae tegnede Blomster. 6 Tommer. Hjem i Sydrusland.

Crocus vernus med talrige Variationer i Hvidt, Gult og Violet med smalle Blade, løsgagtig Rod. 4—6 Tommer. Hjem: Sydeuropa.

Cynoglossum Omphalodes med blaae Blomster. 4—6 Tommer.

Doronicum austriacum med gule Blomster, store, lappede Blade. 1 Fod.

Eranthis hyemale med knoldet Rod, gule Blade. 4 Tommer.

Galanthus nivalis, Wintergjæk, med hvide, nikkende Blomster. 6 Tommer.

Helleborus niger, Nyskerod, med fodformede Blade,

store, hvide Blomster. *H. viridis* med grønne Blomster. *H. purpurascens* med rødlig Blomster.

Hyacinthus orientalis, *Hyacinth*, i alle Farver, Rødt, Hvidt, Gult og Blaat. 8—10 Tommer. See § 5 Florblomster.

Hyoscyamus Scopoli med ægdannede Blade, hængende, kloffeformede, brune Blomster. 1½ Fod.

Iris pumila med lyseblaae og mørkeblaae Blomster. *I. persica*, hvis Blomst fremkommer før Bladene; den er blegblaa med Gult og Sort. 8 Tommer.

Leucorum vernalis, Eggvæxt, med hængende, hvide Klover. 1 Fod.

Narcissus moschatos og *orientalis* med hvide Blomster. *N. incomparabilis* og *Pseudo-Narcissus* (Paastefilie) med gule, dobbelte, vellugtende Blomster. 1 Fod.

Orobanchis verna med rødblaae Erteblomster. 1 Fod.

Phlox verna med smukke, røde Blomster i Klaser. 6 Tommer.

Primula acaulis pl. med smukke, hvide, røde, gule, purpur og brogede Blomster. *P. farinosa* og *corymbosa* have rosenrøde Blomster. *P. Munroii* er en ny Art fra China med hvide, vellugtende Blomster; den trives bedst paa et Alpebed. *P. veris*, mange Farver og Tegninger i Gult, Hvidt og Rødt. *P. auricula* fordrer Bladjord og Skygge som alle Arter af Slægten; der ere talrige Varieteter i Hvidt, Gult, Rødt, Brun og Violet med grønne Kanter og Støv paa Blomsten, som er enkelt og dobbelt. 6—8 Tommer.

Pulmonaria officinalis med rue Blade, violetrøde og hvide Blomster. *P. virginica*, hvis unge Blade ere smukt violetblaae, med hængende, himmelblaae Blomster i Klaser. 2 Fod.

Sanguinaria canadensis og *grandiflora* med en knoldet, indvendig blodrød Rod, et langstillet, hjerteformet Blad og store hvide Blomster. 9—10 Tommer.

Saxifraga granulata pl. med dobbelte, hvide Blom-

ster. *S. crassifolia* med store, tykke Blade, røde Blomster i store, tætte Klaser. 1 Fod.

Scilla bifolia, campanulata, Løgværter, med smukke, blaae Blomster. 1 Fod.

Soldanella alpina med nyreformede Blade, meget smukke, hængende, kloffeformede, blaae Blomster. 6 Tommer.

Tulipa saueolens, vellugtende Tulipan, (Duc de Toll.) i flere Farver. *T. sylvestris* med gule Blomster. 1 Fod.

Tussilago alba, med store, filtede, hjerteformede Blade, hvide Blomster i en Kase. 1 Fod.

Viola adorata, Martsviol, med blaae, vellugtende Blomster, Varieteter med blaae, hvide, røde og violette, dobbelte Blomster. 6 Fod.

3 Mai vil blomstre:

Alyssum saxatile med langagtige, sølvhaarede Blade, gule Blomster, som ganske bedække Planten. 1 Fod.

Anemone hepatica, 6 Tommer, i Hvidt, Blaåt og Rødt, enkelt og dobbelt, er fortrinlig som Indfatning (den blomstrer allerede i April). *A. sylvestris pleno*, 6 Tommer, hvid og dobbelt. *A. coronaria* som første Art (see § 5), 6 Tommer. *A. alba*, 1 Fod, hvid. *A. palmata*, 1 Fod, med gule Blomster. *A. apennina*, 6 Tommer, himmelblaa, meget smuk.

Anthericum Liliago og *ramosa*, med hvide Blomster. 2 Fod.

Aquilegia alpina, violet 1 Fod. *A. canadense*, rød-gul, meget smuk og rigtblomstrende, 1½ Fod.

Caltha palustre fl. pleno med dobbelte, gule Blomster. 1 Fod.

Convallaria majalis, Vildeconval, med smaa ziirlige, hvide, kloffeformede Blomster. 8 Tommer.

Cardamine pratense fl. pl. med dobbelte, hvide Blomster; den ynder et fugtigt og skyggesfuldt Borested. 1 Fod.

Corydalis baurita, 8 Tommer, med stærktdeelte Blade, tykke Rødder, røde Blomster. *C. nobilis*, 2 Fod, med pragtfulde, gule Blomster i tætte A.

Czackia Liliastrium, 1½ Fod, med pragtfulde, lilieagtige, vellugtende, hvide Blomster og knippedannede Rødder.

Epimedium alpinum med trehobede Blade, gulrøde Blomster. 8—10 Tommer.

Fritillaria imperialis, Keiserkrone, med store klokkeformede, hængende Blomster, tæt under den paa Spidsen værende Bladkrone; man har røde, gule, rødgule, enkelte og dobbelte, 4 Fod; *F. meleagris*, Vibeæg, har store, hængende, brune og grøntablede Blomster, 1 Fod.

Gentiana cruciata, 8 Tommer, med aflange Blade, smukke Blomster i Klaser.

Gladiolus Byzantinus og *communis*, 4 Fod, med sværdformede Blade, store, røde, gabende Blomster opad Skæftet.

Hesperis tristis, 3 Fod, Natviol, med uanseelige, men om Aftenen stærklugtende Blomster, en almeenhyndet Plante.

Iris Xiphium og *Xiphoides*, de saakaldte engelske og spanske Iris, med løgagtig Rod, runde, rendeagtige Blade og pragtfulde, store Blomster i mange Farver og Tegninger, meest Mørkeblaat, Rødt, Hvidt og Gult. 1½ Fod.

Lamium Orvale med store, rue Blade, purpurrøde Bæbeblomster.

Lychnis viscaria fl. pl., Tjærenellike, med smukke, dobbelte, røde Blomster i et A, 1 Fod. *L. floscucculi* fl. pl. med rosenrøde, dobbelte Blomster, 10 Tommer. *L. sylvestris* fl. pl. med store, levkøilignende, hvide Blomster, 1½ Fod.

Ornithogalum umbellatum, 1 Fod, Løg væxt, med hvide Blomster i en Skjerm.

Paeonia tenuifolia, 2 Fod, Bonderose med fiintdeelte Blade og hvide, kjødsfarvede, rosenrøde og mørkerøde, dobbelte Blomster. *P. Arietina*, 1—2 Fod, enkelt, purpur.

P. decora, 1½ Fod, purpur, enkelt. *P. hybrida*, enkelt, purpurcarmoisin, 2 Fod. *P. humilis*, 1 Fod, dobbelte, purpur Blomster o. m. fl. Alle Planterne ere uden Undtagelse Pragtplanter; en guul Varietet, Wiltemanniana, der har en stibengul Farve, har ikke svaret til de store Forventninger, som man gjorde sig om den.

Phlox divaricata, 1 Fod, blaa, meget smuk.

Ranunculus acris fl. pl. med gule, dobbelte Blade.

R. asiaticus, Haveranunkel i talrige, extra, dobbelte Varieteter i Hvidt, Gult, Skarlagen, Bruunt o. fl. Farver. (Cultur see § 5.)

Saxifraga hypnoides, 1 Fod, med hvide Blomster.

S. umbrosa, 1 Fod, med rødlig Blomster. *S. Aizoon*, 1 Fod, med rødgule Blade. *S. Hirculus*, 1 Fod, med gule Blomster. *S. ligulata*, med hvide Blomster, 1 Fod, o. m. fl.

Thalictrum aquilegifolium, 5 Fod, med sammenfattede Blade, smukke, rødlig Blomster.

Trollius europaeus, *asiaticus*, *americanus* og *tauricus* med smukke, fagleformede, sluttende, gule eller rødgule Blomster, 1½ Fod; den ynder et fugtigt Bøgested.

Tulipa Gesneriana, Hvetulipan i talrige Farvenuancer, Tegninger og Schatteringer, enkelte og dobbelte, tidlige og sildige. Af Farve ere de især rødpurpur, guulviolette og hvide. (See § 5.)

3 Juni blomstre:

Aconitum Napellus, 4 Fod, blaae, *amoenum*, 4 Fod, guul, *pyramidalis*, 5 Fod, mørkeblaa, *Cammarum*, 4 Fod, lyseblaa, *variegatum*, 4 Fod, med hvidbrogede Blomster, o. m. fl. Alle Arter ere smukke.

Aquilegia vulgaris med talrige Varieteter i Violet, Rødt, Brunt, Hvidt og Blaat, meer eller mindre dobbelte. *A. Skinnerii* med blaae Blomster og røde Sporer. *A. juncunda*, med smukke, lyseblaae Blomster, ere nye Arter.

Barbarea vulgaris fl. pl., 1½ Fod, med smukke, gule, dobbelte Blomster i et tæt A. Den formeres ved Stiklinger.

Baptisia coerulea og *australis* med ovale, 3koblede Blade og smukke, himmelblaae Erteblomster i lange Druer, 3 Fod.

Campanula carpathica, 1 Fod, med smukke, blaae Klokkeblomster; *C. pulla*, 6 Tommer, med mørkeblaae Blomster; *C. glomerata* med blaae og hvide Blade, 3 Fod; *C. Trachelium* med blaae, hvide og dobbelte Blomster, 3 Fod; *C. Medium*, 3 Fod, med 2aarige, hvide, blaae og lilla, stærkt dobbelte Blomster, der saaes hvert Aar af Frø, o. fl. Arter. *C. nobilis*, er en pragtfuld, ny Art fra China med store, purpurøde Blomster; den ligner noget i Form og Størrelse *C. Medium*.

Cypripedium Calceolus og *spectabilis*, 1 Fod, med store, orchislignende Blomster med en stor, opblæst Læbe, der er dannet som en Sko, af guul Farve, tegnet og plettet med Grønt, Purpur og Bruunt. Den fordrer Skygge og Dækning om Vinteren.

Dianthus barbatus, 2 Fod, med hvide, røde, violette stribede, plettede og dobbelte, vellugtende Blomster i en Halostjerm.

D. chinensis med dobbelte og enkelte, vellugtende Blomster i samme Farver og Tegninger som den Forrige, 1 Fod; *D. caryophyllus*, Havenellike, i flere Farver og Nuancer af Hvidt, Gult, Violet, Rødt og Graat. (See § 5.)

Dictamnus albus, 3 Fod, med store, fannede Blade, hvide og purpurøde, stribede, stærk aromatiske Blomster i store Endedruer.

Dielytra spectabilis, 2 Fod, smukke, røde Blomster, der fremkomme baade tidligere og senere; har man kraftige Exemplarer i Potter, kunne disse fremdrives i Marts — April i et Væxthuus eller i en Vasse.

Dodecatheon meadia og *integrifolia*, 1 Fod brede, med langagtige Blade, hængende, hvide og røde Blomster. (Meget smuk.)

Dracocephalum botryoides, 1 Fod, med røde Læbeblomster i K, *D. Ryuschanum* med blaae Blomster, 2 Fod.

Gentiana acaulis, 6 Tommer, med store, pragtfulde, klosseformede, ultramarinblaae Blomster; *G. saponaria* med pragtfulde, blaae, rørformede, bugede Blomster, o. fl. Arter, som alle ere smukke.

Hesperis matronalis pl., *Violmatronalis*, med aflange Blade, store, levkøilignende, dobbelte, hvide og violette, stærkt vellugtende Blomster i et tæt Ax; de formeres hvert Aar i August ved Stifflinger.

Iris, bekjendte Planter med lange, sværdformede Blade og store, udbredte, fleersfarvede Blomster; *I. germanica*, 2 Fod, blaae, *I. florentina*, 2 Fod, hvid, *I. variegata*, 1 Fod, gul med violette Striber, *I. Guldenstaedti*, 1 Fod, gul, *I. sambucina*, gul med Bruuntviolet, 2 Fod, og flere smukke Arter.

Lysimachia atropurpurea, 2 Fod, med purpur Blomster i Ax, *L. thyrsoflora* med gule Blomster i Druer fra Bladvinklerne, 3 Fod, *L. vulgaris* med gule Blomster, 3—4 Fod; og flere Arter.

Monarda didyma med højrøde Læbeblomster i Krandsform omkring Stænglen, hele Planten stærkt vellugtende, 2 Fod.

Paeonia albiflora, 2 Fod, med fine smukke Varieteter, saasom *Whitleyi* med hvide, dobbelte Blomster, *chinesis roseo fragrans* med rosenrøde, vellugtende Blomster. *Humei* med røde Blomster, og mange Flere. Bladene ere mangedeelte og glindsende.

Polemonium coeruleum, 3 Fod, med smukke, blaae og hvide Blomster i lange Ax. Den formeres let ved Frø.

Ranunculus aconitifolius fl. pleno med smukke, dobbelte, hvide Blomster i en udsparret Halvkjerm, 5—7 lappeformede Blade.

Sedum, *Aizoon*, 1 Fod, med gule Blomster, *S. Anacampseros*, 1 Fod, purpur, *S. spurium* med røde Blomster, *S. Rhodiola* med tyk, kjøddet Rod, med Rosenlugt, gule og rødlig Blomster, *S. populifolium*, 8—10 Tommer, med lyserøde Blomster, o. fl.

Spiraea Filipendula pl., 1 Fod, med knoldede Rød-

der, finneede Blade, smukke, rødlig, dobbelte Blomster, *S. lobata*, 1 Fod, med røde Blomster, meget smuk, *Ulmaria fl. pleno*, dobbelt Mjødurt, med hvide, dobbelte Blomster.

3 Juli blomstre:

Achillea millifolium fl. rubro, 1 Fod, rød-blomstrede Røllike, *A. Ptarmica* pl. med smukke, dobbelte, hvide Blomster, stærkt udløbende Rødder, 2 Fod; o. fl.

Aconitum neomontanum, 4 Fod, med blaae Blomster.

Allium fragrans, 2 Fod, med rosenrøde, og *A. atropurpureum* med purpurrøde Blomsterhoveder. Det er løgagtige Planter.

Aquilegia Skinnerii, 2 Fod, med smukke, rød-gule Blomster.

Asclepias tuberosa, 2 Fod, med smukke, orange-gule, vellugtende Blomster i Endeklaser; *A. syriaca*, 5 Fod, med store Blade, purpurrødlig Blomster i store Klaser; de ere vellugtende.

Betonica grandiflora, 1½ Fod, med violette Læbe-blomster, *B. rosea* med rosenrøde Blomster, 2 Fod med flere Arter.

Calystegia pubescens, 4—5 Fod, rankende, især god til Beklædning af Stakitter eller andre Hegn. Blomsterne ere dobbelte og rosenrøde.

Campanula persicifolia, 2 Fod, med hvide og blaae, dobbelte Blomster; meget smukke; *C. nitida*, 1 Fod, med blaae Blomster.

Centaurea africana, 3 Fod, med finneede Blade, gule Blomster i Hoveder, *C. dealbata* med dobbelte, halvfinneede Blade, store røde Blomster, 2 Fod, *C. glastifolia* med lancetformede, hvidfildede Blade, gule Blomster med raslende Bægere.

C. macrocephala, 3 Fod, med store, haarede, lancetformede Blade, store gule Blomster, *C. montana*, med hvidfildede, lancetformede Blade, blaae og hvide Blomster; o. fl.

Chelone erecta og *glabra*, 2—3 Fod, med aflange

Blade, hvide Blomster; *C. obliqua* med purpur Blomster, 3 Fod.

Clematis erecta med finnedede Blade, hvide Blomster, *C. integrifolia* med smukke, klokkeformede, blaae Blomster og aflange Blade.

Delphineum grandiflorum, 2 Fod, med stærkt indfkaarne, rundagtige Blade, store, blaae Blomster; Varieteter: med hvide og dobbelte Blomster, *D. elegans* pl. med dobbelte, mørkeblaae Pragtblomster, 3 Fod, *D. elata*, 6—7 Fod, med mørkeblaae Blomster i lange Druer, *D. formosum*, 5 Fod, med store, himmelblaae Blomster, *D. exaltatum*, 8—9 Fod, med blaae Blomster, og mange Flere, som alle ere meget smukke.

Dianthus japonicus, 8 Tommer, med ildrøde Blomster i en Kase, *D. pulchellus*, 3 Fod, med violette, fryndsede Blomster; meget smuk.

Digitalis purpurea, 3 Fod, med store, aflange Blade og store, bugede, læbeformede, røde og hvide Blomster i en lang Drue, *D. grandiflora*, 3 Fod, med gule Blomster, *D. lanata*, 3 Fod, med hvide Blomster, med brun Ræbe og Aarer, *D. tomentosa*, Planten laaden med purpurrøde Blomster, o. fl. Arter.

Gentiana lutea med store, aflange, foldede Blade og gule Blomster i en lang Drue. Den formeres ved Frø.

Geum chilense med lireformede Blade, røde Blomster, *G. coccineum* med skarlagensrøde Blomster o. fl. Arter.

Hemerocallis graminea, 1 Fod, med lange, linieformede Blade, gule, lilieagtige Blomster, *H. flava*, 3 Fod, med lysegule Blomster.

Hieraceum aurantiacum, 1½ Fod, med mørkpomerantsefarvede Blomster, *H. speciosum* med gule Blomster, langagtige, laadne Blade.

Lathyrus Armitageanus med blaae og latifolius med store, røde Erteblomster i vinkelftaaende Druer; 10—12 Fod lange, rankende Pragtplanter. De formeres ved Frø.

Lilium atrosanguineum, blodrød Lilie fra Japan,

3 Fod; *L. candidum* med hvide, vellugtende Blomster i flere Varieteter, almindelig bekjendt, 4 Fod; *L. chalcidonicum*, med skarlagensrøde, ombøjede Blomster, *L. longiflorum* med lange, hvide, vellugtende Blomster, 1 Fod; *L. Martagon*, 3 Fod, med frandsstaaende Blade, hængende, røde, hvide, purpur og violette Blomster; *L. tigrinum*, 5 Fod, med store, ombøjede, hængende, mønnierøde Blomster med runde, sorte Pletter; *L. superbum*, 5 Fod, med pragtfulde, guldgule og skarlagensrøde Blomster i en stor Pyramide, og flere Arter, saasom *L. Brownii*, *L. testaceum*, *L. sanguineum*, som alle uden Undtagelse ere pragtfulde. Røllerne fordre en løs, med gammel Kogjødning forbedret Jord og et tørt Vøgested. De omplantes hvert 3die—4de Aar, og Røgene bør ikke være for lange over Jorden.

Lupinus marshallianus, 3 Fod, med femfingrede Blade, blaalige eller rødliges Erteblomster i et langt A; *L. grandifolius*, 3 Fod, med store Blade og mørkviolette Blomster; *L. polyphyllus* med smukke, blaae Blomster i meget lange A; og flere meget smukke Arter. De formeres let ved Frø.

Lychnis chalcidonica, 4 Fod, med hvide og røde, dobbelte og enkelte Blomster, hvoraf især den dobbelte røde er overmilde pragtfuld. Blomsterne ere ordnede i tætte Klaser paa Enden af Stænglen; *L. fulgens*, 1 Fod, har store, brændende, skarlagensrøde Blomster i Klaser.

Lythrum Salicaria, 5—6 Fod, med røde Blomster i et langt A og lancetformede Blomster.

Papaver nudicaule, 1 Fod; den blomstrer næsten hele Sommeren med smukke, gule Blomster; *P. Orientalis*, 5 Fod, har store, halbsinne Blade, store, orangerøde Blomster; *P. bracteatum* er som den Forrige og har større, mørkblodrøde Blomster. Den formeres let ved Frø.

Pentastemon laevigatum, 3 Tommer, med lancetformede Blade, lysrøde Blomster.

Phlox subulata og *replans* med lysrøde Blomster og krybende Stængel, 6 Tommer; *P. glaberrima* med røde

Blomster, 2 Fod; *P. omniflora*, 1½ Fod, hvid med talrige Varieteter, violette, røde, hvide og stribede; *P. suffruticosa*, mørkcarmoisin i mange Varieteter; *P. decussata*, 2 Fod, violet, carmoisin med mange Varieteter; *P. pyramidalis*, 3 Fod, rosa og flere Varieteter; *P. Princesse Marianne*, 3 Fod, hvid med lilla Striber; *P. van Houttei*, 3 Fod, hvid med regelmæssige, carmoisinrøde Striber, o. fl.

Potentilla Hopewoodiana, 3 Fod, med femfingrede Blade, smukke, store, hvidgule, mørkrødschatterede Blomster, *P. colorata*, 3 Fod, med rosenrøde, skarlagensrøde og mørkerøde Blomster, *P. Russelliana*, 3 Fod, med store, ildskarlagensrøde Blomster, *P. Garneriana*, 3 Fod, og *Ehrenbergiana*, 3 Fod, med guldrøde Blomster. *P. bicolor* med hvidhaarede Blade og store, gule Blomster med røde Aarer; *P. Macnabiana* med store, paa Underfladen hvidhaarede Blade og store, skarlagensrøde Blomster, der senere gaae over til Purpur; *P. Fintelmanni* ligner *Russelliana*, men af mere mørk, brændende carmoisinrød Fave. *P. Smoutti* med guldgule Blomster, som ere gjennembævede af et Ræt af carmoisinrøde Striber.

Rudbeckia fulgida med rue, bredlancetformede Blade, store, ildgule Blomster med sort Skive, 3 Fod, *R. purpurea*, 4—5 Fod, med store, røde Blomster, mørkerød Skive.

Sisyrinchium Bermudiana, 1 Fod, med linie-sværdformede Blade og smukke, blaae Blomster.

Spigelia Marylandica, 2 Fod, med æglancetformede Blade, store, tragtformede, ranke, purpur Blomster i Druer; de maae dækkes om Vinteren.

Veratrum album, 4 Fod, Joldblad, med store og runde, folbede Blade, smaa, hvide Blomster i en lang og stor Endetop; *V. nigrum* med sortagtige Blomster.

Veronica gentianoides, 1 Fod, med lyseblaae Blade; *V. latifolia*, 2 Fod, med himmelblaae Blade, den smukkeste Art; *V. longifolia*, 3 Fod, med smaa Blomster; *V. elegans*, 3 Fod, med kjødsfarvede Blomster; *V. siberica* med frands-

staaende Blade, hvide Blomster, 5 Fod; *V. perfoliata*, 2 Fod, med purpur Blomster; og flere Arter.

Viola tricolor maxima, den store, engelske Stedmoderblomst med store, 2 Tommer brede, runde, fleerfarvede Blomster, som hvide lidt Skygge og blomstre den hele Sommer. De formeres ved Stiklinger og Afleggere.

Wahlenbergia grandiflora, 2 Fod, med tykke, kjødede Rødder, lancetformede Blade og store, udbredte, 2 Tommer brede, himmelblaae Blomster; de dækkes om Vinteren.

Wulfenia carinthiaca, 1 Fod, med langagtige Blade og smukke Blomster i en Endebrue; de dækkes om Vinteren.

3 August blomstre:

Acanthus mollis, 2 Fod, med smukke, bugtede og lappede Blade, rødlige Læbeblomster i et langt Ar. Den dækkes om Vinteren.

Althea rosea, 6—8 Fod, Stofrose, med store, haarede, femlappede Blade, store, velbekjendte, dobbelte Blomster i talrige Nuancer af Hvidt, Rødt, Bruunt, Gult og Violet. Den formeres ved Frø, som blomstrer i det 2det Aar efter Udsæden og derpaa for det Meste gaaer ud om Vinteren.

Asclepias amoena, *incarnata* og *pulchra*, 3—4 Tommer, med langagtige Blade og smaa røde Blomster i tætte Klaser.

Asphodelus luteus og *albus* med 2—3 Fod høie, bladede Stængler og lange, tætte, gule og hvide Blomsterag.

Aster amellus, 2 Fod, med blaae, *A. spectabilis*, 3 Fod, med mørkviolette, *A. cordata*, 2 Fod, med lyseblaae, og *A. alpina*, 6 Tommer, med blaae Blomster.

Buphtalmum cordifolium, 4 Fod, med store, hjerteformede, haarede Blade og store, gule Straaleblomster.

Campanula latifolia med brede, lancetformede, hvide og blaae Blomster, 3 Fod; *C. speciosa*, 1½ Fod, med

mørkeblaae Blomster, og *C. liliflora* med blegblaae Blomster, 3 Fod.

Cantananche coerulea med linieformede Blade og smukke, blaae Blomster. Varieteten, *C. bicolor*, med hvid- og blaategnede Blomster maa dækkes om Vinteren.

Coreopsis auriculata, 3—4 Fod, med 3-deelte Blade, gule Straaleblomster; *C. tenuifolia*, 3 Fod, med linieformede, deelte Blade, gule Blomster; *C. tripteris*, 8 Fod, med halvfinne Blade, gule Blomster.

Dracocephalum virginianum, 2 Fod, og *D. splendens*, 3 Fod, med lancetformede Blade og røde Læbeblomster i A.

Echinops Ritro, 6 Fod og *sphaerocephalus*, 10 Fod, med bugtet-halvfinne, tornede Blade og blaae, fuglerunde Blomsterhoveder. Stænglen er hvidgraafiltet.

Eryngium amethystinum, 3 Fod, med æghjertesformede Blade, blaae Blomster i tætte, runde Hoveder, omgivne af halvfinne, blaae Svøb. Hele Planten amethystfarvet. *E. maritimum*, 2 Fod, med graagrønne Blade, blaae Blomster; *E. giganteum*, 5 Fod, med blaae Blomster.

Monarda fistulosa og *Kalmiana*, 3 Fod, med bleg-røde og purpurrøde Læbeblomster i Krands.

Oenothera Fraseri, 2 Fod, med lysegule Blomster og langagtige Blade; *O. fruticosa*, 3 Fod, med rødgule Blomster; begge Sorter ere meget smukke.

Oxalis esculenta, 6 Tommer, med 3-koblede, aflange, ægformede Blade og smukke, rosenrøde Blomster. Den anvendes som Indsatning, men maa optages, førend Frosten indfinder sig, og Røgene glemmes tørt og frostfrit; de lægges atter i April eller først i Mai.

Penstemon pubescens, 1 Fod, med blaae Læbeblomster.

Phlox paniculata, 4—5 Fod, med violette og hvide Blomster; *P. Wheeleri*, 5 Fod, med rosenrøde Blomster; *P. Thomsoniana*, 2 Fod, med mørkrosenrøde Blomster; *P. tardiflora*, 3 Fod, med violette Blomster, og flere Arter.

Rudbeckia digitata og *laciniata*, 6—8 Fod, med fingerformede eller indskaarne Blade og store, gule Blomster.

Silphium connatum og *perfoliatum* med store, modsatte, sammenhængende Blade og store, gule Blomster.

Solidago altissima, 6—8 Fod, med gule Blomster i store, tætte Aaser; *S. canadense*, 6—8 Fod; *S. fragans*, 3 Fod, med vellugtende Blomster; *S. gigantea*, 7 Fod, med gule Blomster, o. fl. Arter.

Statice eximium, 2 Fod, med hvidkantede Rodblade og et foroven grenet, bladløst Blomsterskaft med Aaser af rødsliske Blomster.

Vinca minor, 6 Tommer, med stedsgrønne, ovale Blade og blaae, violetterøde og dobbelte Blomster; *V. major* med blaae Blomster, men større i alle Delene.

3 September og October blomstre:

Amaryllis lutea, Æggvært, med linieformede Blade og smukke, gule, lilieagtige Blomster.

Anemone japonica, 1½ Fod, med store rødviolette Blomster. Formeres let ved Roddeling.

Anthirrhinum majus med langagtige Blade, store, røde, hvide og rødbrøgede, hvide, dobbelte og sribede Blomster. De blomstre hele Sommeren og formeres let ved Frø og Stiklinger.

Aster ericoides, 3 Fod, med linieformede Blade, hvide Blomster; *A. dumosus*, 5 Fod, med hvide Blomster; *A. nova Angliae*, 6 Fod, med purpurviolette Blomster; *A. nova Belgii*, 5 Fod med lille Blomster; *A. spurius*, 8 Fod, med violetblaae Blomster; *A. tardiflorus*, 4 Fod, med lyseblaae Blomster; *A. paniculatus*, 5 Fod, med hvide Blomster, o. fl. Arter.

Chrysocoma Linosyris med linieformede Blade og gule Blomster i tætte Endelaaser, 3 Fod.

Colchicum autumnale, 6 Tommer, Æggværter, som blomstre om Efteraaret, efterat Bladene ere visnede; de

Have tragtformede, hvide, rosenrøde, enkelte og dobbelte Blomster.

Crocus autumnale, 6 Tommer, med blaae Blomster; *C. sativus* med blaae, purpurstribede Blomster, og *C. Thomasi* med rosenrøde Blomster. Røgene af de om Efteraaret blomstrende Arter omlægges om Foraaret.

Eupatorium cannabinum med store, deelte Blade og røde Blomster i tætte Klaser.

Funkia alba med ovale eller hjerteformede Blade, pragtfulde, hvide, lilieagtige, klokkeformet hængende Blomster i Ar; *F. coerulea*, der som den Forrige har blaae Blomster; de fordre en varm Plads og Dækning om Vinteren. *F. grandiflora* med store, grønagtige, hvide Blomster behandles som de Forrige.

Helianthus altissimus, 10—14 Fod, med langagtige ovale, rue Blade, store, gule Straaleblomster; *H. atrorubens* med sortrøde Skiveblomster, 7 Fod; *H. decapellatus*, 6—10 Fod, med gule Blomster; *H. multiflorus* med dobbelte, gule Blomster, 5 Fod, med mange Flere.

Levkoyum autumnale, 8 Fod, med hvide Blomster.

Lilium autumnale, 1½ Fod, med røde Blomster.

Pyrethrum serotinum, 4 Fod, med hvide Straaleblomster i tætte Endeklaser.

Solidago rigida, 4 Fod; *S. sempervirens*, 6 Fod, som dækkes om Vinteren; *S. virgata*, 3 Fod; *S. Lithospermifolia*, 4 Fod, med gule Blomster i tætte, eenfjedbige Endeklaser.

Tradescantia pilosa, ½ Fod, med lyseblaae Blomster; *T. virginiana*, ⅙ Fod, med himmelblaae, rosenrøde og hvide Blomster.

3 Skjggen af Træer og Buske ville Følgende trives:

Anemone nemorosa fl. pleno, 6 Tommer, hvid, og *ranunculoides*, 6 Tommer, gul; *Asarum europaeum* og *canadense*, 6 Tommer, brunn; *Aperula odorata*, hvid med

reklugtende Blade; *Clematis erecta*, 3 Fod. Alle *Convallaria*-Arterne; de smukkeste ere: *majalis*, *Vilseconvall*; *multiflorus*, 2 Fod, *polygonatus*, 2 Fod, og *verticillatus*, 3 Fod; *Cypripedium Calceolus*, 1 Fod; *Digitalis purpurea*, 3 Fod; *Fritillaria imperialis*, 3 Fod; *Fumaria bulbosa*, 1 Fod, rødguul; *Galanthus nivalis*; *Geranium macrorhizon*, *sanguineum* og *sylvaticum*, 1—1½ Fod, med røde Blomster; *Lathyrus tuberosus*, 1 Fod; *Lysimachia nemorum*, 6 Tommer, og *vulgaris*, 2 Fod, guul; *Monarda didyma* og *fistulosa*; *Orobis vernus* og *niger*, 2 Fod, rødviol; *Primula acaulis* og *veris*; *Ranunculus acris*, 2 Fod; *ficaria*, 6 Tommer, og *repens fl. pleno*, 1 Fod, gule, dobbelte; *Saponaria officinalis pl.*, bleggrøde, dobbelte, 2 Fod; *Saxifraga*-Arterne, 1 Fod; *Scilla cernua*, rød, 1 Fod; *Spiraea Aruncus*, 4 Fod, hvid; *Vicia sylvatica*, rødblaa, rankende, 10 Fod; *Viola odorata*, 1 Fod, Martsviol.

Paa høie, tørre Steder trives især Følgende:

Achillea alpina og *Claveana*, 6 Tommer, hvid; *Alchemilla alpina*, 6 Tommer, hvid; *Alyssum saxatile*, 1 Fod; *Anemone alpina*, 6 Tommer, hvid; *appennina*, 6 Tommer; *Pulsatilla*, violet, 6 Tommer; *Anthyllis montana*, 6 Tommer, purpur; *Aquilegia alpina*, 1 Fod; *Arabis*-Arterne; *Arnica montana*, 2 Fod, guul; *Campanula pulla*, *carpathica*, *pusilla*, 6—10 Tommer, blaa; *Centaurea dealbata* og *montana*, 1½ Fod; *Dianthus collina*, *plumarius* og *virginicus*, 1 Fod, rød; *Cerastium tomentosum*, 6 Tommer, hvid; *Epimedium alpinum*, 1 Fod; *Geranium aconitifolium*, *nodosum*, *phaeum* og *pyrenaicum*, mørkpurpur, 1½ Fod; *Geum pyrenaicum*, 1½ Fod, guul; *Linaria alpina*, *purpurea* og *vulgaris*, guul, 8 Tommer; *Saxifraga*-Arterne, 1 Fod, hvide; *Sedum*-Arterne; *Sempervivum tectorum*, Huusløg; *Silene alpestre*, *rupestre*, *Shasta* og *saxatilis*, 1 Fod; *Teucrium montanum*, 6 Tommer, hvid; *Tormentilla reptans pl.*, guul, dobbelt, 6 Tommer; *Vale-*

riana montana, 1 Fod, og pyrenaica, 3 Fod, med rødlig Blade; Veronica montana og tricolor, 1 Fod, o. fl.

§ 5. Smuktblomstrende Sommervæxter.

Disse saaes enten i Marts eller April paa en halvvarm Mistbænk og udplantes senere paa Bøgestedet, eller de saaes i Mai der, hvor de skulde blive staaende for at blomstre. I saa Fald saaer man i en kredsformet Jordhøning, der kan være 6 Tommer i Diameter, sætter en Stok i Midten, hvortil Planterne senere opbindes, og udthinder de opkomne Planter saaledes, at der bliver kun 4—6 ved hver Stok. De, som behandles paa den første Maade, ere paa den følgende Liste betegnede med et M. Efterhaanden, som Frøet modnes, maa det i tørt Veir indsamles og bevares paa et tørt Sted, helst i Frøjemmerne.

De fleste Sommervæxter blomstre fra Juli til October.

Ageratum conyzoides og *mexicanum*, 1—2 Fod, har smukke, blaae Blomster i en tæt Halvskjærm og ægrunde Blade. M.

Agrostemma coelirosa, 1 Fod, med glatte, lancetformede Blade, rosenrøde Blomster; anvendes til Indfatninger.

Amaranthus hypodryandriacus, 5 Fod, har store, ovale Blade, røde og hvidgule Blomster i lange, hængende Klaser; *M. monstrosus* har blodrøde Blomster; M.

Amobium alatum, 3 Fod, har lancetformede, nedløbende Blade, hvide, runde Evighedsblomster i Toppe; M.

Anoda Dilleniana, 3—4 Tommer, har ægrunde, lancetformede Blade, blaae, malvalignende Blomster.

Aster chinensis fl. pl.; dobbelte Aster i alle Farvenuancer af Rødt, Hvidt og Blaåt; man har: Overgaster, der kun bliver 8—10 Tommer; Køraster med pibet Skive, 1½—2 Fod; Baandaster med straaleformet Skive, 1½—2 Fod; Kugleaster med næsten kugleformet Blomst, og Pyramideaster, der i Væksten danner en smuk Pyramide. M.

A. tenella, 8—10 Fod, med blaae Blomster; bruges til Indfatninger.

Bartonia aurea, 2 Fod, har halvfinneede Blade, smukke, store, guldgule Blomster, tegneede med pommerantsfarvede Pletter. M.

Brachycoma iberidifolia, 8 Tommer, med linie-hjulformede Blade og blaae Blomster; er tjenlig til Indfatning.

Briza maxima, Bævregræs, har hjerteformede, bærende Axr.

Cacalia sonchifolia, 2 Fod, har langagtige Blade, skarlagensrøde Blomster. M.

Calandrina grandiflora og *spectabilis*, 2 Fod, har fjøddede, omvendte, ægformede Blade, marmorerede med Rødt, store, røde Blomster. M.

Calendula pluvialis, 2 Fod, og *hybrida*, 2 Fod, har langagtige Blade, hvide Straaleblomster med mørkt Die.

~~Stralebl.~~ *Calliopsis bicolor*, 4 Fod, med finneede Blade, stærkgrenet Stængel, bedækket med pragtfulde, gule Straaleblomster med sortrød Skive, varierer med dobbelte, sortbrune og blodrøde Blomster; *C. Drummondii*, 2—3 Fod, har store, guldgule Blomster; begge Arter ere fortrinlige til at plante i Potter til senere Udstyrkning paa Grupperne. M.

Campanula speculum, *C. Lorey*, 1½ Fod, o. fl. med smukke, blaae Blomster; anvendes til Indfatning.

Carthamus tinctoria, 3 Fod, har aflange, tornetandede Blade, store, safrangule Blomster. M.

Celsia orientalis, 3 Fod, *cretica*, 3 Fod, og *Arcturus*, 4 Fod, have halvfinneede eller dobbeltfinneede Blade, store, gule, hjulformede Blomster i lange Endear.

Centaurea americana, 4 Fod, har langagtige, tafede Blade, store, violette Blomster; *C. moscata*, 2 Fod, har violette og hvide Blomster; *C. suaveolens*, 1½ Fod, gule, vellugtende Blomster. M.

Centranthus macrosiphon, 1 Fod, med smukke, røde Blomster i Skjerme.

Cerinth major, $1\frac{1}{2}$ Fod, og *minor*, 2 Fod, have smukke, bleggrønne Blade, guulviolette, rørformede Blomster.

Chaenostemma polyanthum, $\frac{1}{2}$ Fod, med smaa, rødviolette Blomster; anvendelig til lave Grupper og Indfatninger.

Charlieis coerulea, 1 Fod, med lancetformede Blade, blaae Blomster med guul Skive; bruges som Indfatning.

Cheiranthus marilimus, 1 Fod, med langagtige Blade, violette Blomster; er en Indfatningsplante.

Chrysanthemum carinatum, 2 Fod, har halvsfinnede Blade, store, trefarvede Blomster (Guult, Violet, Hvidt); *C. coronaria*, fistulosa alba pl., 3 Fod, have hvide, rørformede, dobbelte Blomster.

Clarkia pulchella, 2 Fod, har lancetformede Blade, smukke violette, rosenrøde, hvide, frynsede Blomster; *C. elegans* har rosenrøde, kjødsfarvede, enkelte og dobbelte Blomster; *C. neriæflora* med store, dobbelte, røde Blomster er den smukkeste. M.

Clintonia pulchella, $1\frac{1}{2}$ Fod, har linieformede Blade, talrige, blaae Læbeblomster. M.

Collinsia bicolor, 1 Fod, har aflange Blade, lilla-hvide Blomster; *C. grandiflora*, $\frac{1}{2}$ Fod, har blaae Blomster.

Convolvulus bicolor, *C. tricolor*, med Varieteter, have langagtige Blade, rankende Stængel, 3—4 Fod, og store, tragtformige, blaae Blomster med Hvidt og Guult.

Cosmea bipinnata, 3 Fod, har dobbeltfinnede Blade, smukke, violette Blomster. M.

Cotula aurea med smalle Blade, smukke, gule, runde Blomsterhoveder; er en Indfatningsplante.

Cuphea silenioides, $1\frac{1}{2}$ Fod, har langagtige, klæbrige Blade, mørkpurpur Blomster med lilla Rand.

Cynoglossum linifolium, med langagtige blaagraae Blade, hvide, talrige Blomster; er en Indfatningsplante.

Delphinium Ajacis, fl. pl., dobbelte Riddersporér; deraf findes lave, 1 Fod, og høie, 3 Fod, i alle Farvenuancer af Hvidt, Rødt og Blaat; *D. consolida*, 3 Fod, Lev-

kvadrater, har stærkere, grenet Stængel; der findes dobbelte i alle Farver.

Dracocephalum moldavicum, 1½ Fod, har blaae Tæbeblomster.

Elychrysium bracteatum, 3—4 Fod, har langagtige Blade, hovedformede hvide og gule Evighedsblomster; *E. macrantum*, 3—6 Fod, har større Blade, talrige, spidse, hvide, gule og rosenrøde Evighedsblomster; *E. robustum*, har sneehvide og gule Blomster. M.

Erysimum Perowskianum, 2 Fod, har lancetformede Blade, orange-gule Blomster i Endedruer.

Escholtzia californica og *crocea*, 1 Fod, har søgrønne, dobbeltfinnede Blade, gule og mørkegule, bægerformede Blomster.

Eucharidium grandiflorum, 2 Fod, har ægrunde Blade, store, purpur-rosa Blomster.

Eutoca viscida, 3 Fod, har ægrunde Blade, klæbrig Stængel og azurblaae, klokkeformede Blomster i Aq.

Galinsoga tribolata, 3 Fod, har langagtige Blade, gule Blomster.

Gaurea Lindheimeri, 2 Fod, med smukke, rosenrøde Blomster. M.

Gilia tricolor, 1—2 Fod, har dobbelt-halvfinnede Blade, trefarvede Blomster (Gult, Violet, Hvidt) i Klaser; *G. achilliaefoliae*, *coronopifoliae* og *capitata* have blaae Blomster i tætte Hoveder.

Godetia rubicunda og *venosa* have lancetformede Blade, store rosenrøde Blomster i Bladvinklernes. M.

Grammanthus gentianoides, 3 Tommer, smaa, rød-gule Blomster, den egner sig bedst for et Alpebed.

Helianthus annuus, 4 Fod, *nanus*, 1½ Fod, og *californicus*, 4 Fod, har store, gule Blomster, bekendte under Navnet „Solsikke“.

Heliophila arabioides, har halvfinnede Blade, blaae Blomster.

Hibiscus africanus, 2 Fod, *trionum*, 2 Fod, og

Richardsoni, 2 Fod, har 5-lappede Blade, violetrøde, krusfedeannede Blomster med opblæste Bægere. M.

Iberis umbellata, 1 Fod, og amara, 1 Fod, med lancetformede Blade, violetrøde og hvide Blomster i tætte Halvsfjærme; anvendes som Indfatningsplante.

Ionopsidium acaule, 3 à 4 Tommer, med blaae Blomster; den er bedst anvendelig paa et Alpebed, hvor den foraar og Efteraar er aldeles bedækket af Blomster.

Ipomaea purpurea med hjerteformede Blade, 10 Fod, har rankende Stængel og talrige, store, tragtformede Blomster i mange Farvenuancer af Hvidt, Blaåt og Rødt. Den faaes ved en Ghydmuur i Mai.

Lathyrus azureus, 8 Fod, har finne Blade, rankende Stængel, pragtfulde, azurblaae Erteblomster; *L. odoratus*, 8 Fod, har violette, hvide, røde og stribede Blomster (meget vellugtende).

Lavatera trimestris, 4 Fod, har hjerteformede Blade, store, røde og hvide Blomster i Bladvinklerne.

Leptosiphon androsaceus, 10 Tommer, og *densiflorus*, 10 Tommer, har dybt 5—7deelte Blade med liniespilformede Smaablade og lange, tragtformede, hvide, lilla eller rosenrøde Blomster i tætte, halvsfjermformede Endehoveder.

Leuceria senecioides, 1 Fod, har halvsfinne Blade, hvide Blomster.

Limnanthus Douglasi, 6 Tommer, har ægrunde, halvsfinne Blade, gule, ranunkellignende Blomster med hvid Spids.

Linum usitatissimum grandiflorum, med store, blaae Blomster, og *L. grandiflorum*, med store, røde Blomster, fortjene at anbefales.

Lobelia bicolor, *erinoides*, *debilis* og *ramosa* ere 1 Fod høie, fiintbladede Smaaplanser, bedækkede med smukke, blaae, hvidplettede Blomster. M.

Lopezia mexicana, 2—3 Fod, har ægrunde Blade og røde Blomster i Endedruer. M.

Lupinus albus, 3 Fod, har hvide Blomster, 5 til 7hobede, finglede Blade; *L. mutabilis*, 5 Fod, har lyseblaae Blomster; *L. nanus*, 1 Fod, har lyseblaae, Blomster; *L. hirsutus*, har røde og blaae Blomster; *L. Hartwegii*, har himmelblaae Blomster i lange A; *L. luteus* har gule, vel-lugtende Blomster, o. fl. Arter.

Madia elegans, 5—6 Fod, har langagtige Blade, gule bruunplettede Straaleblomster i bladede Endedruer.

Malope grandiflora, 3—4 Fod, har ægrunde, langagtige Blade, store purpurviolette Blomster i Bladdinklerne; *M. purpureus* har store, mørkerøde Blomster.

Malva mauritiana, 5 Fod, har hvide, rødbrogede og stribede Blomster, lappede Blade; *M. miniata*, 2 Fod, har aflange Blade, smaa, mønnierøde Blomster. M.

Manuela violacea, 2 Fod, smukke blaae Blomster i et A.

Mirabilis Jalappa, 3 Fod, har knolledede Rødder, ægrunde Blade, hvide, røde og gule Blomster; *M. longiflora* har lange, lyserøde vellugtende Blomster, o. fl. M.

Moscara pinnatifida, 2 Fod, har dobbelte, halvfinne Blade, talrige, hvidrødlige Blomster i Toppe. M.

Nemesia floribunda, 2 Fod, har ægrunde Blade, hvide, violettegnede, masseformede Blomster i en grenet Top.

Nemophila atomaria, 6 Tommer, har krybende Stængel, halvfinne Blade, oprette, klokkeformede, 5spaltede, hvide, fortyplettede Blomster; *N. insignis* har smukke, himmelblaae Blomster; *N. cramboides* himmelblaae med hvid Grund og sorte Pletter; *N. discoidalis* sortebrune med hvid Rand, pragtfuld. Alle Arterne ere fortrinlige til lave Blomstergrupper i Græsset; de blomstre den største Deel af Sommeren.

Nicotiana sanguinea, 5 Fod, har store, ovale Blade, lange, rørformede, blodrøde Blomster; *N. glauca*, 6—9 Fod, har store, blaagraae Blade, guldgule Blomster; *N. vincaeflora* har hvide Blomster, o. fl. Arter.

Nigella damascena, 1—2 Fod, har fiintdeelte Blade, hvide Blomster, indhyllede i de fiintdeelte Bracteer.

Nolana atriplicifolia, 6 Tommer, har krybende Stængel, destaformede, tykke Blade, blaae, klokkeformede Blomster.

Oenothera Lindleyana, 2—3 Fod, har lancetformede Blade, smukke, blaapurpur Blomster med røde Pletter; *O. Romanzowi*, 2 Fod, har violetblaae Blomster; *O. purpurea*, 1 Fod, har purpur Blomster; *O. taraxifolia*, 1 Fod, har halvsfinne Blade, store, hvide Blomster; *O. Sellowi*, 2—3 Fod, har store, gule, Blomster.

Papaver Rhoeas, 3 Fod, har halvsfinne Blade, dobbelte, ranunkellignende Blomster i flere Farver; *P. somniferum* fl. pleno, 4 Fod, har store, blaagraae Blade, store, dobbelte, fleerfarvede Blomster (Valmue); *P. s. Murselli* er dobbelt hvid med rød Kant, smuk, o. fl.

Petunia mirabilis og *Varieteter* (see Pag. 388). M.

Phacelia tanacetifolia, 3 Fod, har halvsfinne Blade, blegblaae Blomster i Halvsfjerm. M.

Phaseolus multiflorus, 10—12 Fod, er en Ranke med 3hobede Blade og røde Erteblomster i Druer; en *Varietet* har hvidbrogede Blomster.

Podolepis gracilis, 2 Fod, har lancetformede, glatte Blade, rosenrøde og hvide Blomster med glindsende, hvide Bægerskjæl. M.

Polygonum orientale, 4—5 Fod, har ovale Blade, røde Blomster i tætte Endear. M.

Portulacea grandiflora, *Thellussoni*, *Thorburni*, 6 Tommer, med gule, røde, og violette Blomster, trives godt paa sandede Skraaninger, udsaaet paa Stedet om Foraaret.

Reseda odorata, 1 Fod, vellugtende Reseda, er velbekjendt; *R. alba* har hvide, lugtløse Blomster.

Ricinus communis, *lividus*, *glaucus* o. fl., 4—6 Fod, have store, skjolddannede, haandsformet lappede Blade og gulgrønne eller rødlig Blomster. De plantes paa et varmt Sted ved en Sydmuur i Juni. M.

Rhodanthe Manglesii, 1—2 Fod, har siddende, omfattende, søgrønne Blade, traadformede Grene og smukke, rosenrøde Evighedsblomster. Frøet saaes i Potter og omplantes nogle Gange i en let og sandblandet Bladjord, inden de unge Planter i Juni bringes i det Frie.

Rudbeckia amplexicaule, 4 Fod, har langagtige, hjerteformede, omfattende Blade og gule Blomster med en lang, fugleformet, forterød Skive.

Salpiglossis Barclayana, 2 Fod, straminea, 2 Fod, atropurpurea, 2 Fod, o. fl. have langagtige, taffede Blade og store, smukke, uregelmæssigt tragtformede Blomster, der variere i alle Farvenuancer af Hvidt, Guldt, Brunnt, Purpur, Violet, Blaadt og Rødt. M. De fordre en let, sandet, ikke gjødet Jord.

Salvia horminum, 3 Fod, har langagtige Blade, gule Blomster med smukke, blaae og røde Bracteer.

Sanvitalia procumbens, 1 Fod, har lancetformede Blade, gule Blomster. Den er en Indfatningsplante.

Scabiosa atropurpurea, 3 Fod, *nana*, 1 Fod, *grandiflora*, 2 Fod, med langagtige Blade, smukke, rørformede Blomster i tætte Blomsterhoveder, variere fra Bleggrødt til Mørkpurpur. M.

Schizanthus pinnatus, 3 Fod, *humilis*, 2 Fod, *porrigens*, 3 Fod, have finneformede eller halvfinneformede Blade og smukke, læbede, spaltede, blaae Blomster i rigtblomstrende Endetoppe. *S. Priestii*, 3 Fod, har hvide Blomster, *S. Grahami*, carminrøde Blomster med guldgule og mørkpurpur Aarer. De saaes paa Mistbænk.

Schizopetalum Walkeri, 2 Fod, har lange, halvfinneformede Blade, hvide, fiintspaltede Blomster.

Scyphanthus elegans, 8 Fod, har slyngende Stængel, prægtige, citrongule Blomster, der fremkomme hele Sommeren (den er ny og sjelden). M.

Senecio elegans har bugtede, langagtige Blade, store, dobbelte, hvide, lilla, røde og mørkpurpurrøde Blomster i

store Endeklaser; de bedste dobbelte Varieteter formeres ved Stiflinger og overvintres frostfrit, lyst og tørt. M.

Silene America, 1 Fod, ornata, 1 Fod, pendula, 1 Fod, have langagtige Blade, talrige, røde Blomster.

Tagetes erecta, 3 Fod, har langagtige, tandede Blade, store, gule, dobbelte Blomster; *T. patula*, 2 Fod, har talrige Variationer i Gult og Bruunt. M.

Tithonia tagetiflora, 6—8 Fod, har aflange, hjerteformede Blade, store, pommerantsformede Blomster. M. Den plantes paa en Sydrabat.

Tolpis barbata, 3 Fod, har lancetformede Blade, gule, i Midten brune Blomster.

Trifolium incarnatum, 1½ Fod, har 3-hobede, haa-rede Blade, kjødfarvede Blomster i lange, tætte A.

Tropaeolum majus har runde, skjoldformede Blade, krybende, 10—12 Fod lange Grene og store, 5-bladede, sporede Blomster, varierende i Gult, Mørkbruunt og Skarlagen; *T. canariense*, 8 Fod, har 5-lappede Blade, gule Blomster; *T. pentaphyllum*, har femfingrede Blade, skarlagensrøde Blomster: de saaes paa Mistbænk og plantes ved en Sydmuur, 10—14 Fod.

Verbena Aubletia, 3 Fod, har aflange, tandede Blade, violetrøde Blomster i et Endeag. M.

Viscaria oculata, 2 Fod, har smukke, rosenrøde Blomster.

Xeranthemum annuum, 3 Fod, har lancetformede, graafilte Blade, røde og violette, enkelte og dobbelte udbredte Tvighedsblomster.

Zinnia elegans, 3 Fod, har bredlancet-formede, modsatte Blade, pragtfulde, store Straaleblomster, varierende i Hvidt, Gult, Violet, Carmoisin, Purpur og Skarlagen. Den saaes og behandles som *Tithonia*. *Z. multiflora*, 2—3 Fod, har gule og røde Blomster; *Z. pauciflora* og *verticillata*, 2—3 Fod, har røde og gule Blomster, c. fl.

Til at dyrkes i 6 Tommer vide Potter, for at udplantes med Klump paa de ved Afblomstring blottede Steder i

Grupperne, egne sig især Sommerlevkøier, *Aster chinense*, *Ageratum*, *Calendrinia*, *Calliopsis*, *Clarkia*, *Collinsia*, *Elychrysum*, *Escholzia*, *Gilea*, *Godetia*, *Lobelia*, *Lupinus nanus*, *Malope*, *Nemophila*, *Petunia*, *Salpiglossis*, *Scabiosa*, *Schizanthus*, *Senecio* og *Zinnia*.

Potterne bør nedgraves til Randen paa et solrigt Sted og engang imellem vandes med flydende Gjødnig.

§ 6. Perennerende Florblomster.

Flor- eller Blumist-Blomst kalder man de Planter, paa hvis Cultur tidligere er anvendt megen Tid og Bæftning, og som derfor nu ere tilstede i meget talrige Varieteter.

De udmærke sig enten ved Skjønhed eller Bæftugt, som oftest ved begge Dele, og dyrkes særskilte fra de andre Stauder paa 4 Fod brede Bede, da de deels fordrer en omhyggeligere Behandling, deels en afvigende Jordart.

Haveanemonen (*Anemone coronaria*) har en knoldet, udbredt Rod, 3dobbelte sammensatte Blade og prægtige, store, enkelte og dobbelte Blomster i alle Farver.

De paa et tørt, frostfrit Sted opbevarede Knolde lægges i Februar eller Marts; de udblødes før Røgningen 10—12 Timer i Vand og lægges 2 Tommer dybt paa 4 Fod brede Bede eller paa Grupper i Græspartiet, 6—8 Tommer fra hverandre. Den bedste Jordart er 4 Dele sortmuldet Græstørjod, 2 Dele Bladjord, 1 Deel Sand og 1 Deel forraadnet Røgjødnig; er den tilstedeværende Jord imidlertid fed og sandblandet, kan den bruges uden nogen Blanding.

Bedene maae om Efteraaret tilrettegjøres og dækkes stærkt med Blade eller Tang, da de ellers ville være frosne, naar Knoldene skulle lægges. Naar Blade og Blomster fremkomme, maa Bedet ved indtræffende Tørke rigeligt vandes om Aftenen; for at afholde heftig og vedholdende Regn, samt stærk Sol, som alt virker skadeligt paa de udsprungne Blomster, anbringer man et Rouleau over Bedet i Blom-

stringstiden, og neblader samme, naar stærke Regnsfald indtræffe, samt fra Klokken 10 til 2, naar Solen staaer stærkt paa Bedet. Naar Bladene henad Sommeren visne, optages Knoldene, tørres i Luften og bevares tørt og frostfrit til Ræggetiden. Formeringen skeer ved Røddeling og Frø. Flor-tiden indtræffer i Mai og Juni.

Ranunklen (*Ranunculus asiaticus*) har knolbede, knip=peformede Rødder, 3=deelte Blade og et 6—12 Tommer høit Skæft med pragtfulde, dobbelte, sorte, purpur, hvide, violette, gule, rosa og ildrøde Blomster i talrige Farvenuancer og Tegninger. Ranunklerne lynde en noget mere leret Jord end den, der er foreffrevet til Anemonerne, men de trives ibrigt godt i enhver nærende Havejord, men denne bør før Rægningen reoles idetmindste 3 Fod dybt, da de lange, tynde Rødder, som udgaar fra Knoldene, naae endnu dybere, naar Jorden er løs. Af denne dybe Reoling er Florets Skjønhed aldeles afhængig. Den øvrige Behandling er ganske den samme som ved Anemonen.

De store thyrsiske Ranunkler med gule og ildrøde Blomster lægges i December paa en halvvarm Mistbænk i sandblandet Bladjord; de luftes, saa ofte Veiriget tillader det, og dækkes for Frosten. Blomsterne fremkomme i April. Ved at lægge dem i 4—5 Tommer vide Potter i August, holde dem ude til October, og derpaa drive dem langsomt ved 5—6° kan man faae dem i Blomst ved Nytaarstider. Ranunkelfloret er samtidig med Anemonernes og varer 3—4 Uger; den kan forlænges ved at lægge nogle Bede 3—4 Uger jildigere.

Auriklen (*Primula auricula*) inddeles i Luycker og Engelske. Sine træffes overalt i Haverne, varierende i alle Farver, fra Hvidt til Mørkebruunt, med guult og hvidt Die, og fra 1—2 Tommer i Diameter. Disse ere de kostbareste og have foruden det hvide, pudsrede Die en grøn Farve og en derfra afstikkende Randtegning. Auriklerne forlange en løs, nærende, ikke for fugtig Jord og Beskyttelse for Middagsjolen. De plantes paa 4 Fod Bede i

1 Fod Afstand, og den bedste Jordart er 3 Dele Bladjord, 1 Deel Røgjødning og 1 Deel Sandmergel. Plantningen foretages i August; man planter lige ned til Bladene, da Stammen let slaaer Rødder. Man dækker Bedet med Blade om Efteraaret og lægger hvert andet Aar et lille Lag Gjødningsjord imellem Buskene. De engelske Aurikler dyrkes ogsaa i 4—6 Tommer vide Potter i den bestrevne Jordart, stilles om Vinteren i en kold Mistbænk, hvor de dækkes, luftes og vandes efter Behov, dog det Sidste kun meget sparsomt, og om Sommeren stilles de paa et Pottestillads med østlig Retning.

Formeringen skeer ved Stiklinger, Deling af de gamle Planter og ved Frø, som faaes i flade Kasser eller Potter i Februar eller Marts, bedækkes ikke med Jord, men med fiint, hakket Mos og holdes fugtigt. Naar man kan faae fat paa de unge Planter, ompriffles de 2 Tommer fra hverandre i Kasser, overvintres frostfrit, og udplantes næste Foraar paa Bedet. Aurikelsflore, som baade fryder Diet og Næsen, varer 2—3 Uger, og falder i April—Mai.

Georginen (*Georgina variabilis*). Denne noksom be-
kjendte Pragtplante, der med en overordentlig Skjønhed, Blomsterrigdom og Farvemangfoldighed forbinder en lang Blomstertid, har knolde, knippedannede Rødder, fannede Blade, store, taffede Smaablade og store, dobbelte Blomster i alle Farver og Tegninger af Hvidt, Guldt, Rødt, Bruunt, Violet, Purpur, Carmoisin, Skarlagen o. s. v. De om Vinteren frostfrit overvintrede Knolde udplantes i Mai, 4 Fod, fra hverandre, enten i egne Georginequarterer, imellem Buskettet paa Rabatterne, eller som Allee langs med Siderne af en Gang. Den bedste Jordart er en god, sandet, nærende Havejord; er Jorden paa Pladsen meget slet, kunne Hullerne udgraves 2 Fod dybe og brede og fyldes med en saadan god Jordart. Georginen fordrer en aaben, fri Beliggenhed og Beskyttelse for de kolde, skarpe Vinde, den maa i stærk Tørke vandes og især overbruses, forsynes med stærke, 4—5 Fod høje Stolke og jævnligt

eftersees med Anbinding. Alle visnede Blomster borttages, og der stæres i det Hele temmelig mange Blomster af Buften, hvilket vil bevirke et længere og smukkere Flor, da den store Mængde paa een Gang fremkommende Blomster vel for en kort Tid seer godt ud, men svækker Planten. Naar Frosten i November har affødet Bladene, bortstæres Stængelen 1 Fod over Jorden, man hypper en lille Jordhøi sammen over Roden og lader den ligge, saalænge Frosten vil tillade det, for at eftermodne. Denne Operation er meget vigtig og maa aldrig forsømmes, da det heldige Udfald af Overvintringen for en stor Deel afhænger af Knoldenes rigtige Eftermodning. Naar Vinteren hen i December tegner til at ville begynde, opgraves Knoldene paa en solrig Dag, tørres i Luften og placeres i Vinterquarteren, der allerbedst vælges paa de over Ildkanalen anbragte Hylde i Jordhuset. Og saa paa et godt, varmt og tæt Loft kan man med Fordeel overvintre Georginerødder, og denne Overvintring vil endog være at foretrække i de Tilfælde, hvor man ikke har en rigtig tør Plads at anvise dem i Væxt-huset. Efterat Jorden er fjernet fra Rødderne og disse godt tørrede i Luften, omgives de paa alle Sider med tørt Mos og stilles ovenpaa hinanden paa Midten af Loftet. Ved indtrædende Frost dækkes der saa stærkt med Hø, Halm eller Tang, at Frosten ikke kan naae Knoldene.

I Marts stilles Knoldene paa en halvvarm Mistbænk, og de fremdrevne Spirer afbrydes tæt ved Basis, stikkes i Smaapotter med let sandet Jord og stilles i en varm, beskugget Mistbænk, hvor de paa 8—14 Dage faae Rødder, og i Mai kunne de udplantes paa Friland. Georginesflorene begynder i Juli, er skønnest i August og September, og varer til i November. En stor Samling pragtfulde, nye Sorter faaes hos Forfatteren for 1 Mk. pr. Stk.

Hyacinthen (*Hyacinthus orientalis*) udmærker sig ligesaa meget ved sin Skønhed og Farverigdom, som ved sin særdeles behagelige Bellugt og den Væthed, hvormed den lader sig bringe i Blomst næsten til enhver Aarstid. Fri-

lands - Hyacinthen lægges i October eller November paa 4 Fod brede Bede i god, sandet, med velforraadnet Røgjødning blandet Jord; man udgraver Bedet 1 Fod dybt, lægger et Lag Gjødning i Bunden, omgraver og river denne, og affnører 4 Rader i 1 Fods Afstand, hvorpaa Røgene lægges, bedækkes med den udgravede Jord, og Bedet jevnes. Naar Frosten begynder, dækker man Bedet med gammel Barf eller Gjødning, som atter borttages i April, naar Frosten er ophørt. I Flortiden, som begynder i April og varer 3—4 Uger, opbindes Blomsterne til smaa Stokke, og Bedet beskyttes mod stærk Regn og Middagsjol ved et Rouleau af stærk Pærred. I Juli, naar Bladene visne, optages Røgene, de tørres nogle Dage i Luften og henlægges paa Bræddebjelderne i Jordhuset, hvor de udbredes tyndt. Formeringen skeer ved Rodhyngel, som tages fra de gamle Røg og behandles som disse, kun at de lægges noget tættere (6 Tommer), samt ved Frø, hvilket dog er et temmelig møjsommeligt og langvarigt Arbejde.

Til tidlig Drivning vælger man de tidligste enkelte Sorter, saasom af Røde: Hugo Grotius, Gellert, Diademe de Flore, Phoenix, Aimable rosette, Acteur; af Hvide: Don Gratuit, Grand Magnificence, Duchesse de Bedford, Grandeur triomphante, Jolie blanche, Galathée; af Blaa: Bishop of Münster, L'ami du Coeur, La bien aimée, mon bijou, Boronicus, Staten General; af Gule: Ophir, L'or végétale, Koning von Holland. Vil man drive Røgene til Blomst til Nytaar, maae de allerede i August lægges i passende, 5 Tommer brede og 6 Tommer dybe Potter saa dybt, at Spidsen af Spiren staaer lige med Pottens Rand; efter Røgningen nedgraver man Potterne 1 Fod dybt paa et tørt Sted i Haven, hvor de blive staaende, til de i Midten af November bringes paa en varm Mistbænk. Den bedste Jordart bestaaer af lige Dele Græstørvjord, Bladjord, Røgjødning og Sand; til den sildigere Drivning kan man anvende de dobbelte Sorter, og naar man lægger disse saa sildigt som muligt, samt hensesætter Potterne paa Bjelder

i en Viskjelder, kan man holde Floret tilbage, saalænge man vil, og saaledes faae blomstrende Hyacinther midt om Sommeren. Vil man drive Tulipaner og Tazetter, som i det Væsentligste behandles som Hyacintherne, lægges og behandles de som disse, dog giver man Tulipanerne noget mindre, og Tazetterne noget større Potter. Af Tulipanerne vælger man den gule, røde og hvide, samt dobbelte Duc de Toll, Tournesol med store, dobbelte Blomster o. fl. De bedste Tazetter ere: den tidlige Marsseilanske, som tilligemed Duc de Toll let kan have i Blomst til Juul, den hvide Grand primo og den gule Soleil d'or. Jonquiller og Paasfelilier kunne ligeledes drives, dog noget langsommere og sildigere end Hyacinther og Tulipaner.

Havenellikeu (*Dianthus Caryophyllus*) har en 2—2½ Fod høi, leddet Stængel, linie-lancetformede Blade og store, pragtfulde, dobbelte, vellugtende Blomster i alle Farvenuancer af Rødt, Gult, Hvidt, Rosa, Carmosin, Purpur, Bruunt og Vio, desuden stribede, schatterede og eensfarvede o. fl. a. Nelliken dyrkes bedst paa 2 Fod brede Bede med 1½ Fod Gang imellem dem, i en tør nærende Jord, der ikke indeholder friske Gjødningsstoffer. Til Pottecultur anvendes en Jordart, bestaaende af lige Dele Røgjødning, Græstørvjord og grønne Blade, der opsættes lagvis med ulædsket Kalk, omstikkes jevnligt, og efter 2 Aars Forløb kan anvendes; der tilsættes endnu før Plantningen ¼ Sand. I Mai udplantes Nellikeafslæggerne paa de tilrettegjorte Bede i 2 Fods Afstand, eller i 6 Tommer vide Potter, der paa Bunden forsynes med et Lag Potteskaar; de anbringes paa Brædestilladser, der ved Rouleauer kunne beskyttes mod Sol og Regn i Flortiden. Formeringen skeer ved Afslæggere og foretages i Juli—August. De rodfæstede Afslæggere plantes 6—8 Stykker sammen i 6 Tommer vide Potter og bevares tilligemed de gamle Potte-Nelliker i et tørt Værelse eller Værthuss, hvor nogle Graders Kulde slet ikke skader dem, hvormod Dyrvarme er dem meget skadelig. Om For-aaret vænnes de til Luften og udplantes, som sagt, i Mai.

Viser en svag Plante Blomsterstængel, maa denne borttages, da Planten derved vil gaae til Grunde. I Overvintringslocalet maa man vel vogte Planterne for Muus, som kunne afgrabe en stor Mængde Planter i en utrolig kort Tid; saasnart man mærker dem, maae de fanges eller forgives. Man kan ogsaa henplante de rodfæstede Afslæggere paa et luunt liggende Bed i 6 Tommers Afstand og der dække Planterne med Blade, naar Frosten indfinder sig. Vil man formere Nelliken ved Frø, saaes dette i April paa Mistbænk, de unge Planter udplantes i Juni paa et beskyttet Sted, hvor de behandles som Afslæggerne, og udplantes næste Foraar ligesom disse paa Bedene; de gode beholdes, medens de enkelte eller halvdobbelte strax bortkastes. Nellikefloret begynder i Midten af Juli og varer 3—4 Uger.

Fjernelliken (*Dianthus plumarius*) har en 8—10 Tommer høi Stængel, smalle, linieformede Blade og meget velugtende, stærkfyldte, hvide, mørkttegnede Blomster i mange Variationer. Den behandles i det Hele som Havenelliken, men formeres best ved Stiklinger, der gjøres i April i let, sandblandet Jord paa en halvvarm Mistbænk. En Bastardvarietet af Fjernelliken og Havenelliken, D. Anna Bolena, med $2\frac{1}{2}$ Fod høi Stængel og store, prægtigt fyldte, røde, mørkpurpur-tegnede Blomster, fortjener især at bemærkes.

De almindelige dobbelte Sorter kunne anvendes til brede Indfatninger.

Sjette Afdeling.

Kort Oversigt over de vigtigste maanedlige Arbejder
i Kjøkken-, Frugt-, Driveri- og Blomsterhaven.

Januar.

I **Kjøkkenhaven** kulegraver man, hvor saadant udfordres; man fører Gjødningen hen paa de Steder, hvor den skal bruges, og sætter den i Dynger, man dækker Artiskoffer og Aspargeser, isald det ikke allerede er skeet, ligeledes dækkes Jordbærbedene; Grøntkjeldereren eller Gruberne eftersees og dækkes ved indtræffende pludselig Frost. Frøet eftersees og renses; Erteris, Bønnestænger og andre Requisiteer forfærdiges, og Wintergravningen tilendebringes, isald det ikke allerede er skeet, og Frosten tillader det.

I **Frugthaven** kulegraves, gjødes og plantes, isald Frosten tillader det; man begynder at bestøre Æble- og Pæretræerne; de haardere Espaliertræer: Æbler, Pærer, Nødder, Ribs, Solbær, bestøres og anbindes, og Frugtkammeret eftersees jevnligt, for at bortfjerne fordærvede Frugter, som dog glemmes for at benytte Kjerneerne.

I **Driveriet** bortstaffles Gjødningen fra Mistbænkene, Jordbunkerne dækkes med Blade eller Tang, for at hindre Frostens Indtrængen. Asparges-Drivningen fortsættes, ligeledes drives Rhabarber og Strandkaal. Blomkaalsplanterne og Vintersalaten dækkes eller luftes efter Omstændighederne. Ananaslassen luftes, saa ofte Veiret tillader det og idet-

mindste $\frac{1}{2}$ Time hver 24 Timer, og Undervarmen vedligeholdes med ugentlig Fornyelse af Gjødningssomfaterne. I Ananas=Frugthuset holdes Varmen paa $16-18^{\circ}$, og man luster ligeledes der saa ofte, at Planterne idetmindste en Gang hver 48 Timer kunne astørre. Der sprøites ikke, men den fornødne Lustighed tilveiebringes ved at lade Vand fordampe paa Varmerørene eller ved at indlade fugtig Luft. Ananasfrugtplanterne ville blomstre i denne Maaned. I Slutningen af Maaneden anlægges Mistbænke til Gulerødder, Blomkaal og Melonplanter. Maatter og andre Driveregvisiter forfærdiges, og Vinduerne eftersees og udbedres.

I Blomsterhaven plantes Træer og Buske, dersom Jorden er aaben, Buske og Stander bæffes, isald det ikke allerede er skeet. I Værthuset fjernes alle bestadigede Dele, Støv og Smuds afvaskes, og Insecterne ødelægges, der vandes sparsomt, og gives lidt Luft, isald Veiret tillader det. Hyacinther, Rosentræer, Syriner o. s. v. drives.

Februar.

I Kjøkkenhaven fortsættes Arbejderne fra forrige Maaned. I en usædvanlig mild Vinter kan man, isald Jorden er beqvem, saae Carotter, Erter og Røg i Slutningen af Maaneden, som dog i vort Klima kun meget sjældent lader sig udføre før i næste Maaned.

I Frugthaven fortsættes forrige Maanedes Arbejder; Beskæringen af de haardsføre Træsorter tilendebringes, Insectæg ødelægges, og Stammer og Grene overstrygges med en tynd Kalk-Opløsning, som ødelægger Mosset og Insecthygelen. Frugtkammeret eftersees jevnligt.

I Driveriet anlægges Mistbænke til Meloner og Agurker, som plantes sidst i Maaneden. Ferstebakken anlægges, der drives Jordbær, Hindbær, Salat o. s. v.; den største Omhyggelighed iagttages, for at vedligeholde den fornødne Varme i Bænkene, for at udlade Dampen og hindre den

raakolde Lusts Indtrængen; Banding vil ikke behøves i denne Maaned. I Ananasfrugthuset gives lidt mere Lustighed, forsaavidt Planterne have afblomstret, Ananaskassen passes som i forrige Maaned.

I **Blomsterhaven** fortsættes den forrige Maanedes Arbejder, man lægger Ranunkler og Anemoner i Friland paa de om Efteraaret tilrettegjorte og dækkede Bede; der gjøres Stiklinger af Myrter, Citrus, Viburnum, Tinus, o. fl., og de varme Sommervæxter, Celosia, Gomphrene, Solanum melongena, Gossypium, Canna, Martynia o. fl. saaes paa en varm Mistbænk. Bandingen foretages meget sparsomt, og Lustningen er i denne Maaned for det Meste ophørt.

Marts.

Kjøkkenhaven: Isald Frostens tillader det, som dog i vort Klima ikke altid er Tilfældet, begynder man i denne Maaned paa Foraarsgravningen og saaer Erter, Spinat, Rørvel, Løg, Persille og Selleri, samt tidlige Gulerødder. Raalfroet saaes paa en varm Sydrabat, Selleri og Porrefrø paa en halvvarm Mistbænk; paa samme Maade saaes Basilikum og Merian til Udplantning. Strandkaal og Asparges saaes, og Aspargesbedene tilrettegjøres. Mairoer saaes i let, varm Jord, og de overvintrede Frosager: Hovedkaal, Rodvæxter, Løg, udplantes paa passende Steder og i den behørig Afstand. De overvintrede Raalplanter vænnes til Luften og udplantes, saasnart Frostens tillader det, paa en varm Sydrabat. Artiskoffer og andre dækkede Sager opdækkes; og endelig lægger man Schallotter og Hvidløg paa de dertil passende Steder.

I **Frugthaven** beskæres Blommer, Kirsebær, Frugtbusse og Vinstofte, isald dette ikke er færdt om Efteraaret. Naar Barken løsner, begynder man i Træstolen at forædle ved Bødning og Oculering, de unge Stammer omplantes, og Plantningen af Træer og Busse tilendebringes, naar den

ikke er bleven fuldført i de foregaaende Maaneder. Man vedbliver med at ødelægge Insectæg, overstryger Træerne med en Kalk=Opløsning, ifald det ikke allerede er skeet. Frugtkammeret eftersees og luftes, ifald det er fugtigt.

I Driveriet fortsættes Agurk- og Melonplantningen, Gulerødder, Blomkaal og Radiser luftes rigeligt og dækkes kun med et Lag Maatter, ifald en stærk Frost ikke gjør en stærkere Dækning nødvendig; de i forrige Maaned anlagte Ferstenbakker beplantes og holdes paa 8—9°. Jordbædrivningen skeer langsomt; Erter og Bønner drives, og Viinbakkerne anlægges. Ananaskassen tilrettegjøres til at modtage de unge Planter, som plantes sidst i Maaneden. Melon- og Agurkbænkene opdækkes i godt Veir Kl. 8, der gives 1 Fod Luft Kl. 9, 2 Tommer Kl. 10, som bliver staaende til Dækningstiden Kl. 4—4½.

I Blomsterhaven fortsættes Saaeningen af varme Getaarige, der saaes Sommerlevkøier; man bestrøer og forædler Frilandsziirbustene, og planter dem i Potte, som næste Vinter skulle drives. Georginerne bringes paa Varme, og de frembreve Skud stikkes. Der gjøres Stiklinger i Mistbænkene af en stor Mængde Capplanter, Pelargonier, Roser, Fuchsier, Heliotroper, Verbener, Salvier, o. fl. De perennerende Knolde eller løgagtige Planter omplantes og stilles varmt; de øvrige Potteplanter ompottes, ifald det behøves, der gives rigeligere Vand og Luft, og Planterne udpudsjes og opbindes. I Friland omplantes de sildigtblomstrende Stauder, og Dækningen borttages; Ziir=Bustene formeres ved Stiklinger paa et stykkefuldt Sted.

April.

I Kjøkkenhaven fortsættes den forrige Maanedes Arbejder, da Frosten ofte hindrer deres Udførelse tidligere; man planter Asparges, anlægger Peberrodsbedene og beplanter dem, begynder at stifke Asparges, saaer Rhubarber, Sa-

lat, sildige Altringham = Gulerødder, Pastinak, Rødbeder, Scorzonerer og andre Rødværter. Man lægger tidlige Kartofler (den aflebladede), valste Bønner og den næste Lægning af Skal- og Sukkererter. Artistofler og Humle udplantes, de fra Efter sommeren paa Formeringsbedene henplantede Jordbærplanter plantes paa de velgjødede Bede. Vinterkaalplanterne udplantes, og de paa Rabatterne saaede Planter udthndes og luges. Man saer Snitkaal til at afløse Grønkaalen.

I **Frugthaven** tilendebringes Forædlingen; Jerfken og Abrikotræerne beskæres, anbindes og beskyttes ved opstillede Riis mod Nattefrosten, som ellers beskadiger Blomsterne. Figentræerne afbækkes og beskæres. Morbærstiklingerne, som ere skaarne i November og indslaaede, stiftes i Potte paa en halvvarm Mistbænk. Jorden opløffres paa Muurrabatterne og imellem Træerne i selve Frugthaven. Kjerne, Stene og Rødder af Frugtforter lægges, isald dette ikke allerede er skeet.

I **Driveriet** planter man sildige Meloner og beskærer de tidlige. Gulerødderne vænnes til Luften og kunne i Slutningen af Maanededen leveres i Kjøkkenet. Rammerne lettes paa Blomkaalen, og der hyppes, naar det behøves; der gives rigelig Luft, saavel paa denne, som paa alle andre folde og halvvarme Bænke; Agurker og Meloner gives lidt mere Luft, der føres Jord paa Bænken, efter som Rødderne naae Overfladen, og gives jevnlig Vand, som maa være af samme Varmegrad som Bænken. Hindbærdriveriet sprøites og sthygges, Jerfkenbækken sthygges og holdes paa 10—12°. Viinbækken holdes paa 8—10°, som stiger med Slutningen af Maanededen, de overflødige Skud udbrækkes og de, som have Frugt, heftes til Spalieret. Salat saaes og plantes paa passende Steder, hvor der er Plads, og i Slutningen af Maanededen kan man allerede have Salatagurker. I Ananasdriveriet holdes Varmen paa 18—25° med den fornødne Undervarme, der vandes, sprøites og luftes som tidligere er angivet.

3 **Blomsterhaven** fortsættes Arbejderne fra forrige Maaned, en Deel haardsjøre Sommerværter, hvis Frø ligger længe i Jorden, saasom Adonis, Ribdersporer, Gilia o. fl., saaes paa Blivestedet; de perennerende Rabatter oplokfres, gjødes og tilrettegjøres. Haarde, perennerende og træagtige Koldhuusplanter udflyttes i det Frie i Slutningen af Maaned, og Frilandsnaaletræer omplantes. Halvvarme Sommerværter saaes paa Mistsbænke.

Mai.

Rjøffenhaven: Man lægger Stangbønner og Krybbønner, naar Kirsebærtræerne blomstre, ligeledes lægges Agurker; Erterne af første Udsæd rises, efter at være hyppede 8 Dage i Jorveien. De tidligere saaede Urtebed luges, den udplantede Raaal hakkes, Portulak og Vinterthimian saaes, og man tilendebringer Saaeningen af Vintergulersødder og af alle andre endnu ikke saaede Rodværter. Salat, Spinat, Rjørvel, Rabiser og Erter saaes hver 14de Dag, Selleri og Porre udplantes, og i Slutningen af Maaned, den udplantede Vinterhvidkaalen. Aspargesstikningen fortsættes, og Jordbærbedene forshnes med Vand, ifald stærk Tørke indtræffer.

Frugthaven: Man borttager de bageste og forreste Dine paa Espaliertræerne, saasnart de fremkomme, ligesom ogsaa andre Skud, der ere unyttige eller overflødige, Abrikosfrugterne udthndes indtil det dobbelte Antal, som man vil lade opnaae Modenhed. Alle sammenkrøllede og opblæste Blade paa Ferskentræet affamles omhyggeligt og brændes, og Træet sprøites stærkt, dog først over Middag og saa tidligt, at Bladene kunne tørre før Aften.

De unge Skud paa Viinranken udthndes og hestes, naar de ere 6 Tommer lange.

Driveriet: Vinduerne tages af Blomkaalen, som sidst i Maaned, den vil være brugelig; Melonerne, hvis Frugter ere udborede, gives sparsomt Vand og rigelig Luft; de tid-

ligste Sorter ville levere modne Frugter sidst i Maanedens; Hindbærrene og de sildigste Jordbær ere modne. I Ferskenbakken staae Frugterne paa Steen og holdes i denne Periode noget koldere ved Skygning og Rustning, Skuddene anbindes. I Vinbakken ville Druerne blomstre og holdes nu noget varmere, omtrent paa 10—12°. I Ananasdriveriet fortsættes den tidligere angivne Kultur, og man kan nogle Gange give flydende Gødning.

I **Blomsterhaven** saaer man de øvrige Sommerværter paa deres Bøgesteder; Koldhuusplanterne bringes i det Frie og Capplanterne imod Enden af Maanedens.

Der gjøres Stiklinger og Afleggere af Potteplanter og Frilandsbuske; Nellikerne udplantes paa Forbedene eller i Potter; Sommerleekspier og kjæln Sommerværter udplantes; Hyacinth-, Tulipan-, Ranunkel- og Anemonefloren beskyttes mod Solen ved Rouleauer. Alle Partier renses for Ukrud, og Georginerne udplantes paa Friland.

Juni.

Rjøffenhaven: Man luger Urtebedene, hakker og hpper Raalen og efterseer Erter og Bønner med Riis og Stænger. Aspargesstikningen ophører i Slutningen af Maanedens, til hvilken Tid man ogsaa saaer sine Vintergulerødder, botfeltste og markste Roer, sorte Ræddiker, og Efteraarsblomkaal, Salat, Rabiser, Rjørvel saaes fremdeles, den nyzeelandske Spinat udplantes paa en varm Plads, de sidste Erter lægges i Slutningen af Maanedens paa et lavt, noget fugtigt Sted. Grønkaal, Raalrabi, Rosenkaal, Salat og Endivien udplantes ligesom ogsaa spanske Løg fra Missibænk; de til Frø udplantede Rjøffenværter opbindes, og det modne Frø indsamles. Man vander i stærk Tørke, hvor saadant er nødvendigt.

I **Frugthaven** fortsættes Arbejderne fra forrige Maaned, de podede Stammer eftersees, om ikke Vaandet vil

skære ind i Barken, i hvilket Tilfælde det løsnes; Spaliertræerne eftersees med Udbrækning, Afbinding og Udtvinding af Frugterne; i Træstolen holdes Alt godt reent med Hake og Rive.

Driveriet. Mistbænkene dækkes nu ikke mere om Natten, de luftes og vandes rigeligt om Dagen; de fra Blomkaal, Gulerødder og Hindbærdriveriet erholdte Binduer anvendes nu alle til sildige Meloner, hvortil anlægges med 2 Fod frisk Hestegjødning. Midt i Maaneden kunne ogsaa Binduerne fra Agurkerne anvendes paa samme Maade. I Jerstenbassen holdes Varmen imellem $16-24^{\circ}$ ved Solens Paavirkning, der gives rigelig Luft, sproites engang imellem, og Rabatten vandes af og til; Skuddene hestes, naar de naae Glasset, og i Slutningen af Maaneden luftes lidt om Natten. I Viinbassen studses Skuddene, som nu have mødt hverandre i Midten af Bassen, senere afsnibes Geitserne over et Die, og Rankerne hester man til Spalieret, der luftes rigeligt fra Kl. 7 Morgen til Kl. 6 om Aftenen. Varmen kan være imellem $14-16$ Grader. I Ananassassen eftersees Planterne, om de behøve Impotning, der luftes og vandes rigeligt, og den fornødne Varme holdes vedlige. I Ananashuset luftes, vandes, sproites og stygges som i 4de Afd. 2det Cap. § 9 er angivet.

Blomsterhaven. Forrige Maanedes Arbejder fortsættes; Hyacinther og andre Løgværter optages; Salvier, Fuchsier, Verbener, Pelargonier o. fl. udplantes paa Grupperne. Roser og andre Frilandsbuske aflægges, Anemoner og Ranunkler optages, Neseblomster og Lerkesier faaes til Efteraarsflor. Potteplanter, især eetaarige, ompottes, de paa Bøgestedet faaede Sommerværter udtvendes, alle Blomsterværter opbindes, Bedene holdes rene for Ufrud og vandes, naar det er fornødent. Græsplainerne vandes og aflaaes jævnlige.

Juli.

Rjøffenhaven. En Deel af forrige Maanedes Arbejder fortsættes, Peberroden blottes og Sidetrævlerne borttages, Jordbærbedene udranes, og de fornødne Planter henprilles paa et fugtigtliggende Ved, for at udplantes til Foraaret, Schalotter optages, Artyderurterne affkøres, førend de gaar i Frø og tørres. Man sammenbinder Vindsalat og Endivien, og det modne Frø indsamles.

I **Frugthaven** fortsættes Sommerbestæringen og Anbindingen af Spaliertræerne, Viinranterne studses i Spidsen paa Trægrenene og 2 Dine over den sidste Drue paa Frugtgrenene; Geitser borttages, først over et Die, senere aldeles. Stikkelsbær og Ribs bevares paa Buskene eller Spalieret, ved at bedækkes med Seilbug, som hindrer Luft, Fugtighed og Insecter fra at ødelægge Bærrene. Kirsebærrene skjærmes for Fuglene ved Net eller opstillede Skræmsler. Oculationen af Steenfrugter begyndes i Slutningen af Maaneden.

Driveriet. Alle Mistbænkvinduerne ere nu anvendte til Melondyrkning med Undtagelse af et Par Vinduer til de brasilianske og den grønne og hvide Non plus ultra Agurk, som bestandig bør være under Glas. Der gives en sværere Jordart end til de tidlige Meloner og luftes og vandes rigeligt. Ferstebakken luftes nu stærkt baade om Natten og Dagen, for at Luftsens Indvirkning kan give Frugterne deres smukke Farve; sidst i Maaneden ville disse være modne, hvorpaa Vinduerne aftages. I Viinbakken fortsættes Geitsernes Bestæring og Ranernes Anheftning; midt i Maaneden vil Kjernebannelsen begynde, og der luftes derfor rigeligt. De for Ananasdriveriet i forrige Maaned angivne Regler gjælde ogsaa for denne Maaned.

Blomsterhaven. Man fortsætter Ompotningen, Afslængningen, Opbindingen og Stiklingen af Potteplanter; man begynder at oculere Frilandsbuske samt høstammede Roser og Dranger i Slutningen af Maaneden. Frøindsamlingen,

især af perennerende Foraarsblomster, begyndes og fortsættes et Par Gange om Ugen; der gjøres Stiklinger af Saftplanter, Cactus, Mesembryanthemum og af nye og kostbare Georginer. Havenelliker og Fjernelliker aflægges, omgives med en Jordkant, og vandes jævnlgt, til de ere rodfæstede. Græsplainerne slaas gjentagende Gange, Ranterne affstikkes og flippes, og alle Dele af Blomsterpartiet holdes rene for Ukrud og vanzirende Gjenstande.

August.

Kjøkkenhaven. Man fortsætter Jordbærudrønkningen og opløkker Jorden imellem Planterne; de afbaarne Ertebede afømmes, gjødes, graves og beplantes med Grønkaal, hvilket ogsaa skeer med alle andre til samme Tid ledige Jordstykker, Rødløgene optages i Midten eller Slutningen af Maaneden, tørres, aspudses og bringes paa Kostet. Vil man plante Jordbær om Efteraaret, foretages dette Arbejde først i Maaneden paa velgjødede Bede, man saaer Winterspinat paa et veljødet Stykke Jord, ligeledes Kjørvel. Winterkaalplanter henplantes i dybe Rønder og dækkes med Blade; Winterspinat saaes midt i Maaneden; Frøindsamlingen fortsættes, ligesom ogsaa alle Gravnings-, Havnings- og Reengjøringsarbejder. Selleri, Cardon og Endivien bleges. Arstiskotterne ere tjenlige til Brug og affkæres daglig, eftersom de nærme sig deres Udvikling.

Frugthaven. Man fortsætter Spaliertræernes Anbinding, og sørger for, at Grenene holdes tæt til Muren og ligge saa langt fra hverandre, at Sol og Luft kan modne dem før Vinteren. Man udthnder Ferskener sidste Gang, ligeledes Kjernefrugtsorterne, for at erholde smukke store Frugter; paa Viinrankerne udthndes Druerne, og Geitserne indstudies, ligesom og Hovedranken kan studies, isald det ikke allerede er skeet. Alle Hindbærstænglerne fra forrige Aar, som nu have modnet deres Frugt, affkæres tæt ved

Jorden, for at give de unge Skud, som skulle bære næste Aar, mere Næring. Oculationen fortsættes med Steenfrugterne: Kirsebær, Blommer, Abrikoser og Ferskener, og med Kjernefrugterne: Pærer og Æbler. De tidlige Sommerfrugter modnes og afplukkes.

Driveriet. Melonbænkene forshnes med rigelig Luftning og Vand; Udtjyding, Knibning eller Bækering skeer efter Omstændighederne. Vinduerne fra Ferskenbækken anbringes foran en Viinstof ved Muren, for at modne Druerne. I Viinbækken fortsættes Unbinding og Indstudsning af Sidskuddene (Geitser); Bærrene begynde atter i Midten af Maanedens, efter at Kjernedannelsen er forbi, at voxe, og naar man ønsker Druen tidlig moden, kan man lade Varmen stige til 18—20°. I Ananasdriveriet fortsættes Dmopotningen, naar saadant behøves, saavelsom Vanding, Sprøitning, Luftning og Vanding med flydende Gjødning; Frugterne ville begynde at modnes. Man saaer tidlig Smaaguul-Salat i Slutningen af Maanedens, paa en afbrugt Melonbænk, til Vintersalat.

Blomsterhaven. Oculationen fortsættes, der gjøres Stiklinger af nhyollandste Planter Erica, Melaleuca, Eparis, Diosma, o. fl. under Glasflokker. Frilands-Løgværterne, Keiserkroner, Lilier, Narcisser omplantes, Hyacinther til tidlig Drivning lægges. I Slutningen af Maanedens indplantes de i Friland udplantede Potteplanter, forsaavidt man vil bevare dem. Frøindsamling, Vanding og Reengjøring fortsættes.

September.

Rjøkkenhaven. Man fortsætter Optagningen af Rødløg, lægger Kartoffelloget, indsamler Humlen, og begynder i Slutningen af Maanedens at optage Gulerødder. Man saaer Rjørvel og Rjørvelroe, fortsætter Blegningen af Selleri, Cardon og Endivien og omplanter de perennerende

Kryderurter og Salatarter, forsaavidt en saadan Omplantning er fornøden. Frøindsamlingen og Reengjøringen af Bede og Gange fortsættes. Vinterkaalplanterne plantes i 6 Tommer dybe Rønder, 6 Tommer fra hverandre. Man saaer Kapunzel.

Frugthaven. Man fortsætter Spaliert træernes Anbinding og borttager det ved de foregaaende Indstudsninger tilbageblevne Stykke (et Die) af Geitsen paa Viinranterne, da Hovedoiet paa Sommerfuddet nu er styrket nok og ikke saa sildigt driver frem. I varme Sommere beskyttes Druerne for Vesper og Fluor ved tynde Gazepunge, hvori Klaserne anbringes. Frugtafplukningen af Sommer- og Efteraarsfrugten fortsættes, og Frugten bringes i Frugtkammeret, hvor der luftes, saalænge den fæder.

Driveriet. Efterhaanden som Melonvinduerne tømmes, bringes Vinduerne i Huus, og Jorden føres hen paa den, til Jordmagasin bestemte Plads, hvor den opsættes i en spids Bunke; Rammerne optages og tjæres, efter at de ere tørrede vel i Solen, og stilles ovenpaa hverandre paa et passende Sted. Man saaer Vinterblomkaal paa en afbrugt Melonbænk og henplanter den i forrige Maaned saaede Vintersalat i 1 Fods Afstand paa et saadant Bed. I Viinbalken vil den hvide van der Lahn og Perlebruen modne først i Maaneden, medens Frankendaleren først vil modne i Slutningen. De afbaarne Ananasplanter, som man ikke behøver til Moderplanter, bortkastes for at skaffe Plads i Frugthuset. Dette tilrettegøres i Slutningen af denne eller i Begyndelsen af næste Maaned og Følgeplanterne fra Ananaskassen indflyttes.

Naar Ferstentræet i Ferstebalken taber sine Blade, optages det og henplantes ved en Muur, for atter at vinde Kræfter. Vinduerne tages af Viinbalken, naar Druerne ere modne, med mindre man vil opbevare dem der for længere Tid, og Ranterne anbindes til Muren. Blomkaalplanterne henprilles paa en afbrugt Melonbænk i 2 Tommers Afstand.

Blomstervhaven. Man fortsætter Indplantningen af Væg-

værter og Stauder til Dribning og begynder at lægge Hya-
cinther, Tulipaner, Tazetter, Jonquiller og Crocus i Friland.
De rodfæstede Nellikeafleggere plantes enten i Potte eller
6 Tommer fra hverandre paa et beskyttet Bed. En Deel
af de kjælnere Potteplanter bringes i Huus. Frøindsamlin-
gen fortsættes; de tidligblomstrende Stauder omplantes.
Georginen eftersees med Opbindning og Udpudsning.

October.

Kjøkkenhaven. Man fortsætter en Deel af forrige
Maanedes Arbejder, bortstaffer Erteriis og Bønnestænger
samt Humleraster og opstiller dem paa de dertil bestemte
Steder. Alle Rodværter optages, aspudses og indslaaes paa
dertil udgravede Bede eller i Kjeldere. Alle tomme Jord-
stykker renses med Skuffejern og Rive og vintergraves efter
Tid og Leilighed. Bladene paa Strandfaal og Rhabarber
affkøres, og Bedene dækkes med Gjødning. Artiskokkerne
bindes sammen i Toppen, og der hyppes Jord til dem.
Man fulegraver leilighedsviis, hvad der behøves, tilende-
bringer Frøindsamlingen og omstifter Compostdyngerne i
Jordmagasinet. I fald Jordbunden tillader det, lægger man
Schalotter og Hvideøg, Perleøg omplantes.

Frugthaven. Frugtafplukningen foretages daglig i tørt
Veir, efterat Solen har astørret Nattedugen. De modne
Druer og de sildige Efteraarsblommer (Kathrineblommer,
Coes golden drop, Imperatrice) afplukkes med Stilkene og
ophænges paa Seilgarnsnoore tæt ved Vinduerne i et mod
Syd beliggende Værelse, hvor de kunne holde sig i nogle
Uger, og hvorved de bethdeligt vinde i Velsmag. Saa snart
Bladene falde af, planter man Blomme- og Kirsebærtræer
samt Frugtbuske, og fulegraver og tilbereder Rabatter til
Spaliertræer. Man sørger for i Frugtkammeret at lægge
hver Sort for sig, og at de tidlige Sorter bruges, inden
de fordærve, at Frugterne ikke ligge for tykt, og at ingen

Sort afplukkes, inden den løsner fra Grenen. De finere Vinterfrugter vedligeholdes deres Saftighed og aromatiske Smag til langt ind i Mai og Juni ved at afplukkes, naar de ere aldeles modne, hvorefter de nedlægges lagvis i en Kasse med aldeles tørt, fint Bakkesand; Kassen hensesættes i Frugtkammeret og røres ikke, før end man vil bruge Frugterne.

Driveriet. De silbige Meloner bringes til Modenhed ved at give varme Omsatser om Bænkene; Salat og Blomkaalplanter lufte sig rigeligt, disse bedækkes kun med Vinduer i stærkt Regnveir og om Natten. Mistbænkjorden og de afbrugte Kammer bortskaffes. Ifald Følgeplanterne ikke i forrige Maaned ere bragte i Ananas-Frugthuset, da skeer det i denne Maaned; Vandingen og Sprøitningen bliver sjældnere, men Varmen søger man ved de til vor Raadighed staaende Midler at holde paa den angivne Høide; navnlig: Jordvarme 25—30° og Luftvarme 18—20°; Luftning foretages, saa ofte Veiret tillader det.

Blomsterhaven. Potteplanterne bringes i Huus, Lægningen af Frilandsgviblerne tilendebringes, man omplanter Stauderne og Birkbustene, naar de have tabt Bladene. Frøindsamlingen tilendebringes, og man begynder at drive tidlige Tulipaner og marseillanske Tazetter. I Slutningen af Maanedebn afføres Georginerne 1 Fod over Jorden, og denne hyppes over dem, for at Knoldene kunne eftermodne.

November.

Rjøffenhaven. Rjøffenværternes Opgravning og Indflaaning tilendebringes, Vinterhovedkaalen afblades paa en klar Dag, optages, sættes med Støffen i Veiret paa et tørt Sted og bedækkes med 1 Fod Jord, naar den efter nogle Dages Forløb er vel tørret. Vintergravningen og Kulegravningen fortsættes, Artiskokkerne dækkes, naar Frosten begynder, Jordbærbedene gives et jævnt Lag Mistbænkjødning; man sørger for at have Dækningsmaterialierne paa rede

Haand til Grønkulerne, og hvor Dækning ellers behøves, da en pludselig Frost paa 6—8° ofte kan indtræffe i denne Maaned. Peberrod optages og nedslaaes i Kjelderen.

Frugthaven. Alle Sorter haarde Frugttræer plantes saavel i Frugthaven som ved Murene, Viinranterne befkæres og dækkes, isald dette skulde antages at være nødvendigt, ligeledes kunne de haarde Frugter befkæres, naar det ansees for nødvendigt at spare den størst mulige Mængde Saft.

De endnu ikke modne Druer affkæres med et lille Stykke Træ af Grenen og ophænges i et varmt Bærelse eller Kjøkken, hvor de ville vinde betydeligt i Godhed. Figentræet bøies ned til Jorden og dækkes med Blade o. s. v. Frugtkammeret eftersees, de fordærvede Frugter bortfjernes, og der gives rigelig Luft, for at fjerne Fugtigheden.

Driveriet. Der luftes og dækkes efter Omstændighederne paa Salat- og Blomkaalsvinduerne; man begynder at drive Asparges i Friland; Gjødningen fra Mistbænken føres ud paa Kjøkkenhave-Quartererne. Ananas-Følgeplanterne kunne i denne og den følgende Maaned uden Skade holdes paa 8—12°, dog saaledes, at den overflødige Fugtighed regelmæssig fjernes; i Frugthuset holdes 16—20° og der gives tør og fugtig Luft, saa ofte det behøves.

Blomsterhaven. Buske og Træer omplantes, Resten af Stauderne omplantes, Georginknoldene optages, tørres og placeres paa et tørt, frostfrit Sted, de indflyttede Potteplanter luftes og eftersees jevnligt; Buske og Stauder, som behøve Dækning, forsynes dermed, Hyacinther drives, og Bedene til Ranunkler og Anemoner tilrettegjøres og dækkes.

December.

Kjøkkenhaven. Vintergravningen og Rølegravningen tilendebringes, ligeledes dækkes de Planter eller Bede, som endnu ikke ere blevne færdige i forrige Maaned, der gives Luft paa Grøntsagerne i mildt Veir, Trøet renses og be-

vares i Værredspofer, til det skal bruges, der bindes Kurve, og Værftøiet istandsættes, hvor saadant behøves, nye Riber, Skovle og Trægrebe forfærdiges; den blegebe Selleri, som bliver staaende ude, dækkes med Blade eller Straa.

Frugthaven. Træplantning og Træbestøring fortsættes, Rølegravning, hvor saadant behøves, tilendebringes; Frugtkammeret eftersees med Luftning, og de bestabigede Frugter bortffjernes.

Driveriet. Salaten og Blomkaalen luftes rigeligt i mildt Veir og dækkes i Frostveir, der vandes ikke, og Vin-duerne holdes aldeles tætte, for at hindre Dryp; Resten af Mistbænkjødningen bortskaffes, Aspargesdrivningen fortsættes, og Maatter og andre Driverirequisiter forfærdiges.

Blomsterhaven. Blomsterpartierne vintergraves; Plantningen af Træer og Buske tilendebringes. Man driver Hyacinther og efterseer Potteplanterne, bortffjerner visne Blade og vander sparsomt, Værthuset luftes i mildt Veir og dækkes omhyggeligt i Frostveir.

Register.

A.

	Pag.
Abelia	373.
Abrifostræ	227.
— dets Drivning	279.
Abutilon	381.
Acacia	373.
Acacia, rød-blomstrende	405.
Acanthus	420.
Achillea	416, 424.
Achimenes	357.
Aconitum	413, 416.
Adamia	381.
Adonis	409.
Afjugging	143.
Agapanthus	358.
Agaricus	302.
Ageratum	382, 425.
Agrostemma	425.
Agrostis	48.
Agurter	93.
— dets Drivning	294.
Akebia	381.
Alchemilla	424.
Allamanda	368.
Allium	89, 416.
Alloplectus	358.
Alona	381.
Alonzoa	381.
Asperose	380.
Alstroemeria	358.
Althea	420.
Alyssum	410, 424.
Amaranthus	396, 425.
Amaryllis	359, 422.
Amicia	382.
Amobium	425.
Amorpha	399.
Ampelopsis	407.
Amygdalus	222, 399.
Ananasdyrkning	271.
Anagallis	382.
Andromeda	373.
Anemone ...	411, 422, 423, 424.
Anethum	103.

	Pag.
Anis	104.
Anlæg af Haven	57.
Anoda	425.
Anomatheca	359.
Anthemis	103.
Anthericum	411.
Anthyllis	424.
Anthirrhinum	382, 422.
Aphelandra	368.
Apium	98.
Appelsintræ	284.
Aquilegia	411, 413, 424.
Arabis	409, 424.
Aralia	374.
Araucaria	374.
Arbeidskraften beregnet	38.
Arbutus	374.
Aristolochia	407.
Arnica	424.
Artemisia	97, 103.
Arundinaria	399.
Asarum	423.
Asclepias	416, 420.
Asparagus	116.
Asparges	116.
— dets Drivning	301.
Aspargesærten	116.
Aspargesstaa	85.
Aspargesalat	96.
Asperula	423.
Asphodelus	420.
Aster	420, 422, 425.
Atriplex	100.
Artijfeffer	120.
Aucuba	374.
Auriflen	435.
Azalea	327.

B.

Balsamina	396.
Batter til Plantedyrkning ...	317.
Baptisia	414.
Barbarea	413.
Bartringen, dens Virkninger .	12.

	Pag.		Pag.
Bartonia	426.	Calendula	426.
Basilicum	102.	Calliopsis	426.
Begonia	359, 368.	Calochortus	361.
Bejaria	374.	Caltha	411.
Bellis	409.	Calychantus	400.
Benthamia	374.	Calystegia	416.
Berberis	374, 400.	Camassia	361.
Beta	106.	Camellia	332.
Betonica	416.	Campanula .. 414, 416, 420,	424.
Bignonia	400.	Canna	361.
Bladenes Virkſomhed	13.	Cantua	374.
Bladjord, dens Anvendelſe ...	324.	Caprifolium	408.
Bladfaal	87.	Capsicum	102, 396.
Blegſot	28.	Cardamine	411.
Blodbøg	407.	Cardon	97.
Blodſvrtning	29.	Carum	103.
Blomfaal	83.	Carotter	104.
— dens Drivning	297.	Carpinus	400.
Blommetræ	231.	Carthamus	426.
— dets Drivning	280.	Castanea	245.
— det dobbeltblomſtrende	404.	Castilleia	383.
Blomſten, dens Bygning etc. .	15.	Catananche	421.
Blomſterhavens Anlæg	306.	Ceanothus	400.
— dens Vedligeholdelſe .	315.	Celastrus	408.
Bomarea	360.	Celosia	396.
Borago	98.	Ceſſeævet	11.
Bouvardia	382.	Celsia	426.
Brachycoma	426.	Centaurea	416, 424, 426.
Brassica	83.	Centranthus	426.
Briza	426.	Centropogon	369.
Bromelia	271.	Cephalanthus	400.
Browallia	396.	Cerastium	424.
Broccoli	85.	Cerinth	427.
Brugmansia	382.	Cestrum	383.
Bruunfaal	88.	Chaenostemma	427.
Brøndkarſe	98.	Chaenostes	383.
Buſſe, blomſtrende	399.	Championer	302.
— rankende	407.	Charieis	427.
Bulbocodium	409.	Cheiranthus	345, 427.
Bunium	111.	Chelone	416.
Buphtalmum	420.	Chenopodium	100.
Bjelgfrugt	113.	Chionanthus	400.
Bærfrugt	236.	Chirita	369.
Bønner	114.	Chrysanthemum	335, 427.
— deres Drivning	298.	Chrysocoma	422.
C.		Cichorium	96.
Cactus	369.	Cineraria	337.
Cacalia	426.	Cissus	369.
Caladium	360.	Cistus	375.
Calampelis	382.	Citrontræ	284.
Calandrina	426.	Citrus	282.
Calceolaria	329.	Clarkia	427.
		Classification af Bærterne ...	33.

	Pag.		Pag.
Clematis . . .	393, 408, 417,	Dioscorea	112.
Cleome	397.	Diplacus	384.
Clerodendron	383.	Dodecatheon	414.
Clianthus	383.	Doronicum	409.
Clintonia	427.	Dracocephalum . .	421, 428, 414.
Cochlearia	97, 122.	Draining	50.
Colchicum	422.	Doucin. Varietet af Paradiis-	
Coleus	369.	æblet	148.
Collinsia	427.	Driveriet	246.
Columnnea	370.	Dvergtræers Tiltræfning og	
Colutea	400.	Beskæring	152.
Compositbyngen	45.		
Convallaria	411, 424.		
Convolvulus	427.		
Coreopsis	421.		
Coriander	104.		
Coriaria	401.		
Cornus	401.		
Coronilla	401.		
Corraea	375.		
Corydalis	412.		
Coryllus	245.		
Cosmea	427.		
Cotula	427.		
Crambe	119.		
Crataegus	401.		
Crocus	409, 423.		
Cucumis	93, 294.		
Cucurbita	94, 285.		
Cuphea	384, 427.		
Cydonia	221, 393.		
Cynara	97, 120.		
Cynoglossum	409, 427.		
Cyperus	111.		
Cypripedium	414, 424.		
Cyrtanthera	370.		
Cyclamen	361.		
Cytissus	401.		
Czackia	412.		

D.

Daphne	375.
Daubentoniana	384.
Daucus	104.
Delphinium	417, 427.
Deutzia	393, 401.
Dianthus	414, 417, 424.
Dielytra	414.
Digitalis	417, 424.
Dito	104.
Dictamnus	414.
Diosma	375.

E.

Echinops	421.
Eleagnus	402.
Elephantsnabel	397.
Elychrysium	428.
Endivien	96.
Engelsk Spinat	101.
Epacris	376.
Epimedium	412, 424.
Eranthemum	370.
Eranthis	409.
Erica	376.
Ervum	115.
Eryngium	421.
Erysimum	428.
Erythrina	361.
Escallonia	377.
Escholzia	428.
Æstragen	97.
Æspaliertræers Tiltræfning . .	152.
Eucharidium	428.
Eucnide	397.
Eucomis	362.
Eupatorium	423.
Euphorbia	370.
Eutaxia	377.
Æghedæblomst	428.
Eutoca	428.
Evolvulus	384.

F.

Fagus	407.
Fedia	97.
Fennikfæl	103.
Ferisentræet	222.
— dets Beskæring	154.
— dets Drivning	255.
Ferraria	362.
Festuca	48.

	Pag.
Ficus	244.
Fitzroya	402.
Fjerneliken	440.
Figentræet	244.
— dens Drivning	281.
Fleeraarige Kjøffenvægter	116.
Florblomster	327.
— perennerende	434.
Formering ved Stiklinger	143.
— ved Afslæggere	143.
Forsythia	402.
Fortunei	402.
Forædling	134.
Franciscea	370.
Fragaria	123.
Fritlandsblomster perennerende	409.
— som blomstre i April	409.
— — — i Mai	411.
— — — i Juni	413.
— — — i Juli	416.
— — — i August	420.
— i Septbr. og Octbr.	422.
— som trives i Skugge	423.
— paa høie tørre Steder	424.
— eetaarige	425.
Fritlandsbuske	399.
Fritillaria	424, 412.
Frugtbustes Beskæring	158.
Frugtdannelsen	15.
Frugtdriveriet	255.
Frugtmodningen	15.
Frugtræets Beskæring	150.
Frøavl	78.
Frøets Spiring	7.
Fuchsia	338.
Fumaria	424.
Funkia	423.

G.

Gaasehalehatten	75.
Galanthus	424, 409.
Galinsoga	428.
Gangenes Anlæg	63.
Gardenia	370.
Gardoquia	384.
Galphimia	377.
Gaura	428.
Genista	402.
Genethyllis	378.
Gentiana	412, 415, 417.
Georgina	436.
Geranium	424.

	Pag.
Gesneria	363.
Geum	424, 417.
Gilia	428.
Gjødning	44.
— dens Anvendelse	69.
Gladiolus	364, 412.
Gleditschia	402.
Gloxynia	364.
Godetia	428.
Goldfussia	371.
Gomphrena	397.
Granatræ	395.
Grammanthus	428.
Gravning	69.
Grundtegning til Haven	59.
Grønfaal	87.
Græskar	94.
Græsplainers Anlæg	314.
Græstørvejrd	324.
Grønfelddriveriet	294.
Guleroden	104.
— dens Drivning	300.
Gummiflob	27.
Guldenlaf	347.
Gynarium	400.

H.

Habrothamnus	385.
Hanefam	396.
Hæsfelnsbødder	245.
Hæveanemonen	434.
Havenelliken	439.
Havens Beliggenhed	51.
Havreroden	108.
Hebecladus	385.
Helianthemum	402.
Helianthus	111, 423, 428.
Heliophila	397, 428.
Heliotropium	385.
Helleborus	409.
Hemerocallis	417.
Hemimeris	381.
Hesperis	415, 412.
Hibiscus ...	364, 371, 402, 428.
Hieraceum	417.
Hjertenskrud	103.
Hindbærbuxten	243.
— dens Drivning	293.
Hoya	371.
Hønningdug	28.
Hortenfia	393.
Hovedfaal	86.

	Pag.		Pag.
Humle	121.	Kaalrabi	88.
Humulus	121.	Kalkjorden	43.
Huusløg	424.	Kalmia	378.
Hvidkaal	86.	Kameelblomst	103.
Hvidløg	92.	Kampfertræ	378.
Hvidtorn	54.	Karje	97.
Hyacinth	410, 437.	Kartofler	108.
Hyacinthus	410.	Kastanietræ	245.
Hyoseyamus	410.	Kaiserfrøne	412.
Hydrangea	393.	Kennedya	385.
Hypericum	402.	Kerria	394.
Hyssopus	103.	Kjernerugter	161.
Høngealm	407.	Kjærlighedsæble	102.
Høngealf	407.	Kirsebærtræet	229.
Høngebøg	407.	— dets Drivning	279.
Høngeeg	407.	— det dobbeltblomstrende	404.
Høistammede Frugttræers Til- trækning	150.	Kjæftenhavens Inddeling	67.

J.

Jasminum	377.	Kjorvel	107.
Iberis	429.	Kjorvelroe	107.
Jisplantespinat	101.	Kjæmpeasparges	119.
Ilex	403.	Kjæmpemaïs	400.
Impatiens	371, 397.	Kochleare	97.
Indfatningsplanter	310.	Koelreuteria	403.
Indigofera	394.	Kommen	103.
Indbegning om Haven	53.	Korneelkirsebærtræ	235.
Ionopsidium	429.	Krybbønner	115.
Jordarterne	39.	Krusemynte	103.
Jordbær	123.	Kræft	26.
— deres Drivning	291.	Krydcurter	101.
Jordhuse til Overvintring af Planter	317.	Kugleacacia	405.
Jordæbler	111.	Kuglegravning	64.
Jordkastanier	111.	Kulspre, dens Nytte	8.
Jordloppe	89.		
Jordmandler	111.		
Jordmagasin	58.		
Jordnødder	111.		
Jordbarmen, dens Gavnlighed	24.		
Ipomaea	364, 429.		
Iris	410, 412, 415.		
Isoloma	365.		
Isop	103.		
Juglans	244.		
Justitia	371.		
Ixia	365.		

K.

Kaalfamilien	83.	Lactuca	95.
Kaalformen	87.	Kaktus	95.
		Lamium	412.
		Lantana	394.
		Lathyrus	111, 417, 424, 429.
		Lavendula	103.
		Lavatera	429.
		Lavendel	103.
		Laurbærtræ	378.
		Laurus	378.
		Lechenaultia	385.
		Leerjorden	41.
		Leontodon	97.
		Lepidium	97.
		Leptosiphon	429.
		Levfrø	345.
		Leuceria	429.
		Leucothea	378.

	Pag.		Pag.
Leucocym	410, 423.	Martynia	397.
Libocedrus	403.	Maurandia	386.
Ligustrum	403.	Meelbug	27.
Lilie	365.	Meelspinat	100.
Lilieconval	411.	Melaleuca	378.
Lilium	365, 417	Melissa	103.
Limnanthus	429.	Melonen	285.
Linontræ	284.	Menispermum	408.
Linaria	424.	Mentha	103.
Lindser	115.	Merian	101.
Linum	371, 429.	Mesembryanthemum	101.
Lippia	394.	Mispel	222.
Liriodendron	407.	Metrosideros	379.
Lobelia	365, 429,	Mimosa	397.
Lolium	314.	Mimulus	367.
Lonicera	403.	Mirabilis	430.
Lopezia	429.	Mistbænkens Anlæg	250.
Lophospermum	386.	— dens Pæning	252.
Libocedrus	403.	Mespilus	403, 222.
Lotus	116.	Mitraria	386.
Lustfugtigheden	20.	Monarda	415, 421, 424.
Lugning	75.	Norbætræ	243.
Lupinus	418, 430.	Morus	243.
Lycopersicum	102.	Mos paa Frugttræer	30.
Lyonia	378.	Moscara	430.
Lycium	386, 408.	Mosrose	354.
Lychnis	366, 412,	Mulbjorden	43.
Lynqarter	376.	Muldboarpen	30.
Lynqjorb	324.	Murrabatternes Anlæg	64.
Lysimachia	415, 424.	Musa	281.
Lystbuse	310.	Nynte	103.
Lythrum	418.	Nyrte	379.
Læ for Haven	51.	Myrtus	379.
Løgfamilien	89.		

M.

Maanedsrabiser	89.
— deres Drivning	300.
Maanedstroser	351.
Macromeria	366.
Madia	430.
Magnolia	378.
Mahernia	386.
Mahonia	403.
Malope	430.
Malva	430.
Malsurt	103.
Mandelgræskar	95.
Mandeltræ	235.
Mandrola	367.
Manulea	430.
Martsviol	355.

N.

Narcissus	410.
Natviol	412.
Nemesia	430.
Nemophila	430.
Nerium	379.
Nicotiana	430.
Nierembergia	386.
Nigella	431.
Niesflering	37.
Nolana	431.
Nødsfrugt	244.
Nyzeelandst Spinat	100.

O.

Ocymum	102.
Oculation	135.

Oenothera	107, 421, 431.
Omplantning	134, 323.
Opbevaring af Kjøffenvæxterne	76.
— af Frugterne.....	162.
Orangetræet	282.
Origanum	101.
Ornithogalum	412.
Orobis	410, 424.
Osbeckia	387.
Oxalis	421.
Oxypetalum	371.

P.

Paeonia	415, 412, 394.
Papaver	418, 431.
Paratissæble	148.
Parvitræ	405.
Passiflora	387, 372.
Pasfionsblomst	387.
Pastinak	106.
Pastinacca	106.
Pavia	404.
Paulownia	404.
Peberrod	122.
Pelargonium	342.
Pentarrapha	372.
Pentas	372.
Pentastemon	387, 418, 421.
Periploca	408.
Perlebønner	115.
Perfille	105.
Petunia	388.
Phacelia	431.
Phaseolus	114, 431.
Philadelphus	404.
Philibertia	388.
Phlox	410, 413, 418, 421.
Phyllica	379.
Pibetæg	92.
Pimelia	379.
Pimpinella	104.
Pimpinelle	97.
Pisum	113.
Pittosporum	380.
Plauering af Jordfladen	47.
Plantejord	323.
Planing	74, 159.
Platanus	407.
Plumbago	388.
Pedevox	142.
Podning	138.
Podolepis	431.

Polemonium	Pag. 415.
Polygala	388.
Polygonum	431.
Pomerantztræ	284.
Porrelæg	91.
Portulak	101.
Portulacca	101, 431.
Potentilla	404, 419.
Poterium	97.
Potteplanter	321.
— deres Pasning om Vinteren	322.
— deres Formering	326.
— Isg- eller knolbeagtige...	357.
— varme eller halvvarme...	367.
— stedsgrønne	373.
— tyndbladede Capplanter ..	381.
Potteplanter eetarrige	395.
— løvfældende	392.
Prepusa	372.
Primula	389, 410, 424.
Prunus	404.
Ptelea	404.
Pulmonaria	410.
Punica	395.
Puurlæg	92.
Pyrethrum	423.
Pyrus	405.
Pærettræet	189.
— det dobbeltblomstrende..	405.

Pæreforter:

Ambrosia	199.
Althorp Crassane	203.
Ashton Town	216.
Barland	202.
Bergamotte afmindefig	210.
— den ægte store Sommer	199.
— Brocas	210.
— Crasane	214.
— Canjel's	210.
— Eftersaars	210.
— Paaffe	221.
— Thouin	215.
Beurré, Alexander	207.
— Beauchamp	208.
— blanc	205.
— Capiaumont	206.
— d'Angleterre	201.
— d'Argenson	208.
— d'Hollande	207.
— du'Quesne	201.
— Diel	207.
— Gris	206.

	Pag.		Pag.
Beurré, Gris d'hiver	208.	<i>L'Epargne</i>	195.
— <i>d' Hardenpont</i>	219.	Le Roi's Kassepære	204.
— d'Hardenpont de printemps	216.	L'Epine d'hiver	217.
— Napoleon	206.	Longland	202.
— Rancé	217.	Louise bonne of Jersey	204.
— Romain	200.	Magdalene, den store	194.
— rouge	206.	— den grønne Sommer	194.
— van Marum	205.	— den lille Sommer	194.
— <i>d'été</i>	196.	Mounapæren	218.
— van Mons	216.	Mandelpæren	201.
Biskopspæren	202.	Margrethepæren, den ægte ...	194.
Bezy de Chaumontel	220.	— den store	194.
— d'Héri	211.	Marie Louise	204.
— de la Motte	209.	Mouille bouche	198.
Bon chretien d'été	201.	— <i>d'automne ronde</i>	198.
Borupspæren	194.	Mustatellerpæren den lange	
Boses Kassepære	215.	Sommer	198.
Carmeliter Citronpæren	194.	Mustatellerpære fortsatlet ...	196.
Cassolet	197.	— Roberts	195.
Catillac	218.	Oldfield	202.
<i>Citron des Carmes</i>	194.	Onkel Peters Pære	204.
Citronpære, den grønne Som-		Peterspære, den store	199.
mer	195.	Poire d'Amboise	214.
Colmar Souverain	208.	Preuls Colmar	213.
— d'été	212.	Pundpære	215.
— d'hiver	214.	Ræddispæren	196.
Coloma d'automne	209.	Rousselet de Rheims	200.
Comte de Lamy	212.	<i>Roi de Wurtemberg</i>	219.
Den gode graae	197.	Saint Germain	217.
Die Regentium	208.	Salisbury	203.
Diamantpæren	210.	Seckle	205.
Duchesse d'Angoulême	212.	Shobden Court	197.
Eywood	212.	Smørpære, den graae	
Flemish Beauty	211.	Sommer	197.
Forepæren	214.	— den graae Høst ...	206.
Franchipane d'été	199.	— den røde Høst ...	206.
Graapæren	197.	— den hvide Høst ...	205.
Glout Morceau	219.	— den hollandske ...	207.
Gresse morte	203.	Soldat Laboureur	220.
Hacons incomparable	215.	Sommer Dechantpære	196.
Henri quatre	216.	Sommertorn, den røde	197.
Herrepære, den gule Sommer	199.	Sparbirne	195.
Hoyerswerdaer, den store grønne	195.	Summer franc real	205.
Jagtspæren	218.	Staunton	210.
Jomfrupæren, den store	198.	Taffelpære den fyrstelige	197.
Reiserindepæren	195.	Tresor	219.
Kloffe pæren, den sachsise ...	211.	Urbaniste	211.
König v. Bayern	208.	Uvedales, Saint Germain ...	219.
Kronprinz Ferdinand v.		Wallée franche	200.
Öesterreich	219.	Venuspæren	196.
La Doyenne gris	209.	Wilhelmine	213.
L'Ambrette d'hiver	213.	Williams Bon Chretien	200.
<i>La Souveraine</i>	208.	Vinterpære Nelis	220.

Vinterpære, den Grumfover..	Pag. 219.
Yves	210.

Q.

Quinoaspinat	100.
Qvædetræet	221.

R.

Rankebærter	407.
Ranunklen	435.
Ranunculus..	367, 413, 415, 424.
Rapnzæl	97, 107.
Raphanus	89.
Regnens Virkninger	56.
Reolingen	64.
Reseda	431.
Rejerveplanter til Haven	309.
Rhabarber	120.
— dens Drivning	302.
Rheum	120.
Rhodanthe	432.
Rhodochiton	391.
Rhododendron	380.
Rhus	405.
Ribes	405, 242.
Ricinus	431.
Ridderspore	427.
Rodforraadnelse	29.
Rodbærter, toaarige	104.
— flereaarige	107.
— knoldeagtige	108.
Robina	405.
Ror	88.
Roffambolleføget	92.
Rosa	348, 408.
Rosenfaal	88.
Rubus	243.
Rude	103.
Rudbeckia	419, 422, 432.
Ruellia	372.
Rumex	101.
Ruta	103.
Ræddifer	89.
Rødbede	106.
Rødfaal	88.
Rødløg	89.
Røddernes Functioner	8.
„Rør mig ei“	397.

S.

Saaening	71.
Sabatia	390, 397.

Salat	Pag. 95.
— dens Drivning	299.
Salpiglossis	398, 432.
Salvia	102, 389, 432.
Salvie	102.
Sandjorden	39.
Sanguinaria	410.
Sanvitalia	432.
Saponaria	424.
Sar	102.
Satureia	102.
Savoiskaal	86.
Saxe gothaea	405.
Saxifraga	410, 413, 424.
Scabiosa	432.
Schalotteløg	92.
Scandix	107.
Schizanthus	398, 432.
Schizopetalum	432.
Scilla	411, 424.
Scorzonera	107.
Scorzonerroden	108.
Scutellaria	390.
Scyphanthus	398.
Sedum	415, 424.
Selleri	98.
Sempervivum	424.
Senecio	432.
Sennep	98.
Silene	424, 433.
Silphium	422.
Sinapis	98.
Siphocampylos	390.
Sisymbrium	98.
Sisyrinchium	419.
Sium	108.
Skadelige Dyr	30.
Slaaentorn, dobbelt blomstr. ..	404.
Sneebolletræ	406.
Snitfaal	88.
Snitfaal	96.
Solbærbuxten	242.
Solanum	102.
Soldanella	411.
Sollya	380.
Solidago	423, 422.
Sollysets Nytte	19.
Solsikke	428.
Sommerlevksi	345.
Sommerbærter	425.
Sorte Been hos Frøplanterne ..	29.
Spanff Peber	102.
Sparmannia	390.

Wisteria	Pag. 408.
Wulfenia	420.

X.

Xeranthemum	433.
-------------------	------

Y.

Yams	112.
------------	------

Z.

Zanthorhiza	407.
Zauschneria	392.
Zea	400.
Zinnia	433.

Æ.

Æbletræ	161.
— det dobbeltblomstrende	405.

Æbleforter:

Abrahamsæblet	170.
Alexandersæblet	166.
Alfriston	172.
Antmandsæblet	173.
Asiracan, hvid	164.
Augustæblet, rød	164.
<i>Aporta nalisia</i>	166.
Beachamwell Seedling	183.
Bedfordshire Foundling	179.
Bellefleur	178.
Blodæblet	180.
Borsdorfer, den røde	175.
— den ædle Vinter	187.
Boston Russet	183.
Bunter Paghals	168.
Braddicks Nonpareil	181.
Calville blanc d'été	165.
— Blumen	170.
— rød Høst	179.
— rød Citraars	172.
— hvid Vinter	177.
— rød Sommer	165.
— rød Annis Høst	166.
— hvid Sommer	165.
— Stjerne	183.
— den tyrkiske	184.
— den Mønsfelder Vinter	187.
Cardinal, den violette	173.
Carpentin	174.

Casseler Reinetten	Pag. 176.
Carthäuser, den gule Vinter	184.
Champagne Vinæblet	174.
Claygate Pearmain	176.
Court pendu plat	183.
— — Royale	176.
Devonshire Quarrenden	167.
Downton Pippin	181.
Ducæblet, det røde	175.
Duchesse of Oldenburgh	169.
Dutch Codlin	166.
Eisæpfel	154.
Early red Margaret	165.
Evæble	165.
Farsøæblet	171.
Fennilsæblet	174.
Flaskeæblet	168.
Førsteæblet	173.
Glariusæpfel	164.
Gravenstien	170.
Green Newton Pippin	183.
Græskaræblet	185.
Guld Pearmain	171.
Guld-Gylderling	177.
Guldpippin, den engelske	177.
Guldreinetten, den hol-	
— landske	176.
— fra Bordeaux	182.
— van der Lahns	170.
Gylderling, den røde	188.
Haberæpfel	168.
Halenkopf von Lübben	168.
Hawthornden	172.
Herbjsttrichæpfel	164.
Hindbæræblet	167.
— det friske Vinter	175.
Hughes golden Pippin	171.
Jacobæblet	165.
Jerusalemsæblet	164.
Imperial, det friske	186.
Jisæble	164.
Jordbæræblet	168.
— Vinter	168.
— det flesvigste	168.
Juneating red	165.
Kunkeræblet	174.
Kantæblet, det Dønziger	169.
Keswik Codlin	168.
King of the Pippins	171.
La Cousinette d'été	164.
La Menagère	172.
London Pippin	173.
Margaretæble	165.

	Pag.		Pag.
Matable, det brune	179.	Reinette, Mandel	181.
Mahers hvide Pigeon	180.	— fra Orleans	182.
Meloneblet	185.	— fra Breda	187.
Mohrenkopf	188.	Royal Russet	178.
Nonneable	168.	Ribston Pippin	171.
Ronnentutte	168.	Sabine	170.
Nothern Greening	178.	Sabines Nonsuch	186.
Oslin	165.	Schlottersappel, rothge- streifter	168.
Papageable	179.	Silkeable	164.
Paradisable, det dobbelte ...	189.	Sommerpearmain	166.
Passe pomme rouge	164.	Stettiner, den hvide	185.
Pigeon rouge	175.	— den røde	185.
Pigeonet royal	170.	Striibling den røde Saarige ..	189.
Pomme glacée	164.	Stromer	170.
Pomme Madame	181.	The Sack apple	167.
Prinzeßappel	170.	The Holland Pippin	181.
Princesse noble	177.	True Pearmain	170.
Rundable	168.	Venusable	175.
Rambour Winter	184.	Vintercitronable	188.
— den røde Sommer ...	167.	Vinter Pearmain den røde ...	182.
— den engelske Pral ...	167.	Vinter Postopf	186.
— Lothringen	168.	Wilhelmsable, Gredes.	186.
Red Quarrenden	167.	Wyker Pippin	181.
Reinette de Canada	176.	Yorkshire Greening	187.
— den hvide Vox	169.	Wter	113.
Reinette, den kongelige	180.	— deres Dribning	299.
— Newyorker ..	180.	Æggeplanter	102.
— den gule Sukker	176.		

B e t t e l s e .

S. 104 Overstrøket: 1ste Capitel, 1. Tredie Capitel.

LIBRARY OF CONGRESS

00027629295